

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra historie

**REFLEXE VÍDEŇSKÉHO DVORA V DENÍKOVÝCH ZÁZNAMECH
JANA JÁCHYMA ZE ŽEROTÍNA V LETECH 1704–1716**

Bc. Klára Veverková

Magisterská diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radmila Prchal Pavlíčková, Ph.D.

Olomouc 2016

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předloženou magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní předepsaným způsobem všechny použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne:

Klára Veverková

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní docentce Radmile Prechal Pavlíčkové, za odborné vedení práce, konzultace, cenné rady, čas a trpělivost, se kterou mne vedla v mém badatelském úsilí. Dále bych ráda poděkovala pracovníkům Okresního archívu v Olomouci, v Plzni a Haus-, Hof- und Staatsarchiv ve Vídni za vyhledání a zpřístupnění potřebných archiválií. Dále bych ráda poděkovala za odbornou konzultaci doktoru Petru Mařovi a doktorce Haně Jadrné Matějkové. A velké díky patří mým nejbližším za jejich velkou podporu nejen při psaní této práce.

Obsah

Úvod	5
1 Jan Jáchym ze Žerotína.....	10
2 Dvorská společnost v denících Jana Jáchyma	13
3 Dvorské slavnosti očima Jana Jáchyma.....	22
3.1 Oslavy narozenin a svátků rodinných příslušníků habsburské dynastie u vídeňského dvora.....	23
3.2 Karusely na císařském dvoře ve Vídni	35
3.3 Korunovace Alžběty Kristýny v Prešpurku očima Jana Jáchyma.....	54
3.4 Lov.....	61
3.5 Masopust u císařského dvora.....	69
4 Zbožnost Jana Jáchyma na příkladu návštěv vídeňských kostelů	79
5 Jan Jáchym jako hazardní hráč	88
6 Nemoci Jana Jáchyma při pobytu u císařského dvora.....	96
Závěr.....	110
Seznam pramenů a literatury	115
Resumé	123
Přílohy	124

Úvod

Osobě Jana Jáchyma ze Žerotína jsem se věnovala již ve své bakalářské práci, v níž byly podrobeny zkoumání deníky z let 1704–1706 a zaměřila jsem se v nich na každodenní život barokního šlechtice.¹ Jelikož se deníky dochovaly až do roku 1716, rozhodla jsem se ve zpracovávání tohoto tématu pokračovat a využít tak všechny dochované deníky. V diplomové práci jsem se však zaměřila pouze na období, které Jan Jáchym trávil u císařského dvora ve Vídni.

Hlavním cílem předkládané diplomové práce bude tematická analýza vídeňského dvora provedená na základě dochovaných deníků Jana Jáchyma ze Žerotína. Z toho důvodu jsem se v práci rozhodla zaměřit na dvorskou společnost, dvorské zábavy a slavnosti, zbožnost, hazardní hry a nemoci Jana Jáchyma. Deníky jako takové jsou subjektivním náhledem pisatele na určité události, a proto jsou velmi cenným pramenem jak pro dějiny každodennosti, tak pro dějinné události. Jako primární pramen bude použit deník Jana Jáchyma, jenž bude následně konfrontován s dalšími prameny, které se vztahují k vídeňskému dvoru. Těmito dalšími prameny jsou: ceremoniální protokoly, které se nachází v Österreichisches Staatsarchiv, v pobočce Haus-, Hof-, und Staatsarchiv, a vídeňské noviny, které poskytuje Österreichische Nationalbibliothek v digitalizované verzi na internetu. Ceremoniální protokoly a vídeňské noviny jsou pro zachycení dvorského života velmi důležité. Tyto prameny pomáhají doplnit strohé deníkové zápisky Jana Jáchyma a lépe rekonstruovat jeho pobyt u vídeňského dvora.

V rámci různých podkapitol jsou použity také další prameny osobní povahy, jako popis castra doloris, pohřební kázání pronesené nad Janem Jáchymem a torzovitě dochovaná korespondence Jana Jáchyma s jeho šlechtickými přáteli.

Jedním z nejfrekventovanějších témat, která se v denících vyskytují, je dvorská společnost. Nejčastěji jsou v denících zmiňováni císařští komorníci, jako je sám Ján Jáchym, ale také významní dvorští úředníci a hodnostáři a jejich manželky. Jan Jáchym si ve svém deníku zaznamenává velké množství šlechtických jmen. Proto je jedna kapitola v práci věnována

¹ VEVERKOVÁ, Klára: *Každodennost barokního šlechtice ve světle jeho deníkových záznamů – sonda do deníku Jana Jáchyma ze Žerotína v letech 1704–1706*. Olomouc 2014. (nepublikovaná bakalářská diplomová práce). Práce je dostupná on-line na: http://theses.cz/id/ks118e/bp_Klara_Veverkova.pdf.

osobám, se kterými se Jan Jáchym u vídeňského dvora nejčastěji stýkal. Toto téma prostupuje celou práci, jelikož společnost, se kterou Jan Jáchym tráví svůj čas u dvora, je spojena s tématy všech ostatních kapitol. Identifikovat všechny osoby, které jsou v deníku zahrnuty, není možné, proto byl učiněn pouze přehled těch, se kterými Jan Jáchym trávil čas nejčastěji. Jan Jáchym se u dvora stýká také se zahraničními vyslanci, kteří ke dvoru přijíždějí s poselstvími, i ti budou v práci zachyceni.

Dvorské slavnosti a svátky patřily u císařského dvora ve Vídni k největším událostem v rámci roku. Proto budou v práci rozebrány všechny dvorské slavnosti, kterých se Jan Jáchym účastnil. Jedná se zejména o oslavy svátků a narozenin členů habsburské rodiny, různé turnaje, korunovace, lovy a oslavy spojené s masopustem. Všechny tyto oslavy budou podrobně analyzovány. Zaměřím se na to, jak často se Jan Jáchym těchto slavností účastnil, jakou roli v nich hrál, s kým se těchto slavností účastnil a jak jsou v denících zachyceni jednotliví členové habsburského domu.

Jan Jáchym ve svých denících vystupuje také jako častý návštěvník kostelů, kam docházel na mše, zpovědi nebo kázání. Všechny tyto návštěvy v deníku pečlivě dokumentuje, a proto budou v jedné z kapitol důkladně rozebrány. Zaměřím se na kostely, do kterých chodil nejčastěji a také na to, zda se změnila místa návštěv kostelů v pozdější době, za vlády Karla VI.

Jelikož se Jan Jáchym v denících jeví jako vášnivý hazardní hráč, bude i téma hazardu podrobena analýze. Tato neřest k vyšším vrstvám společnosti neodmyslitelně patřila. Dokládá to i Jan Jáchym. Proto se zaměřím na hazardní hry, které se u císařského dvora nejčastěji hrály. Také se budu snažit zachytit pohled císařů Josefa I. a Karla VI. na tuto společenskou zábavu a to, jak jí sami tito panovníci podléhali. Bude zde opět reflektována dvorská společnost, se kterou Jan Jáchym hrál, a také částky, o které se v těchto kruzích hrálo.

Práce bude zakončena pohledem na zdravotní stav Jana Jáchyma a jeho smrt. Budu se věnovat tomu, jakými zdravotními potížemi nejčastěji trpěl, jaké medikamenty mu byly podávány a jak často o těchto potížích referuje. Také se zaměřím na to, zda si zaznamenává pouze své zdravotní neduhy nebo si něco poznamená i ke svým nejbližším.

Nakonec budou zachyceny jeho poslední dny, které strávil ve Vídni, kde 8. května 1716 zemřel.

Literatura

Dřívější domácí historické bádání se pramenům osobní povahy, tedy soukromé korespondenci, nebo cestovním a osobním deníkům, příliš nevěnovalo. Po roce 1990 však na domácí půdě dochází k obratu a prameny osobní povahy se dostávají do hledáčku historiků, kteří objevují jejich doposud skrytý potenciál. Na možnosti využití osobních deníků zejména vysokých představitelů aristokracie, nebo jejich úředníků upozornil Petr Maťa ve svém článku,² v němž poukázal na to, že je tento pramen využíván spíše okrajově, a to přestože nabízí širokou škálu možností svého využití. Nejedná se pouze o každodenní život, který deníky zachycují, ale jejich pisatelé zaznamenávají také dějinné události svým pohledem. Petr Maťa zde tedy upozornil na zajímavý a velice perspektivní typ pramene. V dalších letech se v českém prostoru objevilo několik dalších prací zaměřujících se na zkoumání a analýzu deníků.³ Vyšlo také několik článků, které se zabývaly deníky a jejich pisateli.⁴

Habsburský dvůr je pro dnešní badatele velkým lákadlem a představuje široké spektrum témat, kterým se badatelé mohou věnovat. Nejen zahraniční,⁵ ale i domácí historiografie se v posledních několika letech hojně věnuje císařskému dvoru, šlechticům, jejich integraci

² MAŤA, Petr: *Nejstarší české a moravské deníky. (kultura každodenního života v raném novověku a některé nové perspektivní prameny)*. Folia Historica Bohemica 18, 1997, s. 99–120.

³ KOLDÍNSKÁ ŠEDIVÁ Marie – MAŤA, Petr: *Deník rudolfinského dvořana. Adam mladší z Valdštejna*. Praha 1997; CATALANO, Alessandro: *Zápas o svědomí: kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598–1667) a protireformace v Čechách*. Praha 2005; VOKÁČOVÁ, Petra: *Příběhy o hrdé pokoře: aristokracie českých zemí v době baroka*. Praha 2014, s. 97–158.

⁴ SEHNAL, Jiří: *Deníky Jana Jáchyma ze Žerotína. Životní styl českého šlechtice v době vrcholného baroka*. CMM 119, 2000, č. 2, s. 367–389; STEJSKAL, Aleš: *Deníky nebo úřednické zápisky? Studie k problematice a používání tištěných kalendářů z doby posledních Rožmberků*. Archivum Trebonense 10, 2002, s. 116–151; KUBEŠ, Jiří: *Tobiáš Antonín Seeman a jeho kalendářové zápisy z let 1726–1747*. Theatrum historiae 9, 2011, s. 9–23; SMÍŠEK, Rostislav: *Císařský dvůr v polovině 17. století očima nejvyššího hofmistra arciknížete Leopolda Viléma. Deník Jana Adolfa ze Schwarzenberku z roku 1657*. Folia Historica Bohemica 27, 2012, č. 2, s. 263–314.

⁵ Některé studie HENGERER, Mark: *Kaiserhof und Adel in der Mitte des 17. Jahrhunderts: eine Kommunikationsgeschichte der Macht in der Vormoderne*, Konstanz UVK-Verl.-Ges. 2004; MATSCHE, Franz: *Die Kunst im Dienst der Staatsidee Kaiser Karl VI.* Berlin – New York 1981; VOCELKA, Karl: *Glanz und Untergang der höfischen Welt: Repräsentation, Reform und Reaktion im habsburgischen Vielvölkerstaat*. Ueberreuter 2001; KELLER, Katrin: *Hofdames: Amtsträgerinnen im Wiener Hofstaat des 17. Jahrhunderts*. Wien, 2005.

ke dvoru skrze jejich dvorskou službu nebo dvorskému ceremoniału.⁶ Díky některým západním trendům se i do našeho prostoru po roce 1989 dostávají badatelské proudy, které jsou úzce ovlivněny studiem dějin mentalit a kulturní a sociální antropologií. Proto se část badatelů upřela ke studiu každodenního života raně novověkých šlechticů a šlechtičen.

Integrace k císařskému dvoru byla jedním z důležitých témat bádání v několika posledních letech. Badatelé se tak zaměřili na důvody, které šlechtice ke dvoru vázaly. Jako nejzřetelnější důvod se jevil zisk úřadu a vykonávání této funkce. V průběhu 16. a 17. století tak město na Dunaji přitahovalo stále více pozornost nejurozenějších vrstev raně novověké společnosti. Jednou ze základních funkcí, které šlechtic mohl získat, byl post císařského komorníka a udělení komornického klíče. Šlechtici tak byli povoláni ke dvoru, kde si museli odsloužit svou službu panovníkovi, ta většinou trvala týden, po který musel být šlechtic panovníkovi k dispozici. Tuto tezi potvrzuje i Jan Jáchym, který byl integrován ke dvoru v rámci své komornické služby. Přestože Jan Jáchym nedisponoval vysokým dvorským úřadem, pobýval u dvora velkou část roku a tím vybočoval z trendu, dle kterého šlechtic po splnění své služby odjížděl na svá panství. Jan Jáchym po většinu času zůstával u dvora přibližně šest měsíců. Za vlády Karla VI. to bylo ještě více.

O deníku Jana Jáchyma pojednává jeden článek a v rámci jedné knihy mu byla věnována celá kapitola. Jako první se o denících Jana Jáchyma zmínil ve svém článku Jiří Sehnal.⁷ Autor zde poprvé představil tento pramen a souborně shrnul informace, které se v deníku nacházejí. Sám věnoval pozornost spíše hudebnímu zaměření Jana Jáchyma a tomu, zda byl mecenášem umění a hudby na svých panstvích. V tomto směru se Jan Jáchym projevil jako průměrný hráč na loutnu, dále bylo zjištěno, že při některých slavnostech na panstvích hrála kapela. Jiří Sehnal v článku pouze nastínil jednotlivá témata, která se v deníku objevují, ale nepodrobil je hlubší analýze.

⁶ BŮŽEK, Václav a kol.: *Společnost českých zemí v raném novověku*. Praha 2010, s. 192–221; MAŤA, Petr: *Svět české aristokracie (1500–1700)*. Praha 2004, s. 404–416; SMÍŠEK, Rostislav: *Služba a paměť. Dvorská kariéra barokních Dietrichštejnů jako negenerační životní ideál*. In: BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel: *Paměť urozenosti*. Praha 2007, s. 157–170; KOLDÍNSKÁ ŠEDIVÁ, Marie: *Každodennost renesančního aristokrata*. Praha – Litomyšl 2001, s. 22; CERMAN, Ivo: *Šlechtická kultura v 18. století: filozofové, mystici, politici*. Praha 2011; BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.): *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526–1740)*. Opera historica 10, České Budějovice 2003; BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.): *Společnost v zemích habsburské monarchie a její obraz v pramenech (1526–1740)*. Opera historica 11, České Budějovice 2006.

⁷ SEHNAL, J.: *Deníky Jana Jáchyma*, s. 367–389.

Petra Vokáčová se zaměřila na Jana Jáchyma v rámci své disertační práce, která byla později vydána tiskem,⁸ a věnovala mu zde jednu kapitolu. V tomto případě využila velkého množství pramenů vztahujících se k jeho osobě a nejvíce jí k výzkumu posloužily zmiňované deníky. Podala tak o Janu Jáchymovi zatím nejpodrobnější studii. Přestože se v kapitole zaměřila na jednotlivá témata, která se v deníku nacházejí, a trochu šířeji je rozvedla, myslím si, že pobyt tohoto šlechtice u panovnického dvora si zaslouží hlubší analýzu. Proto se ve své práci budu zaměřovat pouze na pobyt Jana Jáchyma ve Vídni, který podrobím analýze, a budu se snažit zachytit všechny důležité okamžiky, jichž se Jan Jáchym u dvora účastnil. Jak bylo řečeno výše, zaměřím se na dvorskou společnost, se kterou se Jan Jáchym stýkal, na všechny dvorské slavnosti, kterých se Jan Jáchym účastnil, a zhodnotím tak jeho postavení u císařského dvora. Také se zaměřím na to, zda se od sebe v některých ohledech lišili císařové Josef I. a Karel VI.

⁸ VOKÁČOVÁ, P.: *Příběhy o hrdé pokoře*, s. 97–158.

1 Jan Jáchym ze Žerotína

Na úvod musí být představena osoba Jana Jáchyma ze Žerotína. Jan Jáchym se narodil 1. dubna 1667 jako druhorozený syn Přemka III. ze Žerotína z losinsko-vizmberské větve a Alžběty Juliány rozené z Oppersdorfu.⁹ Po náhlé smrti Přemka III. ze Žerotína v roce 1673 byl veškerý jeho majetek odkázán jeho synům, staršímu Maxmiliánu Františku Antonínovi a mladšímu Janu Jáchymovi. Jelikož synové nebyli plnoletí, byl jejich majetek spravován otcovou sestrou Angelikou Sybilou hraběnkou z Galle. Ještě před odjezdem na kavalírskou cestu byl Jan Jáchym v roce 1686 prohlášen za plnoletého a dvě léta na to byl jmenován přisedícím moravského zemského soudu. Při této příležitosti mu byl udělen Leopoldem I. komornický klíč. Jeho přijetí mezi skutečné komorníky na dvoře tehdejšího římskoněmeckého krále Josefa Habsburského bylo potvrzeno až v listopadu 1697.¹⁰

Mezi panství, která Jan Jáchym spravoval, patřily Velké Losiny, Loučná nad Desnou, Jahnsdorf, Bludov, Chomeč, Prusy, Kamenice a Valašské Meziříčí. Tyto statky později odkázal svému synovi Janu Ludvíkovi. Jak bylo řečeno výše, disponoval Jan Jáchym komornickým klíčem a patřil ke dvoru císaře Josefa I. Dále byl také přisedícím moravského zemského soudu. Po mnoha letech strávených u císařského dvora zemřel Jan Jáchym 8. května 1716 ve Vídni.¹¹

Jako hlavní pramen budou použity dochované deníky Jana Jáchyma ze Žerotína z let 1704–1716. Tyto deníky jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Opavě s pobočkou v Olomouci v rodinném archivu Žerotínů.¹² Bohužel v případě let 1709, 1710 a 1711 se vždy dochovala pouze druhá polovina roku, tedy od měsíce července po měsíc prosinec. V jednom případě došlo v archivu k zaměnění druhé poloviny roku 1713 s druhou polovinou roku 1714.¹³ Lze to dokázat na základě událostí, které se v těchto letech staly a o kterých Jan Jáchym ve svém deníku referuje.

⁹ Například literatura: JAŠŠ, Richard: *Historická ročenka Velké Losiny 2000*. Šumperk 2001, č. 3, s. 51–52; VOKÁČOVÁ, P.: *Příběhy o hrdé pokoře*, s. 97–158.

¹⁰ VOKÁČOVÁ, P.: *Příběhy o hrdé pokoře*, s. 98.

¹¹ RICHTER, Antonín Ondřej: *Castrum Doloris & Honoris*. Das ist., Nachruff Dem.. Herrn Johann IoaChiM ReIChsgraffen UnD Herrn Von ZIertIn. .. Bey seinen.. Exequien. Neys: gedruckt bey Joseph Schlögel, Stadt-Buchdrucekn, [1716]. Vědecká knihovna Olomouc, sg. II 630.213/20. přív.

¹² ZA v Opavě, pob. Olomouc, fond Rodinný archiv Žerotínů Bludov (1295) 1427–1947, inv. č. 445, sig. V-2275/1-21, evid. jedn. 58–78, Deníky Jana Jáchyma. Dále v práci citována pouze ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma.

¹³ V práci dále citováno r. 1713 [1714] druhá polovina.

Co vedlo Jana Jáchyma k psaní deníku, není známo. V prvním dochovaném deníku z roku 1704 se nevyskytuje žádná zmínka o tom, z jakého důvodu byl deník psán. Je velmi pravděpodobné, že deníky z předchozí doby se nedochovaly. Psaní deníků většinou předcházela nějaká významná životní událost, jako například kavalírská cesta, svatba nebo začátek služby u následníka trůnu ve Vídni. Je tedy možné, že si Jan Jáchym začal psát svůj první deník již při své kavalírské cestě a po návratu z ní pak mohl přejít k psaní svého osobního deníku. Proto je na místě myslet si, že deníky z předešlých let se nedochovaly, jako se tomu stalo v případě prvních polovin nedochovaných let 1709, 1710 a 1711. Tomu že si Jan Jáchym psal své deníky již před rokem 1704, nasvědčuje také to, že se v předchozích letech již pohyboval u vídeňského dvora, kde plnil svou dvorskou službu. Dvorské prameny Jana Jáchyma zachycují již v letech 1699 a 1701 při karuselu,¹⁴ kdy je Jan Jáchym zaznamenán v tabulkách jako účastník (viz příloha I a II), a roku 1703 při jízdě saní.¹⁵ To dosvědčuje pobyt Jana Jáchyma ve Vídni již před rokem 1704 a potvrzuje tak fakt, že k psaní deníků mohlo dojít již v tomto období.

Dalším dochovaným pramenem je zmíněný popis castra doloris. Tento pramen je uložen ve Vědecké knihovně města Olomouce. Na přední straně castra doloris se nachází výčet všech funkcí, které Jan Jáchym za svého života zastával. V tomto výčtu se objevuje jako rada, komorník, hlavní lovcí císařovny vdovy Amálie Vilemíny a přísedící moravského zemského soudu.¹⁶ To by znamenalo, že byl radou císaře (lze tedy polemizovat, zda byl tajným radou), s tímto pracuje i starší literatura, kdežto Petra Vokáčová uvádí, že byl pouze císařským komorníkem. Další funkce, které jsou v tomto pramenu zmíněny, nebyly dohledány v jiných pramenech, ani v sekundární literatuře, proto nelze s určitostí tvrdit, zda tyto funkce Jan Jáchym vykonával, přesto na ně musí být brán ohled.

V deníku se také objevuje zápisek, v němž si Jan Jáchym v den svých narozenin v roce 1716 poznamenal, že dosáhl věku 50 let.¹⁷ To znamená, že se Jan Jáchym narodil v roce 1666, a ne tedy jak uvádí výše zmíněná literatura, v roce 1667. I ve zmíněném popisu

¹⁴ Österreichisches Staatsarchiv Wien, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, ZA-Prot. 5, 5 *Zeremonialprotokolle* 1692–1699, f. 578 r., „*Martis den 16. Augusti 1701 Kopf Rennen in der Favorita...*“ ZA-Prot. 6, 6 *Zeremonialprotokolle* 1700–1709, f. 148r. Dále v práci citováno pouze OESTA/HHSta.

¹⁵ „*Den 30. Jan[uaris] 1703 König[s] Schlitte fährt... Kay[ser] und König[er] Cammerer. 17. h[err] g[raf] Joachim von Zierotin = freyle Glimkin...*“ Tamtěž, f. 224v–225v.

¹⁶ „*Rath/ Cammerern/ der Verwitbt[e] = Romischen Kayserin Amaliae Obristen Jägemeistern/ und Land=Rechts Beysitzern in Marggrassthum Mähren.*“ RICHTER, A. O.: *Castrum Doloris & Honoris*.

¹⁷ „*Diesem morgen da Ich mit der hilf des allerhöchsten das 50 Jahn meines alters angetreten...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1716, f. 24v.

castra doloris se objevuje chronogram, který udává jako datum narození Jana Jáchyma rok 1666.¹⁸ Díky těmto pramenům tak může být s přesností určeno datum narození Jana Jáchyma, které do dnešních dnů starší historiografie uváděla mylně.

¹⁸ 1. 4. 1666 „So zVr VVelt kaM Den ersten aprILL“ RICHTER, A. O.: *Castrum Doloris & Honoris*.

2 Dvorská společnost v denících Jana Jáchyma

Pokud chtěl být šlechtic začleněn do struktury císařského dvora v období po Bílé hoře, byl počátek jeho kariéry spojen se závazkem vykonávat po několik měsíců povinnosti spjaté s hodností komorníka. Systém komornických služeb byl velmi komplikovaný a podléhal i dynastickým změnám. Petr Mat' a pak ve své práci uvádí, že většina šlechticů, kteří získali komornický klíč, po jisté době odcházela od dvora a zakotvila v jiné sféře veřejné činnosti.¹⁹ Toto však není případ Jana Jáchyma, ten po celou dobu svého působení u dvora zastával nejprve komornický úřad u dvora Josefa I., pak byl v rámci dynastických změn za několik let přičleněn k satelitnímu dvoru císařovny vdovy Amálie Vilemíny a nakonec se mu podařilo proniknout ke dvoru vládnoucího císaře Karla VI., kde svou službu vykonával až do své smrti. Právě integrace šlechticů ke dvoru Habsburků byla do druhé poloviny 17. století mezi šlechtou vnímána jako nejvyšší možný vrchol společenského postupu. Šlechtici u dvora vyhledávali a navazovali osobní kontakty se skupinou dvorských hodnostářů nebo se samotným panovníkem.²⁰

Jedním z nejobsáhlejších témat, která se v denících Jana Jáchyma objevují, je dvorská společnost. V deníku Jana Jáchyma se vyskytuje nepřeborné množství jmen šlechticů a šlechtičen, kteří se u císařského dvora pohybovali. Jan Jáchym se také setkává se zahraničními vyslanci, kteří na dvůr habsburských panovníků zavítali. V rámci této kapitoly tak bude věnována pozornost okruhu osob, které se v jeho deníku objevují. Nejprve bude poukázáno na osobu, se kterou se Jan Jáchym na základě svých zápisků stýkal u dvora nejčastěji. Tato osoba bude následně blíže popsána. Dále budou zaznamenána jména, která se objevují v denících často, tedy jsou zaznamenána v průběhu zkoumaných let s vyšší intenzitou než ostatní, a nakonec bude uveden výčet jmen, která se v denících rovněž vyskytují, avšak nejsou tak četná. V tomto případě musí být také přihlédnuto k jednotlivým dvorům, ke kterým byl Jan Jáchym v průběhu své služby integrován, k tomu, zda se v tomto případě v jednotlivých obdobích lišila dvorská společnost, se kterou se stýkal, nebo zda se scházel i se šlechtici, kteří byli přičleněni ke dvorům ostatních příslušníků panovnického rodu. V některých případech bude těžké

¹⁹ MAŤA, P.: *Svět*, s. 412–416. Více o komornickém postu a jeho proměnách v práci Marka HENGERERA: *Kaiserhof*, s. 81–90.

²⁰ BŮŽEK, V. a kol.: *Společnost českých zemí*, s. 208.

přesně určit příslušníka některého rodu, jelikož se u dvora často pohybovalo více členů jednotlivých rodů najednou.

V některých případech si Jan Jáchym do deníku značí pouze křestní jména šlechticů, s nimiž se stýká. V tomto ohledu pak nelze určit, o kterého šlechtice se jedná. Zápisky, v nichž se objevují jména šlechticů, se většinou týkají toho, že s nimi Jan Jáchym poobědval, povečeřel, zašel večer do společnosti, zahrál si s nimi nějakou hazardní hru nebo se s nimi zúčastnil nějaké dvorské slavnosti. Týkají se tedy společně stráveného času, většinou společenské události.

Nejčastějším jménem, které se v denících Jana Jáchyma po celou dobu vyskytuje, je Martinic. V období před a po Bílé hoře se tento rod proslavil díky jednomu svému členu Jaroslavu Bořitovi z Martinic (1582–1649). Tento šlechtic byl v období stavovského povstání vyhozen z okna Pražského hradu, pád přežil a stanul po boku Habsburků v boji proti českým stavům. Po bitvě na Bílé hoře se vrátil do Čech a využil pobělohorských konfiskací, díky nimž rozmnožil rodový majetek. Další členové rodu se pohybovali ve vyšších úradech a postech. V dalších generacích se tak lze setkat s bratry Jiřím Adamem II. (1650–1714) a Maxmiliánem Guidobaldem²¹ (1664–1733). Starší z bratrů se věnoval diplomatickým službám.²² Proto lze v rámci deníku Jana Jáchyma vyloučit, že by se jednalo o tohoto Martinice, jelikož často cestoval a nemohl po delší dobu setrvávat pouze ve Vídni. Nejpravděpodobnější tedy je, že se jednalo o jeho bratra Maxmiliána, který zastával funkci nejvyššího hofmistra císařovny Eleonory Magdaleny.

Maxmilián patřil k nejbližším přátelům Jana Jáchyma po celé období dochovaných deníků. Jan Jáchym si také zapisuje den jeho narozenin, který spadá na 17. března.²³ Bohužel v genealogii rodu není uvedeno datum narození Maxmiliána, pouze rok, přestože není datum uvedeno v genealogii rodu Martiniců, bylo pro Jana Jáchyma důležité a zapsal si

²¹ V některých případech psán jako Guidobald a jindy Quidobald.

²² MAŠEK, Petr: *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Praha 2010, I. díl, s. 608.

²³ *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Praha 1900, díl XXVI., s. 921; ZEDLER, Johann Heinrich: *Grosses vollständiges Universal-Lexicon aller Wissenschaften und Künste*. 1731–1754, s. 974. [online] cit.[22. 4. 2016] Dostupné z: <http://www.zedler-lexikon.de/index.html?c=blaettern&id=178540&bandnummer=19&seitenzahl=0974&supplement=0&dateifomat=1%27>). Ani v této prostudované literatuře se nepodařilo dohledat konkrétní datum narození Maxmiliána pouze rok. Proto může tento údaj pomoci zpřesnit informace o Maxmiliánovi z Martinic.

tedy den narozenin svého přítele.²⁴ To, že se jedná o tohoto Martinice, dokazuje i zápisek, ze dne,²⁵ kdy se slavil svátek Martinicovy první manželky Marie Bonaventury rozené Althann.²⁶ Dalším důkazem je zápisek, v němž si Jan Jáchym poznamenal, že v červenci roku 1714 „starý“ Martinic zemřel v Čechách.²⁷ Z tohoto důvodu potom musel Maxmilián v srpnu odcestovat do Čech.²⁸ Jan Jáchym s Maxmiliánem Martinicem ve Vídni trávil velké množství času. Toto jméno deníkovým zápiskům přímo dominuje, proto je možné pokládat Maxmiliána z Martinic za nejlepšího přítele Jana Jáchyma. V rámci deníkových zápisků spolu obědvají, chodí na lovy, účastní se dvorských turnajů a navštěvují další dvorské slavnosti. Jméno Maxmiliána Martinice bude proto figurovat také v další části práce, kde budou tato témata podrobněji rozebrána.

V zápiscích Jana Jáchyma se lze setkat ještě s jedním členem rodu Martiniců. V tomto případě by se mělo jednat o syna zmiňovaného Adama Jiřího, Adolfa Bernarda z Martinic, jelikož se v deníku nachází zápisek, v němž jsou uvedeni oba Martinicové, a Jan Jáchym k tomu dodává poznámku s doplněním křestních jmen.²⁹ V jiných případech je Jan Jáchym od sebe odlišuje tím, že o Adolfu Bernardovi mluví jako o „mladém“ Martinicovi.³⁰ Ve většině záznamů se objevují oba Martinicové, což dokazuje, že nad mladším Martinicem měl dohled jeho strýc.

Žádný jiný šlechtic se už tak často jako Maxmilán z Martinic nevyskytuje. Přesto se v menší míře objevuje větší množství jmen jednotlivých rodů a jejich příslušníků, se kterými se Jan Jáchym na císařském dvoře stýkal.

²⁴ 17. března „... und dem g[raf] Martinitz dessen geburtstag gewesen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, f. 20r., 17. března „... abents des g[raf] martinitz geburts halber bey ihm gewesen.“ Tamtéž, r. 1707 první polovina, f. 24r., 17. března „... dem Martinitz zusein geburtstag galla gemacht...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 22v., 17. března „... dem gleich[en] habe den g[raf] Martinitz zusein geburtz tag glük gewuntshen.“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 24v.

²⁵ 14. července „... bin ich als dan zu der grafín Von Martinitz gegangen Solcher glük zu ihren nahmenstag zu wünschen...“ Tamtéž, r. 1708 druhá polovina, f. 5v.

²⁶ *Ottův slovník naučný*, díl XXVI., s. 921.

²⁷ 27. července „... alldar die nachricht erhalten das der alte Martinitz in böhmen gestorben ist.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 9v.

²⁸ 20. srpna „H[eu]t[e] Vormitag dem g[raf] Martinitz so in böhmen Verreiset...“ Tamtéž, f. 16r.

²⁹ 13. ledna „... abents g[raf] Martinitz max, auch adolf martinitz, Vinishgratz Colloredo Vall, ferd[inand] alltham und graf Vonherberstein bey mihr gewesen...“ Tamtéž, r. 1705 první polovina, f. 5r.

³⁰ 4. března „... Sowohl als Jungen martinitz gewesen ... abents bey dem martinitz gessenhab“ Tamtéž, r. 1706 první polovina, f. 16v., 19. února „... und Von dar dem Jungen Martinitz besucht...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 15v., 14. března „... als dan dem Jungen Martinitz besuchet...“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 24r., 3. února „... bey mihr graf Martinitz Rogend[orf] die Junge Martinitz...“ Tamtéž, r. 1716, f. 9v.

Mezi další šlechtice, se kterými Jan Jáchym udržoval intenzivnější kontakt, lze řadit Josefa Ignatze Paara. Tento šlechtic pocházel původně z lombardské rodiny, která podnikala v poštovníctví. Úřad nejvyššího štýrského poštmistra jim byl udělen dědičně. Na počátku 17. století byli povýšeni do stavu svobodných pánů. V roce 1636 získali hraběcí stav a v roce 1652 český inkolát.³¹ S tímto šlechticem Jan Jáchym udržuje kontakt po celou dobu psaní svých deníků.³² Josef Paar byl nejvyšším hofmistrem císařovny vdovy Amálie Vilemíny a povolal Jana Jáchyma v roce 1714 zpět ke dvoru. V denících se také objevuje „mladý“ Paar, kterým je Jan Adam.³³

Dalším šlechticem, s nímž Jan Jáchym trávil čas u dvora, byl Erdman Kryštof Proskovský z Proskova. Tento šlechtic pocházel původně z polského, později slezského rodu. V 16. století získal rod statek Bzenec a podařilo se mu získat také český inkolát.³⁴ Zápisky spojené s tímto šlechticem se většinou týkají hraní hazardních her nebo vzájemných návštěv a společných obědů. V jednom případě spolu vykonávali službu u dvora.³⁵

Dále se lze setkat s Janem Eusebiem Rudolfem z Oppersdorfu, který pocházel ze starého slezského rodu. Byl císařským komorníkem a také „*Stabelmeistrem*“,³⁶ který byl

³¹ MAŠEK, P.: *Šlechtické rody*, II. díl, s. 49.

³² 25. března „... dem Generall Rebinger Von Kuhr Pfaltz zum g[raf] Par gefirt ...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1705 první polovina, f. 24r., 23. června „...mitag g[raf] Joseph Par ... bey uns gessen...“ Tamtéž, r. 1706 první polovina, f. 45r., 5. července „... und als dan bin ich mit meine gemahlin nacher schönbrun zudem g[raf] Joseph Von par alwo wir mitags geshpeiset...“ Tamtéž, druhá polovina, f. 2r., 22. května „... Und mitags bey dem g[raf] Joseph Von Par gessen...“ Tamtéž, r. 1707 první polovina, f. 41v., 18. února „... bin ich erst mit Meine gemahlin zudem g[raf] Joseph Par zum essen gangen...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 14v., 30. srpna „... als dan zur dem g[raf] von Par obristlhofmast[er] zur Taffel gegang[en]...“ Tamtéž, r. 1710 druhá polovina, f. 12r., 29. srpna „... alldar den guttes dinst bey gewohnet, mitags bey dem g[raf] Par gespeist...“ Tamtéž, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 26r., 18. ledna „... mitags bey hof gewesen bey dem g[raf] Joseph Par gessen...“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 9v., 16. února „... nachmitag des ist umb 2 uhr bey dem g[raf] Joseph Par gessen...“ Tamtéž, r. 1716, f. 13r.

³³ 1. května „... mitags bey mir der Printz Hanover der Hunge Par... geshpeiset...“ Tamtéž, r. 1707 první polovina, f. 36r., 19. února „...Und bey hof der Junge Par urpletzlich ehemachtig worden...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 14r.

³⁴ MAŠEK, P.: *Šlechtické rody*, II. díl, s. 116.

³⁵ 13. července „... und abents hatt wieder der Proskau...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1705 druhá polovina, f. 8r., 15. března „H[eu]t[e] habe ich bey hoff dem proskau angetrofen...“ Tamtéž, r. 1706 první polovina, f. 19v., 28. dubna „... abents mit dem Proskau nacher laxenburg.“ Tamtéž, r. 1707 první polovina, f. 35r., 17. března „... dem abet aber mit dem Proskau in haubtdinst eingetreten“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 22v., 2. srpna „... mit dem Proskau auf dem biliard gang[en].“ Tamtéž, r. 1711 druhá polovina, f. 11r., 19. ledna „Diesem Vormitag hab ich den grafen Proskau besucht...“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 9v., 19. února „... Vollglich mit meiner grafín zu dem Proskau zumb essen gangen...“ Tamtéž, f. 17v., 19. dubna „... in nahmen des allerhochsten habe ich h[eu]t[e] das bode angefang[en] in welch[en] mich graf Proskau auch beede Medici besucht...“ Tamtéž, r. 1716, f. 29r.

³⁶ KNESCHKE, Ernst Heinrich: *Neues allgemeines Deutsches Adels-lexicon*. Band 6, Leipzig 1865, s. 609. [online] cit.[8. 4. 2016] Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=zsYTA AAAAYAAJ&pg=PA609&dq=Johann+Eusebius+Rudolf+Graf+von+Oppersdorff&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwi->

nápomocen hlavnímu hofmistrovi při stolování panovníka. S tímto šlechticem Jan Jáchym také tráví čas u vídeňského dvora. Chodí spolu na mše nebo spolu obědvají.³⁷ V rámci deníku se objevuje také syn Jana Eusebia, a to Václav, který je opět označován jako „mladší“. Většinou spolu poobědvají, případně přijdou oba šlechtici k Janu Jáchymovi na návštěvu.³⁸

Mezi další šlechtice, se kterými se Jan Jáchym u dvora stýkal, patřil zřejmě také Arnošt Bedřich Windischgrätz. Nejen, že se toto jméno objevuje v denících, ale dochoval se také dopis, který Jan Jáchym Arnoštovi poslal v roce 1709. Z toho lze soudit, že se jednalo právě o tohoto člena rodu, jelikož s ním Jan Jáchym, pokud se právě nenacházel u císařského dvora, udržoval i písemný kontakt.³⁹ Ve Vídni spolu trávili tito dva šlechtici volný čas většinou hraním hazardních her.⁴⁰

Rogendorf je jméno šlechtického rodu, který se v deníku Jana Jáchyma také vyskytuje. Tento štyrský rod se v 16. století usadil na Moravě, kde vlastnil panství Rájec nad Svitavou, Bystřici nad Pernštejnem nebo Letovice. Šlechtic, se kterým se Jan Jáchym potkával ve Vídni, tak mohl být Karel Ludwig, přisedící moravského zemského soudu⁴¹ a pozdější komoří císaře Karla VI.⁴² Jan Jáchym se s tímto šlechticem ve Vídni

oKmljv_LAhUmDZoKHTygDQcQ6AEIITAB#v=onepage&q=Johann%20Eusebius%20Rudolf%20Graf%20von%20Oppersdorff&f=false.

³⁷ 10. dubna „*H[eu]t[e] Vormitag habe ich erstlichen die heyl mes bey dem michaelern mit dem oppersdorf geheret...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1707 první polovina, f. 30v., 11. února „*Diesem Vormitag ist der oppersdorf bey mir gewesen...*“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 13r., 4. května „*Und dem gantzen Vormitag auf der pos mit dem Kayser pahsiret, dem Oppersdorf mit mir gehabt ausgegeben 3D:...*“ Tamtéž, f. 35r., 15. prosince „*H[eu]t[e] Vormitag hatt mich der g[raf] Tiannin und g[raf] Rudolff Oppersdorf besuchet...*“ Tamtéž, r. 1710 druhá polovina, f. 39v., 26. července „*... bin ich bey dem g[raf] Rudolff Oppersdorff als dan bey St Anna gewesen...*“ Tamtéž, r. 1711 druhá polovina, f. 9r., 31. prosince „*... und hatt mitags g[raf] Oppersdorff... bey mir gessen...*“ Tamtéž, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 50v.

³⁸ 21. ledna „*Von der nacher haus gegangen allwo ich dem rashin und Jung[en] oppersdorf beim essen gehabt...*“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 10r., 7. ledna „*... da mich der opper[s]d[orff] mit sein sohn solang aufgehalten...*“ Tamtéž, r. 1716, f. 2v.

³⁹ SOA v Plzni, pracoviště Klášter u Nepomuka, fond Rodinný archiv Windischgrätzů, karton č. 217, inv. č. 1443/2, sign. 143 - dopis Jana Jáchyma ze Žerotína, 1709.

⁴⁰ 12. ledna „*... und abents bey dem Vindisch Gratzgewesen, alldar gessen auch geshpilt...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1705 první polovina, f. 4v., 25. března „*... ich dem Windishgratz besuchet und mit ihm 60 ducaten Vershpilt...*“ Tamtéž, r. 1706 první polovina, f. 22r., 11. července „*...mit dem g[raf] VindishKratz geredet...*“ Tamtéž, r. 1709 druhá polovina, f. 8v., 5. srpna „*... abents auf dem biliard Von hof aus gefahren Und habe gewonnen Von VindishKratz 50 D: G:*“ Tamtéž, f. 15r., 4. července „*... und mit dem Vindishgratz bis 2 uhr in die nacht biliard geshpilt.*“ Tamtéž, r. 1711 druhá polovina, f. 3v., 6. ledna „*... abend bey dem vindishgratz gessen.*“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 6v.

⁴¹ MAŠEK, P.: *Šlechtické rody*, II. díl, s. 166.

⁴² „*Cammerher[er] promotion... h[err] Ludwig g[raf] v[on] Rogendorff...*“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 *Zeremonialprotokolle 1713–1715*, f. 179.

navštěvoval nebo spolu poobědvali. V posledních letech života Jana Jáchyma byl jejich kontakt největší.⁴³

Dalším šlechtickým rodem, jehož jméno je v denících hojně zastoupeno, jsou Dietrichšteínové. V rámci tohoto rodu se u dvora nacházelo více rodinných příslušníků, proto je jejich identifikace v deníkových zápiscích velmi složitá. V některých případech si Jan Jáchym zaznamenal křestní jméno některého z nich a to pak ulehčuje jejich identifikaci. V deníku Jana Jáchyma se tak lze setkat s Waltrem Xaverem, Gundakerem Poppo, Filipem Zikmundem a Karlem Ludvíkem.⁴⁴ Přesto v některých případech může jít o některého z dalších členů rodu, jelikož je v deníku poznamenáno pouze příjmení. U tohoto rodu je proto velmi těžké určit všechny členy, se kterými Jan Jáchym ve Vídni přišel do kontaktu.

Mezi dalšími šlechtici, se kterými se Jan Jáchym u dvora stýkal, byl Karel Kajetán Buquoy. Tento šlechtic již sice zdědil nějaké dluhy, ale kvůli své marnotratnosti přivedl svou rodinu k bankrotu.⁴⁵ S tímto šlechticem Jan Jáchym většinou obědvá nebo chodí do společnosti, kde se baví. V roce 1714 jsou spolu přijati mezi komorníky císaře Karla VI.⁴⁶

⁴³ 5. srpna „... Ich auch den Rogendorff besuchet...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1708 druhá polovina, f. 11v., 31. prosince „... bin Vollglichs es hatt bey mir des Rogendorff sein mitter und g[raf] Lindenb[erg] geshpeiset...“ Tamtéž, r. 1710 druhá polovina, f. 43v., 3. listopadu „Disem morgen bin och balt nach eingenom[m]r cioccolada mit dem grafen Rogendorff nach[er] schönbrun alwo wie ein Klein weil Thirgarten uns aufgehalten...“ Tamtéž, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 35v., 31. května „... Und alldar mit der Rogend[orff] Und Collaldin allombra geshpilt.“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 44r., 29. října „... Ich aber in die gesellschafft gegangen Und alldar mit der Buquoy Und der Rogendorf ambra geshpilt.“ Tamtéž, r. 1715 druhá polovina, f. 33r., 9. listopadu „... bey dem Rogend[erff] gessen...“ Tamtéž, f. 36r., 7. ledna „H[eu]t[e] morgen bin ich erstlich ein der mes gewesen als dan aber bey der Rogendorff...“ Tamtéž, r. 1716, f. 2v., 5. února „H[eu]t[e] morgen bin ich bey dem g[raf] Rogendorff...“ Tamtéž, f. 10r.

⁴⁴ 10. března „H[eu]t[e] habe zumitag dem Generall Shlik Sie dem Generall Kuldensstein Sie, Sie dem g[raf] gundaker dietrichstein Sie dem Chevalier und freyle Von Kuldenshtein bey mir gehabt...“ Tamtéž, r. 1705 první polovina, f. 20r., 9. srpna „...nacherhof hinaus gefahren, Von wonnen ich zudem Philip Von dietrichstein gefahren...“ Tamtéž, druhá polovina, f. 14v., 20. března „... als dan habe mitags bey dem gundaker ditrichstein geshpeiset...“ Tamtéž, r. 1707 první polovina, f. 25r., 6. září „... Und g[raf] Carl ditrichstein obrister Jagermast[er] erkläret worden...“ Tamtéž, r. 1709 druhá polovina, f. 23v., 4. července „H[eu]t[e] morgen hab ich mein Visiten bey dem g[raf] Philip ditrichstein, Schlik, first antoni und Madame Shenkirch abgelegt...“ Tamtéž, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 4r.

⁴⁵ VALENTA, Aleš: *Lesk a bída barokní aristokracie*. Hradec Králové 2011, s. 142–150.

⁴⁶ 29. března „...abents die buquoy besucht und in der geselshaft bey der Porzia gewesen.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1705 první polovina, f. 25r., 22. července „... zumitag der bouquoy... bey mir gessen...“ Tamtéž, druhá polovina, f. 10r., 7. července „... nachmitag mein grafín mit dem Martinitz und der bouquoy zu Hitelsber gewesen...“ Tamtéž, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 4v., „... Cammerher[er]n promotion... h[err] Carl Cajetan g[raf] v[on] Bouquoy“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 179., 8. února „... mitags in zimlich[en] geselshaft Von man[n]ern bey den bouquoy gessen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 první polovina, f. 15r.

V této části kapitoly bylo poukázáno na některé rody a jejich příslušníky, s nimiž se Jan Jáchym ve Vídni stýkal. Většinou se jednalo o císařské komorníky, jako byl sám Jan Jáchym, nebo o osoby s vyššími dvorskými tituly. V některých případech se objevily i záznamy o mladších členech rodu, které Jan Jáchym ve svém deníku odlišoval přídatným jménem „mladý“. V rámci deníku si Jan Jáchym zaznamenává množství dalších jmen. Patří mezi ně například Althann, Colloredo, Kinský, Lamberg, Lobkovic, Palfy, Serenyi, Schwarzenberg, Sternberk, Trautmansdorf, Thun a mnoho dalších. Řadě těchto šlechticů bude věnována pozornost v kontextu dílčích témat, jež jsou analyzována v následujících kapitolách. V zápiscích Jana Jáchyma lze vidět, jak byla dvorská společnost propletená a provázaná. Společenské kontakty se udržovaly napříč všemi dvory, které byly ve Vídni zřízeny pro jednotlivé členy habsburské rodiny.

V rámci diplomatických služeb se do Vídně jako hlavního centra Habsburků sjížděli zahraniční vyslanci a diplomaté, kteří žádali u císaře o audienci. Proto se v deníku Jana Jáchyma lze setkat také s těmito vyslanci, s nimiž Jan Jáchym obědval, účastnil se jejich audiencí u dvora nebo se s nimi setkával na dvorských slavnostech.

Mezi nejčastěji zmiňované vyslance patří vyslanci z Benátek. Jan Jáchym s nimi obědval, nebo oni přišli k němu na návštěvu. V září roku 1709 je Jan Jáchym svědkem příjezdu benátských vyslanců ke dvoru, konkrétně jmenuje Daniela Dolfina a Moroziniho. Na konci roku 1714 pak ke dvoru opět přijíždějí benátské vyslanci a počátkem ledna se Jan Jáchym účastní jejich audience u císařovny vdovy Amálie Vilemíny.⁴⁷

Dalšími zmiňovanými vyslanci jsou Dánové. I s nimi Jan Jáchym obědval, hrál hazardní hry nebo chodil do společnosti. Nejčastější záznam, který se vyslanců týká, se vztahuje

⁴⁷ 5. srpna „...bey hof bey der taffell gedienet und auch alldar gessen meine gemahlin aber bey den Venezianischen bottschafter gespeiset...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1704, f. 59r., 20. února „...mitags bey dem vezianer geshpeist...“ Tamtéž, r. 1705 první polovina, f. 14v., 6. dubna „... mitags bey dem venezianischen bodshafter geshpeist...“ Tamtéž, r. 1706 první polovina, f. 25r., 9. května „...mitags bey dem Venezianischen bodshafter gessen...“ Tamtéž, r. 1707 první polovina, f. 38r., 2. července „... Diesem abent der Venezianische bodshafter sowohl als sein Jungerer Sohn bey mir die urlaubs Visite abgeleget.“ Tamtéž, r. 1708 druhá polovina, f. 2v., 1. září „... nachmitag hab ich bey mir dem Venezianischen vodeshafter einzug gesehen welch[er] der Dollfino und Morozini gehalte[n]...“ „... Solis 1. Sept[embris] Offentlicher Einzug der Venetiantz Extiordinari Potschafftern Delfino und Morosini...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 793v., 30. prosince „...nachmitag unter andern auc dem Venezianis[en] bodeschafter der sein einzug gehabt...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 50v., 7. ledna „... Diesem morden bin ich umb elf uhr nach[er] hof gefahren Mossen auf Ihro Mayfestät] der Kayserin Amalia seiten den Venezianish[er] bodeshafter Cavaglier Grimani bey erster haben audientz...“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 6v.

k tomu, že spolu pojedli.⁴⁸ Mezi dále zmiňované, avšak již ne tak často, patřili portugalští,⁴⁹ španělští,⁵⁰ florentští⁵¹ a moskevští vyslanci. Právě moskevští vyslanci hrají v jednom ze zápisů důležitou roli, jelikož si Jan Jáchym poznamenává, že by se mohlo jednat o jeho příbuznou.⁵² V tomto případě se Jan Jáchym odkazoval na starobylost rodu Žerotínů, o němž se tvrdí, že má kořeny v Rusku. Tuto legendu ve svém díle popisuje i Bartoloměj Paprocký z Hlohol.⁵³ Také v dochovaném pohřebním kázání, jež bylo nad Janem Jáchymem proneseno kazatelem Antonínem Ondřejem Richterm, který se odvolával na starobylost rodu Žerotínů a jejich předky, kteří pocházeli z Ruska.⁵⁴ V tomto ohledu lze vidět, že členové rodu Žerotínů se k této tradici hlásili, a proto byla tato poznámka v deníku Jana Jáchyma velmi důležitá, neboť tím upozornil na to, že on jakožto pán ze Žerotína dbá na starobylost svého rodu, a proto si tuto souvislosti zaznamená, s tím že by se mohlo jednat o jeho vzdálenou příbuznou.

V této kapitole byla nastíněna široká dvorská společnost, se kterou se Jan Jáchym u císařského dvora setkával. Pro Jana Jáchyma bylo velmi důležité zaznamenávat si do svého deníku, s kým trávil svůj čas u dvora. Proto se zde lze setkat s tak širokým spektrem šlechtických jmen. Z deníků bylo zjištěno, že nejbližším přítelem Jana Jáchyma byl

⁴⁸ 28. srpna „... *Und mitags bey dem denischen gesanten geshpeist...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1704, f. 64v., 11. září „*H[eu]t[e] morgen mit dem denischen gesanten baln geshpilt gewon[n]en 3 K...*“ Tamtéž, f. 68v., 2. ledna „... *der denische gesante bey mir geshpeist...*“ Tamtéž, r. 1705 první polovina, f. 2r., 7 března „... *Und abents bey dem denischen gesanten in der gesellschaft gewesen...*“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 20r., 31. ledna „...*Vollgleich aber bey dem Denish[en] gesanten bein essen...*“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 12r.

⁴⁹ 21. února „... *auch alle die Verkleidungen, der neye Portugisishe bodshafter ist auch zurecht Kom[m]en Sollches zusehen...*“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 15v.

⁵⁰ 7. června „... *welche abents dem Prehtigen ein zug des Schpanischen bodeschafters zugeshauet...*“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 44r.

⁵¹ 20. srpna „... *mitags bey dem florentinish[en] gesanten geshpeist...*“ Tamtéž, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 16r.

⁵² 2. července „... *allwo ich mit dem Moskovitische gesanten bekant worden dessen frör mir Verwand sein solle...*“ Tamtéž, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 3v.

⁵³ PAPROCKÝ, z Hlohol a Paprocké Vůle, Bartoloměj: *Zrcadlo Čech a Moravy*. Praha 1941, s. 45–48.

⁵⁴ „... *Wann denen Genealogisten/ als Paprocio, P. Crugerio Stoekinger, und rühren die Zierotiner aus Moscau/ oder Ruzsichen Reiche her; in diesem Mitternächtigen Gelände regirte An. Christi 988. Wlodimirus der erste Christliche Hertzog und Czaarin Moscau/ dieser hat von seiner Gemahlin Anna (so Zeyer Orientalischen Kayser/ als Basilii II. und Constantini VIII. Schwester/ eine leibliche Printzeszin aber Kaysers Romani zu Constantinopel war) eine Tochter Dobroгнеva genan[n]t/ und zwölf Printzesen gezeugt; weilen nun nach Ableiben Wlodimiri wegen der Reichs=Succession die Erben untereinander strittig/ wobey auch einige das Leben lisen/ salvirte sich Hertzog Zoislaus mit seiner Ritterlichen Suite aus Moscau ins Böhmerland zu König Wratislav II. allwo er unter dem zunahmen Zorotin oder Zierotin sich aufführend das Fundament zum Zierotinishen Nahmen und Stammen legte...*“ RICHTER, Antonín Ondřej: *Der Gute von Adel In Geblüt und Gemüth: Das ist, Lob=Leich und Ehren=Predig...* Bey drey Tägig gehaltenen EXEQUIEN Des wayland Herrn, Herrn IOHANN IOACHIM ReIChs Graffen VnD Herren Von ZIEROTIN... Troppau: Gedruckt bey Johann Wentzel Schindlern, 1716. Vědecká knihovna Olomouc, sg. III 23.278. s. 5–6.

Maxmilián Martnic, s nímž Jan Jáchym trávil většinu svého času. Chodili spolu na mše, obědvali spolu, hráli hazardní hry a jezdili na lovy. Dále byla analyzována další jména, která se vyskytovala v denících s vyšší intenzitou, než tomu bylo u ostatních. Nakonec byl ještě sepsán výčet jmen dalších členů jednotlivých šlechtických rodů, se kterými se Jan Jáchym u dvora setkával, přesto se v deníku nachází ještě velké množství jmen, která nebyla podrobně analyzována ani zmíněna. Pro Jana Jáchyma bylo velmi prestižní stýkat se se zahraničními vyslanci, kteří na císařský dvůr zavítali. Proto se s nimi lze setkat i v deníku. V jednom případě si Jan Jáchym poznamenal, že jedna z moskevských vyslankyň může být jeho příbuznou. To dosvědčuje, že Jan Jáchym dbal na starobylost rodu, z něhož pocházel, a znal rodovou legendu, se kterou aktivně pracoval.

3 Dvorské slavnosti očima Jana Jáchyma

Po dlouhý čas sehrávaly svátky a slavnosti v badatelských kruzích spíše vedlejší roli. Slavnosti byly od začátku 20. století doménou zejména sociologů a antropologů.⁵⁵ Až od 70. let si tohoto tématu všimli i historikové, kteří svůj zájem upřeli zejména na karneval.⁵⁶

Jednou z historických otázek je rozdělení svátků a oslav podle různých kritérií. Historické bádání rozlišuje svátky, které se týkají průběhu života („*Festen des Lebenslaufes*“), a ty, které jsou spojeny s průběhem roku („*Jahreslaufes*“). Jiné členění vychází ze sociální diferenciacce – na dvorské, šlechtické, měšťanské a svátky pro nejnižší vrstvy obyvatel. Oslavy spojené s průběhem života (křest, svatba a pohřeb) se tak vyskytují ve všech těchto skupinách. Festivity spojené s panovnickým dvorem lze rozdělit na dva typy. Jsou to oslavy, které byly nejprve organizovány samotným dvorem, a ty, které byly organizovány pro samotný dvůr. V některých případech ještě dochází k míchání těchto svátků. U vídeňského dvora se mezi ně řadí narození, křest, narozeniny, svátky, svatby a pohřby.⁵⁷ Na některých územích mezi tyto slavnosti spadaly také korunovace a holdování. Vedle církevních svátků se konají také veřejné slavnosti. Mezi tyto slavnosti, lze řadit: turnaje, maškarní bály, bankety, lovy a plesy. Všechny tyto oslavy obsahovaly propagandistické rysy a patřily ke dvorské reprezentaci v raném novověku.⁵⁸ Představitelé moci byli hlavními aktéry, kteří chtěli ostatní diváky vtáhnout do hry jako účinkující. Slavnosti v době raného novověku se zmocňují stále většího množství času a zejména u šlechty a duchovenstva se stanou formou života, která vede ke ztrátě kontaktu s realitou. Tyto festivity se pak stanou jednou z kritik protireformace. V českých zemích spadá vrchol slavností do období první poloviny 18. století. Je to zapříčiněno způsobem vlády a religiozitou Karla VI.⁵⁹

⁵⁵ VÁLKA, Josef: *Homo festivans*. In: BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel: Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku. Opera historica 8, České Budějovice 2000, s. 7.

⁵⁶ VOCELKA, Karl: *Feste in der Früher Neuzeit in der österreichischen Geschichtschreibung*. In: BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel: Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku. Opera historica 8, České Budějovice 2000, s. 21.

⁵⁷ LAß, Heiko – SCHMIDT, Maja: *Das höfische Fest – Eine Einleitung Solennitäten und Divertissements*. In: Erdengötter: Fürst und Hofstaat in der Frühen Neuzeit im Spiegel von Marburger Bibliotheks- und Archivbeständen; ein Katalog. – Marburg 1997, s. 323.

⁵⁸ VOCELKA, K.: *Feste in der Früher*, s. 28–29.

⁵⁹ VÁLKA, J.: *Homo festival*, s. 10–12.

Jana Jáchyma ke dvoru volala jeho komornická služba. Díky své funkci císařského komorníka měl Jan Jáchym možnost účastnit se všech slavností, které se u vídeňského dvora pořádaly. Jan Jáchym patřil do užší společnosti, která se kolem panovníka pohybovala. V této kapitole budou nejdříve analyzovány oslavy narozenin a svátků členů císařské rodiny, kterých se Jan Jáchym účastnil. V další části budou podrobně rozebrány veřejné slavnosti, které se v průběhu let 1704–1716 u vídeňského dvora konaly. Mezi tyto slavnosti budou zařazeny turnaje, lovy, bály, oslavy spojené s masopustem a korunovace.

K podrobné analýze všech dvorských slavností budou použity jako primární pramen dochované deníky Jana Jáchyma, které poskytnou přímý pohled účastníka těchto dvorských slavností. V kapitole bude zachyceno to, jak často se Jan Jáchym slavností účastnil, zda na nich byl v daném období hostem, nebo zda právě vykonával svou dvorskou službu. Následně budou deníky doplněny o další informace z ceremoniálních protokolů a vídeňských novin. Na základě těchto pramenů bude provedena podrobná analýza všech výše zmíněných oslav a dvorských slavností, kterých se Jan Jáchym v průběhu svého pobytu u císařského dvora zúčastnil. V rámci každé podkapitoly pak budou jednotlivá témata rozebrána podrobněji a také bude popsána práce prameny.

3.1 Oslavy narozenin a svátků rodinných příslušníků habsburské dynastie u vídeňského dvora

V roce 1704, kdy Jan Jáchym do Vídně přijíždí se v první polovině měsíce dubna, účastní narozenin královny Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské. V tomto případě byl Jan Jáchym odpoledne na karuselu, který se konal u příležitosti narozenin královny, a večer zůstal u dvora.⁶⁰ V den narozenin Amálie Vilemíny pak Jan Jáchym políbil ruku králi a královně a večer si poslechl hudbu, která u dvora hrála.⁶¹ Na konci měsíce května Jan Jáchym od dvora odjíždí a vrací se až na konci července. 26. července se u dvora slaví narozeniny Josefa I.⁶² Jan Jáchym si tyto narozeniny do svého deníku nepoznamenal, pouze si zapsal, že byl dopoledne u dvora. V srpnu si Jan Jáchym napsal, že mu po lovu

⁶⁰ 20. dubna „... nachmittag wegen der Konigin geburtstag ein carusell gewesen und abent bey hof gewesen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1704 první polovina, f. 30v.

⁶¹ 21. dubna „... Vormitag dem König Und den Königin die hand gekist, abents der music bey gewohnt...“ Tamtéž, r. 1704, f. 31r.

⁶² „26. Julli Galla wegen Ihro Röm[ische] König May[estät] geburtstag. Heute ist Ihro May[estät] Röm[ische] Königs geburtstag in grosen gala cerebirt worden.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 318r.

nebylo dobře, a proto se večer nemohl zúčastnit oslav svátku Josefa I.⁶³ Následně se dalších oslav neúčastní, protože odjíždí na svá panství a ke dvoru se vrací až před Vánoci.

Hned na počátku roku 1705 se Jan Jáchym účastnil oslav narozenin císařovny Eleonory Falcko-Neuburské, které při této příležitosti daroval kabát.⁶⁴ Vídeňské noviny píší, že se konalo krásné gala na počest narozenin císařovny.⁶⁵ Dále si Jan Jáchym poznamenal oslavu svátku Josefa I.⁶⁶ Noviny informují o svátku Josefa I. a o účasti domácích i zahraničních ministrů, kteří mu přišli poblahopřát.⁶⁷ 21. dubna se konala oslava narozenin královny Amálie Vilemíny. Jan Jáchym si tuto událost do svého deníku zaznamenal, jelikož na oslavu doprovodil Josefa I.⁶⁸ V novinách se píše o krásné slavnosti, která se uskutečnila u císařského dvora.⁶⁹ Ceremoniální protokoly se k této slavnosti nevyjadřují. V květnu zesnul císař Leopold I.⁷⁰ Tato smutná událost zasáhla celý dvůr a promítla se do podoby bezprostředně následujících dvorských slavností. To dokládají ceremoniální protokoly, které zmiňují, že v případě svátku císařovny vdovy Eleonory Magdaleny 22. července byla slavnost zahalena do smutku.⁷¹ Jan Jáchym si pouze zaznamenal, že byl večer na oslavě císařovny vdovy.⁷² Podobně tomu bylo v případě oslavy narozenin Josefa I.

⁶³ 4. srpna „... und des Königs nahmensTag celebriren bin aber den gantzen tag wegen übligkei zuhaus bliben.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1704, f. 58v.

⁶⁴ 6. ledna „H[eu]t[e] ist galla wegen der Kayserin geburtstag gewesen daher dan ich Vor ein gulden friend bey der tafell in mantellkleid geschenket.“ Tamtéž, r. 1705 první sešit, f. 3r.

⁶⁵ „Erchtag/ den 6. Jenner. Heute wurde bey allhiesigem Kayserl. Hof Ihrer Majestät] der Römischen Kayserin / unserer Allernädigsten Frauen Geburths= Tag in schönster Galla begangen / und desz wegen die gewöhnliche Congratulation Complimenten gehöriger Orthen abgelegt.“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[23. 3. 2016] s. 4. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17050103&seite=4&zoom=33>.

⁶⁶ 19. března „... demnach diesem tag Ihre Mayfestät] des Königs nahmenstag in grosser Galla celebriret worden...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1705 první sešit, f. 22v.

⁶⁷ „Donnerstag den 19. Mertz. Heute als auff dem Fest des H. Josephs wurde Ihrer Majestät/ des Römischen Königs/ Nahmens=Tag in prächtigster Galla bey allhiesigem Kayserl. Hof begangen/ auch von allen sowohl inheimes auszländischen Ministris die gewöhnliche Glückwünschung abgelegt;...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[23. 3. 2016] s. 1. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17050318&seite=1&zoom=60>.

⁶⁸ „... als dan zudem König in das ballhaus gefahren, Von wonnen ich ihm nacherhof begleitet und weilen Ihre Mayfestät] Königin ihr geburtstag gewesen... mein gantze[n] abent bey hoff zugebracht...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1705 první polovina, f. 31r.

⁶⁹ „Dienstag den 21. April. Heute wurde bey allhisigem Kayserl. Hof Ihrer Majestät] der Römisch[che] Königin Geburths=Tag in schönster Galla begangen/ und die gewöhnliche Glückwünschungs=Complimenten abgelegt.“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[23. 3. 2016] s. 3. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17050418&seite=3&zoom=50>.

⁷⁰ Smrt Leopolda I. byla již rozebrána v bakalářské práci. VEVERKOVÁ, K.: *Každodennost*, s. 40–42.

⁷¹ „22. Julii Gala in der grosen Klag fallt der Verwittibter Röm[ische] Käyserin Nahmen Tag ein, Milen man ab in der grosen Hoffklag wegen absterben Ihre [Leopold] des Käisers wars, haben die Cavallier und Dames nur geshmuck getragen, und seind sonste in der Klag wie ordinari entshienen.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 366v.

⁷² „... als dan bey der Verwildibten Kayserin gewesen, weilen ihr nahmens tag war“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, rok 1705 druhý sešit, f. 10r.

o několik dní později, ceremoniální protokoly uvádějí, že se konala slavnost zahalená do velkého smutku a panstvo bylo oblečeno do předepsaného smutečního oděvu.⁷³ Vídeňské noviny píší, že císař Josef I. slaví své 28. narozeniny a jeho matka královna vdova španělská slaví svátek, dále rovněž uvádějí, že byly tyto oslavy zahaleny do hlubokého smutku a přání složili také zahraniční ministři. Panstvu bylo nařizeno doprovodit jeho eminenci arcibiskupa Leopolda Karla Kollonitsche a benátské muže na bohoslužbu. Večer se pak vrátili do Favority.⁷⁴ Jan Jáchym si k tomuto datu poznamenal, že se dopoledne musel převléci do slavnostního oděvu a jet do Favority, kde políbil ruku císaři Josefu I. Poté odjel na oběd se svými přáteli a večer byl opět ve Favoritě.⁷⁵ Z tohoto zápisu však nelze přímo vyvodit, že se slavily narozeniny císaře, to dokládají až ostatní prameny. Další oslavy se v letních měsících nekonají a v polovině září Jan Jáchym odjíždí na svá panství.

Na počátku roku 1706 se Jan Jáchym neúčastní oslav narozenin císařovny vdovy, jelikož ke dvoru přijíždí až počátkem února. Další slavností, v pořadí byl svátek Josefa I. Jan Jáchym si zapsal, že se ráno konala oslava a přes den se věnoval svým záležitostem. Večer seděl u stolu, kde hrála hudba, a musel s císařem hrát.⁷⁶ Opět si nezaznamenal, že se v tento den slavil svátek císaře. Tuto informaci se lze dozvědět z ceremoniálních protokolů i vídeňských novin, které upozorňují na to, že slavnost byla stále zahalena do smutku.⁷⁷

⁷³ „26. Julii Gala in der Gross Klag. Wegen Ihrer M[ajestät] [Josef] des Kayßers unsers allergnädigsten Herren gebürtsTag, ist der Gala Tag, wie Ists Vorhero de 22. Vorgemeckt sich findet celebriert worden, als nemlich es haben die Cavallier und Dames geschmuck getragen, In Übrigen aber seind sie in der Ordinar grosen Hoff Klag ershieren.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 366v–367r.

⁷⁴ „Sonntag den 26. Julii. Heute allhier Ihrer jetzo Glorwürdigst regierenden Majestät des Römischen Kayßers/ JOSEPHI Primi, Geburts=Tag/ in welchem Dieselbe das 28. Jahr Dero Alter angetreten: und der verwittibten Königin in Spanien Nahmens=Tag/ auff das herzlichste begangen/ da dann alles/ wir wohl in tieffesten Trauer/ doch mit kostbahrestem Geschmuck bey Hof erschienen/ und so wohl die inn= als aufzländische Ministri die Glückwünschungs=Complimenten abgelegt; auch verfügten sich selbigen Tag beede regierende Kayserl. Majestäten in Begleitung Ihrer Eminenz des Herrn Cardinalen von Colloniz und Venetianischen Hrn. Hausz der W.W.E.E.P.P. Soc: Jesu, wohneren daselbst dem gewöhnlichen Gottes=Dienst bey / und nahmen alldorten das Mitagmahl ein/kehrten so ann des Abends in die Favorita.“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[26. 3. 2016] s. 1. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17050725&seite=1&zoom=33>.

⁷⁵ 26. července „H[eu]t[e] bin ich Vormitag nachdeme mich gleich in Gallla gekleidet in die Favorita fahren, alwo man aber mit die gnade gehabt dem Kayser die handzukissen... abents aber wider in die favorita...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1705 druhá polovina, f. 11r.

⁷⁶ 19. března „H[eu]t[e] morgen ist galla gewesen... abents die musiqua gehert nach dertafell aber wider mit Ihro Mäy[estät] Schpilen missen.“ Tamtéž, r. 1706 první polovina, f. 20r.

⁷⁷ „Freytag den 19. Mertz. Heute / als auff dem fest des Heiligen Josephs/ wurde dahier Ihrer Kayserl. Majest. unsers allergnädigsten Herrn/ Nahmens=Tag in prächtigsten Gallla begangen/ und von denen Inheimischsowohl... /wegen der Trauer/ in kostbahrestem schwartzen Sammet und seinestem Goldstück gekleydet/...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[26. 3. 2016] s. 2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17060316&seite=2&zoom=33>. „Veneris 19. Martii Gala. Zu Begehung Ihrro Kay[ser]Mäy[estät] Nahmens tag in der Gala denen Posttschafter Ministeri und Cammerern ahngesagt worden in shwartz Damask und seiden...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 449v–450r.

V dubnu se slavily narozeniny Amálie Vilemíny. Jan Jáchym si pouze zaznamenal, že bylo gala pro císařovnu a večer strávil u dvora s Martinicem.⁷⁸ Vídeňské noviny píší o velkých oslavách narozenin císařovny a zmiňují, že večer hrála u hodovní tabule na počest císařovny krásná hudba.⁷⁹ Ceremoniální protokoly popisují také tuto oslavu, věnují se i předepsanému dvorskému oděvu, který byl stejný jako při oslavách svátku Josefa I.⁸⁰ Další oslavy se vztahovaly ke jmeninám císařovny Amálie Vilemíny. Její svátek se slavil čtyři dny před oficiálním datem. Jan Jáchym toho dne zašel na mši, po které odjel do Favority, kde se nacházelo další panstvo. Odtud jel do Schönbrunnu, v němž se podle něj konala oslava narozenin vládnoucí císařovny a při této příležitosti se hrála opera.⁸¹ V tomto případě si Jan Jáchym mylně zaznamenal, že se jednalo o narozeniny, jelikož ceremoniální protokoly i vídeňské noviny uvádějí, že se jednalo o svátek.⁸² Dále doplňují, že se u této příležitosti sešlo panstvo v Schönbrunnu, kde byla hrána opera a objevil se zde Karel Josef Lotrinský osnabrucký a olomoucký biskup. Na tento den také připadla vzpomínka na zemřelého císaře Leopolda I. O dva týdny později měla svátek císařovna vdova Eleonora Magdalena. Jan Jáchym si ani tuto oslavu nenechal ujít.⁸³ O čtyři dny později, na svátek

⁷⁸ 21. dubna „... die Galla Vor die Kayserin gewesen, und ich abents bey hof und dem martinitz gessen.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, f. 29r.

⁷⁹ „Heute wurde bey allhiersigen kayserl. Hoff/ Ihrer majest. der regierenden Römischen Kayserin/ Unseren allergnädigsten Frauen/ ec. Geburts=Tag in schöner Galla begangen ... unter einer lieblichen tafel= Music offentliche gespeisset, Des Abents aber wurde in dem grossen Saal/ allerhöchst besagter Römischen Kayserin zu Ehren/...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[26. 3. 2016] s. 1. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17060421&seite=1&zoom=43>.

⁸⁰ „Mercurii 21. Aprilis Gala. Heut[e] halt Ihrer M[ajestät] Reginin, Kayserin geburtstag ein, ahn welchem die Ministri samet ad seinden mit shwartzten Spitzzen, gefarbtten band und dergleichen Vesten= sind die Dames gefarbtten Röck auch durch gehents geshmuck getragen worden, reich wie in Festo St. Josephi, als ahn Ihrer Maj[estät] des kayzers nahmensTag.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 453r–453v.

⁸¹ 6. července „Diesem morgen nach dem ich die hey mes geheret bin ich in die favorita gefahren, Von wonnen die samentlihe herrschaft, shon in Volliger galla abgereist nacher Shönbrun alwo Ihro May[estät] der regierenden Kay[serin] geburtstag mit einer opera gehalten worden...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 druhá polovina, f. 2r.

⁸² „Martis 6. Julii Vollige ablegung der Klag Gala wegen Ihrer der Regierender Käyserin Nahmens Tag nach er Schönbrunn mit deren Hoff=Statt begeben, und wahre alles in schöner Gala wegen Ihrer ... der Regierender Käyserin von 4. Mai bis auff heunt verschobener Nahmenstag... Wobey Taffel Music gewesen, und wurde auffdem abend in dem Saal zu Schönbrunn eine Opera Vorgeshtelt wobey der herr bishoff zu Osnabruck und Ölmütz auch erschienen.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 486r–486v., „Dienstag den 6. Julii. heute dat der regierende Kayserl. Hoff/ die/ wegen Absterben Weyland Ihrer Kayserl. Majest. leopold I. Glorwürdigsten Angedeucken/ gehabte Trauer abgelegt; sodann den NahmensTag Ihrer Majest. der regierenden Kayserin/... und wurde des Mittags in dem Lust=Pallast Schönbrun Taffel/... eine kunstreiche wälsche Opera gehalten.“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[27. 3. 2016] s. 2–3. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17060703&seite=4&zoom=33>.

⁸³ 22. července „... als dan bin ich nacherhof weilen der Verwittibten Kay[serin] nahmens Tag ware...“ Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 druhá polovina, r. 6r., „Donnesrstag den 22. Julii. Heute/ als auff dem Fest St. Maria Magdalena/ wurde Ihrer Majest. der verwittibten Kayserin/ Nahmens=Tag so wohl bey dem regierenden als verwittibten Kayserl. Hof aiff das herrlichste begangen/...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[27. 3. 2016] s. 2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi->

sv. Anny, se u dvora slavily 29. narozeniny císaře Josefa I., při této příležitosti byla uspořádána velká oslava a večer se v zahradě Favority hrála serenáda.⁸⁴ To byla poslední oslava tohoto roku, které se Jan Jáchym zúčastnil. Následně v polovině září odjel na svá panství.

První oslavou roku 1707, které se Jan Jáchym účastnil, byl svátek císaře Josefa I. Jan Jáchym si opět nezaznamenal, že se jedná o svátek císaře, pouze se zmínil, že se konala velká oslava. Až další prameny dokládají svátek císaře a jeho oslavy uskutečněné na císařském dvoře.⁸⁵ V dubnu se nekoná oslava narozenin císařovny Amálie Vilemíny. Její narozeniny nejsou zaznamenány v žádném z pramenů. Je zřejmé, že oslava byla zrušena kvůli smrti portugalského krále, a lze se s ní setkat až v červenci. Záznamy týkající se této slavnosti jsou poněkud zmatené. Jan Jáchym si zapsal, že se konala oslava narozenin císařovny 1. července a jeho manželka s dalšími šlechticemi císařovně zazpívala. Ceremoniální protokoly se zmiňují o oslavě, ale není v nich uvedeno datum a vídeňské noviny k tomuto datu žádnou oslavu neřadí.⁸⁶ Dále se slavil svátek císařovny vdovy. Ráno se Jan Jáchym spolu s ostatními dvořany zúčastnil mše u sv. Štěpána. Odpoledne byl u dvora, kde se ten den nacházeli jak dvořané císařovny vdovy, tak také vládnoucího

content/anno?aid=wrz&datum=17060721&seite=2&zoom=44. „Jovis 22. Julii In festo S. Maria magdalena, als Ihrer May[estät] der Verwittibten Königs Käyserin Nahmenstag war Gala.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 498v.

⁸⁴ 26. července „Demnach he[u]t[e] wegen Ihro May[estät] des Kay[ser] ein gorse galla gewesen... abents in der favorita der musiqua zugehert...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 druhá polovina, f. 7r., „Montag den 26. Julii. Heute/ als auff dem Nahmens=Tag Ihrer Majestät/ der verwittibten Königin in Spanien/ und der glücklichst regierenden Königin von Grosz=Britannien/ANNA/ wurde allhier Ihrer jetzt glorwürdigsten regierenden Majest. des Römischen Kayser/ Josephi Iunserers allergnädigsten Herrn/ Geburts=Tag/ an welchem Dieselben das 29. Jahr Dero Alters angetreten/...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[27. 3. 2016] s. 2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17060724&seite=2&zoom=44>. „Luna 26. In festo S. Anna fällt Ihrer Kay[ser] allergnädigsten Herrns geburtstag ein, und ist solle in schöner Gala bey Andin und auff dem abend in dem favoritta garten eine Serenata gehalten worde.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 498v.

⁸⁵ 19. března „Diesem morgen nach dem ich mich in galla angekleidet gehabt, bin ich nacher hofgegangen... abend bey hof zugebracht wegen der gros[en] Galla.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1707 první polovina, f. 24v. „Sambstag den 19. Mertz. heute/ als dem Fest des Heil. Josephs/ wurde der Nahmens=Tag Ihrer glorwürdigst=regierenden Kayserl. Majestät in kostbahrer Galla begangen/...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[27. 3. 2016] s. 1. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17070319&seite=1&zoom=33>. „Sabbati 19. Martii Gala in der Klag. Heunt, als in festo St. Josephi ist Ihrer Käyser [Joseph] nahmensTag in nach beschriebener Gala begangen worden. Die Cavalier seind in Scharz seinden, mit Schwarz und seidenen Spotzen, gefarbte band und gefarbtten federn und schmuck erscheinen.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 567r–567v.

⁸⁶ 1. července „Demnach dieses Vorgehende halbe Jahr in celebriung Ihro May[estat] der Kayseron geburtstag worbey die grafín Auersberg mein gemahlin Und grafín von Allthan gesungen Vollzögen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1707 druhá polovina, r. 3r., „Gala wegen Ihrer M[ajestät] der regierenden Käyserin in geburtstag“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 577v.

císaře.⁸⁷ Koncem měsíce července se tradičně slaví narozeniny císaře Josefa I. V tento den si Jan Jáchym jako první informaci zapisuje, že císař slaví své narozeniny a pořádá se velká oslava ve Favoritě, kde se večer hraje opera.⁸⁸ Na konci měsíce srpna se ještě oslavují 17. narozeniny princezny Wolfenbüttelské, budoucí manželky Karla VI. V tento den se ve Favoritě rovněž hrála opera.⁸⁹ To byla poslední oslava, které se Jan Jáchym u dvora toho roku účastnil.

V roce 1708 se lze v deníku setkat s první oslavou až v březnu, jedná se o svátek císaře Josefa I. U příležitosti tohoto svátku byli jmenováni noví komorníci císaře. V jejich seznamu, který byl uveřejněn v novinách, lze najít Karla ze Žerotína.⁹⁰ Při oslavách narozenin vládnoucí císařovny Amálie Vilemíny se ve velkém komediálním domě hrála opera. Těchto oslav se účastnila také nevěsta španělského krále, princezna Wolfenbüttelská, která měla před svým odjezdem do Španělska u dvora veřejnou audienci.⁹¹ Tak jako tomu bylo v předešlých letech, i letos se v letních měsících oslavovaly

⁸⁷ „*Freitag den 22. Julii. Heute / als auff dem fest St. Maria Magdalena/ wurde Ihrer Majestät/ der verwittibten Layserin/ Nahmenstag/ sowohl bey dem regierenden/ als verwittibten Kayserl. Hof/ in schönster Galla begangen und die Glückwünschungen abgelegt/...*“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[27. 3. 2016] s. 2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17070720&seite=2&zoom=43>. „*Die Klag ist Völlig abgelegt worden dem 22. Julii in festo S. Maria Magdalena und ware Gale*“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 577r., „*He[u]t[e] Vormitag ist des Te Deum laudamus wegen eroberung Neapolis gehalten worden bey St. steffan, wo die gantzen hoffshatt gewesen... nachmitag an dem Verwittibten sowohl als regirenden hoffgewesen.*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1707 druhá polovina, f. 8v.

⁸⁸ „*Demnach anhit der geburtstag Ihro May[estät] Kay[ser] mit groser Galla gehalten worden als bin ich Vormitag in der favorita gewesen... aun des abents der opera bey gewohnt...*“ Tamtéž, r. 1707 druhá polovina, f. 9v., „*Dienstag/ den 26. Julii... wurde allhier Ihrer jetzt glorwürdigstregierenden Kayserl. Majestät IOSEPHI I. Geburts=Tag/ an welchem dieselbe das 30. Jahr Dro Alters angetreten/...*“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[27. 3. 2016] s. 3. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17070723&seite=3&zoom=43>. Ceremoniální protokoly tuto oslavu nereflktují.

⁸⁹ 28. srpna „*...als dan uber bin ich in die favorita in die opera gegangen weilen der Prinzes Volfenbittell Ihr geburtstag celebriret worden...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1707 druhá polovina, f. 18r., „*Solis 28. Augusti Gala Wegen der hier ahnwesenden Wollffenbüttlischer Princehse geburtsTag*“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 587r., „*Sonntag/ den 28. Augusti. heute/ als am Fest= Tag des grossn Patriarchen und Kirchen=Lehres/ wie auch Ertz= Vattern/ St. Augusttini/ wurde bey allhiesigen Kayserl. Hoff der Geburts=Tag Ihrer dahter anwesenden Hochfürstl. Durchleucht/ der Printzessin Elisabetha Christina/ Hertzogin zu Braunschweig=Wolfenbüttel/ als an welchen dieselbe das 17. Jahr angetreten/ in schöner Galla gefeyret/...*“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[27. 3. 2016] s. 2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17070827&seite=2&zoom=43>.

⁹⁰ „*Indeme anh[eut]e in groser Galla der nahmens Tag Ihro May[estät] celebriret worden... abents der Musique bey gewohnter...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1708 první polovina, f. 23r., „*Montag/ dem 19. Mertz. Heute/ als auf dem Fest des H. Josephs/ istbey dem Kayserl. Hoff der Namens=Tag Ihrer Regirenden Käyserl. Majestät in kostbahrer Galla begangen/... Eben Heute haben Ihro Röm. Kayserl. Majest. verschiedene Cavalieren zu Dero würckliche Cammer=Herren allernädigt ernennet...*“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[28. 3. 2016] s. 2., 9–10. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17080317&zoom=44>. Ceremoniální protokoly tento svátek nereflktují.

⁹¹ 21. dubna „*Denach diesem Morgen Ihro May[estät] der Kayserin geburtstag halber ein grose galla gewese[n]... als der Schönen patorella bey hof bey gewohnt. Und dem gantzen abent alldar zugebracht. wie*

svátky a narozeniny. První v pořadí se měl slavit svátek Amálie Vilemíny, v této době však kvůli nadcházející svatbě arcivévodkyně Marie Anny s portugalským králem Janem V. přijeli portugalští vyslanci. Proto se prameny o žádných oslavách v tomto období nezmiňují. Na konci měsíce července se svátek císařovny vdovy Eleonory Magdaleny již slavil.⁹² Těchto oslav se však Jan Jáchym neúčastnil a nejsou zaznamenány ani v ceremoniálních protokolech. Narozeniny císaře Josefa I. se pak slaví u dvora tradičním způsobem. Jan Jáchym toho dne odjíždí do staré Favority, kde se koná oslava císařových narozenin.⁹³ Na počátku srpna je Janu Jáchymovi udělena audience u císaře a druhý den odjíždí na svá panství.

V letech 1709–1710 se Jan Jáchym účastní červencových oslav, a to jak oslav svátku císařovny vdovy Eleonory Magdaleny, tak narozenin císaře Josefa I.⁹⁴ V roce 1710 při

dem nachmitag die Vollfenbittliche Prinzessen Von allhisig[er] 5 universitete faculten als ertzherzogin erklaret worden.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1708 první polovina, f. 31v., „Sabbati 21. Aprilis Heunt ist gorse Gala bey Hoff gewesen, wegen Ihrer ... der Regierender Kayserin geburtstag, und eine Opera in dem grosen Commedi haus gehalten worde. wobey nebst Ihre Kay[s]er [Joseph] auch die König[in] Span[isch]brauts gegen weetig gewesen“ Dále ještě obrázek jak panstvo sedělo u tabule. OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 657r., „Heute wurde dahter Ihrer Majestät/ der regierenden Kayserin/ Geburts Tag/ in schönster Galla begangen/ und die gewöhnliche Glückwünschung abgelegt/... Dito ; alldieweilen nun Ihrer Höchfürstl. Durchl. die Printzesin Elisabetha Christina/ Hetzogin von Braunschweig Wolfenbüttel/ec. begrissen/ von hier nacher Spanien abzugehen; als haben Dieselbe heute der allhiesigen uhralter Universität die Abschieds=Audienz gnädigst erheilet;...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[28. 3. 2016] s. 1–2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17080421&seite=2&zoom=44>.

⁹² „Sonntag/ den 22. Julii. Heute/ als auff dem Fest St. Maria Magdalena/ ist Ihrer Majestät/ der Verwittibten Kayserin/ Namens=Tag/ sowohl bey dem Regirenden/ als Verwittibten Käyserl. Hof/ in prächtigster Galla begangen/...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[28. 3. 2016] s. 1. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17080721&seite=1&zoom=44>.

⁹³ 26. července „... abents dem fest bey gewohnt sowegen Ihro May[estät] des Kay[ser] geburtstag in der alte[n] favorita gehalten worden ...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1708 první polovina, f. 8v., „Iovis 26. Julii Gala. Der heütiger, also Ihro Röm[ischer] Kay[ser] [Joseph] geburtstag ist in Gross Gala festiggiirt.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 721v., „Donnerstag/ den 26. Julii. Hete/ als an dem Festtag der H. Anna/ und Namens Tag drey Königinnen/... ist allhier Ihrer jetzt glorwürdigst regierenden Kayserl. Majest. JOSEPH der Ersten/ Geburts=Tag/ ausz der Kayserl. Burck nach der Favorita sich erhoben/“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[28. 3. 2016] s. 2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17080725&seite=2&zoom=44>.

⁹⁴ „Montag/ den 22. Julii. heute als auff de Fest St. Maria magdalena/ ist Ihrer Majestät/ der Verwittibten Käyserin/ Namens=Tag/ sowohl bey dem Regirenden/ als Verwittibten Käyserl. Hof/ in prächtigster Galla begangen...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[28. 3. 2016] s. 1– 2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17090724&seite=3&zoom=33>., 22. července „... als dan bin ich in galla an Verwittibt[en] hof gefahren...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1709 druhá polovina, f. 11r., „Freytag/ den 26. Julii. Heute/... wurde allhier Ihrer jetzt glorwürdigst Regierenden Kayserl. Majestät/ JOSEPHI I. geburts=Tag/ an welchem Diese das 32. Jahr Dero alters angetreten/...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[28. 3. 2016] s. 2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17090727&seite=2&zoom=42>., „Veilen H[eu]t[e] der geburtstag Ihro Röm[ischer] Kay[ser] Ma[ry]estät] gewesen als ist sollcher Tag mit pomposer Galla celebriret worden...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1709 druhá polovina, f. 12r.

oslavě narozenin císaře Josefa I. vykonává Jan Jáchym službu a císaře obsluhuje u stolu.⁹⁵ V tomto roce se ještě koncem měsíce srpna slaví narozeniny španělské královny. U dvora je tak uspořádána velká barevná oslava, na které Jan Jáchym nechybí.⁹⁶

Po nečekané smrti Josefa I. v dubnu roku 1711 byly všechny další slavnosti zahaleny do smutku. V polovině července se podle ceremoniálních protokolů slavily dohromady narozeniny a svátek mladé císařovny vdovy Amálie Vilemíny. Oslavy byly k tomuto datu přesunuty z důvodu smrti císaře.⁹⁷ Jan Jáchym se této slavnosti rovněž zúčastnil. V jeho zápiscích však v tomto momentě dochází ke zmatkům, když si tyto zápisy pořizoval, byl totiž opilý. Proto u zápisu chybně napsal, že patří k předchozímu dni. Nejen že si Jan Jáchym sám poznamenal, že pil, ale lze to pozorovat i na jeho rukopise, písmo v této části deníku se totiž zásadně liší od jeho obvyklého stylu. Důvody, proč Jan Jáchym řadí oslavu narozenin císařovny Amálie Vilemíny o den dříve, než tomu bylo ve skutečnosti, jsou tedy objasněny. Také si zde poznamenává, že se slavily pouze narozeniny císařovny vdovy.⁹⁸ Tento zápis Jana Jáchyma jasně dokazuje, že si do deníku zapisoval pravidelně a ani skutečnost, že byl opilý, jej nepřiměla, aby denní zápis odložil na pozdější dobu, kdy by

⁹⁵ „Dienstag/ den 22. Julii. Heute/ als am Fest Maria Magdalena/ ware bey allseitigem Kayserlichen Hoff/ Ihrro Majestät/ der verwittibten Kayserin/... Namens=Tag in prächtigster Galla begangen/...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[28. 3. 2016] s. 3. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17100719&seite=3&zoom=33>., 22. července „... Vollglichen ab[er] haben Ihrro May[estät] nach gehert[en] hely mes in der burg bey der Verwittibten Kay[serin] gespeiset...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1710 druhá polovina, f. 2r., „Samstag/ den 26. Julii. Heute/... Joseph des Ersten/ Geburts=Tag/ an welchem Dieselbe das 33. Jahr dero Alters angetreten...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[28. 3. 2016] s. 1. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17100726&seite=1&zoom=33>., „Diesem anh[eu]t[e] Ihrro May[estät] geburtstag in pomposer Galla gehalten worden... hinaus in die favorita gefahren und habe alldar Ihrro May[estät] bedienet bis zur St Anna...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1710 druhá polovina, f. 3r.

⁹⁶ 28. srpna „H[eu]t[e] ist ein grose gefarbte Galla weg[en] des geburtstag Ihrro May[estät] der Königin in Spanien gewesen...“ Tamtéž, r. 1710 druhá polovina, f. 11v., „Donnerstag/ den 28. Augusti. Heute/... wurde dey gesamtem Kayserl. Hoff Ihrro Catholis. Majestät/ der Königin in Spannien/ Geburts=Tag in herrlichster Galla begangen/ ... sodann wieder nach der Kayserl. Favorita gekehret.“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[28. 3. 2016] s. 2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17100827&seite=2&zoom=33>.

⁹⁷ „Solis 19. Julii Gala wegen der Kayserin Amalia geburt=und Nahmens=Tag. beede am 21. Aprilis und 4. May gungsthin eingefallen geburts= uns Nahmens Tage Ihrer May[estät]: der Verwittibten Kayserin Amalia seynd aus dieser Ursachen der mhlen in keiner Gala begangen worden, weilten Kürz Vorhero Ihre May[estät] Kayser Joseph gestorben ware, dcero bis auss heunt Vershobe bleibe, da aus Ihrer May[estät] der verwittibter Kay[serin] Eleonora Magdalena Auser allergnädigster Regentin befolck, die selbe doch nur allein in Schmuck gefeiert worden, und ist Man srsten in der Trauer Klag erscheinen, und also das Tags Vorher, durch der Cam[m]jer= und Hofffourier die ansaag geshehen.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 7, 7 Zeremonialprotokolle 1710–1712, f. 61v.

⁹⁸ 18. července [správně 19. července] „... Vollglichen Ihrro May[estät] der Kay[serin] Amalia weg[en] weilten ihr geburtstag gewesen habe ich bey in galla gewesen habe ich bey dem generall Hiemont gessen und weg[en] zuheißig[en] trunks eng[en] Vollglichen mich balt zur ruhe begeben.“ 19. července [18.] „Das gestrige gehert auf h[eu]t[e] das heytige aus gestern...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1711 druhá polovina, f. 7r–7v.

byl již střízlivý. Vídeňské noviny opět zachycují svátek císařovny vdovy.⁹⁹ V tomto případě se tak zkoumané prameny rozcházejí v informacích. Pouze ceremoniální protokoly uvádějí oba svátky, další dva prameny pak vždy pouze jednu z možností. V červenci se ještě slavil svátek císařovny vdovy Eleonory Magdaleny,¹⁰⁰ který si Jan Jáchym do deníku nezaznamenal. V polovině měsíce srpna Jan Jáchym opouští císařský dvůr.

Jan Jáchym se vrací ke dvoru Amálie Vilemíny až v létě roku 1714. V červenci se v Schönbrunnu slavil její svátek a Jan Jáchym zde obsluhoval u stolu 30 lidí. Oslava tohoto svátku byla také zahalena do smutku.¹⁰¹ Koncem měsíce se Jan Jáchym neúčastnil oslavy svátku císařovny Eleonory Magdaleny. V srpnu se u dvora konala velká oslava narozenin vládnoucí císařovny Alžběty Kristýny. V osm hodin jel Jan Jáchym do Favority. Zde císařovně popřály k narozeninám obě císařovny vdovy s arcivévodkyněmi. Odpoledne se hrála opera, u které Jan Jáchym obsluhoval arcivévodkyně.¹⁰² V tomto roce Jan Jáchym setrvává u dvora po celý podzim a zimu, proto si zaznamenal narozeniny císaře Karla VI. V den oslav jede Jan Jáchym s císařovnou vdovou do Favority, kde císařovna vdova popřeje Karlovi VI.¹⁰³ V listopadu

⁹⁹ „Sonntag/ den 19. July. Heute wurde dahier Ihrer jüngst Verwitte[n] Kayserl. Majestät/ Amalia Wilhelmina, Namens= Tag/ so man biszhero verschoben/ in kostbarester schwartzer Galla gegangen...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[28. 3. 2016] s. 1. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17110718&seite=1&zoom=33>.

¹⁰⁰ „Mercurii 22. Julii Gala wegen der Regentin Nahmens Tag“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 7, 7 Zeremonialprotokolle 1710–1712, f. 61v., „22. July. ... Namens=Tag in schwarzen Galla...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[28. 3. 2016] s. 1. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17110722&seite=1&zoom=33>.

¹⁰¹ „H[eu]t[e] die Galla Von Ihro May[estät] der Kayserin Amalia gewesen worumben sich auch der gantze hof in schönbrun aingefunden, ich alldar die frey tafell ib[er] 30 personen bedienen missen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713[1714] druhá polovina, f. 5v., „Martis 10 Julii Gala bey Hoff in der Klag“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 95v., „Dienstag/ den 10. July. Heute ware bey den gesanten/ Regirend und Verwitte[n] = Kayserlichen Höfen Ihrer Majestät/ der lezt Verwitte[n] Kayserin/Wilhelmina Amalia/ dan Dero Darchleuchtrast songsten Erz=Herzogin Amalia Nahmens=Tag in schwarzen mit den kostbarsten Sremen geizanter Galla begangen...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[28. 3. 2016] s. 4. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17140711&seite=4&zoom=33>.

¹⁰² 28. srpna „Diesen morgen ist die Galla der Ihro May[estät] die regirende Kayserin gewesen dahero ich umb 8 uhr nach[er] Schönbrun umb 9 uhr aber mit dosigen herrsshaften nach der favorita gegangen alwo rede Verwitte[n] Kayserin[n]en und Ertzherzogin[n]en den glük wunsh abgeleget... nachmitag in die opera als Vollgliche zur Tafell die ertzherzogin[n]en bedienen.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713[1714] druhá polovina, f. 18r., „Martis den 28. Aug[ustus] Galla und minderung der Wolffebüttl Heutl als am geburtsTag Klag... hielten das Mittagmahl in der Favorita, da sebst abents ein pahorell Opera in d[er] Favorita...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 111r., Noviny se v tomto případě nedochovaly.

¹⁰³ 1. října „H[eu]t[e] morgen als an geburtstag Ihro May[estät] Unseres allergnädigsten Kaisers, seind beede Verwitte[n] Kayserin umb 10 uhren in die Favorite alldar Ihren glükwunsh abzulegen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713[1714] druhá polovina, f. 27r. Ceremoniální protokoly se o narozeninách nezmiňují a noviny se v tomto období nedochovaly.

se nejdříve slavil svátek císaře Karla VI.¹⁰⁴ a o několik dní později svátek Alžběty Kristýny. V tomto případě si Jan Jáchym mylně zaznamenal, že se slavily narozeniny císařovny. Těto oslavy se účastnily všechny tři dvory.¹⁰⁵

Hned na počátku roku 1715 se u dvora oslavují narozeniny císařovny Eleonory Magdaleny, a Jan Jáchym je reflektuje ve svých zápiscích.¹⁰⁶ V dubnu se pak koná oslava narozenin Amálie Vilemíny. Kvůli této oslavě si Jan Jáchym oblék červené šaty a večer pobyl ve společnosti.¹⁰⁷ V červnu Jan Jáchym odjíždí na zemský sněm do Brna, odkud jede na svá panství. Ke dvoru se vrací na konci měsíce srpna a stihne se tak zapojit do oslav narozenin císařovny Alžběty Kristýny. Jan Jáchym si zaznamenal, že se účastnil velké oslavy a celý večer obsluhoval panstvo u opery. Podle ceremoniálních protokolů se oslavy zúčastnily obě císařovny vdovy.¹⁰⁸ Počátkem září si Jan Jáchym poprvé zaznamenal oslavu narozenin portugalské královny Marie Anny Josefy.¹⁰⁹ V říjnu se opět slavily narozeniny Karla VI.,¹¹⁰ krále Jana V. portugalského a arcivévodkyně Marie Amálie. Narozeniny arcivévodkyně a krále portugalského Jan Jáchym nereflektuje. Tyto oslavy jsou zahaleny do smutku, jelikož zemřel francouzský král Ludvík XIV., a Jan Jáchym pouze uvádí, že se

¹⁰⁴ 4. listopadu „H[eu]t[e] ist in grosser Galla Ihro Kay[ser] May[estät] nahmenstag begangen worden...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713[1714] druhá polovina, f. 36r., „Solis 4. D[ecem]bris Haupt Galla bey Hoff“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 180v.

¹⁰⁵ 19. listopadu „H[eu]t[e] ist grosse Galla Vegen des geburts tag Ihro May[estät] der Kayserin gewesen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713[1714] druhá polovina, f. 39v., „Luna 19. D[ecem]bris Haupt Gala bey Hoff. Aheuth als am hohen Nahmenstag Ihro May[estät] der Regierend Kayserin ist eine prächtige haubt Gala bon allen 3. Höffen gehalten, und seynd ansonst die Gewöhnliche glückwünsche abgelegt worden.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 183r.

¹⁰⁶ 6. ledna „... und Von dar in Campagna Galla auf der Kayserin frör Mutter seiten gangen allwo alle herschaft...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 první polovina, f. 6v., „Solis 6. Jan[uarii] Galla bey Hoff ... geburtstag Ihro May[estät] der Verwittibte Kayserin Eleonora...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 195r.

¹⁰⁷ „Als H[eu]t[e] hab Ich Ihro May[estät] der Kayserin geburtstag weg[en] mein rote liberey anziehen lassen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 první polovina, f. 33v., „Solis 21. Aprilis Offentlich Kirch gang zu St. Stephan und Galla bey Hoff“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 218r.

¹⁰⁸ 28. srpna „... erstlich in die favorita als dan aber nach[er] schönbrun und mit der Kayserin wider in die favorita gefahren da ein grosser Galla tag gewesen... ab[er] den gantzen Tag sowohl als in der opera die herrschaften bedienet.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 druhá polovina, f. 17r., „Mercurj 28. Aug[ustus] Haupt Galla, und Opera bey Hoff in der Favorita...die Verwittibte 2. Kay[s]erinen May[estät] eingenhomen...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 254r.

¹⁰⁹ 7. září „... als dan bin Ich hin aus nach[er] schönbrun gefahren die herrschaften Von dar in die Verwittibten burg wegen der Konigin Von Portugall geburtstag begleitet...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 druhá polovina, f. 19v., „Sabbati 7. S[eptem]bris Galla bey Hoff Wegen eingefallenen geburts=Tag Ihro May[estät] der Königin in Portugall wurde am allersets Kay[sers] Höffen alter die gewöhnliche Galla gehalten.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 257r.

¹¹⁰ 1. října „H[eu]t[e] ist grosser Galla den Kay[ser] geburtstag begangen worden, die herrschaften den gantze[n] tag bey sammen bliben, abents ein musique gewesen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 druhá polovina, f. 26r., „Martis 1. Octobris Gala wegen Ihro May[estät] geburts Tag in der Favorita“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 259v.

účastnil oslav. Informaci o těchto narozeninách lze vyčíst z ceremoniálních protokolů.¹¹¹ V listopadu se slavil svátek císaře Karla VI. Jan Jáchym opět uvádí pouze svou účast na velké oslavě, ale neuvádí ku jaké příležitosti, se konala.¹¹² Oslava byla zahalena do smutku, stále kvůli smrti francouzského krále. V šest hodin večer se pak konala serenáda.¹¹³ Koncem měsíce se Jan Jáchym zmiňuje o další velké oslavě. Jedná se o svátek císařovny Alžběty Kristýny. I tato slavnost je zahalena do smutku kvůli skonu francouzského krále.¹¹⁴ V prosinci se konají dvě oslavy arcivévodkyň,¹¹⁵ avšak v deníku Jana Jáchyma se neobjevují. V lednu 1716 se Jan Jáchym naposledy zúčastní oslavy člena habsburského domu. Jedná se o narozeniny císařovny vdovy Eleonory Magdaleny.¹¹⁶ Poslední velkou událostí, která se u císařského dvora v tomto roce odehrála, bylo narození a křest následníka trůnu Leopolda Jana. O této události informuje také deník Jana Jáchyma. Ten kvůli této události nebyl ráno na mši a zapsal si, že císařovna porodila dítě. Odpoledne jeho manželka odjela ke dvoru a on s knížetem Paarem projednal u oběda nějaké záležitosti. K tomuto zápisku ještě dodal, že se k potěšení všech narodil malý princ.¹¹⁷

¹¹¹ 22. října „... abents aber wider der grossen Galla weg[en] bey hof gewesen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 druhá polovina, f. 31v., „Martis 22. Octobris Gala Vor des Königs in Portugal und der Josephinl. Ertzherzoginnen Maria Amalia geburts Tag... Vor dem Verstorbenen König in frankreich angelogten grosser Cammer Klag...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 283r.

¹¹² 4. listopadu „H[eu]t[e] ist grosse Galla gewesen worden bein mir auch ein gantz neies Galla Kleid missen nach[er] lassen ... nachmitag aber mit denen herrschaften in campagna in der musique gewesen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 druhá polovina, f. 35r.

¹¹³ „Luna 4. Novembris Gala Wegen Ihro Röm[ischer] Kay[serin] glorwürdigsten Nahmens=Tag. Wegen der für wehrender grosser Cammer=Klag Von dem Verstorbenen König in frankreich ist der heutige Gala=Tag in seyden blas mit gesmuck un spiz celebrirt worden. ... die Regierende Kayseriner, der Schwahgerschfft halber... Und 6. Uhren abents ware in der grosser Ante-Camera ein Serenata...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 288r.

¹¹⁴ 19. listopadu „... dem Vormitag shon umb 11 uhr bey hof gewesen die herrschaft in groser Galla auf die regirende seiten begleitet...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 druhá polovina, f. 38v., „Martis 19. Novembris Gala in d[er] Klag Wegen Ihro May[estät] der Regierenden Kayserin Nahmens-Tag...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 293r.

¹¹⁵ „Veneris 13. Decem[ber] Aufscheibung der Gala wegen Leopoldnis Ertzherzoginn Maria Elisabetha heutigen geburts-Tag“ „Solis 15. Decembris Gala in der Klag wegen der Ertzherzoginn Maria Josepha, am 8. diesel gewesen geburts und Nahmens Tag“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 336r–336v.

¹¹⁶ 6. ledna „Diesem Vormitag hab Ich der Galla so der Kayserin frör Mutter zuehren gewesen mein nieie liberey anzihen lassen, bey hof in mantell gewesen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1716, f. 2v., „Luna 6. Januarj gala in der Klag Vor Ihro May[estät] der verwittibten Kayserin Eleonora geburtsTag“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 9, 9 Zeremonialprotokolle 1716, f. 1v–2r.

¹¹⁷ 13. dubna „H[eu]t[e] ist mir mt dem Tag guttlob wid[er] besser worden, habe abermahl Keine heyl mes haben Konnen, weilen Ihro May[estät] die Kayserin würklich[en] zumb Kind gehat ist ietzt nachmitag mein grafın nach hoff gefuhren ich und esse[n] an will Parisch[en] angelegenheit geshriben umb halber 7 Uhr sind Ihro May[estät] unser allergnädigste Kayserin mit einem Printz Von dem Allerhochsten erfirt [erfreuen] worden.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1716, f. 27v., „Luna 13. Aprilis Geburts und Tauff des Erst gebornen durch leuchtigsten Erz=herzogen Leopoldi, Joannis, Antonii, Josephi...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 9, 9 Zeremonialprotokolle 1716, f. 92r.

Kvůli svému zdravotnímu stavu v tento den u dvora nebyl. Narození následníka bylo poslední významnou událostí, kterou si Jan Jáchym do svého deníku poznamenal.

Ze zkoumaných let deníku je zřejmé, že se Jan Jáchym velmi často zapojoval do oslav, které se pojily s rodinnými příslušníky vládnoucí dynastie. Pokud byl Jan Jáchym v tento čas ve Vídni, většinou si poznamenal, že se konala slavnost nebo že se jí přímo účastnil. Jen v několika málo případech si Jan Jáchym nepoznamenal, že se slavnost konala, nebo že na ní byl. Občas vykonával svou službu, takže na těchto oslavách obsluhoval panstvo. Oslavy se konaly s každoroční pravidelností, pouze pokud došlo k úmrtí některého člena rodiny, byly slavnosti přesunuty na pozdější dobu. Kvůli těmto okolnostem byly slavnosti zahaleny do smutku a nosil se při nich předepsaný dvorský oděv. Za vlády císaře Josefa I. byl Jan Jáchym účasten většiny dvorských slavností, které se konaly v první polovině roku. Je tedy možné, že Jan Jáchym ve většině případů opouští Vídeň v polovině září proto, že se již žádné oslavy svátků a narozenin členů rodiny nekonají.

Po smrti Josefa I. se Jan Jáchym vrátil ke dvoru císařovny vdovy Amálie Vilemíny až v roce 1714. I když byl zpočátku začleněn k vedlejšímu dvoru, postupem času se Jan Jáchym propracoval i ke dvoru Karla VI. Pronikl tak k vládnoucímu panovníkovi a opět byl v centru dění. V tento moment Jan Jáchym zůstával u dvora i v zimních měsících, jelikož v říjnu a listopadu se konalo množství oslav spojených s vládnoucím císařem. Proto se Jan Jáchym na svá panství vydává v letních měsících a na podzim je již zpět ve Vídni.

I když Jan Jáchym za vlády obou císařů, Josefa I. a Karla VI., disponoval pouze komornickým úřadem, pronikl do užší společnosti, která se mohla těchto oslav účastnit. Jak vyplývá z této kapitoly, na stránkách deníků se lze setkat s velkým množstvím zápisků, které se týkají oslav svátků a narozenin většiny členů císařské rodiny. Deníky tak ukazují, že se u vídeňského dvora pořádalo velké množství oslav a dvorská společnost si jich náležitě užívala. V jednom případě se podařilo zaznamenat, že byl Jan Jáchym po oslavě narozenin císařovny vdovy Amálie Vilemíny opilý. Z toho důvodu pak zaměnil jednotlivé dny ve svém deníku. To dokazuje, že Jan Jáchym si své zápisky zapisoval pravidelně a s nevelkým časovým odstupem. Je zřejmé, že Jan Jáchym byl natolik navyklý si zápisky zapisovat v konkrétní dobu, že i když byl opilý, tak si zápisek poznamenal hned a ne s několikadenním odstupem.

Celková analýza těchto oslav ukazuje, že se u císařského dvora v první třetině 18. století pořádaly oslavy v hojné míře. Oslav se účastnila velká část dvorské společnosti, do níž se řadil i Jan Jáchym.

3.2 Karusely na císařském dvoře ve Vídni

Počátky jezdeckých bojových her jsou kladeny do období starověkého Říma. Základy středověkých rytířských turnajů však byly položeny ve Francii. Teprve ve 14. století se tyto turnaje staly zábavou a obživou pro některé rytíře.¹¹⁸ Na turnajích mohl každý účastník ukázat svou fyzickou vyspělost a připravenost k boji. Rytíři zápasili se zbraněmi v plné zbroji. Ve střední Evropě se turnaje rozšířily z Německa a konaly se většinou podle francouzských a španělských vzorů, jelikož v těchto zemích byl ideál rytířství nejpokročilejší.¹¹⁹

Karusely jako takové se vyvinuly z dřívějších středověkých rytířských turnajů. Ve společnosti totiž došlo k ekonomickým a politickým změnám, které přispěly k tomu, že rytířské turnaje zanikly. Místo nich se objevily nové činnosti vojenského rázu, tzv. karusely. Při těchto turnajích předváděli šlechtici jízdu na koni a dovednosti se zbraněmi.¹²⁰ Šlechtici svou bystrost a obratnost ukazovali při „běhání ke kroužku nebo prstenu“, kdy jezdec musel za rychlé jízdy trefit dřevcem kroužek zavěšený mezi dvěma sloupy, nebo se měl za stejných podmínek, dotknout prstene na šňůře. Ve sportovním zápoulení, které se nazývalo „běhání ke kvintáně“, měli jezdci dřevcem zasáhnout předem připravený neživý terč, jímž nejčastěji byla figura ozbrojeného rytíře upevněná na otočném sloupu.¹²¹

Karuselům předcházely pompézní průvody, tyto turnaje končily předáváním cen a nakonec zpravidla velkolepou hostinou. V 17. a 18. století byly karusely velmi oblíbenou dvorskou zábavou, a proto byly pořádány při většině významných dvorských slavností, jejichž součástí byl také balet, divadlo nebo ohňostroj, a které byly označovány jako

¹¹⁸ MŽYKOVÁ, Marie: *Karusely*. Liberec 2006, s. 12.

¹¹⁹ SOMMER, Jiří: *Malé dějiny sportu aneb o sportech našich předků*. Olomouc 2003, s. 128–129.

¹²⁰ MŽYKOVÁ, M.: *Karusely*, s. 20.

¹²¹ Tamtéž.; KOLDINSKÁ ŠEDIVÁ, M.: *Každodennost*, s. 78–79; BŮŽEK, Václav: *Ferdinand tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem. Šlechta českých zemí na cestě ke dvorům prvních Habsburků*. České Budějovice 2006, s. 174–200.

„festivaly“.¹²² To se týče například korunovací, oslav narozenin členů habsburské rodiny a různých dalších příležitostí. Například právě při uherské korunovaci Josefa I. byl 21. ledna 1688 knížetem Ludvíkem Vilémem Bádenským uspořádán karusel před prešpurským hradem.¹²³

Název „*Karussell*“ vznikl pravděpodobně v první polovině 17. století v jihoněmeckém prostoru a je možná osmanského původu.¹²⁴ Tato sportovní zápolení jsou v ceremoniálních protokolech označována jako „*Karussell*“, „*Turnier*“, „*Kopfrennen*“ nebo „*rennen*“.¹²⁵ Nyní budou podrobně rozebrány karusely, které se konaly v období mezi léty 1704–1716 na císařském dvoře Josefa I. a jeho bratra Karla VI.

Tyto turnaje se mezi léty 1674–1709 pravidelně pořádaly ve Favoritě, pouze v roce 1706 došlo k výjimce, kdy se veškeré dění přemístilo do Schönbrunnu. Turnaje se konaly většinou v období letních měsíců od května až do srpna. V zimních měsících byly pak turnaje přesunuty do krytých jízdáren.¹²⁶

Kavalíři byli rozděleni většinou do dvou skupin (*prima* a *secunda Squadriglia*), které byly barevně rozlišeny. V některých případech se soutěžilo pouze v jedné skupině. Soutěžilo se s různými zbraněmi, ale nejčastěji se jednalo o kopí, pistoli, luk¹²⁷ a kord (*Lantz*, *Pistolen*, *Dart*, *Degen*). Kavalíři jeli na svých koních a jejich cílem bylo trefit hlavy, které byly přimontovány na krásně nazdobených tělech figurín. Jezdci měli celkem 12 pokusů, v každé disciplíně (podle zbraně) měli tři pokusy.¹²⁸ Každý turnaj měl svého soudce, který dohlížel na dodržování pravidel. Turnaj začínal většinou mezi pátou a šestou hodinou odpoledne.¹²⁹ Císařského karuselu se osobně účastnil i císař, který vedl první skupinu, „*prima Squadriglia*“. Účastníky takového turnaje většinou byli vysoce postavení úředníci

¹²² MŽYKOVÁ, M: *Karusely*, s. 20.

¹²³ SMÍŠEK, Rostislav: *Korunovace Josefa I. jako prostředek symbolické komunikace*. ČČH, č. 4, 2014, s. 646.

¹²⁴ SEITSCHEK, Stefan: *Karussell und Schlittenfahrt im Spiegel der Zeremonialprotokolle – nicht mehr als höfische Belustigungen?* In: PANGERL, I – SCHEUTZ, M – WINKELBAUER, T (edd.), *Der Wiener Hof im Spiegel der Zeremonial- Protokolle (1652–1800)*, s. 359.

¹²⁵ Tamtéž, s. 358.

¹²⁶ Tamtéž, s. 372.

¹²⁷ Z italského slova *dardo*, jež pochází z germánštiny. Ve středověku se tímto názvem označovalo kopí, ale výraz se udržel pro pojmenování různých dřevcových zbraní až do 17. století. KRÍŽEK, Leonid – ČECH, Zdirad, J. K.: *Encyklopedie zbraní a zbroje*. Praha 1999, s. 50. Přesto lze z tohoto slova odvodit, že se jedná o šíp. Také slovo *Dartspiel* z němčiny znamená hra šipky.

¹²⁸ SEITSCHEK, S.: *Karussell und Schlittenfahrt*, s. 358.

¹²⁹ Tamtéž, s. 360–362.

císařského dvora, císařští komorníci nebo vážení císařští hosté. Tito účastníci mohli vyhrát například stříbrné nádoby, lampu, šňupací tabák, zbraň se zasazeným drahokamem a mnoho dalších cenných předmětů.¹³⁰

Pro zachycení karuselů bude v tomto případě využito deníků Jana Jáchyma, ceremoniálních protokolů a vídeňských novin. Všechny tyto prameny budou podrobně analyzovány a vzájemně se budou doplňovat. V jednom případě se pak dochoval tisk, který byl vydán k jednomu z konajících se turnajů. (Podrobněji viz dále.) Deníkové zápisky jsou hlavním pramenným materiálem, zachycují pohled samotného účastníka (Jana Jáchyma) na tyto turnaje. Sledována bude četnost deníkových zápisků, které se tomuto tématu věnují. Tyto deníkové zápisky lze srovnat a doplnit o další informace, které se nacházejí v ceremoniálních protokolech a novinách. Ceremoniální protokoly jsou pramenem, v němž je možné pozorovat průběh všech svátků, slavností, konferencí a důležitých událostí, které se u císařského dvora odehrály. Jedná se o velmi cenný pramen, který uceleně zachycuje dvorskou kulturu habsburského domu. Při analýze pramenů bude v této kapitole kladen důraz na četnost turnajů u císařského dvora, jejich průběh a na roli Jana Jáchyma v nich. Také bude poukázáno na to, jak často se Jan Jáchym karuselů účastnil. Dále bude zachycena dvorská společnost, která se těchto turnajů účastnila, a samotná karuselová kultura za panování Josefa I. a Karla VI.

Na základě výše zmíněných pramenů je jisté, že se Jan Jáchym těchto sportovních klání účastnil. Ceremoniální protokoly a vídeňské noviny však zaznamenávají pouze velké turnaje, které se konaly při určité příležitosti. V některých případech si Jan Jáchym zaznamenává i turnaje, které byly konány v menší míře. Jelikož se o nich nezmiňují ani ceremoniální protokoly, jednalo se zřejmě o cvičné turnaje, kterými se šlechtici u císařského dvora bavili. První zmínka o karuselu pochází již z 20. dubna 1704, kdy se na císařském dvoře slavily narozeniny Amálie Vilemíny, tehdejší královny. Jan Jáchym si zapsal, že odpoledne byl kvůli narozeninám královny uspořádán karusel. Nepíše si však nic o tom, že by se jej účastnil, nebo že by něco vyhrál.¹³¹

¹³⁰ SEITSCHEK, S.: *Karussell und Schlittenfahrt*, s. 382–383.

¹³¹ „... nachmittag wegen den Konigin geburtstag ein carusell gewesen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1704 první polovina, f. 30v. Tuto citaci však mylně převzala Marie Mžýková ve své publikaci na straně 32, z článku Jiřího Sehnala, který tuto informaci podle pramene správně řadí do roku 1704 (na straně 381) a ne jako autorka k roku 1706.

V zápisech se pak lze setkat s karuselem 7. dubna roku 1706, kdy si Jan Jáchym toto klání zaznamenal.¹³² Deníky v průběhu měsíce dubna zaznamenávají karusel ještě dvakrát.¹³³ Tyto turnaje nezachycují ani vídeňské noviny, i když se v jednom případě Jan Jáchym účastnil turnaje přímo s císařem Josefem I. ve Favoritě a soutěžilo se s kordem, pistolí a kopím. V měsíci květnu se opět konají tyto menší turnaje.¹³⁴ Jan Jáchym znovu trénuje ve Favoritě s císařem. V červnu se Jan Jáchym po svém návratu z Brna ihned zapojuje do příprav na karusel.¹³⁵ Zapisuje si, kdy a s kým se účastní zkoušek, které se kvůli tomuto turnaji pořádají.¹³⁶ Turnaj se pak koná 19. června a pořádá jej basilejský biskup Jan Konrád. O tomto svátku pojednávají také ceremoniální protokoly¹³⁷ a vídeňské noviny. Ve vídeňských novinách se píše, že se císař zúčastnil této události, a jsou zde následně vyjmenováni všichni vysocí dvorští úředníci, kteří se rovněž účastnili. Nejprve je v novinách uvedena obecná zmínka o císařských komornících a císařských radech, dále jsou jmenováni: říšský agent Jan Adam Unrath, také český kancléř kníže Vratislav, uherský komornický prezident Ota Kryštof kníže z Volckra, a také biskup z Osnabrückeru.¹³⁸ Jan Jáchym ve svých denících píše, že se této společenské události také účastnil. Bohužel si v tento den pouze zapsal, že byl na karuselu ve Favoritě, podrobnosti neuvedl.¹³⁹ Přesto je důležité, že se Jan Jáchym pohyboval v této vysoké společnosti a ve vídeňských

¹³² „...Und hab als dan mit in der favorita Kop gerend...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, f. 25v.

¹³³ 16. dubna „...Und haben mitags der Vall der Sereni Sternberg Proskau und Colloredin wir auch der Chevalier bey mirh gessen nachmitag wie in der favorita Kopgerent...“ Tamtéž, r. 1706 první polovina, f. 27v., 25. dubna „... Nachmitag aber Vor mich allein einwenig shpaziren geritten in die favorita aldar mit Ihro May[estat] dem Royl Kopzureiten alwo ich die erste curs dem degen die andere lantzen und pistolen gewonnen...“ Tamtéž, f. 30r.

¹³⁴ 14. května „...wornach[mitag] ich in die favorita gefahren aldar mit Ihro May[estät] dem Royl Kop gerennet...“ Tamtéž, r. 1706 první polovina, f. 34v., 25. května „Nachmitag mit dem Royl in der favorita Kop gerent auch abent mit ihm biliard geshpilt.“ Tamtéž, f. 37v.

¹³⁵ 12. června „... abents aber ein carusell gewesen.“ Tamtéž, r. 1706 první polovina, f. 42r.,

¹³⁶ 14. dubna „...abents bin ich in der favorita gewesen und hab mich probiret Und als dan nacherhaus gegangen.“ Tamtéž, r. 1706 první polovina f. 42v., 15. dubna „...abzunitag der Trautmansdorff colloredin die bouquoy und Stratman bey uns gespeist. wir nachmitag in der favorita eine prob gehabt...“ Tamtéž, r. 1706 první polovina, f. 43r.

¹³⁷ V ceremoniálních protokolech se píše, že se tato událost konala v sobotu 19. června. „Sabati 19. Junii Baselige Lehen in der Favorita.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 475r.

¹³⁸ „Heute hat bey Ihrer Römischer Kayserl. Majest. in der Favorita/im Nahmen Ihrer Hochfürstl. Gnaden/ Hern Johann Conrad/ Bischoffen zu Basel/ (Titl) Herr Ferdinand Hartmann/ Freyherr von Sickingen/ der Röm. Kayserl. Majestät Cammerer/ Rath/ ind des V. De. Ritter=Stands in Breyszgau Praesident und Director, &c. nebst dem Herrn Reichs=Agenten/ Johann Adam Unrath/ die de Lehen empfangen. Item ist der Königl. Bömische Cantzler/ Herr Graf von Vratislau/ ec. und der Ungarische Cammer=President, Herr Otto Christoph Graf von Volckra/ wie auch Ihrer Hoch=Fürstl. Durchl. des Herrn Bischoffen von Osznabrügg Hoff=Rath/ Herr Zeny von Thanhausen/ welcher letztere beut frühe ausz Ungarn herauff kommen/ wider nacher Preszburg abgegangen.“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[11. 2. 2016] Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17060619&seite=1&zoom=38>.

¹³⁹ „... und nachmitag dem carusell in der Favorita bey gewohnet...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, f. 44r.

novinách je tedy zahrnut obecně pod pojmem komorníci. Ovšem tento karusel v měsíci červnu poslední, kterého se Jan Jáchym účastnil. Opět se jednalo spíše o cvičení v těchto dovednostech.¹⁴⁰

Již od počátku měsíce července se Jan Jáchym připravuje na velký karusel, který se má uskutečnit v Schönbrunn. 1. července tedy vykonává přípravu na karusel doma a následně jede trénovat do Schönbrunn.¹⁴¹ Další den opět jede do Schönbrunn na zkoušku.¹⁴² 3. července si chystal svůj šat na karusel¹⁴³ a druhý den poobědval s knížetem Gundakarem z Dietrichšteina, pak jel domů a odtud přímo do Schönbrunn na další zkoušku karuselu, která trvala do večera.¹⁴⁴ 5. července jel Jan Jáchym se svou manželkou do Schönbrunn, kde poobědvali s Josefem Paarem a večer se konala generální zkouška s hudbou. Nakonec píše, že vyzkoušel koně, kterého mu poslal jeho švagr.¹⁴⁵

Dne 6. července se oslavuje svátek císařovny Amálie Vilemíny, Jan Jáchym se těchto oslav účastní, nicméně večer odjíždí domů, aby ještě vše zkontroloval a připravil na karusel. Také si Jan Jáchym mylně zapsal, že se jedná o narozeniny císařovny, ale byl to její svátek,¹⁴⁶ což potvrzují i vídeňské noviny, které o slavnosti píší jako o oslavách svátku císařovny v Schönbrunn.¹⁴⁷ 7. a 8. července se tedy na počest svátku císařovny Amálie Vilemíny v Schönbrunn uskutečnil turnaj. Odpoledne 7. července začal karusel. Podle deníku Jana Jáchyma proběhla pouze dvě kola a další byla kvůli špatnému počasí odložena

¹⁴⁰ 24. června „... nachmitag, aber in der favorita Kop gereint...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, f. 45r., a 26. června „... Und die miste zeit auser das ich in der favorta Kopgerent...“ Tamtéž, f. 45v.

¹⁴¹ „... als dan aber nacherhaus wo ich des meiste zudem Carusell ad 1 ortiret und Veranstaltet habe, zumitag Dupuis bey mirh gessen, welcher auch nachmitag mit mirh nacher schönbrun gefahren alwo ich Kop gerend...“ Tamtéž, r. 1706 druhá polovina, f. 1r.

¹⁴² „... ich nachmitag wider in shcönbrun probirt...“ Tamtéž.

¹⁴³ „... mein carusell rob ein wenig equipiren lassen...“ Tamtéž, f. 1v.

¹⁴⁴ „...anbefahlen wegen des carusells so bin ich zudem gundaker Von Ditrichstein zumb essen gangen, von dar aus aber wider nachhaus, Und in Shönbrun gehafren alwo die Generall und letzte Probe des carusels gewesen, so bis in dem shpeten abent...“ Tamtéž.

¹⁴⁵ „... und als dan bin ich mit meiner gemahlin nacher schönbrun zudem g[raff] Von Par alwo wir mitags gespeiset abents aber der Generall prob Von der musique bey gewohnet. Ich auch alldar mein Pferd so mirh mein shvager geshikt probiret allei nacherhaus gefahren...“ Tamtéž, f. 2r.

¹⁴⁶ „...shon in Volliger galla abgereist nacher schönbrun alwo Ihre May[estät] der regierende Kay[serin] geburtstag mit einer opera gehalten worden, des abents ich auf einen augenblick dar gewesen und als dan nacherhaus gangen alles in ordnung zushtellen zumb carusell“ Tamtéž.

¹⁴⁷ „Dienstag den 6. Julii. heute hat der regierende Kayserl. Hoff/die/wegen Absterben Weyland Ihrer Kayserl. Majest. Leopoldi I. Gloriwürdigsten Angedencken/ gehabte Trauer abgelegt; sodann den Nahmens=Tag Ihrer Majest. der regierenden Kayserin/...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[11. 2. 2016] s. 2–3. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17060703&seite=4&zoom=43>.

na další den.¹⁴⁸ Ceremoniální protokoly uvádějí, že se karusel konal mezi pátou a šestou hodinou odpoledne a účastnila se ho velká většina dvora.¹⁴⁹

Dále je v ceremoniálních protokolech uvedena tabulka se seznamem účastníků tohoto turnaje rozdělených do dvou skupin. Jsou zde přesné výsledky, kterých se účastníkům povedlo dosáhnout. (Viz příloha III.) V protokolu je uvedeno, co každý z úspěšných účastníků vyhrál. Z deníkových zápisků vyplývá, že turnaj byl dokončen až druhý den, jelikož právě zde si Jan Jáchym zapsal, že v pět hodin začalo třetí kolo. Následně si zapsal, že vyhrál v disciplíně s kopím krásnou velkou stříbrnou lampu (svícen). V disciplíně s pistolí vyhrál císař Josef umyvadlo. V oštěpu vyhrál hrabě Collaldo dva krásné stříbrné svícný a zrcadla, v kordu zvítězil mladý kníže Paar a vyhrál hodiny.¹⁵⁰ Vídeňské noviny se o turnaji také zmiňují. Nejdříve je zde uveden výčet všech zúčastněných členů královské rodiny a dále nejvyšší dvorští hodnostáři. Potom se zde píše o velkolepém a nádherném turnaji, který pokračoval i následující den.¹⁵¹

V olomouckém archivu v rodinném fondu Žerotínů se dochoval tisk, který zaznamenává celý karusel, který se konal 7.–8. července v Schönbrunnu. S největší pravděpodobností lze říci, že si tento tisk schoval sám Jan Jáchym na památku, aby mu připomínal, jaké společenské události se na císařském dvoře účastnil. Tento tisk lze srovnat s ostatními dochovanými prameny. Je jedním z nejobsáhlejších pramenů, který se k tomuto turnaji dochoval. Jsou v něm velmi cenné a podrobné informace o tom, jak turnaj probíhal, kdo se ho účastnil, jací zde byli soudci a co který z účastníků vyhrál. Tím se stává tento pramen vhodným ke komparaci s ostatními dochovanými prameny.

¹⁴⁸ „... ist nachmitag des carusell angefangen Vor selben tag aber mit 2 Kursen beshlossen, die 3te aber auf morgen wegen üblen eingefallenen wetter gehalten verschoben...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 druhá polovina, f. 2v.

¹⁴⁹ „... nachmitags zwischen fünff, und sechs Uhr hat das KopfRennen ahngefangen, woh zu nach beschribene Veranstaltung gemacht worden seind. Und ist diesel KopfRennen in den grossen Hoff zu Schönbrunn gehalte...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 487r.

¹⁵⁰ „Dahero Ihro May[estät] h[eu]t[e] wider die anderer Theilet uns umb 5 uhr ein zufinden wodan die 3te curs Vollentet und Vollgende preis gewonnen worden. als erstlich zur lantzen Von mir ein schöner groser Silbererr henk leichter zur Pistolen Von Keyser ein Lavor beken. Zum dard Von Collaldo 2 shone silberne shpigel leichter zum degen Von Jungen Par eine shtokuhr ...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 druhá polovina, f. 2v.

¹⁵¹ „Mitrwoch den 7. Julii.... in dem Lust=Pallast Schönbrunn ein herrliches Turnier/ und nachdem des Abends allda ein Ball gehalten. Donnerstag den 8. Julii.... Dito wurde heute in dem Lust=Pallast Schönbrunn das gestern angefangen Turnier/ bey abermahliger allerhöchsten Gegenwart...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[11. 2. 2016] s. 1. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17060707&seite=1&zoom=43>.

Tento tisk začíná výčtem osob, které se zúčastnily velkolepého turnaje. Vedle samotného císaře, císařovny a císařovny vdovy jsou zde zachyceni také princ Max Hannoverský a princ Karel Lotrinský, biskup osnabrucký a olomoucký, dále ostatní kavalíři, dámy a další. Následně je hned popsána první skupina (*Erste Squadra*).¹⁵² Lze říci, že se jedná o popis slavnostního průvodu, kterým turnaj začínal. Takto je to rovněž zachyceno ve vídeňských novinách.

V čele průvodu přijíždí hlavní podkoní na koni. Následuje ho osm vzácně a nádherně nazdobených císařských koní, které vedou dva čeledíni (oblečení v černém sametu se zlatou výšivkou velkého císařského orla a se zbraněmi zavěšenými přes ramena.) Za nimi jdou dva sboroví trubači a dalších dvanáct trubačů jede na koních. Následují je ještě dva hráči na tympány. Dále jde v jedné řadě deset císařských běžců a dvanáct císařských lokajů. Za nimi jede císařský polní maršálek hrabě Quido Stahrenberg. Tato první skupina byla sladěna do červenozlaté barvy. Jejich oblečení bylo ozdobeno nespočtem klenotů. Na hlavě měl nejspíše hrabě Quido Stahrenberg bílá pera z pštrosa a v jejich středu pero modré. Další kavalíři měli na hlavách také chocholky z ptačího peří v různých barvách. Ty pak následovalo šest pážat, která šla pěšky a v ruce nesla pozlacená kopí a luky. Za nimi jel císař Josef I. a po jeho boku Jan Petr Capitolo. Průvod uzavírali kavalíři, kteří utvořili pět za sebou jedoucích párů. Všichni kavalíři byli oblečeni do nádherného červenozlatého oděvu.

Následně je uveden seznam těch šlechticů, kteří tvořili posledních pět párů, uzavírajících průvod. V tomto případě je velkou výhodou, že jsou v seznamu uvedena celá jména, nikoliv pouze příjmení, jak je tomu v tabulce v ceremoniálních protokolech. Proto je mnohem jednodušší identifikovat jednotlivé účastníky karuselu. První pár tvořili Maxmilián Quido hrabě Martinic a Leopold Matyáš hrabě Lamberg, druhý Ferdinand Gundaker hrabě Dietrichstein a Karel hrabě Sereni, třetí Hieronimus hrabě Colloredo a Jan

¹⁵² „*Erste Squadra* 1. kame der Herr Unter=Bereuter zu Pferd/ so den Anfang vom Aufzug machte. 2. Acht mit kostbahresten Auffbutz gezeigte Kayserliche Reit=Klepper/ deren jeder von zwey Reut=Knechten ... 3. Ein doppelter Chor=Trompeter von 12 Trompetern zu Pferd/ zwischen der gleich=abgetheilten Glieder zwey Paucker/ alle zu Pferd/ folgten. 4. Zehen Kayserl[icher] Lauffer in einer Reyhen. 5. Zwölff Kayserl[icher] Leib=Laqueyene 6. Der Kayserl[icher] General=Feld=Marschall/ Herr Quido Graff und Herr von Stahrenberg/ec. si die erste Squadra in roth=mit Gold reich gestickten und mit unzählbahren Kleinodien geschmuckten Kleider/... 7. Sechs Kayserlicher Edel=Knaben/ mit verguldeten Lantzen und Darden in Händen/ zu Fusz/vor. 8. Ihro Röm[ischer] Kayserl[icher] Majest[ät]. Dero zu Seiten der Kayserl[icher] Ober=Bereuter/ H[er]r Johann Peter Capitolo/...“ ZA v Opavě, pob. Olomouc, fond Rodinný archiv Žerotínů Bludov (1295) 1427–1947, inv. č. 380, sig. XIII/36, Popis pořádání prvního panského turnaje v Schönbrunském zámku ve Vídni, tisk, f. 1.

František hrabě Kinský. Ve čtvrtém páru pak byli Ferdinand hrabě Althan a hrabě Fratišek Hatzfeld. Poslední pár tvořili Gundermaier hrabě Stahrenberg a hrabě František Leopold Šternberk.¹⁵³

Druhá skupina byla vedena osmi trubači na koních a jedním tympanistou. Je následovala řada běžců a čeledínů. Za nimi jel na koni císařský polní maršál hrabě Herbeville, který byl oblečen do drahocenně zdobených šatů modro-zlaté barvy. Polního maršálka následovali sloužící. Za nimi jel na koni princ Maxmilián Hannoverský, který byl barevně sladěn do modré barvy. Nakonec jelo, jako v první skupině, pět párů kavalírů. Za nimi šli ještě sloužící a další panstvo.

V druhé skupině tvořili první pár František Vilém hrabě Salm a Gundacker Poppo hrabě Dietrichstein maltézský rytíř, druhý pár tvořil Václav hrabě Herberstein a Jan Jáchym hrabě ze Žerotína. Ve třetím páru se nacházeli František Václav hrabě Trautmannsdorf a Ferdinand František hrabě Woll, ve čtvrtém Leopold hrabě Collaldo a Jan Adam hrabě Paar. Jako poslední jeli Maxmilián hrabě Lengheim a Wollf hrabě Rosenberg.¹⁵⁴

V tomto případě lze pozorovat, že první skupina byla bohatěji zdobena a měla větší zastoupení, co se týče počtu sloužících. Popis šatů a ozdob byl mnohem rozsáhlejší a bylo mu věnováno více prostoru než ve druhé skupině. Je tedy jasné, že skupina, kterou vedl sám císař Josef I., byla v této věci upřednostněna a císař si takto budoval svou sebe prezentaci. Lze se domnívat, že i řazení jednotlivých kavalírů v průvodu podléhalo přísné hierarchii. Právě podle toho, v které části průvodu se kavalír nacházel, se odvíjelo jeho společenské postavení u dvora.¹⁵⁵ Proto je tedy v tomto tisku s takovou pečlivostí zaznamenáno pořadí jednotlivých účastníků. První místo je podle hierarchie určeno císaři Josefu I. V první skupině jej následuje Maxmilián Quido z Martinic, který byl tajným radou, nositelem řádu zlatého rouna a nejvyšším hofmistrem císařovny Eleonory Magdaleny. Po něm pak následovali další kavalíři. Podobně tomu bylo ve druhé skupině, kterou vedl princ Maxmilián Hannoverský, který jakožto druhý nejvyšší urozený po císaři,

¹⁵³ ZAO – O, Popis pořádání prvního panského turnaje v Schönbrunském zámku ve Vídni, tisk, f. 1v.

¹⁵⁴ „*Anderte Squadra. 1. Ritter 8. Trompeter sambt einem Paucker. 2. Eine Schöne Reihe von Lauffern/ und Laquyen/ zu Fusz. 3. Der Kayserl[icher] Genereal=Feld=Marchall/ Herr Graf von Herbeville zu Pferd/ welcher diese in blau mit Gold reich=gestickten Kleidern und köstbaresten Geschmück erscheinende Squadra führte. 4. Dessen Bediente zu Fusz. 5. Ihro Hochfl. Durchl. Printz Maximilian von Hanover in gleüchföribig= blauem allerköstlichsten Aufbutz/ zu Pferd/...*“ Tamtéž, f. 1v–2r.

¹⁵⁵ MAŤA, P.: *Svět*, s. 48.

mohl vést druhou skupinu. Za ním jel František Vilém hrabě Salm, který byl nejvyšším štolbou císařovny Amálie Vilemíny. Od těchto šlechticů se potom odvíjelo další řazení kavalírů.

Následně se obě skupiny dostavily na místo určené pro turnaj a každá ze skupin zaujala své postavení. Turnaj zahájil, jako velitel první skupiny, císař Josef I., s ním pak, jako velitel druhé skupiny, princ Maxmilián Hannoverský.

Ve stejném složení se pokračovalo druhý den, císař zde prokázal svou šikovnost a zručnost. Konala se celkem tři kola tohoto turnaje. Zápolení přihlíželi také soudci, kteří měli na starosti pravidla. V tomto případě to byli benátský vyslanec Daniel Dolfino, hlavní hofmistr Karel Dietrich Otto kníže Salm, císařský hlavní komorník Leopold Donat Trautson hrabě Falkenstein a císařský dvorní maršál hrabě Karel z Valdštejna.¹⁵⁶

Poslední část tisku se týká výher, které si nejlepší účastníci turnaje odnesli. Tak jak už si zapsal samotný Jan Jáchym ve svém deníku, byly výhry popsány i v tomto tisku. Jen zde bylo u výher navíc uvedeno několik honosných přívlastků, jako: velké stříbrné umyvadlo, nebo drahocenné velké hodiny.

Na konci je ještě zmínka o hlavním císařském lovcím Leopoldu Matyáši Lambergovi, který sklidil sympatie za nádherné koně ze španělské stáje, na nichž kavalíři v turnaji jezdili.¹⁵⁷

Díky všem těmto pramenům, které se dochovaly, lze alespoň částečně rekonstruovat, jak takový karusel na císařském dvoře probíhal. Je zřejmé, že Jan Jáchym se pohyboval ve vysoké dvorské společnosti, protože byl poctěn se karuselu účastnit po boku nejvyšších dvorských úředníků a samotného císaře. Den po karuselu, tj. 9. července, si Jan Jáchym do svého deníku zapsal, že byl celé dopoledne s císařem na lovu a večer odjel domů. V tomto zápisu se ještě jednou vrátil k turnaji, vypsál si všechny účastníky karuselu a rozdělil je do

¹⁵⁶ „...wurde endlichen von den Herrn Plan=Rittern/ welche Herr Daniel Dolfino/ Venezianischer Bottschaffter/ec. Ihro Durchl. Fürst von Salm/ Ihrer Röm[ischer] Kayserl[icher] Majest[ät] Obrist Hoffmeister/ec. Herr Leopold Donat Trautson Graff zu Falkenstein/ der Röm[ischer] Kayserl[icher] Majest[ät] Obrist=Cammerer/ ec. und Herr Carl Graff von Waldstein/ der Röm[ischer] Kays[erlicher] Maj[estät] Obrist=Hof=Marschall gewesen.“ ZAO – O, Popis pořádání prvního panského turnaje v Schönbrunském zámku ve Vídni, tisk, f. 2v.

¹⁵⁷ Tamtéž.

dvou skupin, přesně tak jako tomu bylo v tisku a ceremoniálních protokolech. Jen si mylně poznamenal, že obě skupiny měly červenou barvu, přestože druhá skupina byla oděna do barvy modré. Do druhé skupiny, v níž sám byl, zapomněl zapsat jednoho člena, a to hraběte Trautmannsdorfa.¹⁵⁸

Jelikož měl turnaj, který se 7.–8. července uskutečnil v Schönbrunnu, velký úspěch, byl ještě zopakován 18. července ve Favoritě. I když se jednalo o opakování turnaje, jezdil Jan Jáchym opět před jeho začátkem zkoušet.¹⁵⁹ Pro Jana Jáchyma začal 18. červenec mší, po které odjel do Favority, kde ještě vyzkoušel svého koně. Pak seděl s janovskými vyslanci u oběda a večer se zúčastnil turnaje, kde vyhrál pušku.¹⁶⁰ Ceremoniální protokoly také zaznamenávají tento turnaj. Píše se v nich, že po úspěšném turnaji 7. července v Schönbrunnu došlo k jeho opakování. Opět se ho účastnila široká dvorská společnost. Jan Jáchym vyhrál v disciplíně s kopím pistolí. V disciplíně s pistolí vyhrál kníže Hatzfeld pár pistolí. V disciplíně s lukem zvítězil císař Josef I. a vyhrál zlatou hlavu s diamanty. V disciplíně s kordem zvítězil hrabě Salm a vyhrál zlatou nádobku se šňupacím tabákem. Soudci tohoto turnaje byli: hlavní císařský komorník hrabě Trautson a hlavní dvorní maršálek hrabě Valdštejn.¹⁶¹ Co se týče vídeňských novin, ani ty nezůstávají pozadu se sdělením, že se opakoval turnaj, který se však tentokrát odehrával ve Favoritě. Opět je zde uveden výčet zúčastněných a jsou zde jmenováni vítězové jednotlivých disciplín. I v denním tisku se objevuje jméno Jana Jáchyma.¹⁶²

¹⁵⁸ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 druhá polovina, f. 3r.

¹⁵⁹ 14. července „...mein brandfur in der Favorita probirt...“ Tamtéž, f. 4r. 15. července „...als dan in die favorita gefahren weilen das carusell hatt sollen gehalten werden...“ Tamtéž, f. 4v.

¹⁶⁰ „Diesem morgen nachdem ich die heyl mes geheret bin ich in die favorita geritten mein Pferd zuprobiren. Von dennen, zudem Genuesischen gesanten zur taffell gangen abents das Turnir gewesen Und ich ein flinten gewonnen.“ Tamtéž, r. 1706 druhá polovina, f. 5r.

¹⁶¹ „Solis 18 Julii Kopf-Rennen in der Favorita Das am siebentem diesel zu Schönbrunn gehalten Kopf-Rennen haben Ihre Royl [Josef] heut der favorita repetieren lase, durch eben die selbe Cavallier von beeden Squadriglien, wie dahmahls, auser beder herrn grafen von Stahrenberg und Collaldo, welche dabay mit ershinenen; vor und nach dem Rennen ist der Parada auffzug gehalten worden, und hat mit der Lantzen graf Zerotin eine Flinte gewonnen. Mit der Pistolen graff Hatzfeld ein Paar Pistolen. Mit dem Dard Ihre Royl Maiies[tät] ein Spanisch Rohr mit einem guldene Kopf mit Diamanten Versetzt. Mit dem Degen graf Salm ein guldenes Schnub Taback bürel. Mit dem, Mehreren Köpfe Ihre Kay[serlicher] May[estät] eine Hirsch fänger. Pro Commihsariis seind umernnent gewesen. der Royl Ob[e]r Cammers graff Trauthson. und der Royl herr HoffMarshall graff von Waldstein.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 498r – 498v.

¹⁶² „Dito wurde Nachmittags in der Kayserl. Favorita/ in allerhöchster Gegenwart Ihrer Majest. der regierenden Kayserin/ und Dero beeden Durchleuchtigsten Printzessinnen/ Ihrer Hochfürstl. Durchleucht Printzen Carl von Lothringen/ Bischoffen zu Osznabrug un Ollmütz/ nebst vielen andern Prinzen/ Cavallieren un Damen/ wie auch einer Menge Volcks/ abermahlen ein Turnier/ auff schie eben die Weise/ und in dem Auffzug als das vorige gehalten; da dann gleichfalls mit der Lantzen der Herr Graf Zierotin/ ec. mit der Pistohlen der Herr Graf von Hatzfeld/ec. mit der Darda Ihre Röm. Kayserl. Majest. mit dem Degen der Herr Graf von Salm /ec. un mit Vielheit der Köpffen abermahlen allerhöchst=besagte Kyserl. Majest. zu

V roce 1707 se první karusel konal 6. června. Opět se pořádá na počest císařovny Amálie Vilemíny, tentokrát se jedná o přesunutou oslavu jejích narozenin, které slaví 21. dubna. Jan Jáchym si v tomto roce nepoznamenal důvod, proč se turnaj koná. To lze zjistit z vídeňských novin.¹⁶³ Před samotným začátkem turnaje se na počátku července Jan Jáchym účastní dvou zkoušek.¹⁶⁴ V den turnaje se celé dopoledne a odpoledne věnuje zdobení svého koně. Ve čtyři hodiny odjíždí do Favority, kde v šest hodin začíná turnaj. Poté si zapsal, že v disciplíně s kopím vyhrál stříbrný lustr a Dietrichstein pistolí. V luku vyhrál Jan Jáchym umyvadlo. Hrabě Salm byl vítězem v disciplíně s kordem. Císař skolil nejvíce hlav a vyhrál dvě zrcadla a svícen.¹⁶⁵ V ceremoniálních protokolech došlo k chybě, kterou učinil písař, který zapsal, že se karusel konal 6. července. Díky tomu, že je k dispozici jednak deník Jana Jáchyma a jednak vídeňské noviny, mohla být tato chyba uvedena na pravou míru. I přes chybnou dataci je zápis v ceremoniálním protokolu důležitý a ve všech jiných ohledech informace odpovídají. Turnaj mohl začít až po příjezdu císařovny, která na místo dorazila po páté hodině s doprovodem pěti arcivévodkyň a Wolfenbütelskou princeznou.¹⁶⁶ Bohužel k tomuto turnaji nebyla nakreslena tabulka s kavalíry a jejich výsledky. V protokolech je uveden pouze seznam účastníků¹⁶⁷ a toho, co vyhráli. Jan Jáchym vyhrál v disciplíně s lukem malý stříbrný servis.¹⁶⁸ Soudci turnaje byli: benátský vyslanec, císařský hlavní komorník a dvorský maršál. Ostatní dvorští

Federmanns höchste Verwunderung/ den Preysz erhalten.“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[15. 2. 2016] s. 2. Dostupné z <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17060717&seite=2&zoom=43>.

¹⁶³ „Montag/ den 6. Junii. Heute wurde bey allhiesigem Kayserlichen Hoff/ Ihrer Majestät der Regierenden Römischen Kayserin/ Geburts=Tag/ welcher zwar den 21. Aprilis gefallen/ aber aufz gewissen Ursachen bisz daher verschoben worden/...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[15. 2. 2016] s. 2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17070604&seite=2&zoom=38>.

¹⁶⁴ 2. června „...abent in die favorita geritten und mein Pferd probirt.“ f. 44v. 4. června „... Und des abents wider ein wenig mit Meinem shim[m]ell in die favorita geritten...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1707 první polovina, f. 45r.

¹⁶⁵ „H[eu]t[e] frihe bin ich dem gantzen Tag mit aufputz meiner Pferd occupirt gewesen, wie ich dan nachmitag umb 4 uhr hinaus in die favorita bin alwo das carusell sich umb 6 uhr angefangen, der Voll die lanzen und damit ein Silbernen luster dar ditrichstein pistollen, und damit ein aufsetz Ich mit dem dard ein beken, der Salm mit dem degen ein nachtzeig und der Royl mit quantitet der Kop 2 shpigell leichter bekom[m]en.“ Tamtéž, f. 45v.

¹⁶⁶ „Nachmittags gegen 5. Uhr sind Ihre [Majestat] Regierende Kayserin mit denen 5. ErtzHerzogin, dan der Wölfenbüteln Princehsin in der Favorita garte kommen.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 575v.

¹⁶⁷ „Nomina der Cavallier. Graff Maxmilian von Martinitz, graff: Leopold Matthias von lambert, Frantz Wilhelm von Salm, Gundaker von Dietrichstein. Zerotin. Carl von Dietrichstein. Von Wahl. Kinsky. Lengheim. Ferdinand vin Althan. Bouquoy. von Rosenberg.“ Tamtéž, 575r–575v.

¹⁶⁸ „Mit den Dard herr graff Zierotin ein kleines silberers Service in einem Fuderal“ Tamtéž, f. 576r.

úředníci byli nepřítomní nebo indisponovaní. V tomto případě nebyla uvedena jejich jména, ale pouze dvorské úřady.¹⁶⁹

V červnu se konal ještě jeden turnaj, nicméně pouze podle zápisků Jana Jáchyma. V jiných pramenech není zmíněn. Zřejmě se jedná o menší turnaj, který nebyl tak důležitý a nepořádal se v tak velkém měřítku jako předešlý. Podle zápisků se konala ve Favoritě nejdříve zkouška a 20. června samotný karusel.¹⁷⁰ To byl poslední turnaj tohoto roku.

V roce 1708 se Jan Jáchym opět svědomitě připravuje na nadcházející turnaj. V tomto případě se účastní všech zkoušek, které se konají.¹⁷¹ Jak uvádějí ceremoniální protokoly i deník Jana Jáchyma samotný turnaj se měl konat 21. června,¹⁷² ale kvůli špatnému počasí byl přeložen a ve Favoritě se ten den konala pouze serenáda.¹⁷³ Následně se tedy turnaj konal 23. června, kdy už vše proběhlo v pořádku. Jan Jáchym si dopoledne odbyl svou službu u dvora, a než začal karusel, jel domů, vrátil se na začátek turnaje, který začal v pět hodin. V disciplíně s kopím zvítězil Valdštejn, císař vyhrál v disciplíně s lukem a pistolí a Jan Jáchym v disciplíně s kordem.¹⁷⁴ Když se císařovna s arcivévodkyněmi, císař a hlavní soudci turnaje usadili v lóži, mohl hlavní dvorský sekretář přečíst pravidla turnaje.

Pravidla nebyla vypsána u všech turnajů, ale většinou se s nimi v ceremoniálních protokolech lze setkat. Tato pravidla byla před začátkem každého turnaje všem účastníkům nahlas přečtena a upravovala zejména to, ve kterých případech se neuznává, že byla hlava

¹⁶⁹ „... Herrn Richtere, als, der Venetianischer Pottschafter, der Kay[ser] Rojł. Obrl. Cammerer, und der Hoff=Marshall die übrige Hofambter ware nutlander abwesend, ad unpästlich...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 575v.

¹⁷⁰ 15. června „... Ich abents ein wenig in der favorita gewesen, weilen abermahl ein Prob Von carusell gehalten worden ist.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1707 první polovina, f. 47v., 20. června „... nachmitag aber in der favorita wider ein Koprennen gewesen...“ Tamtéž, f. 49r.

¹⁷¹ 8. června „...Und Nachmitag in die favorita gefahren es ist aber wegen grosen wegen die Prob Von Carusell zuruckgebliben...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 44r., 9. června „...nachmitag aber der ersten prob in carusell bey gewohnet...“ Tamtéž, f. 44v. 12. června „...nachmitag eine prob Von carusell gewesen...“ Tamtéž, f. 45r. 17. června „... Und nachmitag einer Prob Von Carusell gewesen...“ Tamtéž, f. 45v.

¹⁷² „H[eu]t[e] habe ich mein haubtaggehabt alwo ich dem gantzen Tag übles weter halber bey hof gewesen auch alldar des wegen das carusell Vershoben worden...“ Tamtéž, f. 47v.

¹⁷³ „Jovis 21. Junii Serenata in der Favorita Diesen nachmittag ha tein Kopf-Rennen in der Favorita sein sollen, weilen es aber die Vergangene Stackt und diese Vormitag shtarck geregnet...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 693r.

¹⁷⁴ „H[eu]t[e] morgen bin ich wider in haubtdinst gewesen Und habe Vormitag mit dem Rojł nach Kop geren[n]et. bin als dan gerade nach[er] haus gangen das Carusell hatt sich umb 5 uhr angefangen bey welchen der Vallnstein die lantzen der Rojł dard Pistolen Und die meisten Kop ich aber dem degen gewonnen.“ ZAO –O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1708 první polovina, f. 48r.

(terč) zbraní zasažena. Pro každou z disciplín byla pravidla přesně určena. Pokud se účastník proti nim dopustil prohřešků, nebyla mu rána počítána.

V disciplíně s kopím se účastník nesměl dopustit těchto prohřešků: Pokud se špička kopí dotkla vodní překážky, která byla na trati. Zasažená hlava nebyla zcela oddělena od těla v požadovaném cvalu. Hlava byla sundána kopím dříve, než bylo kopí drženo v ruce. Kopí bylo na rameni. Poslední pravidlo této disciplíny určovalo, že hlava nesmí být kopím pouze nabodnuta. V disciplíně s puškou se nesměl hráč dopustit těchto prohřešků: Pistole nebyla vytažena v pravé nebo levé ruce. Pistole byla pod paží, nebo pod ní byla zasunuta. Hlava nebyla trefena v plné kvalitě a ve cvalu. Dále pistole nesměla selhat. V disciplíně s lukem se zásah nepočítal, pokud nebyla hlava zasažena šípem přesně ve cvalu koně. Dále se nepočítalo, pokud šíp nezůstal zapíchnut, rána platila, pokud šíp prošel dovnitř. V disciplíně s kordem nesmělo dojít k porušení těchto pravidel: Kord nesměl být držen pod paží. Hlava nesměla po zásahu kordem zůstat, nebo být oddělena v rozporu s pravidly. Zásah terče se nepočítal, pokud kord nebyl vyndán z pochvy a hlava nebyla trefena v plné kvalitě a ve cvalu. Na konec nesmělo být zasaženo několik hlav najednou. Dále byla definována ještě obecná pravidla, jako například: Pokud jeden z hráčů, nebo jeho kůň spadne, zásah terče se nepočítá. Také pokud kůň spadne v klusu, rána se nepočítá. Šlechtic nesmí ztratit zbraň, nebo ji rozbít. Účastníkovi nesmí spadnout paruka, pistole, pouzdro, rukavice nebo peří z klobouku a koni nesmí spadnout z uší čabraka.¹⁷⁵

V ceremoniálních protokolech se dochovala tabulka s účastníky turnaje a jejich výsledky. (Viz příloha IV.) Podle ceremoniálních protokolů v disciplíně s kopím zvítězil hrabě Valdštejn a vyhrál velké stříbrné hodiny. V pistoli zvítězil opět Valdštejn a císař Josef I. V luku zvítězili kníže Lamberg a Sereni, ti vyhráli po svícnu. V kordu zvítězil Jan Jáchym a vyhrál umyvadlo a svícen.¹⁷⁶ Takto ceremoniální protokoly doplnily výhry, které už si Jan Jáchym do deníku nezapsal. Noviny se pak zmiňují o nádherném turnaji.¹⁷⁷

Další karusel se konal již 5. července. Do svého deníku si Jan Jáchym zapsal, že byl odpoledne ve Favoritě, kde se konal královský karusel. Jelikož císař Josef I. vyhrál

¹⁷⁵ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 *Zeremonialprotokolle 1700–1709*, f. 697r.–f. 698v.

¹⁷⁶ Tamtéž, f. 699v.

¹⁷⁷ „.../ein herrliches Turnier/ vermög hierbeygehender Beschreibung/gehalten.“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[16. 2. 2016] s. 2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17080623&seite=2&zoom=33>.

v disciplínách s kopím, kordem a zasáhl nejvíce hlav pistolí, vyhrál zlaté hodiny, do kterých byl zasazen diamant. Jan Jáchym dále zaznamenal, co vyhráli ostatní. Hrabě Dietrichštejn v disciplíně s pistolí vyhrál pistolí a hrabě Kinský v disciplíně s lukem zlaté pouzdro na tabák.¹⁷⁸

Ceremoniální protokoly také uvádějí, že se karusel konal ve Favoritě a začal v šest hodin odpoledne. Je zde vykreslena přesná tabulka s pořadím jezdců a jejich výkony. (Viz příloha V.) Protokol dále uvádí, kdo v které disciplíně zvítězil.¹⁷⁹ Přesto je popis výher v deníku detailnější než v ceremoniálních protokolech. Ve vídeňských novinách se lze setkat s podobným popisem, jak v deníku, tak v protokolech. Jednak se zde píše, kdo z řad dvořanů se turnaje účastnil, a jednak ve kterých disciplínách se jednotlivým kavalírům dařilo. Noviny dodávají, že soudci tohoto turnaje byli: portugalský vyslanec, císařský hlavní komorník hrabě Trautson a císařský maršál hrabě Valdštejn.¹⁸⁰ V ceremoniálních protokolech je pak ještě přesný náskres toho, jak soudci seděli v lóži. To byl poslední karusel roku 1708. Z pramenů nebylo zjištěno, na čí počest byl tento turnaj uspořádán, ale s největší pravděpodobností byl pro císařovnu Amálii Vilemínu, která v té době slavila svátek.

Jelikož se první polovina deníku z roku 1709 nedochovala, zmapovat lze pouze turnaje, které se konaly v měsíci červenci. Po prostudování dalších pramenů nebylo zjištěno, že by se nějaké turnaje v první polovině roku konaly. V tomto roce se karusel na císařském dvoře konal v červenci. Jan Jáchym se tradičně účastnil i zkoušek, které turnaji předcházely,

¹⁷⁸ „... und nachmitag in der Royl favorita ein Carusell gewesen, beywelchen Ihro May[estat] mit der lantzen degen und quantitet der Kop[f] eine flinten ein goldene uhr und mit diamant besezten shteken gewonnen, gr[af] ditrichstein mit der pistolen derbey pistole[n] und gr[af] KinsKi mit dem dard ein goldene Tabaquis“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, rok 1708 druhá polovina, f. 3v.

¹⁷⁹ „Jovis 5. Julii Kopf Rennen in der Favorita Heunt[e] nachmittag umb sechs Uhr Ihro Roiil [Josef] der ein Kopf-Rennen gehalten“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709f. 705v. „... Mit der Lantzen haben gleich gehabt Kay[ser] May[estat]Fürstl Lamberg, Salm, Zierotin, Colloredo, Kinsky, Zinzendorff, Allhäm, Rothal, Habendahero certirt müste und seind wider gleich gewesen, Kaysl M[ajestät] Salm Zierotin Althäm. und bey fernerem certiren seind aber mahl reich gewesen. Kaysl M[ajestät] und graff Althaim. und bey diesem letzten certiren haben Ihre R:M: gewonnen. Mitder Pistolen. hat graff Gundaker Von Dietrichstein. Mit dem Degen Kay[ser] M[ajestät] gewonnen. Wegen der müste Köpffe, Angeacht Kay[ser] M[ajestät] 12Fürst Lamberg und grl. Dietrichstein hingegen nur 11 gehabt, so haben ihre [Majestät]. dar nech mit Ihne certieren Allen, und auch gewonnen“ Tamtéz, f. 706v.–707r.

¹⁸⁰ „... die Plan=Richter waren der Potugesische Herr Bottschaffter/ Herr Graf Trauthson/ Kayserl. Obrist=Cammerer/ und Herr Garf von Waldstein/ Käyserl. Obrist=Marschall.“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[16. 2. 2016] s. 3. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17080704&seite=3&zoom=38>.

tento rok byl však pouze na jedné zkoušce.¹⁸¹ Samotný karusel se konal 7. července ve Favoritě. Jan Jáchym vyrazil z domu do Favority, kde v pět hodin odpoledne začal turnaj. Následně si zapsal, že hrabě Rosenberg vyhrál v disciplíně s kopím a císař zvítězil v disciplíně s pistolí. Jan Jáchym vyhrál v luku a kordu. Celkovým vítězem se stal císař Josef I., který sestřelil nejvíce hlav.¹⁸²

V ceremoniálních protokolech je uvedeno, že soudci tohoto turnaje byli benátský vyslanec Lorentzo Tiepolo, hlavní císařský hofmistr kníže Salm, hlavní císařský komorník hrabě Trautson, hofmistr hrabě Valdštejn a císařský dvorní maršál Martinic. Těchto pět soudců sedělo v loži vládnoucí císařovny Amálie Vilemíny, odkud turnaj pozorovali.¹⁸³ Opět je zde nakreslena tabulka s výsledky účastníků. (Viz příloha VI.) Za tabulkou je vypsáno, co jednotliví kavalíři vyhráli. V tomto případě vyhrál Jan Jáchym v disciplíně s kopím svícen. Dva dny po turnaji si Jan Jáchym zapsal, kolik peněz utratil za jednotlivé věci spojené s turnajem. Například trubadúři jej vyšli na 10 dukátů a španělská puška na 102 florénů.¹⁸⁴ Ve vídeňských novinách je potom dochován podobný popis celého turnaje, jako v případě turnaje z roku 1708.¹⁸⁵

Další turnaj, který se konal v červenci, byl zřejmě uspořádán na počest narozenin císaře Josefa I. Turnaj proběhl 18. července, kdy si Jan Jáchym zapsal, kdo co vyhrál. I on byl znovu mezi vítězi a jeho cenou byly zlaté anglické hodiny, které získal v disciplíně s lukem.¹⁸⁶ Jeho výhru také potvrzují ceremoniální protokoly, které zaznamenávají

¹⁸¹ 1. července „... Von wonnen in die favorita in die Prob gehe[n] missen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, rok 1709 druhá polovina, f. 5r.

¹⁸² „... Und habe mich zu dem carusell prepariret Von dar umb 5 uhr in der favorita ershinen alwo hl Rosenb[erg] die Lantzen Ihro May[estät] die Pistolen Ich dem dard und degen Ihro May[estät] die Meiste[n] Kop gewon[n]en...“ Tamtéž, f. 7v.

¹⁸³ „Dieser fünf herrn Richtere sind unterhalb der Loggia Ihrer Maj[estät] der Kayserin also gesesen, und war der ort hmit Rothem Dames Spalliert...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 780v. „mit dem lantzen hat graff Zerotin eine große henk Leuchter gewunnenn.“ Tamtéž, f. 782v. „... ein herrliches Turnier/ vermög hierbey gehen der Beschreibung/ gehalten.“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[18. 2. 2016] s. 2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17090710&seite=2&zoom=33>.

¹⁸⁴ 9. července „H[eu]t[e] Vormitag hab ich wegen des Carusell den trompetern geben 10 D: vor ein spanishe flinten 102 f.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, rok 1709 druhá polovina, f. 8r.

¹⁸⁵ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[28. 3. 2016] s. 9–10. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17090710&seite=10&zoom=47>. Tento popis již nebude podrobněji analyzován, jelikož se jedná o podobné informace jako v předešlém případě. Proto byl první popis analyzován do detailu.

¹⁸⁶ „... weilen ich mit ihme balt in die favorita zu dem Carusell gehen misse[n]. bey diesem hatt mit der lantzen der Salm die finten Ihro May[estat] der Royl mit der Pistolen ein shönes Par Pistolen, Ich mit dem dard ein goldene einglishe uhr der bouquoy mit dem degen ein augspurg[en] shtokuhr und der Sereni mit der

všechny vítěze. Je v nich také uvedena tabulka s celým průběhem turnaje, tak jako v předešlých případech.¹⁸⁷ (Viz příloha VII.) Po skončení turnaje byla k vidění paráda. Noviny ještě dodávají, že se císařský pár po večeři vrátil do Hofburgu.¹⁸⁸

Bohužel v roce 1710 jsou zápisky Jana Jáchyma skromné. První polovina deníku tohoto roku se nedochovala a druhá polovina deníku začíná až datem 21. července, jelikož první listy byly vytrhány. V tomto roce nebyl podle deníkových zápisů, ceremoniálních protokolů a vídeňských novin uspořádán žádný větší turnaj. Jen 13. srpna si Jan Jáchym zapsal, že kvůli turnaji musel vstávat mezi dvanáctou a jednou hodinou v noci.¹⁸⁹ Dále se o turnaji v denících již nezmiňuje.

V období, kdy jsou dochovány deníky Jana Jáchyma, je zřejmé, že se karusely za vlády Josefa I. u císařského dvora, konaly v letech 1706–1709 pravidelně. V některých případech se lze setkat v podání zápisků Jana Jáchyma jen se šlechtickou zábavou, nebo tréninkem tohoto zápolení. Je zřejmé, že se kavalíři na tyto turnaje svědomitě připravovali, což dokládá sám Jan Jáchym. Tyto turnaje byly vrcholnými dvorskými slavnostmi, které se pravidelně konaly v červnu a červenci. S těmito měsíci byly spojeny různé oslavy svátků a narozenin členů císařské rodiny. Podle turnajů zaznamenaných v ceremoniálních protokolech v období mezi léty 1704–1709 se Jan Jáchym účastnil všech velkých turnajů.

Jan Jáchym ve svých denících karuselům věnuje značnou pozornost. Pokud se jednalo o větší karusel, věnoval mu Jan Jáchym značnou přípravu a snažil se nic neopomenout. Dával si velmi záležet na výzdobě svého koně, který jej reprezentoval. Z deníkových zápisků jasně vyplývá, že si Jan Jáchym vždy zapsal, zda se mu podařilo v turnaji vyhrát a jakou cenu získal. Jednalo se například o svícen, umyvadlo nebo anglické hodiny. Tím

quantitet Von Koppen eine goldene Tabatier gewon[n]en...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, rok 1709 druhá polovina, f. 10r.

¹⁸⁷ „*Mit dem Lantze hat Salm und Sereni gleich gehabt, und in noch mahligenn Rennen graff Salm gewonnen, und eine shöne Flinten bekommen. Mit der Pistol haben ihre Kayl und graff Carl von Dietrichstein certirt, und ist ihrer May[estat] dass gewinnende verbliben, so ein paar Pistolen mit Edel gesteinnen Versatz gewesen. Mit dem Dard hat graff Zierotin eine Englische Uhr gewonnen. Mit dem Degen hat graff Buequoy eine silberne stock Uhr bekommen. Die mehrere Köpf hat graff Sereni gehabt, und is ihne darhi eine goldene Schnupf Taback büchsen zu theil worden.*“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 784v.

¹⁸⁸ „*so dann allda zu Nachts gespeisset/ und nachdeme wieder in die Kayserliche Burck zuruck gekehret.*“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[26. 2. 2016] s. 2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17090720&seite=2&zoom=33>.

¹⁸⁹ „*demnach hite nacht wegen allzustarken Koprehe erst umb elf uhr morgens aufgestanden...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, rok 1710 druhá polovina, f. 7v.

pak demonstroval to, že byl zdatným účastníkem turnaje. To že vítězil v některé z disciplín, je také důležité z pohledu ceremoniálních protokolů a vídeňských novin, kde byli zmíněni vítězové. Dále si většinou zaznamenal, jak se vedlo císaři Josefovi I. a některým dalším šlechticům. Ti však nebyli pro záznam tak důležití jako císař, který v zápiscích figuruje na prvním místě, až pak přichází na řadu další účastníci turnaje. V některých případech si nevypsal všechny šlechtice a jejich výhry, protože měl v deníku předem vyhrazené místo na denní zápisek a již neměl dostatek prostoru, aby se mohl rozepsat více. Přesto i další účastníci turnaje v deníkových zápiscích figurují, jelikož tím Jan Jáchym poukazuje na svou rozsáhlou síť kontaktů u dvora. Většinou se jedná o vysoké dvorské hodnostáře a významné hosty císařské rodiny, což je pro Jana Jáchyma o to prestižnější. Ve všech konaných karuselech byl pak Jan Jáchym veden vždy jako účastník ani jednou jako přihlížející divák nebo soudce.

Podle četnosti deníkových zápisů, které se karuselům věnují, lze říci, že turnaje byly pro Jana Jáchyma velmi důležité. Šlechtic, který nedisponoval žádným z vysokých dvorských úřadů, si mohl alespoň při této příležitosti budovat svou sebe prezentaci ve dvorské společnosti i u samotného císaře. Proto si Jan Jáchym nechává tolik záležet na přípravách před turnajem a účastní se všech zkoušek a nácviků. Také investuje peníze do nákupu nové zbraně na turnaj a do trubadúrů. To svědčí o tom, že sám Jan Jáchym chce, aby turnaj proběhl v pořádku a nedošlo v jeho případě k nějaké nehodě. To, že zápisky nejsou pouze technickými údaji o jeho denním programu, dokládá také tisk dochovaný v rodinném archivu, který měl pro Jana Jáchyma velkou cenu, jako doklad jeho účasti na velkém turnaji.

Díky účasti v turnajích se Jan Jáchym dostal do vyšší dvorské společnosti a dokázal navázat kontakty s vysoce postavenými šlechtici. Jelikož turnaj, který se konal 7.–8. července 1706, je velmi dobře pramenně zdokumentován, stačí se podívat na složení obou skupin, které se turnaje účastnily. V první skupině, kterou vedl sám Josef I., to byli například Maxmilián Quido hrabě Martinic, který byl nejvyšším hofmistrem císařovny vdovy Eleonory, Karel hrabě Sereni, který byl nejvyšším hofmistrem Marie Magdalény (sestry Josefa I.). Ve druhé skupině byl po boku Jana Jáchyma například František Vilém hrabě Salm, nejvyšší štolba císařovny Amálie Vilemíny, a Gundacker Poppo hrabě Dietrichštejn, maltézský rytíř. V roce 1709 to byl například kníže Lamberg, který byl hlavním štolmistrem císaře, nebo Karel z Dietrichštejna, hlavní lovcí. Z pramenných

záznamů je patrné, že Jan Jáchym měl v těchto turnajích své pevné místo a všech těchto slavností se v období panování Josefa I. účastnil.

Všechny turnaje se uskutečnily v letním období. Jedním z důvodů byl předpoklad dobrého počasí, kdy mohly být konány turnaje v letních rezidencích Habsburků. Nejčastěji ve zmíněné Favoritě a jednou v Schönbrunnu. Díky tomu se mohly konat honosné průvody, které předcházely začátku turnaje. Pro průběh turnaje bylo počasí důležité, jak lze vidět v roce 1708, kdy se 21. června počasí pokazilo a turnaj byl přerušen a dokončen 23. června. Po turnaji většinou následovaly zábavy, parády a ohňostroje. Sam Jan Jáchym si zapisuje, že tančil až do rána.¹⁹⁰ Dále to bylo také proto, že v letních měsících se slavily svátky a narozeniny jednotlivých členů císařské rodiny. Právě na jejich počest byly tyto turnaje pořádány. Turnaje sloužily také k sebereprezentaci panovníka. Z pramenů je zřejmé, že Josef I. byl velmi zručným jezdce a při těchto turnajích se mu vedlo mimořádně dobře. Ve většině případů vyhrává cenu za skolení nejvíce hlav během turnaje a také se umisťuje v hodnocení jednotlivých disciplín. V pramenech je také popsáno, že císař prokázal mimořádnou šikovnost a zručnost, za kterou byl obdivován a chválen. V tomto případě lze s pramenem polemizovat a podívat se na něj trochu kritičtěji, jelikož kavalíři mohli císaře v těchto turnajích nechávat zvítězit účelně, neboť to byl jejich panovník a vládce. Byl tedy Josef I. opravdu tak zdatným a zručným jezdce, nebo byli jeho poddaní natolik ohleduplní, že jej nechali vyhrát? Je však velmi těžké určit jak tomu bylo ve skutečnosti. Pro kavalíry byla účast na turnaji poctou a možností prezentovat se před celým císařským dvorem. Proto si Jan Jáchym dal tolik záležet na ozdobení svého koně před začátkem turnaje.

Karusely na císařském dvoře byly velmi propracované, což potvrzuje také deník Jan Jáchyma, který se pravidelně účastnil zkoušek, jež samotnému turnaji předcházely. To dokazuje, že do karuselů pronikaly divadelní prvky, které byly velmi dobře propracovány a doplněny o honosné kostýmy, které na sobě kavalíři měli, jak potvrzuje také tisk, který se dochoval v rodinném archivu Žerotínů a který byl podrobně analyzován.

Po náhlé smrti Josefa I. 14. dubna 1711, se v denících Jana Jáchyma nesetkáváme s dalšími turnaji, které by se na císařském dvoře konaly, a to až do roku 1716, kdy Jan Jáchym

¹⁹⁰ 7. července „... und ein Tantz bis 4 uhr des morgens gehalten worden.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, rok 1706 druhá polovina, f. 2v.

umírá. Jen v roce 1718 se jeden turnaj koná.¹⁹¹ Proč prestiž těchto krásných a honosných turnajů s vládou Karla VI. upadla? Je možné, že Karel VI. neměl tyto slavnosti tolik v oblibě a sám se jich účastnit nechtěl. I když se jeho narozeniny slavily 1. října, mohl se turnaj konat v některé z jízdáren. Přesto se uskutečnil pouze jeden turnaj v roce 1718. Karl Vocelka ve své monografii pak poukazuje na to, že v době panování Leopolda I. a na počátku 18. století byly barokní slavnosti, svátky a další festivity v době svého největšího rozpuku. Následně dochází k jejich upadání. Také tomu přispívá fakt, že po Karlu VI. zde není mužský nástupce a tyto festivity se přesouvají na dvory bavorského a saského kurfiřta, kde se slaví svatby s dcerami Josefa I. U Habsburského dvora se tak setkáváme s menším množstvím těchto slavností.¹⁹²

Pak se již pouze v jednom případě k těmto turnajům vrací Marie Terezie.¹⁹³ Ta pořádá dámský karusel ještě před svou korunovací na českou královnu. Karusel je pořádán na počest odchodu Francouzů a Bavorů z Čech. Turnaj byl uskutečněn v kryté jízdárně. Tak jako tomu bylo v předešlých situacích i dámy napichovaly hlavy, které připomínaly hlavy Turků. Sama Marie Terezie jela v karuselovém vozíku určeném pro dámy skrz celé město. Tato forma zábavy, která v západní Evropě již nepřetržovala, vydržela v Habsburské monarchii až do 19. století.¹⁹⁴

¹⁹¹ „Martis 1. Decembris Carousel daren Kay[ser]. Edel Knaben auf der Kay[ser] Reith=Shull in breysejn derra allerhöchsten Herrschafften.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 10, 10 Zeremonialprotokolle 1717–1719, f. 196v.

¹⁹² VOCELKA, K.: *Glanz und Untergang*, s. 189.

¹⁹³ „2. Januar Der erste Königl. hl. Obristl. Hoffmeister lasset 3. von der aussene Hoffstadt, als commihsarín, zum Morgigen carrousell bestellen.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 19, 19 Zeremonialprotokolle 1743–1744, f. 1v.

¹⁹⁴ VOCELKA, K.: *Glanz und Untergang*, s. 193.

3.3 Korunovace Alžběty Kristýny v Prešpurku očima Jana Jáchyma

Slavnosti spojené s dvorským ceremoniálem využívali panovníci jako vhodný prostředek ke zviditelnění svého sociálního, mocenského a ekonomického postavení. Vedle holdovacích cest, slavnostních vjezdů panovníků do evropských metropolí a životních událostí patřily k nejvýznamnějším festivitám předmoderní doby také korunovace.¹⁹⁵

Barokní festivity, při kterých hraje panovník hlavní roli, lze rozdělit na slavnosti veřejné a na slavnosti dvorské. Právě slavnost veřejná, do které spadá korunovace, je slavností, při které panovník předstupuje před veřejnost, která pochází zejména z nešlechtických vrstev. Přesto i zde musí platit, že jakmile se objeví vladař, komunikace i zacházení s ním se musí odehrát podle předem stanovených pravidel, které udává ceremoniál. Korunovaci pak používá panovník jako prostředek vlastní reprezentace.¹⁹⁶

Jan Jáchym se v letech 1704–1716 mohl zúčastnit, dvou korunovací uherských. První byla korunovace Karla VI. 22. května 1712. Té se však Jan Jáchym účastnit nemohl, jelikož po smrti Josefa I. pro něj skončila komornická služba, kterou byl k císařskému dvoru vázán. Následující roky čekal na svých panstvích, zda bude ke dvoru povolán. Stalo se tak 20. ledna 1713, kdy obdržel zprávu od Josefa Paara nejvyššího hofmistra císařovny vdovy Amálie Vilemíny. Ve zprávě bylo uvedeno, že byl jmenován jejím prvním komorníkem s příslušností do Schönbrunnu.¹⁹⁷ Jan Jáchym se pak ke dvoru dostal až následující rok, kdy na svůj svátek 24. června 1714 započal svou službu.¹⁹⁸ Takto se Jan Jáchym dostává zpět ke dvoru císařovny vdovy. To mu ale nijak nebrání navázat kontakty i s dvorem vládnoucího panovníka. Kvůli prodlevě, kdy byl na svých panstvích a čekal na povolání ke dvoru, je Jan Jáchym účastníkem až korunovace jeho manželky Alžběty Kristýny. Ještě před korunovací je jako posel Amálie Vilemíny vyslán s dopisem do Prešpurku a den po korunovací jede jako doprovod Amálie Vilemíny. Je důležité, že Jan Jáchym korunovací manželky císaře ve svých denících reflektuje, i když z povzdálí a ne jako přímý účastník, jelikož korunovace manželek habsburských panovníků jsou v literatuře spíše upozaděny

¹⁹⁵ SMÍŠEK, R.: *Korunovace*, s. 624–625.

¹⁹⁶ HRBEK, Jiří: *České barokní korunovace*. Praha 2010, s. 139.

¹⁹⁷ „*Bey dem g[raf] Von Par in nahmen Ihro May[estät] der Kayserin die nehricht erhalten wie das selbte mihr den Character als Ihres ersten Kam[m]erherrns mit der incombentz Von Shenbrun ertheilet.*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713 první sešit, f. 6r.

¹⁹⁸ „*Diesem morg[en] als an Mein namens tag habe ich als erster Kammerherr Mein erte function Verrichtet.*...“ Tamtéž, r. 1714 první sešit, f. 46r.

a není jim přikládána taková důležitost. Oproti tomu korunovace Marie Terezie jako dědičky habsburského trůnu je v literatuře rozebírána podrobněji.¹⁹⁹

Se získáním uherské koruny to habsburští panovníci neměli tak jednoduché. I Leopold I. si byl vědom, že musí zajistit svému synovi Josefovi I. uherskou korunu co nejdříve. Nakonec se mu podařilo přimět uherské stavy, aby souhlasily s tím, že devítiletý Josef bude v Prešpurku korunován 9. prosince 1687.²⁰⁰ České království se však korunovace Josefa I. nedočkal. Ani během své vlády Josef I. do Českého království nezavítal. Odůvodňuje se to tím, že Leopold I. byl zaměstnán neustálými válkami, a proto se nemohl na delší dobu vzdálit, a dohlédnout tak na korunovaci svého syna. Podobně tomu zřejmě bylo i v případě korunovace uherské, ke které však došlo, svůj podíl na tom jistě měla blízkost měst Vídně a Prešpurku, takže cesta nezabrala tolik času a nebyla tak nákladná.²⁰¹ Pro české korunovace na počátku 18. století platila tato pravidla: pro reprezentativní korunovaci je potřebný klid, relativně plná pokladna, a hlavně dlouhodobá příprava a plánování. Josef I. jistě chtěl v době své vlády českou korunovaci stihnout a nechat se korunovat, ale bohužel zemřel dříve, než mohla být korunovace uspořádána.²⁰²

Podobná situace nastala po náhlé a nečekané smrti Josefa I. v roce 1711. Karel po obdržení této zprávy musel s těžkým srdcem opustit Barcelonu a vydat se na anglické lodi k italským břehům. 12. října 1711 byl ve Frankfurtu za své nepřítomnosti zvolen císařem.²⁰³ Následně byl vyzván, aby se co nejdříve nechal korunovat uherským králem, jelikož hrozila povstání, tak jako v předešlé době, kdy byl korunován jeho bratr Josef. Karel na toto zareagoval poměrně rychle a nechal se korunovat již 22. dubna 1712. Jeho manželka, která prozatím setrvala ve Španělsku, byla pověřena regentstvím nad zemí, kterou Karel musel opustit. Alžběta Kristýna musela čelit nelehké situaci. Jelikož se situace ve Španělsku zhoršila, musela královna zemi opustit a v roce 1713 se připojila ke svému manželovi.²⁰⁴ Po příjezdu královny mohlo být určeno datum její korunovace v Prešpurku. K této korunovaci došlo 18. října 1714. V království českém se uskutečnila společná korunovace Karla VI. a Alžběty Kristýny v září 1723.

¹⁹⁹ VOCELKA, K.: *Glanz und Untergang*, s. 192. Nebo HOLČÍK, Štefan: *Korunovačné slávnosti Bratislava 1563–1830*. Bratislava, 1986, s. 36–38. VÁCHA, Štěpán a kol.: *Karel VI. & Alžběta Kristýna: česká korunovace 1723*. Praha 2009, s. 204–209.

²⁰⁰ SMÍŠEK, R.: *Korunovace*, s. 628–629.

²⁰¹ SVÁTEK, Josef: *Panování Josefa I. a Karla VI.* Praha 1895, s. 10–11.

²⁰² HRBEK, J.: *České barokní*, s. 35.

²⁰³ VÁCHA, Š. a kol.: *Karel VI. & Alžběta Kristýna*, s. 19.

²⁰⁴ SVÁTEK, J.: *Panování*, s. 12–32.

Prešpurské korunovace probíhaly v chrámu sv. Martina v letech 1563–1830. V tomto dómu slavnostně přijalo korunu deset členů habsburské rodiny a jako poslední zde byla korunována Marie Terezie. Až při korunovaci Josefa I. došlo k tomu, že se uherský sněm vzdal práva volby krále (i když pouze formálně). Uherská šlechta se také vzdala práva, podle kterého se uherští preláti, magnáti a zemani mohli bránit se zbraní v ruce proti neoprávněným požadavkům svého krále.²⁰⁵

Na základě záznamů v deníku Jana Jáchyma bude provedena analýza jeho pohledu na situaci před samotnou korunovací a následně jeho dvou návštěv Prešpurku. První návštěva Prešpurku se uskutečnila před korunovací, kdy byl Jan Jáchym vyslán s dopisem od císařovny vdovy Amálie Vilemíny pro vládnoucí císařovnu Alžbětu Kristýnu. Janu Jáchymovi zde byla projevena velká důvěra a pověření tímto posláním bylo pro něj prestižní. Jeho druhá návštěva Prešpurku se váže ke dnu po slavnostní korunovací. Ceremoniální protokoly, zde pak budou využity pro získání důležitých fakt, která se týkala samotného průběhu korunovace a její organizace.

Podle zápisu v ceremoniálních protokolech se dvůr vydal na cestu do Prešpurku 12. října.²⁰⁶ To dokládá i deník Jana Jáchyma, který si 11. října zapsal, že se císař následující den vydá do Prešpurku.²⁰⁷ 12. října si Jan Jáchym poznamenal, že se ne zcela zdráv vydal císař na cestu. Zřejmě trpěl horečkou. Ráno císař dorazil do Prešpurku.²⁰⁸ Druhý den vyjel Jan Jáchym v devět hodin ke dvoru císařovny vdovy Amálie Vilemíny, odkud je neodkladně poslán s dopisem ke dvoru císařovny do Prešpurku. Jan Jáchym vyjel v půl dvanácté a v šest hodin dorazil na místo a předal psaní císařovně. Dále si ještě poznamenal, že v pět hodin byl císař ve stanu, kde byli přijati všichni uherští magnáti, také August Kristián kníže Saský kardinál, primas, ostrihomský arcibiskup, který na císařovnu promlouval německy. Večer Jan Jáchym se všemi pojedl u tabule²⁰⁹ a vyčkal do druhého

²⁰⁵ HOLČÍK, Š.: *Korunovačné*, s. 12.

²⁰⁶ „*Veneris 12. Octobris – Abreis von Wienn*“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 *Zeremonialprotokolle 1713–1715*, f. 28v.

²⁰⁷ „*He[ut]e dem gl Par ein gereicht was die foreldeln Kosten als 73 f 8 x reis Kosten und 20 ducaten sohaben auch die hershaften diesen abend veil der Roy morgen nacher Presburg gehen...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 29v.

²⁰⁸ „*... Ihr May[estät] dem Royl mit ihr die reis mitags iber shvechet nach[er] Peternell angetreten umb morgen in Presburg zu sein, wo den 18 wilsgold die Kronung der Kayserin Vollzogen soll werd[en]...*“ Tamtéž, f. 30r.

²⁰⁹ 13. října „*Da ich diesen morg[en] umb 9 uhr ausfahren wollen bin ich unferzieglich nacher hoff beruffen Und Von Ihr May[estät] der Kayßerin nach[er] Presburg. Ihr May[estät] dem Kayser und Kayßerin zucomplimentieren geschikt worden. bin umb halb[er] 12 Uhr wek Und abents umb 6 uhr der anKommen*

dne, kdy dopoledne obdržel odpověď od císařovny. Pak se vydal na cestu zpět do Vídně, kam dorazil v šest hodin večer. U dvora předal odpověď císařovně Amálii Vilemině a v rámci své služby zde zůstal do večera, následně se odebral domů.²¹⁰ Další dny pak tráví Jan Jáchym u dvora, kde se věnuje společenskému životu se svými známými.

Podle ceremoniálních protokolů byla den před korunovací do katedrály svatého Martina přivezena koruna. To měli na starost císařský komornický prezident hrabě Gundakar ze Stahrenberga a vice prezident dvorské válečné rady Leopold hrabě Herberstein. Ti byli pověřeni korunu bezpečně dopravit do katedrály. Za strážce koruny a klenotů byl odpovědný uherský palatýn Mikuláš Palffy. Ten od čtvrté hodiny nesl břímě strážce koruny.²¹¹ Samotné datum korunovace bylo určeno s několika týdenním předstihem. U dvora se z tohoto důvodu koncem září konala konference, na níž bylo datum stanoveno.²¹²

Korunovace se nejčastěji konaly v druhé polovině léta nebo na podzim. Důležitou roli zde totiž sehrávalo počasí. V zimě by se náklady na cestu a ubytování dvora značně zvýšily. Ideální pro konání korunovací tedy bylo období od poloviny září do konce listopadu. Přesné datum se pak odvíjelo také od významných církevních svátků.²¹³ Proto se korunovace Alžběty Kristýny konala 18. října na svátek sv. Lukáše.

Samotná korunovace je velmi podrobně popsána v ceremoniálních protokolech. Vládnoucí císařovna Alžběta Kristýna, rozená princezna Wolffenbütelská, je korunována na královnu uherskou. V den korunovace okolo osmé hodiny ranní bylo veřejně oznámeno, že proběhne korunovace.²¹⁴ V případě korunovace královny se dostávají do popředí také její

auch gleich allerohrten vorkommen wo ich der Kayßerin einschreiben iber bracht. Der einzug war umb 5 uhr und ist der Kayßer unter ein zelt. Von allen Magnaten Von Hungarn empfangen worden da ihm der Cardinall primas in lateinisch[e] die Kayßerin aber in deitscher shprach angeredet. abents hab ich bey der Summerhl Taffell gessen.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 30r.

²¹⁰ „He[u]t[e] bin ich nach 10 uhren Von Ihro May[estät] der Kayßerin mit einshrib[en] abgefertiget worden bin umb halber 12 uhr wek und umb 6 uhr allhier ankom[m]en auch Mein shrib[en]der Kayßerin balt abgeben den dinst bey hoff abgewartet nach solch[en] ab[er] balt nachhaus gangen.“ Tamtéž, f. 30v.

²¹¹ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprtokolle 1713–1715, f. 137r.

²¹² Tamtéž, f. 118v.

²¹³ HRBEK, J.: *České barokní*, s. 81–82.

²¹⁴ „Dan 18. Octobris Crönung Ihro May[estät] Regierenden Kayserin Elisabetha Cristina gebohrner Prinzösin von Wolffenbüttl zur Königin in Hungar. Den 18. Octobris gesaha denen hohen Ministeris und Hoff=Cavalieren das gestrigen Tags, daß Sie zu diesem Crönung actu bey houf anheuth gegen 8, uhrn Vormittags ershienen hätten, durch die Kay. Hoff=Fourier, durch den Magistrum curia aber denen hungar[en] Ständen eben durch die Hoff=Fourier die gewöhnliche ansagung...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 139v.

dvorní dámy, které zastávaly úřady spojené s dvorem císařovny. V tomto případě to byla Alžbětina hofmistryně Marie Theresia kněžna z Auersperku. Ceremoniální protokoly za popisem korunovace uvádějí zasedací pořádky pro jednotlivé členy dvora, kteří se jimi při korunovaci museli řídit. Ihned po zasedacím pořádku pro císařovnu a nuncia je v protokolech uveden zasedací pořádek pro hofmistrini kněžnu z Auersperka.²¹⁵ Po provedení aktu korunovace následovala hostina. Stolování se řídilo přísnými pravidly. Musely být zohledněny všechny rozdíly ve vážnosti, stáří a hodnostech uvnitř daného stavu, takže se ze stolování stal přísně hierarchizovaný systém poct a předností. Což znamená, že během stolování se vyjadřovala zejména společenská prestiž.²¹⁶ Podle ceremoniálních protokolů po boku císaře a císařovny u stolu seděli: z pravé strany císaře kardinál a nuncius a z levé strany císařovny palatýn a arcibiskup Koločský. Pod pódiem s muzikanty, se nacházela tabule, kde seděli ostatní hodnostáři.²¹⁷ Přesný popis toho, kde hosté korunovační hostiny seděli, lze najít v ceremoniálních protokolech i s přesným počtem hostů (celkem 361).²¹⁸ Následně se ceremoniální protokoly ještě věnují uložení svatoštěpánské koruny.

Jaké zápisky se vážou k datu korunovace Alžběty Kristýny v deníku Jana Jáchyma? Z jeho zápisků je patrné, že v den korunovace pobýval u dvora císařovny vdovy Amálie Vilemíny ve Vídni. Zde bylo pořádáno gala na počest korunovace nové královny. Jan Jáchym si také zapsal, že následující den by měl jet s císařovnou do Prešpurku.²¹⁹ 19. října dopoledne v 11 hodin vyrazila císařovna Amálie s arcivévodkyněmi na cestu. Večer přijeli do Peternellu, kde zůstali přes noc. Právě dopoledne Jan Jáchym dostal zprávu, že pojede jako císařský komorník do Prešpurku. Tuto poznámku si zapsal až pod denní zápisek jako dodatek.²²⁰ Druhý den v půl desáté se Jan Jáchym s ostatními šlechtici vydává poštou na cestu a v 11 hodin přijíždí do Prešpurku, kde vystoupí u kláštera vodilek a rovnou se zde zúčastní mše. Po mši byl s ostatními šlechtici vyzvednut kvůli císařovně a šli na zámek,

²¹⁵ „Directorium Ihrer May[estät] der kayserin ObristHoffmeisterin Hochfürstl: Gnaden Frau Fürstin von Auersberg bey BeVorstehende Crönung zu Vorrichten haben.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 141v.

²¹⁶ HRBEK, J.: *České barokní*, s. 100.

²¹⁷ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 173v.

²¹⁸ Tamtéž, f. 178r.

²¹⁹ „... in Galla bey hoff gewesen, alwo ich Vollgliche die anderes auf morg[en] bekommen mit der Kayßerin nach[er] Presburg zugehen abents Vor der Krenung weg[en] Galla...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 31v.,

²²⁰ „Diesem morgen Sich Ihre May[estät] die Kayßerin Amalia mit beede Ertzhergin[n]en 11 uhr aufgebroch[en] und sich wir mitags zutische gebliben abents ab[er] nach[er] Peternell kommen alwo wir ib[er] nacht gebliben Und Von dem hl Landmarshall tractiret word[en] mitags. /Ich Vormitag die nachtricht erhalten ich Kay[serin] Kam[mer] h[errn] zu Presburg worden.“ Tamtéž, f. 31v.

hrabě Stahrenberg šel pěšky a Ludvík Ernest Hesensko-Darmstadtský jel na koni. Ve městě se pak konala paráda a v půl páté se dali opět poštou na cestu zpět do Vídně, kam dorazili po 11. hodině večer.²²¹

V tomto případě lze vidět, že Jan Jáchym byl pověřen doprovodem císařovny Amálie a také se s ní vrátil zpět ke dvoru. I když návštěva Prešpurku nebyla nijak dlouhá, pro Jana Jáchyma byla prestižní, jelikož během několika dní dvakrát navštívil korunovační město. V ceremoniálních protokolech je zápis, v němž je zmíněno, že po všech náležitostech spojených s korunovací se na řadu dostala také promoce nových císařských komorníků. Jan Jáchym byl jmenován do funkce ještě s dalšími 26 šlechtici. Mezi ně patřili například Ferdinand Gundakar hrabě z Dietrichšteina, Karel hrabě Sereni, Jiří hrabě Erdödi, Karel Kajetán hrabě Bouquoy, nebo Karel hrabě Kuffstein.²²² Za seznamem všech nově jmenovaných komorníků je v protokolech uveden další zápis z 26. října, kde se píše, že císař vrací z Prešpurku zpět do Vídně.²²³ Toto si ve svém deníku zaznamenává také Jan Jáchym. Jelikož se císař vrátil z Prešpurku, musel Jan Jáchym ještě v sedm hodin večer vyrazit ke dvoru.²²⁴

První zmínka o tom, že Jan Jáchym získal komornický klíč, se v zápisech objevuje již na konci srpna 1714, kdy si Jan Jáchym zapsal, že byl na audienci u císaře a opravdu obdržel komornický klíč.²²⁵ Právě při příležitosti korunovace Alžběty Kristýny bylo vhodné jmenovat všechny nové komorníky. Proto se Jan Jáchym objevuje na seznamu nově

²²¹ 20. října „H[eu]t[e] aber sind wir umb halb 10 uhr Von dar mit der Post wek, Und aumb 11 uhr zu Presburg angekommen, da wir dan ursuliner Kloster abgestig[en] und nach geherter heyl mes, Von Kay[serin] weg[en] auf das shlos abgeholt worden wo das Starenb[erg] zufus das darmbstetish[en] aber zupferd ihre parada gemacht. wir sich nach halb[er] 5 uhr wid[er] wek und mit der Post nach elfen in Vien ankom[m]en.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 32r.

²²² „Cammerh[errn] Promotion Besonsten haben Ihro Kay[ser] Maj[estät] zu mehrerer Erfreulichkeit un Solennisirung diesel Crönung Actus nach folgende Cavaliers für dero cammerer zuernennen ein Allerg[nädi]gste belieben getrage, Als hl. Ferdinand Gundaker, graff von Dietrichstein, hl. Carl, graff Sereni, hl. Sigmund Graff V. d'Eril., hl. Joh[ann] Joachim, grl. Zierotin, hl. Georg, Graff Erdödi, hl. Carl Cajetan grl. v. Bouquoy, hl. Conte d' Almenara, hl. Carl graff v. Kuffstein...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 179r–179v.

²²³ „Veneris 26. Octob[ris] Ankunfft Beyder Kay[ser] Maj[estät] in Wienn.“ Tamtéž, f. 180r.

²²⁴ „... als dan zuhaus ein und anders in ordnung bracht und weilen der Kaißer h[eu]t[e] von Presburg zurukkom[m]en bin ich umb 7 uhr abents nachhof gange.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 33v

²²⁵ 26. srpna „... nachmitag ab[er] bey dem Kayßer Audientz gehabt. alldar umb den Virklich[en] Kam[m]ershlissell eingekommen...“ Tamtéž, f. 17v.

přijatých císařských komorníků. Na konci října složil Jan Jáchym s ostatními kavalíry přísahu, aby mohl obdržet komornický klíč a následně políbil ruku císaři.²²⁶

Jan Jáchym byl nejdříve v rámci korunovace vyslán jako posel s dopisem od císařovny vdovy Amálie Vilemíny vládnoucí císařovně Alžbětě Kristýně. Tuto misi splnil rychle a i hned následující den se vrátil s odpovědí k císařskému dvoru. Sice se přímo neúčastnil korunovace 18. října, ale zapsal si, že tuto korunovaci oslavili na dvoře ve Vídni. Následně se dozvídá, že do Vídně bude vyslán ještě jednou, a to jako doprovod císařovny Amálie Vilemíny. Sice jeho zápisek není nijak obsáhlý, ani podrobně nepopisuje dění ve městě, které by souviselo s korunovací, nicméně dokazuje, že byl ze strany císařovny vdovy vybrán jako doprovod pro její pobyt v Prešpurku. Také si zapsal, že se konala paráda, která patřila ke korunovačním festivům.²²⁷

Při příležitosti korunovace je pak uskutečněno jmenování nových císařských komorníků. Jan Jáchym je uveden na jejich seznam a po návratu císaře zpět do Vídně oficiálně přísahá a je mu tak udělen komornický klíč. Tímto je Jan Jáchym oficiálně přičleněn k císaři a otevírá se mu možnost pobývat v přítomnosti jeho císařské milosti častěji, než tomu bylo dosud. Ziskává tak další možnosti k navazování nových společenských kontaktů u dvora panovníka.

Cílem této kapitoly nebyla přesná rekonstrukce korunovace Alžběty Kristýny v Prešpurku roku 1714, ale zachycení pohledu na tuto událost, kterou popisuje deník Jana Jáchyma ze Žerotína. Janu Jáchymovi se podařilo podívat se do Prešpurku ve zmíněném období dvakrát. Byl nastíněn průběh korunovace očima šlechtice, který sice nedosahoval vysokého společenského postavení, přesto se mu však podařilo dostat se do Prešpurku nejdříve jako posel císařovny vdovy a následně jako její doprovod. Dalo by se očekávat, že tato událost v deníku zcela převládne. Pouze při první cestě, kdy jede jako posel do Prešpurku, je záznam delší a přesahuje předem připravené místo pro denní zápisek. Avšak v případě 19. října, kdy je opět v Prešpurku, využívá pouze prostor, který má v deníku pro zápis již vymezen, a nijak jej nepřekračuje, aby tuto událost více a podrobněji popsal. I když je to

²²⁶ 30. nebo 31. října „*Des Kammerschlissel vegen H[eu]t[e] habe ich nebst Vielen andern Cavaglieren das Jurament als Kay[ser] Kammerher abgelegt Villglich dem Kay[ser] die händ gekist...*“ Jan Jáchym si děla poznámky a nelze tedy přesně určit, ke kterému dnu se váže přísaha a přijetí komornického klíče. ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 34v.

²²⁷ SMÍŠEK, R.: *Korunovace*, s. 645–647.

v období psaní deníků jediná korunovace, které se Jan Jáchym účastní, nemá potřebu ji doplnit nebo blíže rozvést a zápisek tak nevybočuje z předem dané linky, kterou Jan Jáchym ve svém deníku drží. Právě vzhledem k tomu, o jak významnou událost se jedná, je zvláštní, že se této události Jan Jáchym nevěnuje pozorněji.

3.4 Lov

Jednou z nejdůležitějších šlechtických kratochvílí byl lov. Právo lovit měli pouze privilegované třídy, ostatní vrstvy společnosti měli lovit zakázáno.²²⁸ Byl více než hrou, při lovu museli šlechtici spolupracovat a tím docházelo k utužování jejich vzájemných vztahů. Zároveň to byl jeden z nejoblíbenějších způsobů trávení volného času.²²⁹ Lov svým vyznavačům umožňoval tělesnou aktivitu a stával se dobrou příležitostí pro prezentaci vlastní osoby před širokým publikem.²³⁰

Nejenom šlechtici, ale také habsburští panovníci a příslušníci rodu propadli vášni pro lov, který se stal sociálním fenoménem a dvorským způsobem života. Tato vášně patřila spíše ke šlechtě, ale panovnická dynastie měla nezbytné předpoklady pro její pěstování a těmi byly lovecké revíry. V období vlády Maxmiliána I. bylo v okolí Vídně vytvořeno 12 revírů. Oblasti Předalpska, Vídeňského lesa a nivy Dunaje byly v 16.–17. století nejhojnější na zvěř. Lov byl upraven do podoby, kdy byla zvířata nahnána ve velkém počtu dohromady a následně střílena. Jediným obdobím kdy se nelovilo, byla doba půstu, pak nastala doba lovení lišek a ke konci dubna se celý dvůr odebral do Laxemburgu. V červnu se jezdilo na lov vysoké do Vídeňského lesa a v půli července se konaly lovy, na nichž byla zvěř sháněna dohromady. V závěru srpna nastal konec sezóny a konal se velký lov na Dunaji. Nakonec odjížděl celý dvůr na dva týdny lovit nízkou zvěř na zámek Favorita nebo

²²⁸ „Ve sněmovních usneseních i v prvním zákoníku (Vladislavské zřízení zemské) se pokládá myslivost vysloveně za záležitost privilegovaných tříd. Zatím co však bylo panskému a rytířskému stavu v myslivosti k dispozici vše, královská města neměla ani polovinu práv, kolik jich měl stav panský. Podle toho se ostatně dívala na myslivost a lovy na jejich území byly pro ně spíše zátěží a ztrátovou záležitostí.“ ČABART, Jan: *Vývoj české myslivosti*. Praha 1958, s. 47.

²²⁹ BŮŽEK, V. a kol.: *Společnost v českých zemích*, s. 267–268.

²³⁰ KOLDÍNSKÁ ŠEDIVÁ, M.: *Každodennost*, s. 88. Dále také FRANCEK, Jindřich: *Lovecká vášně v proměnách staletí*. Praha 2008, s. 36–50. NOBICHT, Jakub: *Lov a myslivost na panství Brtnice za vlády Antonína Rombalda Collalta v letech 1725-1740*. In: Jiří KUBEŠ – Radmila PRCHAL PAVLÍČKOVÁ (edd.), *Šlechtic mezi realitou a normou: Miscellanea ze studentských prací k dějinám raného novověku*, Olomouc – Pardubice 2008, s. 163–191.

do Kaiserebersdorfu. Celkem tedy na lov u císařského dvora připadalo zhruba 100 dní v roce.²³¹

Podle deníkových zápisků byl Jan Jáchym vášnivým lovcem. Na lovy vyjížděl nejen se svými přáteli, které měl u vídeňského dvora, ale také jako doprovod císařů Josefa I., Karla VI. a některých dalších členů císařské rodiny. Pokud měl Jan Jáchym svůj „*haupttag*“ jak jim říkal, bylo jednou z jeho povinností doprovázet císaře při jeho lovecké vášni. Cílem kapitoly pak bude zjistit, v kterém období v roce se nejčastěji na lovy vyráželo, jak často Jan Jáchym doprovázel některého člena habsburské rodiny a jaká zvěř se lovila. Také to jaký způsob lovu se nejčastěji využíval a v kterých revírech se nejčastěji lovilo.

Již počátkem roku 1704 se Jan Jáchym účastní štvance. Nejdříve s Josefem I. v Laxemburgu a následně na tom samém místě za účasti většiny dvorské společnosti.²³² Štvance byla jedním z nejoblíbenějších a nejstarších druhů lovu. Ke štvání se používalo psů, nejčastěji chrtů. Zvěř byla pronásledována tak dlouho, dokud k ní nebyl lovec na dostřel. Mezi nejčastěji štvanou zvěř patřili jeleni, zajáci, lišky, medvědi a rysí.²³³ V létě při příležitosti oslavy svátku Josefa I. se brzy ráno uskutečnil hon, po kterém se Janu Jáchymovi neudělalo dobře.²³⁴

V roce 1705 bylo v lednu Janu Jáchymovi přímo od Josefa I. přikázáno, aby s ním druhý den vyrazil na lov. Brzy ráno vyjeli do Mauerbachu, kde ulovili 60 prasat a 14 srnců.²³⁵ V březnu vyrazil Jan Jáchym s Josefem I. opět na štvanci,²³⁶ nicméně si nezapsal, co se jim podařilo ulovit. V letních měsících tohoto roku (od července do září) se lovy pořádají v docela hojné míře. Například v srpnu se ve třinácti deníkových záznamech objevuje

²³¹ VOCELKA, Karl – HELLER, Lynne: *Život Habsburků: kultura a mentalita jednoho rodu*. Praha 2012, s. 39–42.

²³² 6. května „*H[eu]t[e] frihe bin ich mit dem König nacher Laxenburg gangen Und alldar gepost Und gehezt den gantzen Tag der zugebracht...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1704, f. 35r., 9. května „*Diesem Vormitag bin ich mit derhofshtald nacher laxenburg alwo sich die herrshaft mit Reger patzen hetzen Und allerbey Iagten divertiret auch mit shpeter abent herein kom[m]en...*“ Tamtéž, f. 36r.

²³³ CHADT (ŠEVĚTÍNSKÝ), Jan Evangelista: *Dějiny lovu a lovectví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Louny 1909, s. 342.

²³⁴ „*H[eu]t[e] Vormitag bin ich abermahl mit dem König auf der Iagt gewesen, und nacherhaus Kom[m]en, ein wenig ausgerost mich aber darauf übel befunden, habe wolle[n] mittags bey dem Martinitz essen und des Königs nahmens Tag celebriren bin aber den gantzen Tag wegen übligheit zuhaus bliben.*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1704, f. 58v.

²³⁵ 12. ledna „... *Ihro May[estät] der König mirh befehle[n] morgen mit auf die iagt zugehen.*“ Tamtéž, r. 1705 první polovina, f. 4v., 13. ledna „*Wie ich dan h[eu]t[e] frihe mit gewesen auch wir dem gantzen Tag zumauerbach zugebracht etlich und Sechtzig shvein bekom[m]en nebst 14 rehe...*“ Tamtéž, f. 5r.

²³⁶ 16. března „... *als dam mit dem König auf die hetz geritten...*“ Tamtéž, f. 21v.

zmínka o lovu nebo vyjížděce do krajiny, které Jan Jáchym absolvoval sám nebo s Josefem I. Jan Jáchym byl s císařem na lovu v Laxenburgu a podaří se mu trefit dva jeleny.²³⁷ Lov se nepořádal pouze v Laxenburgu ale také v Schönbrunnu.²³⁸ V září se zmiňuje o tom, že musel jet na štvanci s císařem.²³⁹ Přestože se Janu Jáchymovi na lov nechtělo, bylo jeho povinností císaře doprovodit a těchto radovánek se účastnit, jelikož bylo potřeba velkého množství pomocníků, kteří se na lovu podíleli.²⁴⁰

Na začátku roku 1706, kdy je Jan Jáchym od února ve Vídni, se nejdříve zmiňuje o vyjížděkách do krajiny. První zmínku o lovu lze najít až koncem března, kdy jede na lov s císařem a po lovu se zastavují na mši ve farním kostele Maria Hietzing.²⁴¹ 24. března se uskutečnil hon na lišku, který je zaznamenán v ceremoniálních protokolech, vídeňských novinách i deníku Jana Jáchyma. Ceremoniální protokoly uvádějí, že 24. dubna se konalo „*Fuchs Prellen*“, tedy lov na lišku, který se uskutečnil v Prátru za účasti benátských a savojských vyslanců.²⁴² Vídeňské noviny se o této události také zmiňují a píší, že se této zábavy účastní většina kavalírů a dvorních dam.²⁴³ Jan Jáchym píše, že vyrazil do Prátru na tuto zábavu.²⁴⁴ Byla to jedna z levnějších kratochvílí, ale patřila k velmi oblíbeným. Spočívala v tom, že lišky byly chytány v ohradě pro tento lov předem připravené. Takto byla ve Vídni zahajována lovecká sezóna. Zúčastnění kavalíři a dámy byli oblečeni do pestrobarevných loveckých hábitů. Vždy stáli jeden kavalír a jedna dáma proti sobě a mezi sebou drželi provaz nebo šátek, tzv. „*Prellen*“. Takto bylo panstvo v několika řadách

²³⁷ 8. srpna „... *Und Von dannen mit dem Kayser auf Laxenburg gefahren alwo ich zwey hirshen gefelt hab.*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1705 druhá polovina, f. 13v., 17. srpna „... *der Kays[er] einen hirshlagen gewesen...*“ Tamtéž, f. 16v.

²³⁸ 26. srpna „... *nachmitag aber mit Ihro May[estät] dem Kayser auf der Jagt in Shönbrun gewesen wo auch die Kayserin mmit allen damesen mit gangen...*“ Tamtéž, f. 18v.

²³⁹ 2. září „... *Ich mit dem Kayser auf die Jagt gemist. alwo wir zum ersten mahl gehetzt haben...*“ Tamtéž, f. 20r.

²⁴⁰ LAB, Heiko – SCHMIDT, Maja: *Zur höfischen Jagd in Deutschland: "Eine wahrhaft ritterliche Uebung."* In: Erdengötter: Fürst und Hofstaat in der Frühen Neuzeit im Spiegel von Marburger Bibliotheks- und Archivbeständen; ein Katalog. – Marburg 1997, s. 392.

²⁴¹ 22. března „*H[eu]t[e] bin ich Vormitag mit dem Kayser auf der Jagt gewesen Von wonnen wir als dan macher maria Hitzing geritten alldar die heyl mes geheret...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, f. 21r.

²⁴² „*Mercurii 24. Martii Fuchs Prellen Diesem nachmittag seind Ihro Kay[serlicher] May[estät] zeitlah in Prater gefahren, zum Fuchs Prellen. Weilen und neben denen beeden Venetia[nischen] un Savoyshen, kein anderes Pottschafter, welcher in publico gestanden...*“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 451v–452r.

²⁴³ „*Heute Nachmittag haben sich beede regierende Kayserliche Majestäten nebst Ihrer Majestät/ der verwittibten Kayserin/ Durch leuchtigsten jungen Herrschafft in das Lust=Wäldlein/ den Bratter gennant/ mit einem grossen gefolg von Cavallieren und Damen erhoben/ und daselbsten mit dem jährlichen Fuchs=Prällen sich belustiget.*“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[14. 3. 2016] s. 1–2. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17060324&seite=1&zoom=48>.

²⁴⁴ „... *bin ich zudem fuxprellen in proder geritten...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, r. 21v.

rozestavěno po celém loveckém prostoru určeném pro chytání lišek. Následně byly na povel vypuštěny lišky. Když se liška přiblížila do prostoru mezi kavalíra a dámu, byl provaz mezi nimi napnut a liška tak byla vyhozena do vzduchu, kdy pak z velké výšky padala na zem. Takto byly lišky vyhazovány, dokud nezemřely (viz příloha VIII). K této zábavě hrála lovecká hudba a vysoká dvorská společnost se dobře bavila.²⁴⁵

20. dubna je Jan Jáchym opět na lovu s císařem,²⁴⁶ přesto je zápis strohý. V letních měsících opět od července do září, kdy je Jan Jáchym ve Vídni, jezdí na lovy. Na konci července jede Jan Jáchym s císařem na lov pětkrát.²⁴⁷ Většinou se vyráželo velmi brzy ráno, což dokazuje jeden ze zápisků, v němž se píše, že na lov vyrazili již ve čtyři hodiny ráno. Tento hon byl úspěšný, neboť se jim podařilo ulovit 20 jelenů. Podobně tomu bylo v srpnu, kdy Jan Jáchym vyrazil lovit s císařem dokonce sedmkrát. V jednom případě, kdy se lov konal v Mariabrunnu, císař zastřelil 22 jelenů.²⁴⁸ Před svým odjezdem na panství se Jan Jáchym účastní ještě jednoho lovu v září.²⁴⁹

Jan Jáchym přijíždí ke dvoru na konci února 1707. Na lov pak vyráží nejdříve s Martinicem.²⁵⁰ 24. března se po mši Jan Jáchym odebral ke dvoru a s císařem vyrazil na lov do Prátru.²⁵¹ O dva dny později byl s císařem opět na lovu.²⁵² V dubnu se také konalo několik štvanic, kterých se Jan Jáchym účastnil.²⁵³ V období letních měsíců se v tomto roce Jan Jáchym neúčastní tolika lovů, jako tomu bylo v předchozích letech. Pouze na začátku

²⁴⁵ LAB, H. – SCHMIDT, M.: *Zur höfischen Jagd in Deutschlan*, s. 403–404.

²⁴⁶ „Darkegen bin ich diesem Vormitag mit dem Kay[ser] auf der Iagt gewesen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, r. 28v.

²⁴⁷ 20. července „H[eu]t[e] frihe mit dem Kay[ser] widerumb auf der Iagt gewesen...“ Tamtéž, r. 1706 druhá polovina, f. 5v., 21. července „... als dan mit Ihro May[estät] der Kay[ser] aif die Iagt gewesen...“ Tamtéž, f. 6r., 27. července „Diesem morgen bin ich umb 4 Uhr shon mit Ihro May[estät] dem Kay[ser] auf der Iagt gewesen und umb 10 uhr wider nacher haus gekom[m]en...“ Tamtéž., f. 7v., 30. července „Diesem morgen seind Ihro May[estät] der Kay[ser] alldar zumitag gebliben in St Leopoldi Kirchen die heyl mes gehert als dan auf die Iagt gefahren mit der post alwo bis etlich und zwanzig gutte hirsh gefelt worden.“ Tamtéž, f. 8r., 31. července „H[eu]t[e] Vormitag habe ich wider umb halber 6 uhr mit dem Kay[ser] auf die Iagt gehen missen...“ Tamtéž, f. 8v.

²⁴⁸ Konal se 9., 11., 13., 14., 21., 26., 27. srpna „... bin ich mit meiner gemahlin Und dem Salm nacher Mariabrun alwo ein Iagen gewesen ist. Und wir demgantzen Tag derpahsiret mitags in groser gesellschaft bey dem g[raf] Lamberg gespeist der Kay[ser] 22 hirsh geschossen...“ Tamtéž, f. 15v.

²⁴⁹ 6. září „Diesem morgen ist der Kayser erstlichen auf der Iagt gewesen...“ Tamtéž, f. 17v.

²⁵⁰ 18. března „H[eu]t[e] habe ich dem gantzen tag mit dem g[raf] Martninitz auf der Iagt zugebrcht...“ Tamtéž, r. 1707 první polovina, f. 24 v.

²⁵¹ „H[eu]t[e] morgen nach dem ich die heyl mes bey hof geheret bin ich mit Ihro May[estat] dem Kay[ser] auf der shneppen Iagt in proder gewesen.“ Tamtéž, f. 26r.

²⁵² 26. března „... bin ich aber mahl mit dem Kay[ser] auf der Iagt gewesen Und haben wir wider 53 shtuk shneppen geschossen...“ Tamtéž, f. 26v.

²⁵³ 9. dubna „Diesem morgen bin ich mit dem Kay[ser] zu Maria Hitzig als dan aber auf der hetz gewesen...“ Tamtéž, f. 30r., 14. dubna „H[eu]t[e] morgen nach dem ich die heyl mes gehert bin ich mit dem Kay[ser] auf die Iagt alwo wir mitags nachdem er dengantzen Tag gehezt...“ Tamtéž, f. 31v.

září se účastní lovu, který se koná v Ziersdorfu, kam se Jan Jáchym nechá dopravit poštou, a při němž je zastřeleno 22 jelenů.²⁵⁴

Následující rok je Jan Jáchym 15. března na lovu s císařem a podaří se jim ulovit 22 sluk a 13 zajíců.²⁵⁵ Poté se občas účastní nějakých lovů, ale v hojnější míře až v letním období.²⁵⁶ Přesto v tomto roce, není účast na lovech tak četná jako v předešlých letech. Jedním z důvodů je také to, že Jan Jáchym odjíždí na svá panství již v polovině srpna.

Jelikož se první polovina let 1709, 1710 a 1711 nedochovala, pro zkoumání tohoto tématu lze využít pouze tři letní měsíce, než se Jan Jáchym vrátí na svá panství. V roce 1709 byl Jan Jáchym v červenci s císařem na lovu, při kterém se podařilo ulovit 13 jelenů.²⁵⁷ 1. srpna se pak Jan Jáchym musel z lovu omluvit a zůstal doma.²⁵⁸ Následně v polovině srpna odjíždí na zemský sněm do Brna, kde setrvá do konce měsíce, než si jej nechá Josef I. zavolat zpět do Vídně. Přesto se Jan Jáchym již dalších lovů neúčastní a v polovině září odjíždí na svá panství.

V roce 1710 se deník dochoval od 21. července a v polovině září Jan Jáchym opět odjíždí na svá panství. Hned první den dochovaného zápisu Jan Jáchym odjíždí v pět hodin s císařem do Entzersdorfu, kde si zajdou na mši a po snídani se koná lov na jeleny. V devět hodin večer se pak vrátí zpět do Favority.²⁵⁹ V srpnu se na lov znovu vyráží ráno, kdy již v půl šesté Jan Jáchym vyjíždí s císařem na lov.²⁶⁰ Po návratu z jednoho lovu

²⁵⁴ 3. září „Vorkegen h[eu]t[e] frihe per Posta mit dem Carl Konigsek nach in Zersdorff gegangen bin Und Von dannen bis auf das Jage[n] mit dem Kay[ser] alwo 22 hirsh gefelt worden sein...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1707 druhá polovina, f. 19v.

²⁵⁵ „... habe Ich in der Kam[m]er dem Kay[ser] bedint wo wir als dan nachmitag auf der wolt shneppen lagt gewesen, derer 22 shtuk 13 hasen geschossen...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 22r.

²⁵⁶ 28. června „H[eu]t[e] umb 6 uhr bin ich Schon wider mit dem Kay[ser] auf der lagt gewesen...“ Tamtéž, f. 49r., 9. července „Diesem morgen sind Ihre May[estät] der Kay[ser] auf der lagt gewesen...“ Tamtéž, f. 4v.

²⁵⁷ 10. července „... bin ich als dan auf das Jagen wo Ihre May[estät] der Kay[ser] Schpett Kom[m]en Und 13 hirsh gefellet...“ Tamtéž, r. 1709 druhá polovina, f. 8r., 27. července „H[eu]t[e] Morgen bin ich mit Ihre May[estät] dem Kay[ser] in aller frihe auf die lagt wo eir erst, umb ein uhr zurukkom[m]en...“ Tamtéž, f. 12v.

²⁵⁸ „Ich habe diesem Vormitag mit Ihre May[estät] Kay[ser] auf sie lagt zugehen mich entschuldigen missen, Und bin Vollglich dem gantze[n] Tag zuhaus gewese...“ Tamtéž, f. 14v.

²⁵⁹ 21. července „H[eu]t[e] morgen bin ich umb 5 uhr auf gewesen und mit Ihre May[estät] erstlichen auf fasohnen und rebhiner aus gang[en] Vollglich bis entzersdorf gefahren, Von der ab[er] gehert[en] heyl mes und ein genommenen frihstuk auf das hirsh lagen geritten nach welcher wir wid[er] zuruk auf entzersdorf geritten, alldar zumitag geshpeiset und umb 9 uhr in die favorita zurukgekehret...“ Tamtéž, r. 1710 druhá polovina, f. 2r.,

²⁶⁰ 7. srpna „H[eu]t[e] habe ich mit Ihre May[estät] umb halb[er] 6 uhr auf die lagt gehen missen...“ Tamtéž, f. 6r.

v Entzersdorfu se Janu Jáchymovi udělá zle,²⁶¹ proto se v dalších dnech neúčastní společenských zábav. Až koncem srpna se Jan Jáchym zmiňuje o lovu, kterému přihlížel celý dvůr.²⁶² Následně Jan Jáchym odjíždí v polovině září na svá panství.

Po náhlé smrti císaře Josefa I. v roce 1711 se Jan Jáchym neúčastní žádných lovů, ani se svými přáteli. Císařský dvůr pak opouští již v polovině srpna. Poté Jan Jáchym čeká dva roky na svých panstvích, než bude povolán zpět ke dvoru.

V roce 1714 se v červnu vrací ke dvoru císařovny vdovy Amálie Vilemíny. V červenci se konal lov na jeleny a Jan Jáchym poprvé obsluhoval starší arcivévodkyni Marii Josefu.²⁶³ V září loví s panstvem.²⁶⁴ V tomto roce Jan Jáchym neodjíždí na svá panství, ale zůstává ve Vídni celý podzim a zimu. 6. října hned brzy ráno vyráží do Schönbrunnu, kde se císař chystá na lov a Jan Jáchym zde má službu. Jan Jáchym pak hlídá u horní brány, kudy jako poslední přijíždí císařovna. Lov trvá až do večera a císaři se podaří ulovit 16 bažantů, 11 zajíců, zřejmě jedno prase a jednu koroptev.²⁶⁵ V říjnu se koná štvance na prasata, kdy se jede do Ebersdorfu.²⁶⁶ Tento měsíc uzavírá lov prasat a medvědů ve městě Baden dne 29. října.²⁶⁷ Jan Jáchym si k tomuto dnu zapsal, že vstal v osm hodin a vyslechl si mši. Po snídani odjel na lov, kam císař dorazil v půl jedenácté. Po obědě ulovili pět medvědů a ten největší vážil 330 liber, odpoledne pak střílili ještě 190 bažantů a dva medvědy. Večer se vrátili z Badenu zpět.²⁶⁸ V listopadu se Jan Jáchym s císařem Karlem VI. jeden den bavili

²⁶¹ 11. srpna „... *Vollglic ab[er] bis entzersdorf das Jag[en] geritten...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1710 druhá polovina, f. 7r., Otázka nemoci, je rozebrána v samostatné kapitole.

²⁶² 26. srpna „... *bin ich Vollglic mit Meiner eigenen Pferten nacher gefahren, alwo Ihro May[estät] der Kay[ser], Kayserin und die gantze hofstadt mit der hofstadt in das Jag[en]...*“ Tamtéž, f. 11r.

²⁶³ 19. července „*H[eu]t[e] morgen sind wir mit denen ertzherzogin[n]en nach geherter heyl mes zumb Kays[ser] hoff. Und Vollglic mit der gesambten hofstadt hinter goden auf ein hirsh Iagen da ixh die altiste Ertzherzogin zumb esten mahl bediensset hab...*“ Tamtéž, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 7v.

²⁶⁴ 23. září „... *Und den gantzen nachmitag mit denen herrshafte[n] mit auf der Jagt gewesen da wir ab[er] michts bekommen haben.*“ Tamtéž, f. 24v.

²⁶⁵ „*Diesem morgen bin ich shon in der frihe nach[er] shonbrun, alwo ich alle Veranstaltung gemacht Ihro May[estät] nachmitag mit der Jagt zubedienen da ich den Vollglic umb hlab[er] 3 dieselbe bey den obern Thor erwartet bey Und die Kayserin bey dem letzte[n] gang empfang[en] wo follglic die Jagt angang[en] Und mit den abent beshlossen worden da die herrshafte[n] shonb[run] gesse[n] mit der Jagt content gewesen Ihro May[estät] Kayser aber ein Morder 16 fasanen 11 hasen ein wald shwep Und ein rebhun bekom[m]en.*“ Tamtéž, f. 18v.

²⁶⁶ 10. října „... *Und mit denen hershaften nach[er] Ebersd[orf] zu der ersten Schwein hatz gangen... sind 5 shvein 11 beker 11 Pach[en] und ein frishling gefang[en] worden...*“ Tamtéž, f. 29v.

²⁶⁷ „*Luna 29. Octob[ris] Schwein=und Bärn Jagd hinter baaden Ihro Kay[ser] May[estät] haben sich anheut[e] hinter baaden mit einer Schwein= und Bärn Jagd divertiret, und seynd Erst folgenden Tags von dannen zurück gekommen.*“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 180v.

²⁶⁸ „*umb 8 uhr sich wir he[u]t[e] hrihe aufgewesen und nach geherter beyl mes Und ein genom[m]en fristik bald aud das Jag[en] gefahren alwo Ihro May[estat] umb halb[er] 11 uhr Per Posta angekommen. da dan Vormitag 5 beeren ausgeiagt worden. darunter der greste 330 Pfund gewagen.. Und nachmitag 190 sauen*

střílením na louce.²⁶⁹ V dalších měsících jsou lovy v denících reflektovány pouze minimálně.

V lednu 1715 jede Jan Jáchym s hrabětem Thunem zřejmě do Leopoldsdorfu, kde loví s císařovnou vdovou Amálií.²⁷⁰ Až v měsíci květnu doprovází Jan Jáchym na lov císaře.²⁷¹ Jeden den v červnu se baví střelbou s arcivévodkyněmi²⁷² a 15. června střílí Jan Jáchym s panstvem v Schönbrunnu čtyři zajíce a dvě lišky.²⁷³ Následně Jan Jáchym odjíždí na zemský sněm do Brna a ke dvoru se vrací koncem srpna. V září a říjnu se hojně věnuje lovu a střelbě. Počátkem září jede v šest hodin do Schönbrunnu, kde po mši s panstvem střílí šest bažantů a čtyři zajíce.²⁷⁴ V říjnu doprovází císaře na lov bažantů a vyrazí na štvanici prasat do Ebersdorfu.²⁷⁵

V roce 1716 se Jan Jáchym v únoru ještě stihne účastnit několika lovů s císařem. Počátkem února s ním jede v osm hodin na lov, na němž je zastřeleno 70 zajíců, z toho Jan Jáchym trefí čtyři.²⁷⁶ Poslední lov, který si Jan Jáchym zapsal, se konal 19. února.²⁷⁷

Z deníkových zápisků Jana Jáchyma je zřejmé, že lov v této době patřil k jedné z nejčastějších šlechtických zábav, která se také hojně pěstovala u císařského dvora. Jan Jáchym jezdí na lovy se svými přáteli, ale největší počet zápisků, které jsou věnovány

darunter blos 2 Iagtbare gewesen gefang[en] abend zu baden ibernachtet.“ ZAO – O, Deniky Jana Jáchyma, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 34r.

²⁶⁹ 11. listopadu „*Diesem morgen haben sich Ihre May[estät] der Kay[ser] mit shissen in auen divertiret...*“ Tamtéž, f. 37v.

²⁷⁰ 12. ledna „*Diesen morgen bin ich balt mit dem grafen Von Thun in die Leopold[sdorf] wo der Ihre May[estät] die Kayserin Amalia 40 stuk braune hiner und 10 hennen dan 4 stuk weisse henen mit 6 hene angekommen sein...*“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 8r.

²⁷¹ 11. května „*Diesen morgen bin ich mit Ihre May[estät] dem Kayser weilen wir mit ausgehen Können blos auf der Iagt gewe[sen]...*“ Tamtéž, f. 39r.

²⁷² 5. června „*... nachmitag aber haben sich die Ertzherzogin[n]en mit shissen divertiret...*“ Tamtéž, f. 45v.

²⁷³ „*... nachmitag mit denen herrshaften nach[er] shonbrun nach gang[en] alwo sie 4 hasen Und 2 fix shissen machen...*“ Tamtéž, f. 48r.

²⁷⁴ 4. září „*H[eu]t[e] Vormitag bin ich umb 6 uhr des morgens nacher Schönbrun habe all des mes gehert als dan mit denen herrshaften ausgegangen Und in allen 6 fasahnen Und 4 hasen geschossen...*“ Tamtéž, r. 1715 druhá polovina, f. 19r., 28. září „*... die Kayserin selbst all incognito in die favorita gefahren umb zuhindern das die Regierende fror mit zur Iagt Komme.*“ Tamtéž, f. 25r., 30. září „*... nachmitag aber haben sich Ihre May[estät] bis abents mit mit fasahn shissen divertiret Und wider in die favorita zurukgekehrt. da ich dan mit der Iagt als 30 fasahnen 1 rehe ihm nachgeschikt word[en]...*“ Tamtéž, f. 25v.

²⁷⁵ 10. října „*Diesem morgen bin ich mit dem Kay[ser] fasahnen shossen gewesen...*“ Tamtéž, f. 28v., 17. října „*He[ut]e Vormitag bin ich nach dem dinst nach[er] haus gefahren ein Und anders zurichten, nachmitag ab[er] Vahre ein shvein hutz zu Ebersd[orf] wo der g[raf] Emaioles ershreklich Von Pferd gefallen ist.*“ Tamtéž, f. 30r,

²⁷⁶ 10. února „*He[ut]e umb 8 uhr mit Ihre May[estät] dem Kay[ser] auf fie Iagt gefahren da wir 70 ich aber blos 4 hasen geschossen umb 2 uhr nach[er]haus gekommen...*“ Tamtéž, r. 1716, f. 11v.

²⁷⁷ „*Diesen morgen seind wir auf der Iagt gewesen da ich 5 in alle[n] aber etlich und fünfzig hasen geschossen worden...*“ Tamtéž, f.

lovu, je spojen s osobami císařů Josefa I., Karla VI., s císařovnou vdovou Amálií Vilemínou,²⁷⁸ případně s její nejstarší dcerou Marií Josefou. Z deníkových zápisků lze také vypožorovat široký okruh loveckých revírů, mezi nejnavštěvovanější patřily: Favorita, Schönbrunn, Prátr, dnešní Kaiserebersdorf, který je městskou částí Vídně, Baden nedaleko Vídně, kde byl uspořádán lov na medvědy, Entzersdorf an der Fischa nebo Ziersdorf. Z tohoto výčtu je patrné, že habsburští panovníci rádi vyjížděli i do okolí Vídně, kde se nacházely revíry s dostatkem zvěře.

Z některých deníkových zápisků je patrné, že se Janu Jáchymovi na lov příliš nechce, ale jelikož má službu u dvora, musí na lov císaře doprovodit, v některých případech je Janu Jáchymovi přímo přikázáno jet následující den s císařem na lov. Když nastala situace, že se Janu Jáchymovi po lovu neudělalo dobře a druhý den nepřišel, nechal si pro něj císař Josef I. poslat. Jan Jáchym ale z důvodu nemoci na další lov vyrazit nemohl. Podle deníkových zápisků byla nejoblíbenějším druhem lovu u císařského dvora štvance. Štvance se pořádala na různá zvířata, nejčastěji: na zajíce, bažanty, jeleny a v jednom případě na medvědy. Právě lov na medvědy je také zachycen v ceremoniálních protokolech. Je tedy patrné, že se tyto lovy nekonaly často a Josef I. takový lov podle pramenů za svého panování vůbec nepodnikl. Josef I. však v Prátru 1706 uskutečnil hon na lišku, o kterém se v dalších letech žádné prameny znovu nezmiňují. Oblíbenou zábavou byla i samotná střelba, kdy na ni například Jan Jáchym doprovází arcivévodkyni Marii Josefu nebo císaře Karla VI. a pro pobavení střílejí na louce.

Deníkové zápisky reflektují i počty ulovených zvířat. Z těchto čísel je zřejmé, že když už císař vyrazil na lov, byla zvěř lovena ve velkém počtu. Na lovy se většinou vyráželo brzy ráno, což dokládá i deník Jana Jáchyma, který reflektuje to, jak dlouho na lovu císař pobýval. Bohužel v deníku nejsou zaznamenáni další aktéři, kteří se lovu také účastnili. Podle deníků Jana Jáchyma se na lovy u císařského dvora jezdilo po většinu roku. V listopadu, prosinci, lednu a únoru je výskyt zápisků na toto téma marginální. V březnu pak již nastala sezóna a lovilo se až do října.

²⁷⁸ Lovů se věnovaly také ženy, platí to i o císařovně Alžbětě Kristýně, která byla pozvána na lov Janem Josefem z Valdštejna. Císařovna přijel 21. června 1721 z Karlových Varů a do večera složila 138 kusů zvěře. FRANCEK, J.: *Lovecká vášeň*, s. 47.

Jak bylo řečeno výše, i když Jan Jáchym nedisponoval vysokou dvorskou funkcí u dvora, císař Josef I. si jej osobně žádal, aby ho doprovázel na lov, i když v daném období Jan Jáchym neměl svou hlavní službu u dvora. Nechal si pro něj poslat také na zemský sněm do Brna, odkud se musel Jan Jáchym vrátit do Vídně. Také když se Jan Jáchym kvůli nemoci nemohl dostavit ke dvoru, nechal pro něj císař Josef I. opět poslat. Co se týče vztahu s císařem Karlem VI., podařilo se Janu Jáchymovi dostat se do bližšího okruhu šlechticů, kteří doprovázeli tohoto císaře na lovy. V tomto případě však neměl Jan Jáchym tolik času, jelikož u dvora Karla VI. setrval necelé dva roky. Přesto si k tomuto císaři Jan Jáchym dokázal najít cestu.

3.5 Masopust u císařského dvora

Masopust byl v rámci roku specifickým svátkem. Na jeho oslavách se podílely prakticky všechny vrstvy společnosti.²⁷⁹ Bylo to období trvající přibližně čtyři až devět týdnů v době mezi Vánocemi a Popelčnickou středou, která zahajovala 40 denní půst. Hlavní karnevalové aktivity se soustředily do posledního masopustního týdne, nejčastěji do jeho tří posledních dnů. Masopustní období bylo také využíváno pro jiné druhy slavností, jako například zásnuby a sňatky šlechticů.²⁸⁰ K dalším zábavám, které se pojily k období masopustu, patřily jízdy na saních, které se pravidelně konaly u vídeňského dvora. Většinou měly konkrétní cíl, případně vedly přes celé město. Nejčastěji se jezdilo do Schönbrunnu. Jízdy také měly mnoho diváků z řad vídeňského obyvatelstva, kteří obdivovali krásně nazdobené sáně. Obsazení sání a jejich řazení podléhalo přísnému zasedacímu pořádku.²⁸¹ Dále masopust vyplňovaly různé zábavy, jako maškarády, plesy, nebo divadelní a hudební představení. Nejtypičtější a nejoblíbenější šlechtickou slavností byly právě maškarády. Typy masek a převleků se postupem času proměňovaly, avšak princip zůstával stejný. Aristokrat si na jeden večer vylosoval společně s maskou i novou identitu.²⁸²

Podle dochovaných deníků přijíždí Jan Jáchym do Vídně většinou na počátku roku. Je tedy pravděpodobné, že přijíždí, aby se mohl zúčastnit těchto slavností. Na základě zápisků

²⁷⁹ MAŤA, Petr: *Karneval v životě a myšlení raně novověké šlechty*. s. 163. In: BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a rezidenčních městech raného novověku*. Opera Historica 8, České Budějovice 2000. Také DÜLMEN, Richard van: *Kultura a každodenní život v raném novověku (16. – 18. století) II*. Praha 2006, s. 147–154.

²⁸⁰ MAŤA, Petr: *Karneval*, s. 169–174.

²⁸¹ SEITSCHEK, S.: *Karussell und Schlittenfahrt*, s. 385–407.

²⁸² KOLDÍNSKÁ ŠEDIVÁ, M.: *Každodennost*, s. 94–95.

bude provedena analýza ve snaze zjistit, v kterých letech se oslav masopustu u vídeňského dvora účastnil, za jakou masku se přestrojil a kolik za ni utratil peněz, jestli navštěvoval hudební a divadelní představení, která se v tomto období u dvora konala, a zda se mu dostalo té cti, aby byl součástí jízdy na saních.

Jelikož v roce 1704 přijíždí Jan Jáchym ke dvoru až v dubnu, není možné období masopustu zkoumat. Vánoční svátky tohoto roku tráví ve Vídni, kde také slaví Nový rok. Již koncem ledna roku 1705 u dvora propukají bály a různé slavnosti. 19. ledna se Jan Jáchym účastní plesu, kde zůstává do tří hodin do rána.²⁸³ Podobný program má v následujících třech dnech. V posledním případě si ještě poznamenal, že tančil s hraběnkou Kinskou, manželkou českého kancléře Václava Norberta Oktaviána Kinského.²⁸⁴ Počátkem února se u dvora konal maškarní ples, z něhož se Jan Jáchym vrátil ve čtyři hodiny ráno, a za masku zaplatil pět dukátů.²⁸⁵ V únoru se účastnil ještě jednoho maškarního plesu, kde tančil do tří hodin do rána.²⁸⁶ 12. února stihl navštívit dokonce dva bály.²⁸⁷ To dokazuje, že ve šlechtických centrech, jakými byly panovnické dvory, docházelo k tomu, že se konalo mnoho karnevalových aktivit najednou. Nejednalo se tedy pouze o slavnosti u samotného dvora, ale také o slavnosti pořádané nejvýznamnějšími dvořany nebo o soukromá karnevalová rozptýlení běžného významu pořádaná ve šlechtických palácích.²⁸⁸

V polovině měsíce února začala Janu Jáchymovi služba, během které musel být po celou dobu u dvora. Večer se konala nějaká slavnost. Druhý den se hrála komedie, na které musel být přítomen. Další den s králem a královnou přihlížel hezkému hudebnímu představní.²⁸⁹ 19. února Jan Jáchym stále pokračuje ve službě u dvora. Odpoledne sledoval

²⁸³ „...abents beyhof ein ball gewesen und erst nacht 3 uhren ausworden...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1705 první polovina, f. 6v.

²⁸⁴ 22. ledna „... abents dem Martinitz besucht Und bey hoff ein Tantz gewesen.“ Tamtéž, f. 7r., 25. ledna „... abents bey hof getanzt.“ f., 8r., 26. ledna „... abents bey hof und bey dem Tantz bey der g[rafin] Kinskin bomishen Kantzlerin gewesen.“ Tamtéž, f. 8r.

²⁸⁵ 3. února „... abents ein Verklattet fest bey hof gewesen. Und ich umb 4 uhr abents nacherhaus keom[m]en Vor ein Masquen geben 5 D.“ Tamtéž, f. 10v. Druhý den si pak poznamenal „H[eu]t[e] mit aus dem haus kommen als zudem Savoyshen quardoroba...“ Tamtéž.

²⁸⁶ 8. února „... als dan masquirter nacherhof gefahren, abents gleich mahl naach bey der firstin Von Lobkoviitz gespeist. Und bey hof bis 3 uhr des nachts getanzt.“ Tamtéž, f. 11v.

²⁸⁷ „... abents bey dem Martinitz geshpeist und auf 2 ballen gewesen...“ Tamtéž, f. 12v.

²⁸⁸ MAŤA, P.: Karneval, s. 170.

²⁸⁹ 15. února „He[u]t[e] Vormitag beyhof gewesen Und mein haubtag gehabt mitags bey dem Lamberg gewesen abents aber ein fest beyhof gehabt.“ 16. února „He[u]t[e] den gantzen Vormitag beyhof zubracht auch nachmitag bey der com[m]di ein Com[m]ihsön abgeben. daher den gantze[n] Tag ni[ch]t wekkom[m]en.“ 17. února „He[u]t[e] aber mahl mein haubtag gehab abents bey dem König weilen die

komedianty hrající burlesku a večer se účastnil další oslavy a plesu u dvora.²⁹⁰ Další dva dny Jan Jáchym tančí poprvé do sedmi a podruhé do osmi hodin do rána.²⁹¹ Následně vstává pozdě, poobědvá s hrabětem Colloredem a do devíti hodin tančí. Poté odjíždí ke dvoru, kde se slaví masopust. Večer je u dvora merenda a Jan Jáchym se jde na okamžik podívat na jiný bál. Nakonec je do šesti hodin do rána u dvora a uzavírá zde tak poslední den masopustu.²⁹² Po takto zakončeném masopustu druhý den Jan Jáchym vstává v půl páté odpoledne.²⁹³ Z těchto zápisků jasně vyplývá, že si Jan Jáchym na vídeňském dvoře dokázal období masopustu náležitě užít. Nebylo výjimkou, že protančil noc až do časných ranních hodin, respektive v některých případech až do bílého dne.

Následující rok se Jan Jáchym ke dvoru vrací počátkem února, to zachycují také vídeňské noviny.²⁹⁴ Masopust tohoto roku se nenesl v tak bujarém duchu, jako tomu bylo v roce předcházejícím. Jan Jáchym si pouze 14. února poznamenal, že byl na maškarním plese za moskevského rolníka a přišel ze zábavy ve čtyři hodiny ráno.²⁹⁵ Z dalších zápisků je patrné, že vyráží na zábavy do společnosti, ale již se v nich nezmiňuje o masopustu. Je tedy zřejmé, že smrt císaře Leopolda I., k níž došlo v květnu 1705, byla stále čerstvá a u dvora se dodržoval smutek. To dokládá i zápisek z ceremoniálních protokolů.²⁹⁶

Königin in genom[m]en ein shöne musique gewese[n].“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1705 první polovina, f. 13v–14r.

²⁹⁰ „*He[u]t[e] habe ich abermahl mein haubttag gehabt nachmitag Von comedianten ein bourlesque gewesen, und als dan wider ein fest Von nirrenbergishe[n] modeln bey hof: und ein ball.*“ Tamtéž, f. 14v.

²⁹¹ 22. února „... *und alldar bis 7 fruhe getantz.*“ Tamtéž, f. 15r. 23. února „... *bey mihr bis 8 uhr frihe getantz.*“ Tamtéž, f. 15v.

²⁹² 24. února „*He[u]t[e] morgen bin ich shpatt aufgestanden, Und habe mitags bey dem Colloredo gespeist, als dan aldar bis 9 uhr getantz und nacher hof gangen alwo ein haubtshen bachus fest gehalten worden und ich abents bey hof der merenda bey gewont ein augenblick bey dem Turnon auf der ball und zuahaus gewesen, als dan aber bey hof bis 6 uhr frihe, in 20 par mit dem Keraus dan fashing beshlossen.*“ Tamtéž, f. 15v.

²⁹³ 25. února „*He[u]t[e] aber erst umb hlaber 5 uhr nachmitag augestanden...*“ Tamtéž, f. 16r.

²⁹⁴ Jan Jáchym podle vídeňských novin přijel do Vídně červenou bránou. Jel z Brna a ubytován byl v Gabriánském domě. „*Den 11. Dito. Rothen=Thurn Herr Graf Scheratin / kombt von Brünn/ logirt im Gabrianischen Haus.*“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[16. 3. 2016] s. 7. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17060210&seite=7&zoom=33>. Na základě dalšího hledání, se tento dům nacházel v dnešní Bräunerstrasse, která je nedaleko Hofburgu. *Kayserlich- und Königlicher, wie auch Erz-herzoglicher, dann dero Haupt- und Residenz-Stadt Wien Staats- und Standes-Calender: auf das gnaden-reiche Jahr Jesu Christi ... mit einem Schematismo gezieret. 1760.* [online] cit.[16. 3. 2016] s. 244. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=4psAAAAcAAJ&pg=PA244&lpg=PA244&dq=Gabrianischen+haus+wien&source=bl&ots=BxYPDFD5pO&sig=4Lt8pzPFO2AwnWGwr7oUt1JNQk&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwIuzIDH-sTLAhUFEHIKHLaLoB1oQ6AEIGzAA#v=onepage&q=Gabrianischen%20haus%20wien&f=false>.

²⁹⁵ „... *Und nachmitag mich auf dem abent mascara geshikt gemacht. alldar ein moscovitisher pauer gewesen Und daVor bezahlet 50 t. ... Ich erst mit dem Martinitz Regen 4 uhr fruhe nacherhaus Kom[m]en.*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, f. 12r.

²⁹⁶ „*Mercurii 6. Januarius 1706 Gala in der Klag Wegen Ihrer May[estat] [Leopold] der Verwittibten Kayserin Geburtstag...*“ „... *Carnevals festing bey hoff He[ute] bey wirds notirt das Ihro Kay[s]er*

Podle deníkových zápisků a vídeňských novin připadl v roce 1707 návrat Jana Jáchyma do Vídně na 27. února.²⁹⁷ Jak bylo zmíněno výše, v rámci masopustu se konaly jízdy na saních. V ceremoniálních protokolech jsou v tomto roce zaznamenány dvě vyjížďky. Jan Jáchym se jich bohužel neúčastnil, jelikož se konaly počátkem února.²⁹⁸ Zmiňuje však, že se na začátku března účastnil merendy²⁹⁹ a o tři dny později se u dvora konala maškaráda, kterou rovněž navštívil. Na tento maškarní ples si Jan Jáchym nechal zhotovit novou masku od krejčího prince Evžena Savojského a tančil zde až do tří hodin do rána, do šesti hodin pak pokračoval v zábavě ještě jinde.³⁰⁰ Druhý den se konal další maškarní, na němž byl císař přestrojen za Apollóna. Jan Jáchym se odtud vrátil až v osm hodin ráno a vstával pak velmi pozdě.³⁰¹ Podobný scénář se opakoval i následující den. I když tento rok přijel Jan Jáchym do Vídně poměrně pozdě, stačí si, dle zápisků, užít konec masopustu.

V roce 1708 přijíždí podle vídeňských novin a deníku Jan Jáchym do Vídně 7. února. Ihned po příjezdu se zapojuje do oslav masopustu a účastní se maškarního bálu, na němž zůstává do tří hodin.³⁰² Po celý měsíc únor navštěvuje Jan Jáchym maškarní plesy. Opět si nechal ušít masku u krejčího prince Savojského, večer si ji vzal ke dvoru a zůstal zde až do šesti hodin do rána. Ten den se Jan Jáchym stihl pouze vyspat, vstal až v pět hodin

May[estat] [Josef] den 7. te dieses und ,Übrige Fashings Tägs Hindurch private Cammer=festin und recreatione mit Music, Balletten, Verkläidungen und kleinen Operen gehalten...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 445r – 445v.

²⁹⁷ „Den 27. dito. Herr Graf Zierotin/ kombt ausz seinem Gut/ logirt im Traunischen Hausz“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[16. 3. 2016] s. 8. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17070226&seite=8&zoom=33>. Tento dům se opět nacházel v centru Vídně na dnešní ulici Freyung. *Kayserslich- und Königlich-er.:[online] cit.[16. 3. 2016] s. 297.*, Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=4psAAAAAcAAJ&pg=PA297&lpg=PA297&dq=Traunischen+haus+in+wien&source=bl&ots=BxYPDFJ1pR&sig=IMUrgfZa9lkkcGe_Lt6xH-cl9I&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiD4LO2j8XLAhWBZpoKHRkmDnIQ6AEILTAD#v=onepage&q=Traunischen%20haus%20in%20wien&f=false.

²⁹⁸ „Jovis 3. Februarii Schlittenfahr durch die Stadt“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 547v. a „Luna 7. Februarii Schlittenfahr von Hoff nach er Schönbrun“ Tamtéž, f. 550r.

²⁹⁹ 3. března „... und dem gantzen abents wo ein merenda bey hoff wahre“ ZAO – O, Deniky Jana Jáchyma, r. 1707 první polovina, f. 20v.

³⁰⁰ 6. března „...Vollglichen bey des Printz Savoye shneyder ein masquara mihr ausgesucht, Und abents nacher hoff gegangen alwo ich ein Verkleideten fest bis 3 uhr frihe beygewohnet als dan bis 6 Uhr bey dem Lebrun gewesen.“ Tamtéž, f. 21v.

³⁰¹ 7. března „...sein officir auch ein ball gehabt ich bey des Kay[ser] quardarobba, ein Kleid genom[m]en, Und des Kaysers fest welches der Appolli währe, ... und bey hof bis 8 uhr getantz...“ 8. března „H[eu]t[e] abermal sehr spett aufgestanden...“ Tamtéž, f. 21v–22r.

³⁰² „H[eu]t[e] dennach umb 8 uhr abents allhier in wien angelanget wo ich zumb abent gessen als dan aber Verklider zumb Lebrun gegange[n] Und alldar bis 3 uhr nachmiternacht gebliben.....“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 12r., Také „Den 7. Dito. Rothen=Thurn. Herr Garf Zierothin/ kombt von seinem Gut/ logirt un Traunis Haus.“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[16. 3. 2016] s. 6. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17080204&seite=6&zoom=33>.

odpoledne a v devět hodin večer již vyrazil ke dvoru na další ples.³⁰³ 20. února se u dvora slavil „svátek císaře mexického“ a při této příležitosti Jan Jáchym zhlédl krásný balet, zůstal zde až do osmi hodin do rána.³⁰⁴ 21. února byl Jan Jáchym s hrabětem Martinicem na další zábavě a ukončili tak masopust v šest hodin ráno.³⁰⁵

Jelikož se první polovina deníku z let 1709–1711 nedochovala, nelze tak rekonstruovat pobyt Jana Jáchyma ve Vídni a jeho oslavy masopustu. Podle vídeňských novin přijel Jan Jáchym v roce 1709 do Vídně 7. února.³⁰⁶ Roku 1710 přijíždí do Vídně 17. února,³⁰⁷ podle deníku se pak Jan Jáchym ze svých panství vrací do Vídně ještě v témže roce, a to 7. prosince. K tomuto dni se bohužel vídeňské noviny nevyjadřují, je v nich zaznamenán pouze 4. a 5. prosinec následující dny chybí. Další číslo novin pak vychází až 10. prosince. Z dostupných zdrojů je tedy zřejmé, že se Jan Jáchym do Vídně v tomto období vrací vždy v průběhu masopustu, případně ještě před jeho samotným začátkem.

Jak již bylo řečeno, po smrti Josefa I. se Jan Jáchym ke dvoru dostává až v létě roku 1714. Proto lze jeho další účast na masopustu analyzovat až v zimě roku 1715. Počátkem února musel jít Jan Jáchym ráno s císařem do Ballhausu, na druhou generální zkoušku opery. Odpoledne se v půl třetí vrátil ke dvoru, kde se odehrávalo operní představení, na němž musel setrvat až do jeho konce, jelikož právě vykonával svou dvorskou službu, a poté již mohl odjet domů.³⁰⁸ V dalších dnech pak obsluhoval panstvo na opeře a na burlesce.³⁰⁹

³⁰³ 16. února „... auch mich bey dem Savoyshen Schneyder wider 2 Kleider Per 120 f ausgesucht deren eines Ich h[eu]t[e] bey dem Kay[ser] fest getragen wo meine gesellshaft die freyle Car[o]llina firstin Von Lichtenstein gewesen wir haben bey hof bis 6 uhr Vollgents ... Und ich erst noch 7 uhren schlafen gängen.“ ZAO– O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1708 první polovina, f. 14r., 17. února „... daher auch erst umb 5 uhr abents aufgestanden und nach eingenommen nachtmahl widergeshlofen umb 9 uhr nach[er] hof gefahren...“ Tamtéž, f. 14v.

³⁰⁴ „... Und abents nach[er] hofgegangen alwo ein fest Von Kayser aus Mexico gehalten worden mit ein unerhert Schöne ballet. wir haben als dan getanzt bis 8 uhr des morgens: wo ich erst Von hof gegangen bin.“ Tamtéž, f. 15r.

³⁰⁵ „... Vollgents derKeraus umb 6 uhr sich geendet. Und ich mit dem g[raf] Martinitz nach auf der mehlgruben den fashing geendet.“ Tamtéž, f. 15v.

³⁰⁶ „Den 7. Dito. ... Herr Graf Zierotin/ komt von brün/ logirt im Strohgäszl.“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[16. 3. 2016] s. 6., Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17090206&seite=6&zoom=38>.

³⁰⁷ „Den 17. Dito. ... Herr Graf Zierotin/ komt vom Gut/ log. im Traunishen Hausz.“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[16. 3. 2016] s. 6., Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17100215&seite=6&zoom=43>.

³⁰⁸ 5. února „H[eu]t[e] morgen bin ich mit Ihro May[estät] dem Kayser zumb ersten mahl in ballhaus gewesen, als dan ab[er] Von selbten die andres der opera General prob wegen genommen, mitags der g[raf] Viren mit Ihr begin uns gessen ich umb halber 3 uhr shon nach hof gefahren Veilen com[m]ihari sein missen. nach Vollenter opera bin ich ein weil bein dinst gebliben nach sollchen aber nachhaus gefahren.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 první polovina, f. 14r.

13. února byl s hrabětem Martinicem na maškarním plese.³¹⁰ Podle ceremoniálních protokolů se druhý den u dvora konal ples pro širokou dvorskou společnost, kterého se účastnili ministři, arcivévodkyně, dvorní dámy a komorníci.³¹¹ Jan Jáchym si poznamenal, že byl v půl deváté povolán ke dvoru, kde tančil do tří hodin do rána.³¹² 17. února si mohla dvorská společnost již potřetí poslechnout italskou operu, Jan Jáchym na této události nemohl chybět.³¹³ Na konci února Jan Jáchym ještě navštěvuje různé maškarní plesy a merendy. Z těchto zábav se vrací, jak je jeho zvykem, většinou nad ránem. Počátkem března se pak u dvora koná burleska, při níž Jan Jáchym opět obsluhuje.³¹⁴ 5. března byl u dvora uspořádán „*Fashings Würtschafft bey Hoff*“. Toto slovní spojení lze v raném novověku chápat jako karneval na hostinské téma. Zkrátka se jednalo o svátek jídla. Tento ples se konal v prostorách, které byly stylizovány do prostředí hostince, a zúčastnila se vysoká dvorská společnost. Podle pravidel si účastníci vylosovali svůj protějšek, se kterým vytvořili pár, po společném jídle následoval ples v kostýmech.³¹⁵ Tato slavnost, která se konala na závěr masopustu, je popsána v ceremoniálních protokolech. Byla pořádána pro veškerou vyšší dvorskou společnost. Protokoly pak podrobně popisují účastníky bálu, který pokračoval i po půlnoci, společnost byla při této příležitosti přestrojena do kostýmů představujících, například obyvatele z různých koutů světa, jako: Španěle, Poláky, Benátčany, Čiňany, další kostýmy měly představovat nejrůznější profese, jako například: španělského rolníka, rybáře, lovce, číšníka nebo sluhu. Jednotlivé páry pak tvořili vždy

³⁰⁹ 9. února „... den nachmitag die herrschaften in die opera bedint...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 první polovina, f. 15r., 12. února „... hab nachmitag die hershafte[n] in die bourlesque bedienet...“ Tamtéž, f. 16r. Také ceremoniální protokoly: „*Martis 12. Febr[uar]us Reparation der Opera*.“ ZA-Prot. 8, 8 *Zeremonialprotokolle 1713–1715*, f. 205v.

³¹⁰ „... Vollglichen bin ich bey hof gewesen, bin als dan mit den g[raf] Martinitz auf ein ball gewesen wo ich die erste masque gesehen umb 1 uhr nachhaus Kom[m]en“ Tamtéž, f. 16r.

³¹¹ „*Jovis 14. Febr[uar]us Ball bey der Hoff. Bey fürseyender fashings: zeit hat es beyden Kay[ser] May[estät] May[estät] und gesambten ahlgsten Ertzherzoginnen beliebt in gesellschafft dero Hoff=Damesen, Ministrorum= und Cammerern, einen Ball in der 2.ten AnteCamera zu halten, worbey zua auff wartung die Kay[serliche] Edlknaben nicht, sondern nur die Cam[m]er Trabanten gebraucht worden.*“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 *Zeremonialprotokolle 1713–1715*, f. 205v–206r.

³¹² „... umb halb[er] 9 uhr ab[er] nachhoff beruffe[n] worden wo ich als dan das erste mahl getanzt bis umb 3 uhr des nachts.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715, f. 16v.

³¹³ „*Solis 17. Feb[ruarius] Wiederhollung der Wälchen fashings Opera Heut[e] Abents wurde bey hoff die gesungene Italian[ische] fashings = opera, in beyseyñ mehr besagt= aller höchster herrschafft zum 3.ten mahl gehalten.*“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 *Zeremonialprotokolle 1713–1715*, f. 206r., „... der gantz abent ist mit der opera zugebracht worden...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 první polovina, f. 17r.

³¹⁴ „*Sabbathi 2. Martii Burlesque bey Hoff.*“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 *Zeremonialprotokolle 1713–1715*, f. 208v., 2. března „... Vollglichen nachhoffgefahren die herrschaften in die wollishe burleska bedienen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 první polovina, f. 21r.

³¹⁵ SCHNITZER, Claudia: *Höfische Maskeraden Funktion und Ausstattung von Verkleidungsdivertissements an deutschen Höfen der Früher Neuzeit*. Tübingen 1999, s. 220., [online] cit.[18. 3. 2016] s. 6., Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=irSdCgAAQBAJ&pg=PP3&lpg=PP3&dq=H%C3%B6fische+Maskeraden:+Funktion+und+Ausstattung+von+...&source=bl&ots=NPDx_aHX6o&sig=64tr21YHmqCra3169EFzPSjw_pw&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwik4JflmsrLAhVIJnIKHdT2BQQQ6AEIKzAD#v=onepage&q=H%C3%B6fische%20Maskeraden%3A%20Funktion%20und%20Ausstattung%20von%20...&f=false

šlechtic a dáma oblečení do doplňujících se masek. Jan Jáchym byl přestrojen za velšského rolníka a jeho partnerkou, velšskou selkou, byla slečna Esterházy. Císař Karel VI. pak byl přestrojen za hostinského a císařovna Alžběta Kristýna za hostinskou.³¹⁶ Stejná masopustní slavnost je v ceremoniálních protokolech zaznamenána také v roce 1701. Ve zkoumaném období, mezi léty 1704–1716, se v době masopustu další podobná událost již neobjevuje. Celkem je v listu uvedeno 18 párů přestrojených za příslušníky nějakých národů (občas se nejedná o pár, ale o samostatného jedince), 16 párů představující profese (také jeden samostatný případ), 12 sluhů a 11 děveček. Jan Jáchym si ve svém deníku toho dne poznamenal, že měl celé odpoledne starosti s přípravou na masopust. Po obědě se jel domů převléknout, protože se u dvora konala poslední oslava, dále píše, že na ní byl přestrojen za velšského rolníka a pár s ním tvořila slečna Esterházy, přesně jak uvádí ceremoniální protokoly.³¹⁷ Tímto oslavy spojené s masopustem pro Jana Jáchyma tento rok skončily. Je možné pozorovat, že ani po dlouhé prodlevě, kdy se u dvora nepohyboval, mu nečinilo obtíže vrátit se k životnímu stylu, na který byl dříve zvyklý.

Na začátku roku 1716 si Jan Jáchym zaznamenává první jízdu na saních. V předešlých letech se také konaly, ale to se buď Jan Jáchym u císařského dvora nevyskytoval, nebo se jich neúčastnil. Účast při jízdě na saních byla výsadou. Pokud tuto jízdu pořádal císař, pozval na ni nejvyšší dvorské hodnostáře a dvořany. Bez pozvání se kavalíři a dámy těchto jízd nemohli zúčastnit.³¹⁸

³¹⁶ „Martii 5. Martii Fashings Würt=Shift bey Hoff Zum Beschlus gegenwärtiger fashings Lustberkeit hat es der gesambten allerhöchsten Herrshafft beliebet nach ausweisung folgender Lista ein würtshafft zuhalten, und dan Ball Bis nach Mitternacht zu continuiren. Lista Spanier – graff v[on] Ötting, Spanierin – freyle v[on] Thürhein am Regierende Hoff, Polack – fürst Joseph v[on] Lichtenstein, Polackin – freyle Hohenfeld, Venetianer – graff Bergen, Venetianerin – Ertzherzogin Elisabeth, Chineser – graff Windishgratz, Chineserin – freyle Marianna v[on] Lichtenstein, Spanischer Pauer – graff Berger, Spanish Pauerin – Ertzherzogin Maria, Wälscher Paur – graff Zerotin, Wälscher Paurin – freyle Esterhasj, Fischer – – Fürst v[on] Schwartzenberg, Fischin – – freyle Claudia Susin, Jäger – – graff Gundaker v[on] Dietrichstein, Jägerin – – freyle Stjrum, Wurtl – – Ihrö Majj[estat] Kayser, Würthin – – Ihrö Majj[estat] die Kayserin, Kellner – – Graff Kaunitz. Beschliesserin – – freyle Kuffstein.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715, f. 209r – 211r.

³¹⁷ „Diesen gantzen Vormitag bin ich mit fashings preparatorien occupirt gewesen... Vollgliche aber nach haus gegangen mich zu Verkleiden Veilen des lezte fest bey hof Und ich bey Sollchen ein ein Vallish[er] Pauer accompagnet Von der freyle Esterhasin gewesen bin...“ ZAO – O, Deniky Jana Jáchyma, r. 1715 první polovina, f. 21v.

³¹⁸ SEITSCHEK, S.: *Karussell und Schlittenfahrt*, s. 387–388.

12. ledna si Jan Jáchym zapsal, že viděl jízdu na saních ze svého domu a pak jel navštívit hraběnkou Harrachovou, kde tuto jízdu viděl podruhé.³¹⁹ Ceremoniální protokoly ji nereflektují a vídeňské noviny se pro toto období nedochovaly. 19. ledna se konala u dvora opět jízda na saních. Jan Jáchym sice byl u dvora, ale jak si sám zapsal, v jízdě na saních se neangažoval.³²⁰ Druhý den byl Jan Jáchym na jízdu saní pozván, ale musel se z ní omluvit.³²¹ 22. ledna opět se konala jízda na saních a večer byla u dvora velká slavnost, na které Jan Jáchym zůstal do druhé hodiny ranní.³²² Ze čtyř pořádaných jízd saní v měsíci lednu byl Jan Jáchym pozván pouze na jednu, z níž se musel omluvit. Je velká škoda, že se alespoň jedné z těchto jízd nezúčastnil.

Koncem ledna proběhla první zkouška oper³²³ a počátkem února se konala svatba knížete Josefa z Lichtenšteina s hraběnkou Thunnovou, dvorní dámou vládnuocí císařovny.³²⁴ Tuto svatbu si do svého deníku poznamenal i Jan Jáchym.³²⁵ O několik dnů později se podle ceremoniálních protokolů konala generální zkouška opery. V pět hodin se konala zkouška před začátkem opery³²⁶ a Jan Jáchym si k tomuto pouze poznamenal, že byl večer na opeře s knížetem Schwartzbergem.³²⁷ Tato opera se během měsíce února šestkrát opakovala. Ve většině případů na ní Jan Jáchym byl. Po třetím opakování opery, kterého se Jan Jáchym účastnil, stačil navštívit ještě maškarní ples na Neuen Marktu, v budově Mehlgrube, kde se tyto plesy obvykle konaly.³²⁸ Od 18. února má pak službu, takže při

³¹⁹ „... als dan ab[er] nech[er] haus gegangen die shlitten so bey der ersten shlitten fart die der president gehalten in mein haus rengirt worden zusehen, bin als dan wider zuder alten grafın Von Harrach gang[en] alwo ich dies Schlitadu 2 mahl gesehen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1716, f. 4v.

³²⁰ „... abent bey dem g[ra]f[ra] Von Par zugebracht bin bey hof zwar zu einer shlitten fart geladen worden mich aber darzu noch ni[ch]t engagiret.“ Tamtéž, f. 5v.

³²¹ 20. ledna „Dem nach Ich gestern Von der grafın Von Harrach allhisiger landmarshalkin zu einer shlitten fart geladen worde alles aber ni[ch]t so propre als es gern gehabt hätte finden Können, so habe mich diese morgen enshulldig[en]lassen...“ Tamtéž, f. 6r.

³²² „... auch alldar der felligen Schlit fart bey gewohner Vollglic[h]en] aber bis 8 uhr zuhaus gebliben ... in grosses fest geben gegangen, Und bis 2 uhr nach miternacht bliben.“ Tamtéž, f. 6v.

³²³ 25. ledna „... dar keg[en] ist die ErtzHerzogin all incognito in die erste prob der opera gangen...“ Tamtéž, f. 7r.

³²⁴ „Luna 3. Februarii Copulation bey der Hoff des fürsten Joseph von Lichtenstein mit der freyle gräffin von Thun Ihro May[estat] der regierender Kayserinen Cammer freyle.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 9, 9 Zeremonialprotokolle 1716, f. 30r.

³²⁵ „Copulation He[ut]e] Vormitag ist die treuung der Jungen firsten Von Lichtenstein mit der freyle Von Thun gewesen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1716, f. 9v.

³²⁶ „Jovis 6. Februarii General Probe von der Opera. Nachmittags umb 5 Uhren hat die General Probe Von der Opera Ihren anfang genohmen...“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 9, 9 Zeremonialprotokolle 1716, f. 36v.

³²⁷ „... und dem abent in der opera als auch Vollglic[h] bey dem first shwartzenburg zugebracht.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1716, f. 10v.

³²⁸ „Solis 16. Februarii die Opera zum dritten mahl“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 9, 9 Zeremonialprotokolle 1716, f. 38v., „...den gantzen abent aber in der opera Und hof zugebracht. ein MASquirtes fesr auf der Mehlgruben gewesen.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1716, f. 13r., O budově Mehlgrube na Neuen Marktu v publikaci: SCHNITZER, C.: *Höfische Maskeraden*, s. 263–264., [online] cit.[18. 3. 2016] s. 6.,

dalších repríze opery obsluhuje i arcivévodkyni Marii Amálii.³²⁹ 23. února Jan Jáchym do půl druhé tančí u dvora a následně ještě navštěvuje Mehlgrube, odkud se vrací v pět hodin ráno.³³⁰ Šestáho, a posledního, opakování opery se Jan Jáchym rovněž zúčastnil a po večeri šel s markýzem Carano do společnosti, kde tak zakončili masopust. Jan Jáchym se opět vrátil až v ranních hodinách.³³¹ Přestože měl Jan Jáchym v tomto roce průběhu masopustu službu, dokázal si jej užít tak jako v předešlých letech. Opět chodil do společnosti a na maškarní bály, kde prohýřil nejednu noc, a domů se pak vrací až ráno. Účastnil se také opery, která se u dvora v tomto roce hrála dokonce šestkrát.

Na základě dochovaných deníků bylo možné analyzovat účast Jana Jáchyma na oslavách masopustu ve Vídni celkem šestkrát. Z toho jednou (v roce 1706) u dvora ještě převládala smutek kvůli smrti císaře Leopolda I. Dále bylo zjištěno, že v době, z níž se nedochovaly deníky, Jan Jáchym u dvora pobýval, nicméně v ostatních pramenech již není více reflektován. Ze zkoumaného vzorku šesti let se podařilo zachytit jeho účasti na bujarých oslavách, které si šlechta u vídeňského dvora dopřávala. Jan Jáchym patřil mezi šlechtice, kteří zvládli za jeden večer navštívit i několik různých plesů a maškarád najednou. Z těchto oslav se vracel ve většině případů až k ránu, a to i několik dní po sobě. V rámci maškarád si také nechal zhotovovat různé masky, které mu v několika případech šil krejčí samotného prince Evžena Savojského. V jednom případě si zaznamenal, že si císař Josef I. oblékl masku Apollóna.

V roce 1715 se u dvora konal bál, při kterém byla dvorská společnost převlečena do kostýmů představujících různé národy a profese. V tomto případě měl Jan Jáchym kostým velšského rolníka a jeho partnerkou byla slečna Esterházy. Ceremoniální protokoly umožnily tento bál více přiblížit a analyzovat. Díky dochovanému seznamu zúčastněného panstva tak bylo možné zaznamenat i Jana Jáchyma a jeho partnerku. Co se týče jízdy saní

Dostupné

z:

https://books.google.cz/books?id=irSdCgAAQBAJ&pg=PA263&lpg=PA263&dq=auf+der+mehlgrube&source=bl&ots=NPDx_aG1eq&sig=IVTHvm3USbyBqhgHBoq1mzQQNE&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwi51rTNmcrLAhXCvHIKHYY15AkgQ6AEIMzAD#v=onepage&q=auf%20der%20mehlgrube&f=false.

³²⁹ 22. února „... und abents die ErtzHerzogin Amalia mit in der Opera bedient abents abe gerade nachahaugangen.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1716, f. 14v.

³³⁰ „... alldar bis abents blib[en] baj hoff bis halb[er] 2 getantz als dan aber auf der mehlgruber bis 5 uhr gewesen.“ Tamtéž.

³³¹ „Martis 25. Februarii Opera zum Sechsten un letztenmahl.“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 9, 9 Zeremonialprotokolle 1716, f. 41r., „... nachmitag in der opera gewesen, abents wider zuhaus gegessen als dan aber bej dem Marques Cavrano umb uhr des morgen dem fashing in groser geselshaft beshlossen.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1716, f. 15r.

u císařského dvora, na oficiální jízdu, kterou pořádal císař, nebyl Jan Jáchym ve zkoumaných letech pozván a z jedné se pak musel omluvit. Přesto Jan Jáchym pomohl nahlédnout do bujarých oslav masopustu, kterým se dvorská společnost i samotná císařská rodina v tomto období oddávaly. V deníkových zápiscích v období masopustu převládaly informace o dvorské společnosti, bálech, maškarádách a ostatních slavnostech. Mezi cenné informace lze zařadit také určení přesných časů u příchodů z těchto oslav a následných odchodů na další.

4 Zbožnost Jana Jáchyma na příkladu návštěv vídeňských kostelů

Pomocí historického výzkumu je možné sledovat projevy barokní zbožnosti. Lze tak pozorovat návštěvy kostelů, účast na náboženských slavnostech nebo mecenášskou podporu prostřednictvím darů. V celkovém kontextu zkoumání zbožnosti je možné lépe sledovat kolektivní náboženský život než projevy individuální zbožnosti, neboť je velmi těžké proniknout do této značně soukromé sféry. Přesto lze využít tzv. ego- dokumentů, které však mají i své problematické stránky. Barokní zbožnost musí být také členěna podle sociální diferenciaci společnosti, a to na zbožnost lidovou a zbožnost elit.³³² Právě u elit lze pozorovat rodovou zbožnost například, u habsburské dynastie tzv. *pietas austriaca*. Tato forma habsburské zbožnosti se začala vyvíjet v období protireformace. Mezi její nejvýraznější projevy patřilo uctívání kříže, eucharistie a Matky Boží.³³³

Jelikož hlavním zdrojem jsou deníky Jana Jáchyma, musí být bráno na zřetel, že pisatel počítal s tím, že jeho záznamy budou číst jiné osoby. Předpokládal, že deník buď bude pro někoho přímo určen, nebo se alespoň může, po nějaké době, dostat do cizích rukou.³³⁴ Proto je těžké nahlédnout do náboženského chování a myšlení Jana Jáchyma.

V rámci deníků Jana Jáchyma bude v této kapitole kladen důraz na jeho návštěvy vídeňských kostelů, v nichž se zúčastňoval mší, zpovědí a náboženského rozjímání. Dále bude zjišťováno, zda Jan Jáchym do kostelů chodil sám, s panstvem, nebo s panovníkem. V některých případech se v rámci své služby Jan Jáchym musí účastnit mší, na něž doprovází císaře. V další části kapitoly bude zachycen okruh kostelů, do kterých Jan Jáchym docházel, a to nejen těch, které navštěvoval nejčastěji, ale i těch, které se v denících nevyskytují tak často. Také bude zkoumáno, zda se v průběhu let návštěvnost jednotlivých kostelů nějak měnila. Cílem nebude zachytit a zmapovat všechny svátky církevního roku, kterých se Jan Jáchym u dvora účastnil. Také nebudou rozebrána kázání, o kterých se Jan Jáchym občas v denících zmiňuje.³³⁵

Většina deníkových zápisků Jana Jáchyma začíná zmínkou o jeho účasti na mši. V těchto případech si zaznamená, ve kterém kostele se mše zúčastnil (občas se v zápise objevuje

³³² MIKULEC, Jiří: *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*. Praha 2013, s. 23–28.

³³³ CORETHE, Anna: *Pietas Austriaca. Österreichische Frömmigkeit im Barock*. Wien 1982.

³³⁴ MIKULEC, J.: *Náboženský*, s. 24.

³³⁵ Více viz VOKÁČOVÁ, P.: *Příběhy o hrdé pokoře*, s. 154.

pouze poznámka o mši, avšak již se tam nepíše, kde se konala). Je tedy zřejmé, že den Jana Jáchyma většinou začínal návštěvou kostela. To potvrzuje, že se religiozita stávala ve větší míře veřejnou záležitostí, která ovlivňovala především každodenní život aristokratů, kteří dlouhodobě pobývali v rezidentských městech panovníků, jako byla Vídeň.³³⁶ Po splnění tohoto, dá se říci denního, rituálu se Jan Jáchym mohl věnovat svému programu.

Jak už bylo zmíněno výše, v této podkapitole bude nastíněno, do kterých kostelů Jan Jáchym chodil, zda chodil sám, s panstvem nebo s císařem. Ze zkoumaného období dochovaných deníků budou vybrány pouze některé příklady. Nebudou tak analyzovány všechny účasti při mších, jelikož je jich v denících nepřehledné množství.

Katedrála sv. Štěpána patřila v rámci deníků Jana Jáchyma k nejčastěji navštěvovaným kostelům. Ve velkém množství zápisů si Jan Jáchym pouze poznamenal, že se zúčastnil mše, ale nezmínil se, zda na ni šel sám nebo v doprovodu některého ze svých přátel. Proto typický zápisek, který se týká mše, zní: „Dnes ráno jsem byl u sv. Štěpána, kde jsem si poslechl mši.“³³⁷ I když vstal Jan Jáchym v období masopustu pozdě, zamířil na mši ke sv. Štěpánovi. V jednom případě se oslavy konce masopustu protáhly a Jan Jáchym pak druhý den na mši nešel, což si poznamenal do deníku.³³⁸

Ke sv. Štěpánovi také chodil s dvorskou společností a samotným císařem. Nejčastěji tomu tak bylo, pokud se sloužilo *Te Deum Laudamus*. Byla to nejslavnější církevní píseň určená pouze pro slavnostní okamžiky. *Te Deum* bylo významným zpěvem, kterým se veřejnosti dávaly najevo důležité události, čímž se stalo zpřítomněním státu v životě poddaných, nástrojem absolutistické politiky a součástí státem pořádaných slavností.³³⁹ Jan Jáchym se

³³⁶ KOLDÍNSKÁ ŠEDIVÁ, M.: *Každodennost*, s. 171.

³³⁷ 19. května „H[eu]t[e] bin ich Vormitag bey St Steffan in der Kirchen gewesen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1704, f. 38v., 4. ledna „Diesem morgen bin ich bey St Steffan gewes[n] alldar die heyl mes gehert Von dannen aber gerade nacher hof gefahren...“ Tamtéž, r. 1705 první polovina, f. 2v., 3. června „diesem morgen bin ich nach bey St Steffan gewesen und alldar Vorderist die hey[l] mes geheret...“ Tamtéž, r. 1706 první polovina, f. 40r., 7. února „Diesem Vormitag habe ich bey St Steffan die mes gehert...“ Tamtéž, r. 1705 první polovina, f. 11v., 11. května „H[eu]t[e] Vormitag habe bey St Steffan die heyl mes geheret...“ Tamtéž, r. 1707 první polovina, f. 38v., 6. srpna „So hab ich h[eu]t[e] Vormitag nachdem ich beVor bey St Steffan die heyl mes gehert...“ Tamtéž, r. 1709 druhá polovina, f. 15v., 7. srpna „... Vollglic bey Sanet Steffan die heyl mes gehert...“ Tamtéž, r. 1711 druhá polovina, f. 12r., 24. května „Diesem morgen bin ich bey St Steffan in der Kirch[en]...“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 42v.

³³⁸ 16. února „H[eu]t[e] frihe bin ich Von 12 uhren aufgestanden dannach aber zuspätt kommen zu St Steffa[n] in die mes...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 14r., 22. února „H[eu]t[e] Morgen weilen der fashing solange getrauret habe Ich das einoshern sowohl als die heyl mes Versaumbt bin erst umb halb[er] 2 uhr aufgestanden...“ Tamtéž, f. 15v.

³³⁹ HRBEK, J.: *České barokní*, s. 94–95.

tak například zúčastnil *Te Dea* u sv. Štěpána, které bylo slouženo kvůli obléhání Vídně z roku 1683, nebo dobytí města Béthune v provincii Artois v Nizozemí.³⁴⁰ Většina těchto slavnostních mší se sloužila právě u příležitosti důležitého vítězství, kterého se podařilo habsburským panovníkům dosáhnout. I z tohoto důvodu patřil ze strany Jana Jáchyma kostel sv. Štěpána k těm nejnavštěvovanějším.

Dalším kostelem, který Jan Jáchym navštěvoval často, byl kostel sv. Michaela. Ten se nachází na Michalském náměstí, které sousedí s Hofburgem a je tedy v blízkosti habsburské rezidence. Proto do tohoto kostela Jan Jáchym chodil velmi často. Nejčastější zápisek zní: „Dnes dopoledne jsem byl u sv. Michaela a vyslechl jsem si zde mši.“³⁴¹ V případě, že si Jan Jáchym některý den přispal a vstal později, vyrazil sice na mši, ale bohužel ji propásl.³⁴² V některém případě jde nejdříve na mši a následně vyráží s císařem na lov, nebo jede na vyjížďku do krajiny.³⁴³ Mezi více navštěvované chrámy se řadil i kostel sv. Kříže³⁴⁴ a kostel augustiniánů, který sloužil jako farní kostel dvora. V zápiscích se lze setkat i se spojením, že si Jan Jáchym „dnes dopoledne vyslechl mši u dvora“³⁴⁵, čímž myslí právě augustiniánský kostel.

³⁴⁰ 13. září „... bin ich zu St Steffan gefahren Und dem Te Deum laudamus gewohnet...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1705 druhá polovina, f. 23r., „Sonntag den 13. Septemb. Heute wurde allhier das Danck=Fest/ wegen des glücklichen Entsatz dieser Kayserl. Residentz- Stadt Wienn von der letzten Anno 1683. mehr als 200000. Mann starcken Türkischen Belagerung/... in St. Stephans Dom=Kirchen und einer Danck=Predig...“ In: Wienerisches Diarium: [online] cit.[1. 4. 2016] s. 1. Dostupné z: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17050912&seite=1&zoom=33>. 8. září „... als dan bey St Steffan dem Te Deum laudamus bey gewohnet...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1710 druhá polovina, f. 14r., „Luna 8. S[eptemb]ris Te Deum wegen Eroberung Bethune in der Provintz Artois in denen Niderlanden“ OESTA/HHSta, ZA-Prot. 7, 7 Zeremonialprotokolle 1710–1712, f. 13r.,

³⁴¹ 2. srpna „Diesem Vormitag nach deme ich bey denen Michaelern die heyl mes gehert...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1705 druhá polovina, f. 12v., 3. května „H[eu]t[e] Morgen bin ich Vorderist bey denen Michaelern gewesen...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 35r., 26. července „... als bin Ich umb 12 uhr nachdeme die heyl mes beVor bey denen michaelern gehert...“ Tamtéž, r. 1710 druhá polovina, f. 3r., 17. července „H[eu]t[e] Vormitag bin ich Vonhaus zu denen Michaelern Und habe alldar die heyl mes gehert...“ Tamtéž, r. 1711 druhá polovina, f. 7r.

³⁴² 13. července „Nachdem ist h[eu]t[e] morgen etwas shpet aufgestand[en] bin bin ich zudenen Michaelern in die Kirch[en] fahren alldar ab[er] die mes Veransaumet...“ Tamtéž, f. 6r.

³⁴³ 14. května „H[eu]t[e] morgen bin ich ni[ch]t aufgestanden... und bin zudenen michaelern in die Kirchen Ihro May[estät] der Kay[ser] dem ersten gros hirschen gefellet...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 37v., 11. srpna „H[eu]t[e] Vormitag bin ich erstlichen auf der landsschaft reit shull gewesen, Vondar in die Kirche[n] zudenen Michaelern gehafren...“ Tamtéž, r. 1705 druhá polovina, f. 15r.

³⁴⁴ 19. srpna „demnach Ich Vormitag bey dem heylKreitz die mes geheret...“ Tamtéž, r. 1706 druhá polovina, f. 13v., 14. května „Diesem Morgen nachdem ich bey dem heyl Kreitz die mes gehert...“ Tamtéž, r. 1707 první polovina, f. 39v., 2. července „Diesem morgen habe ich bey dem heyl Kreitz mes geheret...“ Tamtéž, r. 1709 druhá polovina, f. 6r.

³⁴⁵ 19. února „Diesem Vormitag habe ich gleichfals nachgeherter heyl mes bey hoff...“ Tamtéž, r. 1706 první polovina, f. 13v., 19. ledna „... abents bey hoff in der Vesper gewesen...“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 9v.

Jan Jáchym chodí také do kostelů, které patří jednotlivým řádům. Navštěvuje tak kapucíny,³⁴⁶ františkány,³⁴⁷ jezuity,³⁴⁸ augustiniány³⁴⁹ a další. Všechny tyto kostely se nacházejí v centru Vídně, proto je navštěvoval Jan Jáchym, dvorská společnost i císař. V deníkových zápiscích se také objevuje zápis, v němž se Jan Jáchym zmiňuje, že byl ráno s císařem na lovu a poté se zúčastnil mše v kostele paulánů.³⁵⁰ Tento kostel se však v deníkových zápiscích vyskytuje pouze marginálně, a proto lze říci, že nepatřil ke kostelům, které by Jan Jáchym navštěvoval často. Jan Jáchym navštěvoval i klášter sv. Doroty,³⁵¹ který patřil augustiniánům, a klášter klarisek,³⁵² ale v rámci reforem Josefa II. byly oba tyto kláštery zrušeny. Dalšími kostely, do nichž občas zavítal na mši, byly: kostely sv. Anny,³⁵³ sv. Leopolda³⁵⁴ a kostel Nejsvětější Trojce.³⁵⁵

Pokud se dvůr v letních měsících stěhoval s císařem na některé z jeho letních sídel, navštěvoval Jan Jáchym i vzdálenější kostely, které se nacházely poblíž těchto rezidencí. Pokud se panstvo pohybovalo v Schönbrunnu, navštěvoval Jan Jáchym kostel Maria

³⁴⁶ 12. září „H[eu]t[e] habe ich Vormitag bey denen capucienern mein andacht Verrichtet...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 druhá polovina, f. 19r., 4. dubna „H[eu]t[e] Morgen bin ich mit allzufrihe auf geshtanden bin auch als dan zudenen Capucinern gefahren alwo ich meine andacht uder nur beicht auf morgen Verrichtet...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 27r., 17. ledna „... dan bin ich capuzienern in der mes gewesen...“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 9r.,

³⁴⁷ 2. ledna „H[eu]t[e] morgen bin ich bey dem franciskanern in der heyl mes gewesen...“ Tamtéž, r. 1707 první polovina, f. 4v., 22. dubna „Diesem Vormitag ist der Kay[ser] bey denen franciscaner gewesen ich aber bahe bey denen michaelern ersilich mes gehehet...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 31v., 9. prosince „Diesem morgen ist die andacht bey denen franciskanern zur intention Ihro May[estät] angefangen worden...“ Tamtéž, r. 1713[1714] druhá polovina, f. 45r.

³⁴⁸ 26. června „H[eu]t[e] Vormitag hab ich bey dem Jesuitern mes gehert...“ Tamtéž, r. 1707 první polovina, f. 50v., 19. února „Nach dem Ich h[eu]t[e] frihe bey denen Jesuitern mit der hoffstadt die heyl mes gehehet...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 14r.

³⁴⁹ 1. dubna „Diesem Morgen bin Ich mit der hoffsthatt bey denen augustinern gewesen alwo ich der gantze[n] andacht mit der hofshtadt bey gewohnet...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 26v.

³⁵⁰ Tento kostel se nachází poblíž Karlskirche. 12. srpna „Diesem morgen bin ich abermahlen mit Ihro May[estät] dem Kayser auf der lagt gewesen als dan bey denen Paulanern mes gehert...“ Tamtéž, r. 1705 druhá polovina, f. 15r.

³⁵¹ 8. srpna „Diesem morgen bin ich bey denn dorotheum in der mes gewesen...“ Tamtéž, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 13r., 2. ledna „... Ich habe bey denen Dorotheum die heyl mes gehehet...“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 5v., 3. ledna „Diesem Vormitag hab ich die heyl mes bey denen Dorotheum gehehet...“ Tamtéž, r. 1716, f. 1v.

³⁵² Ten se v pramenech objevuje pod názvem Královnin klášter. 8. března „... Und mit dem herrschaft in Konigin Kloster...“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 22v., 9. září „... bin ich ausgefahren Und habe in Königin Kloster mes gehert...“ Tamtéž, r. 1715 druhá polovina, f. 20r.

³⁵³ 1. srpna „H[eu]t[e] bin ich Vormitag ein wenig beyhof gewesen beVor aber bey St Anna mes gehert...“ Tamtéž, r. 1704 první polovina, f. 58r., 1. ledna „Diesem neye Jahr hab ich in nahmen des allerhöchsten angefangen mit der andacht der ich in begleitung Meiner allernädigsten herrschaft bey denen Jesuitern bey St. Anna bey gewohnet...“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 5r.

³⁵⁴ 30. července „Diesem morgen seind Ihro May[estät] der Kay[ser] alldar zumitag gebliben in St Leopoldi Kirchen die heyl mes gehehet...“ Tamtéž, r. 1706 druhá polovina, f. 8r.

³⁵⁵ Dnes by jsme tento kostel našli pod názvem Minoritenkirche. 5. července „...Vollglich[en] bey denen Trinitorija die heyl mes gehert...“ Tamtéž, r. 1713[1714] druhá polovina, f. 4r., 25. dubna „Diesem Vormitag bin ich mit dem g[raf] Salm auf der Parishen reitshull gewesen Vollglich habe bey denen Trinitaris die heyl mes gehehet...“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 34v.

Hietzing.³⁵⁶ Jan Jáchym si pak v jednom ze zápisků poznamenal, že: „ráno v 6 hodin jsme vyslechli mši v Schönbrunnu, kde jsme stříleli, u Maria Hietzing, kde se konala litanie, a dostali jsme požehnání.“³⁵⁷ Jezdilo se také do vzdálenějšího Klosterneuburgu.³⁵⁸ V roce 1708 zde Jan Jáchym strávil několik dní, a to kvůli příjezdu portugalských vyslanců. Ti přijeli z důvodu plánovaného sňatku arcivévodkyně Marie Anny s portugalským králem Janem V.³⁵⁹ Dalším místem, které bylo pro Habsburky důležité, byl Mariazell, jenž souvisel s Pannou Marií a habsburskou zbožností.³⁶⁰ I Jan Jáchym se o něm v deníku zmínil, zapsal si, že se císařovna vdova Eleonora Magdalena vrátila večer z Mariazelli a on byl u dvora.³⁶¹

To byl alespoň nástin míst, která Jan Jáchym navštěvoval v rámci své zbožnosti. Jak lze vidět Jan Jáchym v průběhu sledovaného období zavítal do velkého množství kostelů. To, které kostely navštěvoval, zaleželo také na ročním období, v létě se panovník se svým dvorem stěhoval na některou z letních rezidencí. Z deníku bylo také možné vypožorovat, že s návratem Jana Jáchyma ke dvoru v roce 1714, kdy byl povolán ke dvoru císařovny vdovy Amálie Vilemíny, se změnila místa, kam Jan Jáchym docházel na mše, zpovědi a náboženské rozjímání. Je zřejmé, že Jan Jáchym v tomto období musel následovat císařovnu nebo císaře Karla VI., u nějž získal také post komorníka.

Pro větší přehlednost byly vytvořeny tři grafy, každý zachycuje jeden měsíc pobytu Jana Jáchyma u dvora, vždy za vlády jiného panovníka. Vybrán byl měsíc květen v roce 1706, měsíc červenec v roce 1714 a měsíc leden v roce 1715. Tyto měsíce byly vybrány z celého období dochovaných deníků zcela náhodně. V rámci těchto měsíců bylo zkoumáno, kolikrát Jan Jáchym do jednotlivých kostelů zavítal.

³⁵⁶ 14. srpna „Diesem morgen bin ich abermahlen mit dem Kay[ser] auf der Jagt gewesen, Von dannem wir necher Maria Hitzig gefahren alldar die heyl mes geheret...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 druhá polovina, f. 12r., 9. dubna „Diesem morgen bin ich mit dem Kay[ser] zu Maria Hitzing als dan aber auf der hetz gewesen...“ Tamtéž, r. 1707 první polovina, f. 30r., 24. března „H[eu]t[e] frihe Mein lezten haubtag angefangen Und Vormitag mit dem Kay[ser] zu Maria Hizing gewesen...“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 24r.

³⁵⁷ 11. srpna „H[eu]t[e] Sind wir abermahlen umb 6 uhr frihe nach geherter heyl mes nach[er] Schönbrun alwo wir geschossen zu hizing die litaney und den segen gehabt...“ Tamtéž, r. 1710 druhá polovina, f. 7r.

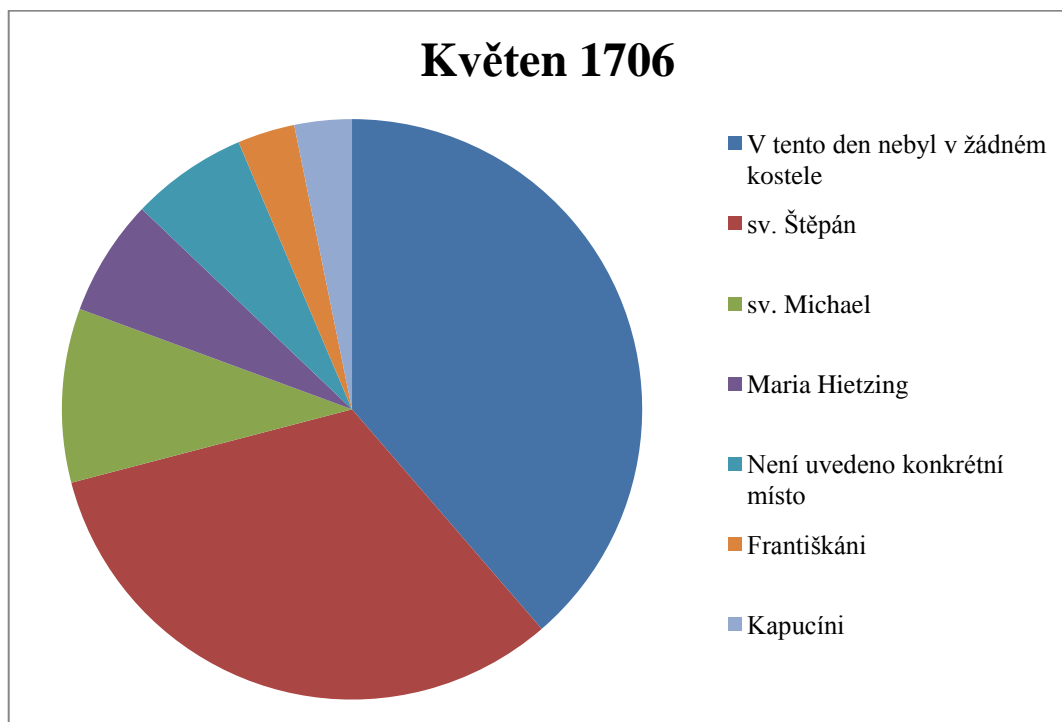
³⁵⁸ 28. července „Demnach Ich beVor die heyl mes geheret bin ich mit dem g[rafin] Gallen und Ihr auf Kloster neyburg...“ Tamtéž, r. 1709 druhá polovina, f. 12v.

³⁵⁹ Jan Jáchym zde byl od 7. do 11. července. 7 července „... dem portugisischen bodeschafter die urlaubs Visite geben, Und bin abents umb 7 uhr zu wasser mit der Kay[ser] herrshaft un hoffstadt auch der Portugisischen braut nacher Kloster neyburg alwo wir umb 9 uhr ankommen...“ Tamtéž, r. 1708 druhá polovina, f. 4r.

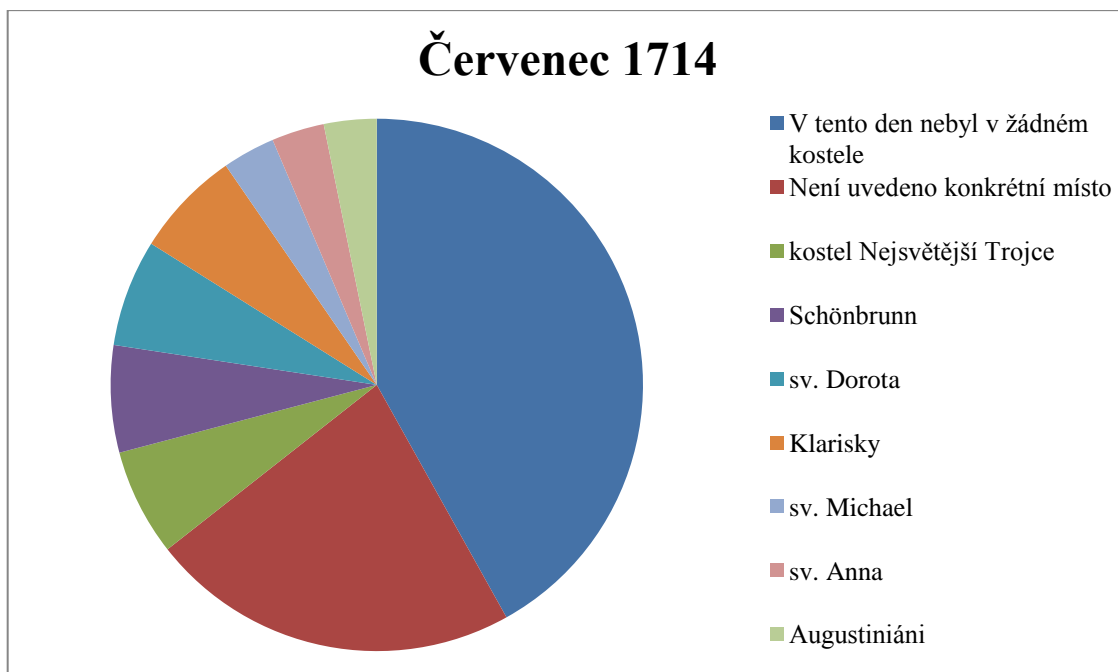
³⁶⁰ CORETHE, A.: *Pietas Austriaca*, s. 59.

³⁶¹ 26. srpna „... abents aber wo die verwittibte Kayserin Mariezell zurukkommen bin ich bey hoff gewesen.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1707 druhá polovina, f. 17v.

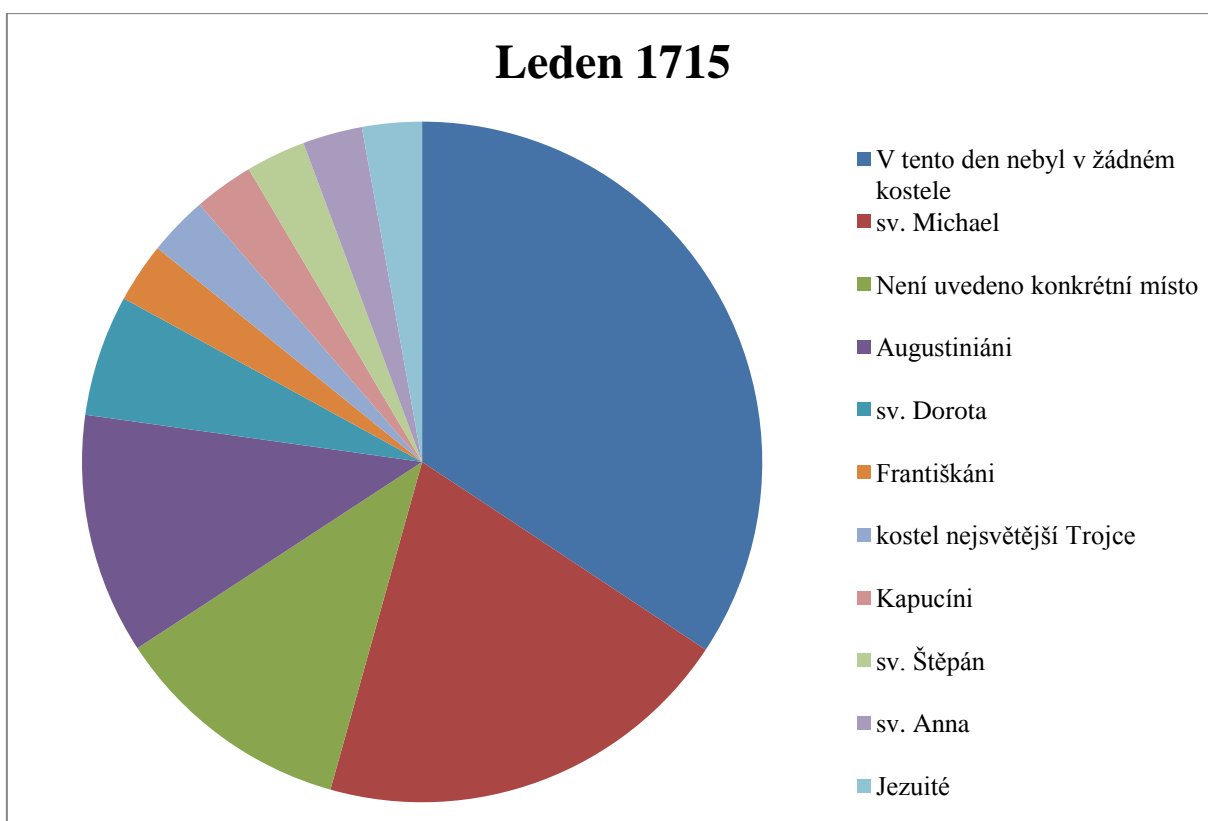
V roce 1706 sloužil Jan Jáchym jako císařský komorník Josefa I. V měsíci květnu Jan Jáchym dvanáctkrát do kostela nezašel vůbec, u sv. Štěpána byl desetkrát a u sv. Michaela byl třikrát. Dvakrát neuvedl místo mše a dvakrát byl ve farním kostele Maria Hietzing. Po jedné návštěvě vykonal u františkánů a kapucínů. Z grafu vyplývá, že v tomto vybraném měsíci Jan Jáchym nejčastěji navštěvoval kostel sv. Štěpána, sv. Michaela a další již v menší míře.

V červenci roku 1714 byl Jan Jáchym ve službách císařovny vdovy. V tomto měsíci nebyl v žádném kostele celkem třináctkrát. Sedmkrát si nezapsal místo. Dvě návštěvy vykonal u Nejsvětější Trojce, v Schönbrunnu, u sv. Doroty a u klarisek, jednu pak u sv. Anny, sv. Michaela a u augustiniánů.

V lednu roku 1715 se pohyboval již i u dvora císaře Karla VI. V tomto měsíci stihl zavítat do kostela i dvakrát za den. Dvanáctkrát nebyl Jan Jáchym v žádném z kostelů. Sedmkrát byl u sv. Michaela. Čtyřikrát si nezapsal místo a čtyřikrát byl u augustiniánů. Dvakrát byl u sv. Doroty a pouze po jednou navštívil kostel sv. Anny, sv. Štěpána, kapucínů, františkánů, jezuitů a Nejsvětější trojce.

Mezi Janem Jáchymem nejčastěji navštěvované vídeňské kostely v rámci celého zkoumaného období patřily kostely sv. Štěpána a sv. Michaela. Tyto kostely se nachází v samotném centru Vídně, to bylo také důvodem, proč je Jan Jáchym navštěvoval nejčastěji. V rámci práce bylo zjištěno, že většinou pobýval v některém z kvartýrů, které se nacházely v centru města. Pokud byl u dvora císařovny vdovy, pohyboval se spíše v okolí Schönbrunnu. To potvrdily také grafy, které byly vytvořeny pro zdokumentování tohoto období. Jan Jáchym dále navštěvoval kostel sv. Kříže, také chodil ke kapucínům, jezuitům františkánům a dalším. Pokud pobýval poblíž Schönbrunnu, navštívil farní kostel Maria Hietzing. Při příjezdu portugalských vyslanců v roce 1708 pak po dobu pěti dní navštěvoval klášter Klosterneuburg.

V rámci této kapitoly tak vznikl přehled kostelů, které Jan Jáchym navštěvoval, ať už se jednalo o vyslechnutí mše, zpověď nebo jeho náboženské rozjímání. Z příkladů, které byly uvedeny, je zřejmé, že Jan Jáchym chodil na mše a další pobožnosti sám, s panstvem i se samotným císařem. V několika případech se stalo, že Jan Jáchym doprovázel císaře na lov v brzkých ranních hodinách a mše se zúčastnil až po návratu z něj. To dosvědčuje, že mše byla pro Jana Jáchyma velmi důležitá a i po lovu pak jeho první kroky vedly do kostela. Nastala i opačná situace, kdy nejprve zašel Jan Jáchym do kostela a teprve po mši vyrazil na lov. V jednom z uvedených případů se také stalo, že se oslavy spojené s masopustem protáhly a Jan Jáchym tak zaspal mši, kterou plánoval navštívit. Došlo i k případu, kdy se Jan Jáchym na mši vydal, ale přišel na ni pozdě.

Z deníků Jana Jáchyma je tak patrné, že religiozita pronikla do každodenního života barokního aristokrata. Proto bylo pro Jana Jáchyma důležité zaznamenat si, že se právě v onen den zúčastnil mše, zpovědi nebo náboženského rozjímání v daném kostele. Pokud měl právě svou službu u dvora, zaznamenal si, že v rámci této služby doprovodil císaře na mši. Jak bylo poznamenáno na začátku kapitoly, musí být přistupováno k pramenu kriticky, jelikož deník Jana Jáchyma mohl být určen pro další generace rodu a Jan Jáchym tak chtěl dát svým potomkům dobrý příklad. Přesto ve čtenáři budí zápisky Jana Jáchyma pocit, že byl horlivým katolíkem, který se pravidelně účastnil mší. Jelikož byl Jan Jáchym v bezprostředním styku s habsburskými panovníky u císařského dvora ve Vídni, musí být bráno na zřetel, že byl Jan Jáchym ovlivněn formou habsburské zbožnosti, která působila na celou dvorskou společnost.

Z grafů pak vyplynulo, že záleželo i na tom, v čích službách Jan Jáchym v daném období setrval. Pokud byl ve službách císaře Josefa I., pohyboval se Jan Jáchym v centru města a nejčastěji zde navštěvoval kostely sv. Štěpána a sv. Michaela. Po návratu ke dvoru v roce 1714 se při službě u císařovny Amálie Vilemíny pohyboval v oblasti Schönbrunnu, kam byl povolán. Později se Janu Jáchymovi podařilo proniknout k císaři Karlu VI. a zde se opět pohybuje v centru Vídně. V tomto případě jsou kostely rozmanitější a jsou jiné než v době jeho služby u císaře Josefa I.

5 Jan Jáchym jako hazardní hráč

Již ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na hazardní hry, které se v denících Jana Jáchyma objevily. Ve zmíněné práci byly analyzovány pouze první tři roky deníků, hazardní pak hry byly zkoumány v celém tomto období.³⁶² V rámci této kapitoly budou hazardní hry rozebrány v období obsáhnutém všemi dochovanými deníky, tedy v letech 1704–1716, avšak se zaměřením na pobyt Jana Jáchyma u císařského dvora. V tomto prostředí pak bude zkoumáno, s kým Jan Jáchym hazardní hry hrál, jak často se této zábavě oddával a o jak vysoké částky se jednalo. Také bude porovnáno období vlády Josefa I. a Karla VI. a pohled obou panovníků na hazardní hry.

Jak bylo řečeno, mezi šlechtické kratochvíle se tedy řadí i hazardní hry, kterým se šlechtici věnovali zejména ve volných večerech. Právě vyznavači této záliby ve svých denících zaznamenávají výdaje vynaložené na hraní hazardních her a zisky, kterých se jim takto podařilo dosáhnout. Hraní hazardních her kavalírům přinášelo úlevu od napětí, které při hře mohli ventilovat.³⁶³

Hazardní hry byly u dvora velmi oblíbené a hrálo se v nich o velké částky. S příchodem hracího stolu, který nabízel velké možnosti, to mohla být i sociální prestiž, kvůli čemu panstvo hrálo. Kostky a karty se tak staly novými zbraněmi, které byly využívány v jemném boji o místa a úspěch, jako tomu bylo ve vojenství. Závislost na hazardních hrách se rozvíjela i u špiček absolutistických dvorů. Pro dámy a kavalíry byla organizována společná odpoledne, kde se hrály hazardní hry. Toto pobavení bylo velmi riskantní a u dvora patřilo toho času ke zkáze, neboť často docházelo k ruinování šlechticů. I panovníci se do těchto her zapojovali a prohrávali vysoké částky. U vídeňského dvora byly hazardní hry etablovány jako svátek, zejména v období panování Josefa I.³⁶⁴

Jak bylo výše řečeno, za vlády panování Josefa I. byly hazardní hry u vídeňského dvora obvyklé. To dokládají i deníky Jana Jáchyma, který byl vášnivým hazardním hráčem a v deníkových zápiscích se lze setkat s velkým množstvím zápisů týkajících se hazardních her. Hraje hazardní hry se širokou dvorskou společností i se samotným císařem. Pro

³⁶² VEVERKOVÁ, K.: *Každodenní*, s. 48–53.

³⁶³ KOLDINSKÁ ŠEDIVÁ, M: *Každodennost*, s. 89.

³⁶⁴ ZOLLINGER, Manfred: *Geschichte des Glücksspiels. Vom 17. Jahrhundert bis zum Zweiten Weltkrieg*. Wien, Köln, Weimar 1997, s. 59–60.

kavalíry bylo nejvíce prestižní, pokud se jim podařilo sehrát nějakou partii s členem císařské rodiny, či dokonce s panovníkem.³⁶⁵

Po smrti Leopolda I. v květnu roku 1705 nastoupil na trůn jeho nejstarší syn Josef I., k jehož dvoru byl přiřčen i Jan Jáchym, jako císařský komorník. V létě tohoto roku se Jan Jáchym ve svém deníku nezmiňuje o žádném hraní hazardních her. S návratem Jana Jáchyma ke dvoru roku 1706 se situace mění. Hned v únoru zde Jan Jáchym hraje s vyslanci hru Tik Tak.³⁶⁶ Jednalo se o hru, ve které proti sobě hráli dva hráči, z nichž každý měl svou sadu barevných kamenů. Podle toho jaké číslo padlo na kostkách, posunovali hráči kameny po své straně tabule, která měla na každé straně výběžky. Hra se pak hrála podle určených pravidel.³⁶⁷ V měsíci březnu Jan Jáchym nehraje pouze se svými známými, ale i se samotným císařem. V jeden den stihne v Ballhausu prohrát v biliáru 40 dukátů a večer pak ještě hraje s císařem.³⁶⁸ I se samotným císařem navštěvuje Jan Jáchym Ballhaus,³⁶⁹ což byl dům, kde bylo povoleno hraní hazardních her.³⁷⁰ V březnu Jan Jáchym hraje s císařem celkem v sedmnácti případech.³⁷¹ Většinou si pouze zapíše, že spolu hráli,³⁷² a nebo je konkrétní a zapíše si, že hráli biliár.³⁷³ V dubnu je situace podobná a Jan Jáchym hraje opět s císařem, tentokrát v patnácti případech.³⁷⁴ V květnu spolu hrají opět celkem patnáctkrát. V jeden den se Jan Jáchym musel ze hry omluvit, jelikož měl zdravotní problémy.³⁷⁵ S nástupem letních měsíců hraní hazardních her ustává a Jan Jáchym se věnuje jiným dvorským zábavám, případně doprovází císaře na lov.

V roce 1707 již nejsou zápisy ohledně hraní hazardních her tak časté jako v předchozím roce. Přesto se objevují zápisy, v nichž Jan Jáchym hraje hazardní hry se svými přáteli u dvora. Například jede do Ballhausu, kde hraje s Erdmanem Kryštofem Proskovským

³⁶⁵ MAŤA, P.: *Svět*, s. 259–260.

³⁶⁶ 24. února „... nach selbten ein weil zuhaus gewesen bey dem bottshafter gespeist aldar Tik Tak gespielt...“ 25. února „... und von dennen nacher hof alwo ich in Tik Tak 20 ducaten Verlohren...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, f. 14v–15r.

³⁶⁷ ZÍBRT, Čeněk: *Z her a zábav staročeských: příspěvky ke kulturním dějinám českým*. Velké Meziříčí 1889, s. 99.

³⁶⁸ 11. března „... als denaber in des balhaus gangen Reydek in biliard Verspilt 40 D:... als dan mit Ihro May[estät] biliard gespilt.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, f. 18v.

³⁶⁹ 2. března „Diesem Vormitag bin ich bey dem Kayser n ballhaus gewesen...“ Tamtéž, f. 16r.

³⁷⁰ ZOLLINGER, M.: *Geschichte des Glücksspiels*, s. 223.

³⁷¹ Jednalo se o tyto dny: 2., 8., 10., 11., 12., 14., 16., 18., 19., 20., 21., 23., 24., 25., 28., 29. a 30.

³⁷² 16. března „... mit dem Kayser gespilt.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, f. 19v.

³⁷³ 20. března „... mit Ihro May[estät] dem Kayser in biliard zuspilen...“ Tamtéž, f. 20v.

³⁷⁴ Jsou to dny: 3., 4., 5., 6., 9., 10., 11., 16., 19., 24., 25., 27., 29. a 30.

³⁷⁵ 7. května „H[eu]t[e] habe ich mich eben morgen der eingenommenen medicin wider übell aufbefunden... abents bey Ihro May[estät] dem Kay[ser] Von shpill endschuldigen missen...“ Tamtéž, r. 1706 první polovina, f. 33r.

biliár a vyhraje 12 dukátů.³⁷⁶ S tímto šlechticem hraje biliár mnohokrát. Jan Jáchym si také zapsal, že v biliáru prohrál 100 dukátů, ale nezapsal si s kým.³⁷⁷ Na začátku května pak Jan Jáchym hrál kulečnick do tří hodin do rána a prohrál 590 dukátů.³⁷⁸ V tomto případě se již nejednalo o zanedbatelnou částku. O několik dní později Jan Jáchym v biliáru tentokrát vyhraje 90 dukátů. Také se v mnoha případech v deníku vyskytuje zápisek, kdy jde Jan Jáchym nejdříve do kostela a odsud míří hrát biliár.³⁷⁹ S nástupem letních měsíců se hráčská vášeň u Jana Jáchyma trochu mírní, přesto i v tomto období Jan Jáchym občas navštěvuje Ballhaus a hraje kulečnick. V jednom případě prohraje 1000 dukátů.³⁸⁰ Koncem července si zapsal, že v Ballhausu vyhrál 500 dukátů, ale na oběd si domů pozval společnost a bohužel prohrál 41 290.³⁸¹ Chybí zde však záznam o tom, zda se jednalo o peníze, a není tedy jasné, kolik Jan Jáchym prohrál. Není však třeba dodávat, že by se jednalo o astronomickou částku. I z toho mála záznamů dochovaných za toto období, je patrné, že se u dvora v průběhu roku hrálo o poměrně vysoké částky.

S návratem Jana Jáchyma ke dvoru 1708 se lze znovu setkat s hraním hazardních her. Počátkem března se objevuje opět hra Tik Tak, v níž prohrává 20 dukátů.³⁸² O několik dní později hraje s Erdmanem Proskovským biliár a druhý den jde do Ballhausu, kde v quindici a Tik Tak vyhrává 30 dukátů a další den znovu hraje quindici s přáteli.³⁸³ Quindici byla jednou z dalších obvyklých, zřejmě karetních, hazardních her.³⁸⁴ V deníku se objevil i záznam zmiňující, že v ten den, kdy měl Jan Jáchym svou službu u dvora, právě

³⁷⁶ 20. března „*Ich mit dem Proskau in das ballhaus alwo ich ihm abegwon[n]en in biliard 12 Duc:...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1707 první polovina, f. 25r.

³⁷⁷ 30. března „... *mit dem Proskau auf dem biliard gewesen... abents auf dem biliard mit dem shliben Verspilt 100 D: Vormitag aber 5x.*“ Tamtéž, f. 27v.

³⁷⁸ 5. května „... *alwo ich nach Sollchen auf dem biliard gerahten Und bis 3 uhr frihe geshpilt mit Verlust Von 590 Du[caten].*“ Tamtéž, f. 37r.

³⁷⁹ 27. května „... *bin als dan in die Kirchen Und Von dar in biliard gängen, alwo ich wider gewonnen 90 D:... abents in biliard gewonnen 50 Kr[ejcaru].*“ Tamtéž, f. 42v., 17. června „*Diesem Vormitag nach geheter heyl mes bin ich auf dem biliard gewesen Und hab allldar Verspilt 55 D:... Und nachmitag widerumb auf dem biliard gegangen alwo ich abermahl Verspilt hab 65 D:*“ Tamtéž, f. 48r.

³⁸⁰ 8. července „*Ich in das ballhaus gegangen Und mit dem lebenstein in biliard Verspilt 1000 D...*“ Tamtéž, r. 1707 druhá polovina, f. 5r.

³⁸¹ 31. července „... *in das ballhaus gängen alwo ich gewon[n]en gehabt 500 D: als dan aber mitags bouquoy Sereni baron rentzing mettchin und auersberg bey mirh gespeist wo ich abents leider Verspilt 41290.*“ Tamtéž, f. 10v.

³⁸² 1. března „... *habe ich allem Verspilt in Tik Tak 20 Ducaten...*“ Tamtéž, r. 1708 první polovina, f. 18v.

³⁸³ 5. března „... *Proskau mitags bey mirh gespeiset. Ich mit ihm nachmitag auf dem biliard gegangen Un in allem Von ihm gewonnen 450f...*“ Tamtéž, f. 19v., 6. března „*H[eu]t[e] Vormitag habe Ich in ballhaus gespilt sowohl als nachmitag in quindici und Tik Tak zusammen gewon[n]en 30 Du[caten]...*“ Tamtéž, 7. března „... *bey dem first Lamberg gespeiset auch allldar quindici gespilt mit der firstin Und in allem gewonnen 8f...*“ Tamtéž, f. 20r.

³⁸⁴ *Pierer's Universal-Lexikon*, Band 8, Altenburg 1859, s. 122., [online] cit.[5. 4. 2016] Dostupné z: <http://www.zeno.org/Pierer-1857/A/Hazardspiele?hl=quindici>.

probíhala nějaká konference, a tak si s Pruskovským krátili čas hraním Tik Tak.³⁸⁵ V měsíci dubnu se zápisky o hraní hazardních her objevují v devatenácti případech³⁸⁶ a hrají se již zmíněné hry Tik Tak, quindici a biliár. Tento měsíc si v tomto směru Jan Jáchym dopřává velké rozptýlení. Ani v jednom z případů však nehraje s císařem, ale se svými přáteli u dvora. S císařem Josefem I. hraje až v letních měsících (červnu a červenci)³⁸⁷ a ve všech případech se hraje biliár.

V roce 1709 v letních měsících u dvora Jan Jáchym opět hraje. Hned počátkem července hraje s císařem biliár o sumu 3200 dukátů, bohužel u tohoto zápisu nelze určit, zda je vyhrál nebo prohrál. I v dalších letních dnech hraje s císařem, který si ho ke hře dokonce sám volá.³⁸⁸ Jan Jáchym hraje i se svými přáteli, a to již zmíněné hry, jako quindici a biliár.³⁸⁹

V letních měsících v roce 1710 Jan Jáchym opět dělá císaři společnost při hraní biliáru. V jedné hře Jan Jáchym dokonce vyhraje 1600 dukátů.³⁹⁰ V srpnu hraje u dvora i Tik Tak³⁹¹ a v září se v zápiscích objevuje nová hra basseta.³⁹² Tato karetní hra se u dvora nehrála tak často. Jan Jáchym ji většinou hrál na zemském soudu v Brně nebo na svých panstvích. V tomto případě ji však hraje u dvora, a to s knížetem Leopoldem Matyášem

³⁸⁵ 22. března „H[eu]t[e] habe Ich abermahl Mein haubtag gehabt deme ungeachtet aunter dem Kirchen dinst oder mehr zusegen der conferentz in Tik Tak mit dem Proskau Verspilt 100 D...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1708 první polovina, f. 23v.

³⁸⁶ Jednalo se o tyto dny: 1., 2., 3., 10., 11., 12., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 25., 26., 27., 30.

³⁸⁷ 25. června „... bis 5 uhr habe Vormitag mit dem Kay[ser] biliard geshpilt...“ Tamtéž, f. 48v., 19. července „... H[eu]t[e] geredet als dan mit Ihro May[estät] dem Kay[ser] in dem biliard geshpilt mit selbten in allem wider Verlohren 200 D...“ Tamtéž, r. 1708 druhá polovina, f. 7r., 27. července „... nach dieser bin ich in das ballhaus gegangen habe mit ihro May[estät] dem Kay[ser] in biliard gewonnen 200 Ducaten...“ Tamtéž, f. 9r.

³⁸⁸ 8. července „H[eu]t[e] Vormitag habe Ich mit Ihro May[estät] dem biliard geshpilt und 3200 D G...“ Tamtéž, r. 1709 druhá polovina, f. 7v. Písmeno G by pak v tomto případě mohlo znamenat [gewonnen] přesto to nelze s přesností určit., 22. července „Diesem morgen alber habe ich mit Ihro May[estät] dem Kay[ser] in biliard Verlohren 800 D F...“ Tamtéž, f. 11r., Zde by písmeno F zase mohlo znamenat [Verlohren] 1. září „H[eu]t[e] Vormitag bin ich balt nacher hof zu Ihro May[estät] berufen wollen, mit welchem ich geshpilt Und Vollgents gewonnen habe 1600 D...“ Tamtéž, f. 22r.

³⁸⁹ 23. července „... Und hab nach dem essen in der quindici Verlohren 114 D F...“ Tamtéž, f. 11r., 3. srpna „... H[eu]t[e] habe ich in wetten mit dem Vindishgratz auf dem biliard gewonnen 35 D G.“ Tamtéž, f. 14v.

³⁹⁰ 25. července „H[eu]t[e] morgen habe ich mit Ihro May[estät] dem Kay[ser] biliard geshpilt...“ Tamtéž., r. 1710 druhá polovina, f. 3r., 27. července „demnach sich H[eu]t[e] Mein haubtag angefangen habe ich balt die gnade gehabt mit Ihro May[estät] zushpilen wo ich gewonnen 1600 D...“ Tamtéž, f. 3v., 24. srpna „... auch Ihro May[estät] der Kay[ser] mich zumb Schpilen hallen lassen und wir bis 12 uhr geshpilt...“ Tamtéž, f. 10v.

³⁹¹ 20. srpna „... auch hof dem gantzen abent bey mirh pahsiret wo ich meist mit Tik Tak Schpilen...“ Tamtéž, f. 9v.

³⁹² 13. září „... wo ich Vollglich zu dem firts Lamb[erg] zur Taffell gegang[en] nach welch[en] ich in Bahseta Verlohren habe 244 f...“ Tamtéž, r. 1708 druhá polovina, f. 15v.

z Lamberka. Jan Jáchym v září odjíždí zpět na svá panství, ale v prosinci se vrací do Vídně, kde tráví Vánoce. Ani v tomto období nezahálí a hraje hazardní hry.

V letních měsících v roce 1711 se drží smutek, jelikož zemřel císař Josef I. Nicméně i v tomto období hraje Jan Jáchym biliár,³⁹³ například s Arnoštem Bedřichem z Windischgrätzu.³⁹⁴ Následně počátkem srpna odjíždí na svá panství.

Ke dvoru se Jan Jáchym vrací až v létě roku 1714, za vlády císaře Karla VI. Ten stejně jako jeho otec Leopold I. zbrojí proti hazardním hrám. Leopold I. vydal patent proti hazardním hrám již v roce 1696, kdy chtěl zabránit hlavně karetním hrám *basseta* a *trenta quaranta*.³⁹⁵ Hazardní hry byly zakazovány nejen ze strany panovníků, ale také církve, cechů a vrchnosti. Důvodem bylo množství zadlužených poddaných a vzrůstající počet fyzických i slovních potyček. Tyto zákazy však nebyly příliš účinné, jelikož ani jejich navrhovatelé se jimi neřídili. Karel VI. vydává proti hazardu v roce 1714 další patent. „Vedle hraní kostek jsou tak zakázány karetní hry *baset*, *strašák*, *lancknecht*, *trentaquaranta*, *farao*, *šusty šusty*, *barviška*, *passadieci* a hra *banco*.“ Tento patent se také vztahoval na všechny hry vymyšlené. V nadcházejícím roce byl vydán další patent, do něhož byl připsán ještě biliár, a výslovně v něm bylo zakázáno znásobování částek.³⁹⁶

Co se týče Jana Jáchyma a dvorské společnosti, tento zákaz dodržován nebyl. Hned při návratu ke dvoru hraje v červenci Jan Jáchym *quindici*. Hraje také s dvorními dámami.³⁹⁷ Na konci srpna hraje biliár zřejmě s Maxmiliánem Oldřichem z Kounic a vyhrává 17 dukátů.³⁹⁸ V dalších měsících se občas vyskytují zápisky o hraní, ale nejsou tak časté

³⁹³ 12. července „*Diesem morgen habe ich gleichfals bey dem heyl Kreitz mes geheret bin als dan auf dem biliard gegangen...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1711 druhá polovina, f. 5v., 16. července „... *Ich erstlich[en] in biliard gespilet...*“ Tamtéž, f. 6v.,

³⁹⁴ 3. července „... *Vollglich mit dem g[raf] Vindishgratz bis 2 uhr auf dem biliard gespulet...*“ Tamtéž, f. 3v., 4. července „... *und mit dem Vindisgratz bis 2 uhr in die nacht biliard gespilt.*“ Tamtéž.

³⁹⁵ Více viz VEVRKOVÁ, K.: *Každodenost*, s. 49.

³⁹⁶ ČECH, Jan: *Výnosný zdroj státních příjmů. Kterak se Marie Terezie rozhodla zbohatnout na hazardní hře*. Dějiny a současnost 2009, č. 11, s. 21.

³⁹⁷ 4. července „... *in der quindecim gewonnen 60 f.*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 4r., 22. července „... *abents bin ich bein shwartzenberg in gesellschaft gewesen hab in quindecim gewonnen 110 f.*“ Tamtéž, f. 8v., 26. července „... *mit meine grafın nach[er] shönb[ru]nen wo ich als sam mit den hofdames Verspilt 20f.*“ Tamtéž, f. 9v.

³⁹⁸ 27. srpna „... *abents in biliard Von Kaunitz gewon[n]en 18 D:...*“ Tamtéž, f. 17v.

jako v předchozích letech. Až v prosinci pak Jan Jáchym hraje biliár s Josefem Paarem nebo ve společnosti.³⁹⁹

V průběhu celého roku 1715 se v denících Jana Jáchyma setkáváme s hraním biliáru a hry Tik Tak. Tyto hry se hrají ve většině měsíců, které Jan Jáchym strávil u dvora. Nehraje se však v takové míře jako v letech panování Josefa I. Ve většině případů Jan Jáchym hraje se svými přáteli,⁴⁰⁰ nebo se svou manželkou.⁴⁰¹ V letních měsících Jan Jáchym pobývá na svých panstvích a ke dvoru se vrací na konci srpna. V tomto roce se objevuje hra L'ombre,⁴⁰² která se řadí ke karetním hrám.⁴⁰³ Koncem roku hraje Jan Jáchym většinou biliár.⁴⁰⁴ Počátkem roku 1716 Jan Jáchym stále hraje hazardní hry,⁴⁰⁵ ale z důvodu svého zhoršujícího se zdravotního stavu postupně přestává chodit do společnosti.

Ze zkoumaných let vlády císaře Josefa I. lze vypožorovat, že tak jak uvádí sekundární literatura, i deníky Jana Jáchyma dokládají, že byl císař Josef I. vášnivým hazardním hráčem. V případech, kdy císař hrál s Janem Jáchymem, se jednalo vždy o biliár, k jehož hře si císař Jana Jáchyma přímo vyžádal. V roce 1706 bylo zřejmé, že mu po dobu tří měsíců dělal Jan Jáchym společnost při hraní a byl císařem kvůli této zábavě povolován. Dále v denících již nejsou záznamy zmiňující se, že Jan Jáchym s císařem hraje, tak časté, přesto se v menší míře objevují i v dalších letech. Právě biliár byl podle těchto informací

³⁹⁹ 11. prosince „... nachmitag dan g[raf] Par besuchet als dan aber aud den biliard geshpilet...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713[1714] druhá polovina, f. 45v., 15. prosince „... abents mit der herrschaft in der wesper gewesen Vollglich aber bis noch 10 uhren biliard geshpilt.“ Tamtéž, f. 46v.

⁴⁰⁰ 1. února „... habe ich mitags bey dem g[raf] Windishgratz gessen gegessen nachmitah mit ihm biliard Tik Tak geshpilt...“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 13r., 11. března „... bis sehr shpet in der gesellschaft bey dem first schwartzenburg gewesen allwo ich Tik Tak geshpilt hab.“ Tamtéž, f. 23r., 4. května „... aber bin ich mit dem Kinski auf den biliard gewesen...“ Tamtéž, f. 37v., 3. září „... nachmitag habe den g[raf] Philip bechut als dan biliard geshpilt Und gewonnen 24 Duc[aten].“ Tamtéž, r. 1715 druhá polovina, f. 18v., 6. září „... an Verwittibt[en] hoff gefahren Vershpilt biliard 5 Duc[aten].“ Tamtéž, f. 19v.

⁴⁰¹ 25. března „... abents mit meine grafín Tik Tak geshpilt.“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 26v.

⁴⁰² 2. června „... und der firstin von lichtenstein allombra geshpilet und 10 Ducaten Verlohren hab.“ Tamtéž, f. 45r., 4. října „... alldar in der o[lom]bra Vershpilt 11f 20x.“ Tamtéž, f. 27r., 23. října „... in biliard Vorshpas in die ombra aber Vershpilt 44 f.“ Tamtéž, f. 31v.

⁴⁰³ „L'ombre – Karten Seynd kleine gepappte Frantzöifche bund gemahlte und aus 40. Blättern bestehende Karten, auf dem Rücken weiß oder schwarz gemodelt, wormit man das L'Om-bre zu spielen pflaget.“ CORVINUS, Gottlieb Siegmund: *Nutzbares, galantes und curiöses Frauenzimmer-Lexicon*. Leipzig 1715, [online] cit.[5. 4. 2016] Dostupné z: http://www.deutschestextarchiv.de/book/view/corvinus_frauenzimmer_1715?p=606.

⁴⁰⁴ 22. listopadu „... ich bin abents auf dem biliard gangen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 první polovina, f. 39., 23. listopadu „...bis 9 uhr abents biliard geshpilt...“ Tamtéž., 5. prosince „... abents auf dem biliard gewesen Und hab Vershpilt 15 Duc[aten].“ Tamtéž, f. 43r., 20. prosince „... ich umb 11 uhr mit dem proskau auf dem biliard gewesen...“ Tamtéž, f. 47r., 27. prosince „... Und abents mein zeit auf den biliard pahsiret...“ Tamtéž, f. 48v.

⁴⁰⁵ 10. ledna „... Vollglich auf dem biliard Vershpilt 32 Duc[aten].“ Tamtéž, r. 1716, f. 3v., 14. ledna „... und abents umb 8 uhr zu dem St Julien allombra zushpilen gangen bin und in allem Vershpilet 32 f.“ Tamtéž, f. 4v., 18. ledna „... abents ab[er] mit dem Kinski auf dem biliard Vershpilt 180 f.“ Tamtéž, f. 5v.

nejoblíbenější hrou císaře Josefa I. Jan Jáchym s císařem v některých případech vůbec nehraje o peníze, jindy jsou zase naproti tomu ve hře nemalé částky.

Co se týče samotného Jana Jáchyma, ten nehraje pouze s císařem, ale s celou dvorskou společností. Hraje se v Ballhausu nebo přímo u císařského dvora, někdy také doma u Jana Jáchyma, případně u jeho přátel. V mnoha případech se skutečně nehraje o zanedbatelné částky. Zvláště pak v případech, kdy se jedná o tisíce dukátů.

S vládou císaře Karla VI. se vše mění. Císař vydává patenty proti hazardním hrám a podle deníků Jana Jáchyma sám tyto zákazy dodržuje. V denících se totiž nelze setkat se zápisem, který by dokládal, že Jan Jáchym sehrál nějakou partii hry se samotným Karlem VI. V tomto období se tak neopakuje předešlý model, kdy byl Jan Jáchym povoláván císařem ke hře.

V rámci let 1714–1716 se tak hazardní hry v denících Jana Jáchyma nevyskytují tak často jako v předchozích letech. Pokud Jan Jáchym hraje, tak pouze s dvorskou společností, v jednom případě také se svou manželkou. Je možné, že za vlády císaře Karla VI. se dvorská společnost snažila dodržovat zákaz hazardních her alespoň částečně, jelikož je zřejmé, že s hraním se v těchto kruzích nepřestalo.

Mezi nejoblíbenější hry ve zkoumaném období patřil biliár, který zde zaujímal první místo. Byla to jak jedna z nejoblíbenějších her samotného císaře Josefa I., tak celé dvorské společnosti, jelikož ji Jan Jáchym často hraje také s ostatními šlechtici. Nejčastěji s Erdmanem Kryštofem Pruskovským a Arnoštem Bedřichem Windishgrätzem, ale i s mnoha dalšími. Do tohoto okruhu spadají také dámy, které se do hraní hazardních her rovněž zapojovaly. Z deníků bylo vypořádáno, že pokud Jan Jáchym hrál se svým přítelem Pruskovským, většinou prohrál. V některých případech se hraje o malé částky, jindy se ovšem jedná o vysoké sumy, řádově v tisících dukátů. Jelikož se v deníku Jana Jáchyma objevuje mnoho informací týkajících se právě sum, o které se hrálo, potvrzuje to fakt, že se díky hazardním hrám dalo ve šlechtickém prostředí i zbankrotovat. To se sice netýká Jana Jáchyma, ale množství prohraných peněz v jeho případě je také značně velké, i když to následně kompenzují jeho výhry. Je zřejmé, že kvůli hazardním hrám si byl ochoten půjčovat u svých známých, a naopak také půjčoval i on jim. Hazardní hry se hrály u dvora, v domácnostech jednotlivých šlechticů, ale také v hracích domech, které byly

zřízeny na počátku 18. století a v nichž hrálo legálně. Ve Vídni to byl tzv. Ballhaus, kam Jan Jáchym chodil se šlechtou i s císařem Josefem I.

To zda byl Jan Jáchym úspěšným hráčem, nelze přesně určit. I když byl Jan Jáchym vášnivým hazardním hráčem, neohrozil rodinný majetek. Hraní hazardních her patřilo ke každodenním rituálům na vídeňském dvoře. Panstvo si touto zábavou krátilo dlouhé chvíle a hra jim poskytovala uvolnění od napětí, které se v nich během celého dne nastřádalo. Přes několik vydaných patentů, ve kterých byly jednotlivé hry zakazovány, se ve vysokých kruzích hazard nadále provozoval.

6 Nemoci Jana Jáchyma při pobytu u císařského dvora

Zápisky, které se týkají zdravotního stavu Jana Jáchyma, se v průběhu let 1704–1716 neobjevují ve velkém rozsahu. Jan Jáchym pouze občas zaznamenává, že trpěl bolestmi, nebo že užíval léky k jejich potlačení. Co se týče medikamentů, pilulek, různých tinktur nebo bylin, které používá pro ulevení od bolesti, je Jan Jáchym v některých případech sdílnější, v jiných případech se vyjadřuje obecněji a pouze sděluje, že mu byla podána medicína. V rámci kapitoly bude sledováno, jakými potížemi nejčastěji trpěl, jaké medikamenty mu byly podávány, jak často vyhledával lékařskou pomoc, nebo zda upřednostnil pouze léky od svých přátel u dvora. Zajímavým aspektem je také to, že Jan Jáchym se ve svých denících nezabýval pouze svým zdravotním stavem, ale také stavem své manželky Luisy Vilemíny.

V české historiografii nebylo dosud publikováno mnoho prací, které by se tímto tématem v raném novověku zabývaly. Práce pojednávající o tomto tématu využívají ego dokumentů, jako jsou soukromá korespondence nebo osobní a cestovní deníky, ze kterých se snaží rekonstruovat, a pak také zachytit, jaká nemoc konkrétního jedince trápila. Tohoto postupu bude využito i v rámci této kapitoly. Mezi tyto práce patří například kniha Tomáše Knoze, kde autor nemoci Karla staršího ze Žerotína věnuje celou kapitolu, přičemž vychází z jeho korespondence.⁴⁰⁶ Velmi podrobnou studii vydala Radmila Prchal Pavlíčková, která podrobně prostudovala deník Tobiáše Antonína Seemana hofmistra Františka Antonína Šporka z hlediska onemocnění a neduhů kukského pána, následně jeho dědiců a nakonec také samotného hofmistra.⁴⁰⁷ Další je pak práce Lucie Storchové, která ve své knize věnuje jednu kapitolu tomu, jak se v humanistických diskurzech označovala a pohlavně specifikovala dna.⁴⁰⁸ V posledních letech se objevily práce, spíše obecnějšího charakteru, které se zabývají tělem jako takovým a poukazují na možnost využití pramenů osobní povahy k jeho zkoumání.⁴⁰⁹

⁴⁰⁶ KNOZ, Tomáš: *Karel starší ze Žerotína Don Quijote v labyrintu světa*. Praha 2008, s. 282–298.

⁴⁰⁷ PRCHAL PAVLÍČKOVÁ, Radmila: *Nemocné tělo v denících Antonína Tobiáše Seemana*. In: *Theatrum historiae* 9. 2001, s. 123–147.

⁴⁰⁸ STORCHOVÁ, Lucie: *Paupertate styloque connecti. Utváření humanistické učenecké komunity v českých zemích*. Praha 2011, s. 323–342.

⁴⁰⁹ LENDEROVÁ, Milena – TINKOVÁ, Daniela – HANULÍK, Vladan: *Tělo mezi medicínou a disciplínou: proměny lékařského obrazu a ideálu lidského těla a tělesnosti v dlouhém 19. století*. Praha 2014, s. 7–18, 32–75. TITÍŽ: *Dějiny těla: prameny, koncepty, historiografie*. Praha 2013, s. 179–228.

První zmínka, která se v deníkových zápiscích objevuje a zaznamenává nějaké zdravotní potíže, pochází hned ze 4. dubna roku 1704, kdy se Jan Jáchym nachází v Brně a má namířeno do Vídně k císařskému dvoru. Jan Jáchym ráno dostal medicínu, a celý den zůstal doma, kde poobědval sám. Pak ho přišel navštívit kníže Dietrichstein a večer už mu nic nebránilo v tom jít do společnosti.⁴¹⁰ O dva dny později dostal tincturu po které se cítil lépe. Proto se pak sešel s přáteli, se kterými poobědval.⁴¹¹ Po příjezdu k císařskému dvoru netrpěl žádným neduhem. Až počátkem měsíce srpna, kdy se účastnil lovu, se Jan Jáchym necítil dobře a nemohl se tak zúčastnit večerních oslav svátku Josefa I.⁴¹² To byly jediné dva případy, kdy si v tomto roce Jan Jáchym zaznamenal nějaké zdravotní potíže. V prvním případě se mohlo jednat o problémy, které byly způsobeny cestováním.

V létě roku 1705, kdy se Jan Jáchym již nacházel u císařského dvora, mu bylo v polovině července předepsáno lobkovickými doktory projímadlo. Kvůli tomu musel zůstat doma v klidu.⁴¹³ Předepsání laxativ, která způsobovala umělé vyvolání stolice, souviselo s dobovým odborným názorem, podle kterého bylo možné nemocným ulehčit vyloučením nezdravých tekutin z těla. K aplikování laxativ se přistupovalo nejen v případě nemoci, ale jednalo se také o důležitý prvek prevence.⁴¹⁴ Ze zápisku je patrné, že se Jan Jáchym o svých potížích musel někomu ze svých šlechtických přátel svěřit, jelikož využil pomoci lobkovických lékařů a následně na to mu bylo předepsáno projímadlo.

V roce 1706 je zaznamenáno více případů, které se týkají zdravotních potíží. První je při cestě do Vídně, kdy Janu Jáchymovi nebylo dobře, přesto však absolvoval mši v mikulovské Loretě a pokračoval dál v cestě, dokud nepřijel do Wolkersdorffu, kde musel zůstat kvůli špatnému stavu mostu. Podle zápisku zde zůstal celou noc a cítil se velmi zle a nemocně. K jeho stávajícímu stavu se dále dostavily ještě bolesti hlavy a cítil se

⁴¹⁰ „H[eu]t[e] habe ich medicin eingenom[m]en daher auch mein gantzen Tag zuhaus zugebracht gantz allein gespeist der Dietrichstein mich beSuchet ich abents bey dem breynner in der Gesellschaft gewesen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1704, f. 26v.

⁴¹¹ 6. dubna „H[eu]t[e] morgen habe ich die Tinctur eingenommen mich den gantzen Tag mit gar zuwohl aufbefunden zumitag der breiner Sereni mit ihren froren Rogendorff breydain und baron Ed bein uns gespeiset...“ Tamtéž, f. 27r.

⁴¹² 4. srpna „H[eu]t[e] Vormitag bin ich abermahl mit dem König auf der Jagt gewesen, und nacherhaus Kom[m]en, ein wenig ausgerost mich aber darauf übel befunden, habe wolle[n] mittags bey dem Martinitz essen und des Königs namensTag celebriren bin aber den gantzen Tag wegen übligkeith zuhaus bliben.“ Tamtéž, f. 58v.

⁴¹³ 15. července „Diesem morgen habe ich aus Verordnung des lobkowitzishen medici ein laxativ eingenommen und mich zuhaus halten misse[n] ... ich aber den übrigen Tag mit post shriben zugebracht... als dan mich zur ruhe begeben...“ Tamtéž, r. 1705 druhá polovina, f. 8v.

⁴¹⁴ BŮŽEK, V. a kol.: *Společnost v českých zemích*, s. 259–260.

otupěle.⁴¹⁵ V tomto případě Jan Jáchym popisuje svůj stav i to, jak se cítí. S popisem nemocí, které postihly mnoho šlechticů při kavalírských cestách, se lze setkat i v denících, které se dochovaly z kavalírských cest.⁴¹⁶ Následující noc se k tomuto špatnému stavu přidal také katar, tedy nachlazení. Jan Jáchym si poznamenal, že skoro přišel o hlas. Celý den pak zůstal doma a měl několik návštěv.⁴¹⁷ Až o dva dny později šel večer políbit ruku císaři a císařovně.⁴¹⁸

V roce 1706 se v denících vyskytlo více případů, při kterých se Jan Jáchym vyjádřil ke svému zdravotnímu stavu. Dne 5. května večer Jan Jáchym píše, že po vyřízení korespondence zůstal ležet v posteli.⁴¹⁹ Další den ráno mu doktor naordinoval medicínu, která by mohla působit. Jan Jáchym pak zůstal doma sám a večer musel jít hrát s císařem.⁴²⁰ Z toho vyplývá, že medicína byla zřejmě účinná a mohl se tak pro tento den věnovat svým povinnostem. O dva dny později mu byla ráno opět podána medicína, protože se stále cítil špatně. Celý den zůstal sám doma, ačkoliv měl jít opět večer hrát s císařem, musel se omluvit, že nepřijde.⁴²¹ Dne 8. května se stále necítil dobře a nevyšel ven z domu. Večer si šel po napsání korespondence brzy lehnout.⁴²² Druhý den se cítil o něco lépe a musel jet s císařem k františkánům. Celý den strávil již obvyklým způsobem ve společnosti a po boku císaře.⁴²³ 10. května se ještě vyjádřil ke svému stavu

⁴¹⁵ 10. února „*H[eu]t[e] bin ich was übell aufgewesen nach zu loreto mein heyl mes. Und in einem bis wolkersdorff gegangen allwo ich aber blieben missen weilen die briken wek wahren, da ich die gantze nacht mit shtarken alterationen Sehr Krank und übell gewesen, dal also dem Kopshmerzen mich zubenehmen...*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, f. 11r.

⁴¹⁶ KUBEŠ, Jiří: *Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620–1750)*. (habilitační práce 2011) s. 283–285. [online] cit. [11. 3. 2016] Dostupné z: <http://uhv.upce.cz/data/File/kubes/kubes-habilitace.pdf>.

⁴¹⁷ 12. února „*H[eu]t[e] nacht habe Von mein cathar fast die Schprach Verlohren dahero nirgents als des mitags bey dem first Lobkowitz gewesen, als dan mein gantze[n] Tag zuhaus zugebracht. abents der Storenberg mit ihr und ihren brud[er] bey mirh gessen. wiie bis 3 uhr aufbliben.*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, f. 11v.

⁴¹⁸ „*H[eu]t[e] bin ich den gantzen Tag zuhaus gewese[n] mein zeit mit shrieben pahsiret, mitags allein gespeist. abents darkegen der Martinitz und Althan bey mirh gewesen, welchen ich Von hat wo ich Kay[ser] und Kay[se]rin die händ gekist...*“ Tamtéž.

⁴¹⁹ „... *ich dem gantzen abent mein post abgefertiget und mich bey zeiten zubett gelegt.*“ Tamtéž, f. 32v.

⁴²⁰ 6. května „*H[eu]t[e] habe ich mit das Doctors Verordnung ein mariall medicin eingenommen welche zeimblich operirt hatt: habe also gleichfals mein abent Vollig und allein zuhaus gebracht. Doch habe ich missen dem abent mit Ihro May[estät] dem Kays[er] sholen...*“ Tamtéž.

⁴²¹ 7. května „*H[eu]t[e] habe ich mich morgen der eingenommenen medicin wider übell aufbefunden, dahero mit allein dem gantzen Tag zuhaus zugebracht sondern mich auch abents bey Ihro May[estät] dem Kay[ser] Von shpill endshulldigen missen.*“ Tamtéž, f. 33r.

⁴²² „*H[eu]t[e] habe ich mich noch übell befunden und dem gantzen Tag mit aus dem haus gegangen... ich abents mein post abgefertiget und mich nach sollcher balt zur ruhe begeben.*“ Tamtéž.

⁴²³ 9. května „*Diesem morgen ist es nach mit viel besser gewesen ungeachtet dessen ich gleich wahlen mit dem Kay[ser] zudenen franciskanern geritten...*“ Tamtéž, f. 33v.

a poznamenal si, že se cítí opět o něco lépe.⁴²⁴ V tomto případě lze vyzorovat, že měl Jan Jáchym pět dní zdravotní problémy. Bohužel, nelze určit, o jaké problémy se jednalo, a ani zde není definována medicína, která byla k léčbě určena.

Den po oslavě narozenin císaře Josefa I. v roce 1707 zůstal Jan Jáchym celý den doma. Věnoval se psaní a odpoledne u něj byl doktor falckého kurfiřta. V tomto případě si nezapsal, jakými trpěl potížemi, nebo proč se spolu s doktorem viděli. Přesto zůstal Jan Jáchym doma i večer.⁴²⁵ V tomto případě je jasné, že Jan Jáchym opět využívá svých kontaktů, které si ve společnosti vybuodoval, konkrétně k zprostředkování setkání s doktorem falckého kurfiřta Jana Viléma. Ještě téhož roku se počátkem září Jan Jáchym zmiňuje o doktoru Herdottovi.⁴²⁶ Mělo by se jednat o Johanna Ferdinanda Hertodta von Todenfeld (1645–1714), který byl císařským osobním lékařem a fyzikem a pocházel z Brna.⁴²⁷

V roce 1708 se lze v zápiscích opět setkat s doktorem Herdottem, který je v tento moment již bez nejmenších pochybností k Janu Jáchymovi povolán jako lékař. Jan Jáchym se dopoledne zúčastnil mše u sv. Kříže, posléze odjel domů, kde mu doktor Herdott naordinoval rebarboru, která působila mírně projímavě. Jan Jáchym pak po zbytek dne zůstal doma.⁴²⁸ Koncem toho měsíce si koupil 100 pilulek od hraběnky ze Schönkirchen.⁴²⁹

⁴²⁴ „Diesem Vormitag habe ich mich zwar etwas besser befunden...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1706 první polovina, f. 33v.

⁴²⁵ 27. července „Diesem gantzen Tag habe Ich mit shriben zugebracht wie ich den Vollglichen auch zuhaus gespeiset Und der Doctor Von Pfaltzgarffen bey mirh gewesen bin gleichfals dem gantzen abent zuhaus bliben.“ Tamtéž, r. 1707 druhá polovina, f. 9v.

⁴²⁶ 9. září „H[eu]t[e] dato hab ich Von Doctor Herdott. etwas wares gelernet, ihne ein tirkes shönen ring sambt ein silbernen shreibzög geschenket...“ Tamtéž, f. 21r. Zmiňuje se o něm i Jiří Sehnal ve svém článku (s. 387). Vyjadřuje se o něm, až v případě nemoci v roce 1710, která bude následně také rozebrána.

⁴²⁷ MÜCKE, Marion – SCHNALKE, Thomas: *Briefnetz Leopoldina: Die Korrespondenz der Deutschen Akademie der Naturforscher um 1750: Die korespondenz der Deutschen Akademie der Naturforscher um 1750*. Berlin 2009, s. 20. [online] cit. [4. 3. 2016] Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=BZvjctKq-sMC&pg=PA20&lpg=PA20&dq=Johann+Ferdinand+Hertodt+von+Todenfeld&source=bl&ots=zpVceqT37j&sig=f5iKDKL7_sNr_mKIR6BWRHIS5IE&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjHyqKD9KbLahVDp3IKHfCM CtkQ6AEILDAC#v=onepage&q=Johann%20Ferdinand%20Hertodt%20von%20Todenfeld&f=false.

⁴²⁸ 15. července „Nach deme ich diesem Vormitag die heyl mes bey denen hl. Kreytz geheret bin ich balt nach[er] haus gefahren Und hab als dan auf Verordnung des Doctor Fertodes die Rebarbora eingenommen, alwo ich wenig laxiret... daher dem gantzen Tag zuhaus gebliben...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1708 první polovina, f. 6r.

⁴²⁹ Zmíněné pilulky od Schönkirchenů, nejsou zmiňovány pouze v denících Jan Jáchyma, ale také v jeho korespondenci. Ve dvou dochovaných dopisech, které píše Václavu Kryštofovi z Nostitz se také zmiňuje o pilulkách od Schönkirchenů. „P:S: Meine frör befihlet sich Einer Excellentz wie aich dero frör gemahlin nebst mirh zugaden. wüntshen Vonhertzen wormit deroselben die Schenkirchish[en] Pillen wöhl mögen bekommen haben.“ SOA v Plzni, pracoviště Klášter u Nepomuka, fond Rodinný archiv Nostitzů - Planá, karton č. 82, inv. č. 300 - Václav Kryštof Nostitz, Veřejná činnost - dopisy Jana Jáchyma ze Žerotína, 1710.

Odpoledne pak poklábosil s doktorem Herdottem.⁴³⁰ Bohužel, zde není ani náznak toho, o čem spolu mohli hovořit. Přesto lze předpokládat, že to bylo o zmíněných pilulkách, které Jan Jáchym zakoupil.

Jelikož se první polovina deníku roku 1709 nedochovala, nelze určit, zda v té době Jan Jáchym trpěl nějakým zdravotním neduhem. V druhé polovině roku 1709 se žádné zápisky o zdravotních potížích Jana Jáchyma u císařského dvora nezmiňují. Přesto se například počátkem srpna Jan Jáchym musel omluvit císaři z lovu a zůstal celý den doma, přičemž chtěl mít večer klid.⁴³¹ Zřejmě se tak nejednalo o nic vážnějšího a další dny se již věnoval svým aktivitám.

V roce 1710 se také nedochovala první polovina deníku. Ve druhé polovině roku, se Jan Jáchym u císařského dvora potýká se zdravotními potížemi. 11. srpna byl s císařem na lovu a večer se musel vrátit domů, protože mu otekla tvář.⁴³² Druhý den se jeho otok ještě zhoršil. I když si pro něj nechal císař poslat, nemohl přijít, protože mu doktor nařídil zůstat doma. Odpoledne jej navštívily šlechtičny a večer přišel podruhé doktor Herdott, který mu opět něco naordinoval a Jan Jáchym pak zůstal v klidu ležet.⁴³³ 13. srpna se k jeho stávajícímu stavu v noci přidaly ještě silné bolesti hlavy a Jan Jáchym tak vstával až v 11 hodin dopoledne. Znovu jej navštívil doktor Herdott a večer si šel v 10 hodin lehnout.⁴³⁴ V noci na 14. srpna se Jan Jáchym opět cítil velmi zle a musel snášet silné bolesti. Jelikož byl po celé noci velmi unavený, šel si toho dne lehnout dříve a bylo o něj dobře postaráno.⁴³⁵ 15. srpna v noci byl jeho otok ještě větší. Následně se otok zmenšil, ale

⁴³⁰ 28. července „H[eu]t[e] bin ich Vormitag bey der schönkirch gewesen Und habe Von ihr werkaufft 100 Pillen 12 K... nachmitag eine weilmit dem Doctor Herdodt gesvazt...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1708 první polovina, f. 9r.

⁴³¹ 1. srpna „Ich habe diesem Vormitag mit Ihro May[estät] dem Kay[ser] auf die Jagt zugehen mich entshuldigen missen, und bin Vollglic dem gantze[n] Tag zuhaus gewesen... Und deswegen bey zeite[n] zur ruhe begeben.“ Tamtéž, r. 1709 druhá polovina, f. 14r.

⁴³² „... Vollglic ab[er] bis entzersdorff gefahren Von wonnen wir bis auf des Jag[en] geritten... als dan wid[er] nach[er] haus gefahren Und ich ein geshwollenns wang bekom[m]en.“ Tamtéž, r. 1710 druhá polovina, f. 7r.

⁴³³ „H[eu]t[e] morg[en] ist mein geshwalst erger word[en] also des Ich als Ihro May[estät] mich beruffen lassen mit hinaus Kommen Können. bin dahero auf Verordnung des Doctors dem gantzen Tag zuhaus gebliben,...und abent wid[er] was einzunehmen mihr Verordnet so ich auch umb halb[er] 10 uhr genom[m]en und mich zur ruhe begeben.“ Tamtéž, f. 7v.

⁴³⁴ „Demnach heite nacht wegen allzusterken Koprhe erst umb elf uhr morgens aufgestanden und fast mit geshlofen hatt mich her Doctor Herdodt widerumb besuchet... Und hab mich umb 10 uhr zuruhe begeben“ Tamtéž, f. 7v.

⁴³⁵ „Mein ubell welches mich die gantze nacht incommodiret ist h[eu]t[e] nach übler worden... Ich mich bey zeiten zur ruhe begeben, obzwar in sorgen ein sehr uble nacht zuhaben“ Tamtéž, f. 8r.

velké bolesti se vrátily, proto také musel stále zůstat doma a vykonat zde modlitbu,⁴³⁶ zdravotní stav mu neumožnil zajít na mši do kostela. Další noc Jan Jáchym opět trpěl a jeho tvář vypadala příšerně otekle, jak si sám poznamenal, přesto ani v poledne neměl klid, protože za ním přišla návštěva. Odpoledne jej pak navštívil doktor s lazebníkem a jeho velký otok se jim zřejmě konečně podařilo zmenšit. Starali se o něj do 7 hodin večer a jeho bolesti se zmenšily.⁴³⁷ Noc na 17. srpna byla, pro Jana Jáchyma konečně klidnější. Večer vykonal modlitbu a šel v 11 hodin spát.⁴³⁸ Další den se cítil opět o trochu lépe, než v předchozích dnech.⁴³⁹ Také jej potěšila zpráva, že byl v české a rakouské kanceláři uveřejněn jeho nově získaný titul říšského hraběte. Teprve 19. srpna začal otok zcela ustupovat a hrabě se cítil lépe.⁴⁴⁰ Následující den vstal Jan Jáchym o něco dříve, jelikož se cítil dobře.⁴⁴¹ Odpoledne již strávil ve společnosti. Podle zápisku z 21. srpna se Jan Jáchym cítil ten den nejlépe za poslední dobu.⁴⁴² Den po tomto zápisku si zaznamenal, že se cítil lépe. Celé odpoledne měl návštěvu, při které mu zazpívala hraběnka Collorédová. Také si zapsal, že dámy přišly bez svých mužů. Večer k němu ještě přišel doktor Herdott, aby mu předepsal pilulky proti bolení hlavy.⁴⁴³ Podle Jana Jáchyma tyto pilulky neměly žádný velký efekt, protože si hned druhý den poznamenal, že pilulky, které včera dostal, mu nepomohly a opět musel zůstat doma.⁴⁴⁴ Až 24. srpna tak poprvé vyrazil z domu za

⁴³⁶ „Ich habe die Vergangene nacht wider grose Schmerzen ausgestanden. Und bin ich in der nacht noch mehrers als nihr geschwollen also des ich Vollgantz ein wenig gewüzt Und sie die geschwolst zwar ein wenig gelegt balt ab[er] widerkom[m]en mit eben sogros shmertze[n] habe also meine gebeter h[eu]t[e] zuhaus Verrichteten missen“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1710 druhá polovina, f. 8r.

⁴³⁷ 16. srpna „Diese Verrichtene nacht habe ich mehr dan nihr gelitten und des wang ershrecklich aufgeschwollen, daher bis mitags kein ruhe gehabt, gl Von Schenkirch und herr Ernst haben bey mihr gessen, Und mich auch nachmitag unterhalten, wo der Doctor und balbirer zumihr gekommen die grose geschwolst ist entlich dem allerhöchsten bey dank abents kege[n]= [hegen] 7 uhren aufgebrochen und sich der shmertz gemindert...“ Tamtéž, f. 8v.

⁴³⁸ „Die Vergangene nacht ist dem allerhöchst[en] bey dank umb Vill ruhiger gewesen... dem gantze[n] nachmitag mit Schwatzen und Verrichtung meiner gewöhnlichen gebeter Verrichtet. Und erst umb 11 uhr schlaffen gangen.“ Tamtéž.

⁴³⁹ 18. srpna „Obzwar sich es meiner geschwolst weg[en] zimblich gebessert, so hatt solliche doch Wollich mit abgenom[m]en... Und mich Vollgents noch eingenom[m]enen abentmahl balt zur ruhe begeben.“ Tamtéž, f. 9r.

⁴⁴⁰ „H[eu]t[e] Vormitag habe mich wid[er] besser befunden dan die geschwolst fast Vollig abgenommen... und noch eingenom[m]en abentmahl mich bey zeite[n] zur ruhe begeben“ Tamtéž.

⁴⁴¹ 20. srpna „H[eu]t[e] bin ich zimblich Schpet aufgestanden Und habe mich des Kopes wegen mit wohl befunden.“ Tamtéž, f. 9v.

⁴⁴² „Nach dem ich diesem morgen mich mit zumb besten befunden...“ Tamtéž.

⁴⁴³ 22. srpna „H[eu]t[e] morg[en] ab[er] habe mich was besser befunden... und ich Vollgich dem gantzen nachmitag in empfangung untershidener Visiten pahsiret, wie dan auch ein gewisse singerin bey mihr Von der Colloredin recom[m]endirter gewesen, und sich heren lassen, h[eu]t[e] abents habe aus Verordnung das doctor Herdodes Kop pillen eingenom[m]en.“ Tamtéž, f. 10r.

⁴⁴⁴ „Veilen ich mich die gestern ein genom[m]en Pillen haben diesen Vormitag witer Kein grosen efect gemachet doch habe ich nach diesem Tag zuhaus pahsiren missen...“ Tamtéž.

císařem. Ten si ho nechal zavolat a hráli spolu do 12 hodin.⁴⁴⁵ Z toho vyplývá, že Josef I. stál o společnost Jana Jáchyma. Ihned jakmile byl Jan Jáchym v dobré kondici, si jej nechal císař zavolat, aby spolu mohli hrát jednu z oblíbených hazardních her. V tomto případě si Jan Jáchym nezapsal, o jakou hru šlo. V dalších dnech se Jan Jáchym opět začíná zapojovat do společenského života na císařském dvoře. Následně se v září, kdy se ještě stále nachází u císařského dvora, objevuje poslední zmínka, o tom, že si nechal od doktora Herdotta předepsat pilulky.⁴⁴⁶ V dalších dnech, před odjezdem na svá panství, se již nezmiňuje o žádných zdravotních problémech, ani o návštěvách doktora Herdotta.

Otok, který trápil Jana Jáchyma přibližně po dva týdny, byl prvním vážnějším zdravotním problémem, se kterým se do této doby Jan Jáchym potýkal. S pomocí doktora a lazebníka byl otok zmenšen a bolesti začaly ustupovat. Ze zápisů lze také vyvodit, že otok byl velmi bolestivý, jelikož se nacházel na tváři a způsoboval pak také silné bolesti hlavy. Vedle lékařů se o zdraví šlechticů starali také lazebníci. Pod vedením lékaře nebo lazebníka pak šlechtic podstupoval rozmanité léčebné procedury.⁴⁴⁷

V roce 1711 se v deníku Jana Jáchyma, lze setkat s případem, kdy koncem července opět přijde doktor Herdott, tentokrát však ne kvůli Janu Jáchymovi, ale kvůli jeho manželce.⁴⁴⁸ V tomto případě není Jan Jáchym nijak sdílný a nezapiše si žádné podrobnosti, ani důvod, proč je musel doktor navštívit. Jelikož se ani v tomto roce nedochovala první polovina deníku, jedná se o jediný záznam pojednávající o zdravotním stavu, v tomto konkrétním případě se však nejedná o Jana Jáchyma, nýbrž o jeho manželku Luisu Vileminu.

V letech 1712 a 1713 se Jan Jáchym u císařského dvora nepohybuje. Z tohoto důvodu nebyly jeho zdravotní problémy podrobněji analyzovány. S návratem ke dvoru v letních měsících v roce 1714 se Jan Jáchym nepotýká s žádným neduhem. Pouze v září se zmiňuje o problémech na panství v důsledku šíření moru, který v letech 1713–1715 zasáhl Čechy a Moravu. Tyto problémy řeší v dopisech a zmiňuje se o zaslání léků a snaze moru zabránit.

⁴⁴⁵ „H[eu]t[e] Vormitag bin ich widerumb zumb erstenmahl ausgegang[en] worumb auch Ihro May[estat] der Kay[ser] mich zumb Schpilen hollen lassen und wir bis 12 uhr gespielt...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1710 druhá polovina, f. 10v.

⁴⁴⁶ 1. září „Auf anordnung des h[err] Doctor Herdode habe ich diesem morg[en] nach gestern eingenommenen Pillen...“ Tamtéž, f. 12v.

⁴⁴⁷ BŮŽEK, V. a kol.: *Společnost v českých zemích*, s. 259.

⁴⁴⁸ 29. července „... auf die uhr Von meiner frorin aus zusuch[en] habe auch dem Doctor Herdode besuchet...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1711 druhá polovina, f. 10r.

V roce 1714 se v deníku věnuje nemoci své manželky. Zdravotní problémy Luisy Vilemíny se v deníku poprvé objevují v polovině prosince. Jan Jáchym si poznamenává, že se jeho manželka již několik dní necítí dobře.⁴⁴⁹ Od tohoto dne se pak v deníkových zápiscích vždy vyskytuje poznámka o tom, jak se Luise Vilemíně daří, nebo v jakém stavu se nachází. 18. prosince si Jan Jáchym napsal, že se stav jeho manželky zhoršil a musel jí dát pilulky od Schönkirchenů, které doma měl a musel počkat na jejich účinek. Z tohoto důvodu pak celý den zůstal doma.⁴⁵⁰ Druhý den byl Jan Jáchym nespolečenský, ale pilulky byly účinné.⁴⁵¹ Odpoledne k němu přišla návštěva a večer byl Jan Jáchym s panstvem u sv. Michaela, přesto denní zápis uvedl poznámkou, že byl nespolečenský. Z toho lze usuzovat, že jej zřejmě nemoc manželky omezovala ve společenských aktivitách. 20. prosince bylo manželce opět špatně, přesto jel Jan Jáchym do Schönbrunn, kde se mu ale v hraní kulečnicku nedařilo, večer u nich doma povečeřel Martinic se svou dcerou.⁴⁵² 21. prosince byl Jan Jáchym u dvora a jeho manželka se cítila lépe.⁴⁵³ Noc na 22. prosince byla pro Luisu Vilemínu neklidná, přesto se Jan Jáchym po celý den věnoval svým záležitostem, až večer zůstal doma a nešel do společnosti.⁴⁵⁴ Den před Štědrým dnem si Jan Jáchym zapsal, že se stav „*mé dobrotivé*“ manželky zhoršil, proto musel Jan Jáchym přivolat doktora Toma.⁴⁵⁵ V tomto případě se nepodařilo zjistit, o jakého doktora se konkrétně jedná. Je to také poprvé, kdy Jan Jáchym projevil nějaký pocit ke své manželce. V předešlých případech se tomu tak dosud nestalo. V noci na 24. prosince ustoupila Luise Vilemíně horečka. Léky naordinované doktorem Tomem, který u nich byl, jak si napsal Jan Jáchym, včera poprvé, Luise Vilemíně pomohly.⁴⁵⁶ To dokazuje, že s tímto doktorem přišel Jan Jáchym v tomto případě do kontaktu vůbec poprvé. Další den nemá Jan Jáchym na svou manželku příliš čas, to je pochopitelné, poněvadž v období vánočních svátků obvykle tráví

⁴⁴⁹ 17. prosince „... *Mein Grafın seyde[en] ein Par Tag[en] sich gar ni[ch]t wohlbe fund[en]*.“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713 [1714] druhá polovina, f.47r.

⁴⁵⁰ „*Es hatt sich H[eu]t[e] mit meiner gemahlin Vershlim[m]ert also das sie der operation des shenkirchisch[en] Pillen abwarten missen Ind dem gantzen tag zuhaus zugebracht...*“ Tamtéž, f. 47v.

⁴⁵¹ 19. prosince „*H[eu]t[e] hatt sie ungesligkeit nach angehalten obzwar die pillen Ihrern guten efect gethan...*“ Tamtéž.

⁴⁵² „*Des ibell hatt mit Meiner grafın nach angehalten ich aber bin nachmitag in schönbrun gewesen Und hab den ibrig[en] abend auf dem biliard zugebracht abents g[raf] Martinitz als auch Metchin beim uns gessen.*“ Tamtéž, f. 48r.

⁴⁵³ „*Diesen morg[en] bin ich wider bey hoff als auch der firstin von ditrichstein gewesen Mein gemahlin sich was besser be fund[en]... den ibrig[en] abend zuhaus zu gebracht.*“ Tamtéž.

⁴⁵⁴ „*Mein grafın ein unruhige nacht gehabt... ich dem gantzen abend allein zuhaus geblieben Und mit ihersehung der postbrief mich occupiret.*“ Tamtéž, f. 48v.

⁴⁵⁵ 23. prosince „*Dennach das ibell bey meiner hertzlibst[en] gemahlin nach mit nach lassen wollen habe ich den Doctor Tom auch beruffen lassen...*“ Tamtéž.

⁴⁵⁶ „*Diese nacht ist etwas besser Vor mein gemahlin gewesen dennach aber das fiber angehalten also des h[err] Doctor Tom welcher gestern zumb ersten mahl zu ihr beruffen worden Ihr wid[er] etwas Verordert gehabt...den ibrig[en] abent aber bis zur metten bey Meiner Kranken frorin zugebracht*“ Tamtéž, f. 49r.

mnoho času na mších a u dvora.⁴⁵⁷ Na druhý svátek vánoční byl Jan Jáchym velmi zaneprázdňený, přesto věnoval v zápise pozornost své manželce, která se stále necítila dobře.⁴⁵⁸ Další den si pouze poznamenal, že manželka měla večer návštěvu.⁴⁵⁹ 28. prosince se konečně cítila hraběnka lépe a odpoledne za ní přišla návštěva.⁴⁶⁰ V následujících dnech lze pozorovat, že se zdravotní stav Luisy Vilemíny zlepšuje, přesto ještě nechodí do společnosti.⁴⁶¹ Počátkem ledna se Jan Jáchym v zápiscích opět vrací k nemoci své manželky, zapsal si, že jí třikrát podal zlatou tinkturu, po které se cítila lépe. Proto odpoledne přijala návštěvu, která za ní přišla.⁴⁶² 4. ledna dostala Luisa Vilemína prášek, po kterém se její zdravotní stav opět trochu zlepšil.⁴⁶³ Další dny je Jan Jáchym zaneprázdňen povinnostmi u dvora a pouze si zapisuje, že jeho manželka měla večer návštěvu, ke zdravotnímu stavu se nevyjadřuje.⁴⁶⁴ Nemoc manželky Jana Jáchyma pokračovala i nadále. 8. ledna si vzala projímadlo a byla jí podána anglická sůl. Den nato Ján Jáchym znovu přinesl pilulky.⁴⁶⁵ V dalších dnech je rovněž velmi zaneprázdňen a pouze si zapisuje, kdy přišel domů a že měla manželka návštěvu. Až v polovině ledna se zmiňuje o pilulkách od Schönkirchenů.⁴⁶⁶ Ze zápisu z dalšího dne vyplývá, že tyto pilulky byly určeny přímo pro Jana Jáchyma, neboť v noci trpěl bolestmi hlavy.⁴⁶⁷ V průběhu následujících dnů se Jan Jáchym o nemoci manželky ani o svých problémech nezmiňuje. Jen ve dvou případech píše Jan Jáchym o návštěvě, kterou jeho manželka měla.⁴⁶⁸ Proto nejspíše ještě nebyla zcela zdráva. Do konce ledna se již Jan Jáchym zmiňuje o své manželce pouze v souvislosti s tím, že se již účastnila oslavy narozenin.

⁴⁵⁷ 25. prosince „... als dan aber bin ich ein wenig bey Meiner Kranken zuhaus gewesen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1713 [1714] druhá polovina, f. 49r.

⁴⁵⁸ 26. prosince „... Mein Grafín ein gar ible nacht gehabt... abents Mein Post abgefertiget Ind die ibrige zeit bey der grafín pahsiret.“ Tamtéž, f. 49v.

⁴⁵⁹ „... abents der wirb[en] Mein graffín besuchet“ Mělo by jít o někoho ze šlechtického rodu pánů z Vrbna. Tamtéž.

⁴⁶⁰ „... Diese Verrich[t]ene nacht hatt mein fror zimblich wohl geruhet. da sie das morgens besser gewesen auch nachmitag allerbey Visiten empfangen...“ Tamtéž, f. 50r.

⁴⁶¹ 29. prosince „...das Mein Grafín sich besser befunden...“ Tamtéž, f. 50r. 31. prosince „...Meiner ormen kranke[n] gemahlin das alte Jahr beshlossen“ Tamtéž., f. 50v.

⁴⁶² 2. ledna „... H[eu]t[e]morgen hatt Mein grafín welche diese nacht auf die zumb dritten mahl Von mihr genommene golde Tinctur gutt geruhet sich aus besse befunden...“ Tamtéž, r. 1715 první polovina, f. 1v.

⁴⁶³ „... Von dar aber nacher hoff wo ich den wirben zu Meiner Grafín gebracht der ihr auf den abent ein Pulfer so ihr gar wohl bekommen gegeben...“ Tamtéž, f. 2r.

⁴⁶⁴ 7. ledna „... Mein gemahlin ab[er] vill Visiten bekommen.“ Tamtéž.

⁴⁶⁵ „Diesem Vormitag hatt Mein grafín zumb laxiren ein gewissee Englisches saltz genom[m]en...“ Tamtéž, f. 7r. 9. ledna „... diesen morg[en] eine Pilen gebracht“ Tamtéž.

⁴⁶⁶ 15. ledna „... abents die Schenkirchische Pillen genommen.“ Tamtéž, f. 8v.

⁴⁶⁷ „Die Verrichene nacht hab ich weg[en] zimlicher Kopshmerzen mit wohl geruhet bin dan nach bey zeiten aufgewesen...“ Tamtéž, f. 9r.

⁴⁶⁸ 20. ledna „...Mein gemahlin hatt der Hertzog Von hallstein Und die besucht...“ Tamtéž, f. 10r. 23. ledna „...abents bey dem g[raf] Par Meine graffín abgeholt.“ Tamtéž, f. 10v.

Lze říci, že nemoc Luisy Vilemíny, jeho manželky trvala přibližně měsíc. Ze zápisků nebylo možné přesně identifikovat, o jakou nemoc se jednalo. V některých případech si Jan Jáchym zapsal pouze, zda se její stav zlepšil, nebo zhoršil. V tomto případě bylo zaznamenáno nové jméno lékaře, který se u nich objevil poprvé. Za pacientkou přišel dvakrát, po celou dobu nemoci. Přesto je ze záznamů patrné, že Janu Jáchymovi jeho manželka nebyla lhostejná a pravidelně si zapisoval její zdravotní stav. Ve chvíli kdy přišly zdravotní problémy na samotného Jana Jáchyma, přestal o zdravotním stavu své manželky zcela informovat.

Další zmínka o pilulkách se objevuje 12. března. Opět se jedná o pilulky od Schönkirchenů, které si hrabě večer bere.⁴⁶⁹ Koncem března byl Jan Jáchym s arcivévodkyněmi v Prátru a dostal silný katar.⁴⁷⁰ K nachlazení se druhý den přidal ještě silný kašel.⁴⁷¹ 24. března měl těžkou noc a stále mu nebylo dobře.⁴⁷² Den nato se cítil lépe, ale přesto zůstal celý den doma. Večer si pak krátil dlouhou chvíli hraním hry s manželkou.⁴⁷³ 26. března kvůli svému nachlazení opět zůstal doma.⁴⁷⁴ Další dny přijímá návštěvy a postupně se vrací ke svým každodenním povinnostem. Počátkem dubna pak píše, že u něj byl doktor Tom nejprve na obědě a pak přišel ještě na návštěvu.⁴⁷⁵ Je možné, že i když se o něm v průběhu svého nachlazení Jan Jáchym v deníku nezmiňuje, přesto jej doktor Tom léčil, a proto byl pozván na oběd a následně na návštěvu.

Další zmínka se týká užití rebarbory, kterou si Jan Jáchym bere 21. května. Druhý den musí kvůli jejímu účinku (rebarbora se používá mimo jiné proti zácpě) zůstat celé dopoledne doma.⁴⁷⁶ Následně Jan Jáchym tráví celé léto u císařského dvora a zdravotní potíže se mu po celou tuto dobu vyhýbají. To trvá až do poloviny září, kdy si Jan Jáchym

⁴⁶⁹ „... des abents habe shonkirchische Pillen bracht“ ZAO – O, Deník Jana Jáchyma, r. 1715 první polovina, f. 23v.

⁴⁷⁰ 22. března „... ab[er] bin ich mit denen Ertzherzogin[n]en in Prader gewesen Und ein starken Cathar bekommen.“ Tamtéž, f. 26r.

⁴⁷¹ „Veilen an[eu]t[e] ein starken husten und Cathar bekommen, bin ich blas in der Kirchen als dan bey dem herberstein in der Visite...“ Tamtéž.

⁴⁷² „... Veilen mihr diese nacht ein gar starken Cathar gefallen...“ Tamtéž, f. 26v.

⁴⁷³ 25. března „Es hatt sich des cathars wegen mit gebessert... gantzen Tag aber zuhaus gewesen, Und abents mit meiner grafín Tik Tak gespielt“ Tamtéž.

⁴⁷⁴ „... ibrigens ab[er] weilen der cathar zugenommen gehabt. den gantzen tag zuhaus gehalten...“ Tamtéž, f. 27r.

⁴⁷⁵ 3. dubna „... Und zumitag dem herrn Doctor Tom bey mihr bey dem essen gehabt...“ Tamtéž, f. 29r.

5. dubna „... es hatt mich h[err] Doctor Tom und h[err] Hofer besuchet...“ Tamtéž, f. 29v.

⁴⁷⁶ 21. května „... abents habe rebarbora genom[m]en.“ Tamtéž, f. 41v. 22. května „He[u]t[e] habe ich der gestern genom[m]en medicin wegen den Vormitag zuhaus bleiben...“ Tamtéž, f. 42r.

opět zapisuje, že si vzal rebarboru.⁴⁷⁷ Počátkem měsíce října mu je věnována medicína, za kterou však zaplatil.⁴⁷⁸ V dalších dnech si ovšem nezapsal, že by si medicínu vzal nebo ji potřeboval, a to i přestože se koncem měsíce zmiňuje o nachlazení.⁴⁷⁹

Rok 1716 je pro Jana Jáchym posledním, který strávil u císařského dvora. Již 6. února se Jan Jáchym zmiňuje o pilulkách.⁴⁸⁰ 8. března píše, že opět trpí silným nachlazením, přesto se pak po celý den věnuje svému programu a domů přichází ve dvě hodiny v noci.⁴⁸¹ Druhý den se o žádných problémech nezmiňuje, zato jeho manželku trápí bolest zubů.⁴⁸² 10. března však Jan Jáchym píše o silných větrech, kvůli kterým zůstal doma. S manželkou, která stále naříkala kvůli bolesti zubů, ten den poobědvali sami.⁴⁸³ V polovině března Jan Jáchym vyzkoušel podruhé zlatou tinkturu.⁴⁸⁴ 20. března se mu udělalo špatně, přesto nezrušil svůj program a v noci mu zase nebylo lépe.⁴⁸⁵ O dva dny později bylo Janu Jáchymovi opět špatně a musel přesunout svou pobožnost, poté poobědval s doktorem Tomem, který mu předepsal polévku s lněným semínkem, kterou jedl Jan Jáchym úplně poprvé, ani po polévce se mu neudělalo dobře. Odpoledne za ním přišla návštěva a večer si šel brzy lehnout.⁴⁸⁶ 23. března si zapsal pouze, že se necítí dobře.⁴⁸⁷ Den nato dostává brzy ráno dvakrát klystýr, který měl špatný účinek. Opět za ním odpoledne přicházejí návštěvy.⁴⁸⁸ Druhý den se cítí o trochu lépe a zajde také do kostela.⁴⁸⁹ 26. března si zapsal, že přestože včera dostal dvě pilulky od Schönkirchenů, měl celou noc velké bolesti a trpěl. Účinek pilulek byl nepatrný. Večer přišla návštěva a po jejím odchodu

⁴⁷⁷ 17. září „... und rebarbora genommen...“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1715 druhá polovina, f. 22r.

⁴⁷⁸ 7. října „... der g[rafin] Philipin medicin geshenkt uns 50 f.“ Tamtéž, f. 27v.

⁴⁷⁹ 23. října „... das ich der reichs Vice Kantzler was übell an einem cathar befunden hatt...“ Tamtéž, f. 31v.

⁴⁸⁰ „... wir die golt pillen gemacht...“ Tamtéž, r. 1716, f. 10v.

⁴⁸¹ „... Veilen ein sehr starken Cathar gehabt... und bis umb 2 uhr allhier gebliben“ Tamtéž, f. 18v.

⁴⁸² „... Mein gemahlin grosse zahn shmertzen gehabt...“ Tamtéž.

⁴⁸³ „... Ich bin Vormitag wegen all zustarken windes gar ni[ch]t ausgang[en] Und weilten eben Mein Grafín sich zehñ wehe geklaget haben wir mitags allein zusammen gessen...“ Tamtéž, f. 19r.

⁴⁸⁴ 17. března „He[u]t[e] morgen hab ich zum andertenmahl die golde Tinctur gebrauchet...“ Tamtéž, f. 20v.

⁴⁸⁵ 20. března „Diesem morgen habe Ich mihr gar ibell befunden...“ 21. března „Diese nacht ist widerumb ni[ch]t zumb besten gewesen...“ Tamtéž, f. 21v.

⁴⁸⁶ 22. března „Diese morgen habe ich mich abermahl ni[ch]t wohlbefunden daherò meine andacht Vershiben missen, mitags hatt bey mihr h[err] Doctor Tom gegessen Vollglich[en] mihr untershribenes Vershriben da ich zumb ersten mahl die suppen mit dem lein[m]ehl gebrauchet, so mihr aber ni[ch]t wohlbekommen... als dan aber bin ich balt schlafen gegangen...“ Tamtéž, f. 22r.

⁴⁸⁷ „...den abent mich gar ni[ch]t wohl befunden...“ Tamtéž.

⁴⁸⁸ 24. března „He[u]t[e] frihe zwey Kristir [Klistir] noch ein ander der Von jedoch keines halten Können Vollglicg schlechte operation erhalten genommen. habe als dan zwar wenige ruhe gehabt... abents mich bey zeiten zur ruhe begeben“ Tamtéž, f. 22v.

⁴⁸⁹ „Diesem morgen habe ich mich etwas besser befunden bin in der Kirch[en] gewesen alwo die gelegenheit gehabt... den gantzen abent Vill Visiten Von cavagfir Und Dames gehabt...“ Tamtéž.

si vzal další dvě pilulky a zlatou tinkturu.⁴⁹⁰ Další noc pro něj byla velmi neklidná a často trpěl. Vstal až v jednu hodinu odpoledne.⁴⁹¹ 28. března se necítil dobře a zůstal celé ráno v posteli, protože měl velké bolesti.⁴⁹² Další den i přes bolesti šel Jan Jáchyma na mši do kostela a večer dostal klystýr.⁴⁹³ Posledního března jej navštívil doktor a naordinoval mu manu na pití.⁴⁹⁴

V den svých narozenin si ohledně svých zdravotních problémů nezapsal Jan Jáchym nic. 2. dubna pak vypil březovou vodu, která by mu měla pomoci, podle Jana Jáchyma však neměla kýžený efekt.⁴⁹⁵ V noci mu nebylo moc dobře a opět pil březovou vodu.⁴⁹⁶ Další dny má opět velké bolesti a užívá proti nim březovou vodu a zlatou tinkturu. 7. dubna se cítil velmi špatně. Na tento den také připadá sepsání jeho testamentu.⁴⁹⁷ V tuto chvíli Jan Jáchym již zřejmě tušil, že se z těchto zdravotních problémů, které přetrvávaly déle než měsíc, nemusí uzdravit, a proto přikročil k sepsání závěti. Další den opět dostává nápoj zvaný mana a v zápisech se objevuje nový lékař – doktor Posing.⁴⁹⁸ Po zbytek měsíce si Jan Jáchym většinou zapisoval, že se mu přes den udělalo lépe, zato noci byly mnohem horší a jeho stav se nezlepšoval. Kromě svého stavu si zapisoval, že napsal mnoho korespondence, nebo že jeho manželka chodila ke dvoru. Také si zapisuje návštěvy, které k němu docházely. 27. dubna se lze dočíst, že opět dostal projímadlo, které nemělo žádný efekt.⁴⁹⁹ V následujících dnech dostává ještě klystýr a užívá rebarboru, přesto se jeho stav

⁴⁹⁰ „Obzwar Ich gestern abent 2 shönkirchische pillen genom[m]en habe Ich doch die nacht durch grosse shmertzen hinten Und vorn erlitten, wie sie dan zumb iberflus mit daß geringste operiret haben also das des abents nachdem alle Visiten Norbey gewesen ich mit allein ein zuppell sondern noch derbey 2 pille[n] genommen hab die helcherische golt Tinctur genom[m]en“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1716, f. 23r.

⁴⁹¹ „He[u]t[e] nacht bin ich sehr unruhig gewesen Ind die nacht durch ofters gelitten mit anbrechenden Tag was wenigs Von ein sthull gehabt. erst umb 1 uhr aufgestanden...“ Tamtéž

⁴⁹² „Diesem morgen hab ich mich gar ni[ch]t wohl befunden, sondern bin fast den gantzen morgen in bett gelegen habe auch wegen grosser shmertzen... abents habe ich einzoppell genommen so weiters mit Vill operirt hatt.“ Tamtéž, f. 23v.

⁴⁹³ 29. března „He[u]t[e] morgen bin ich unerachtet aleer angehaltener shmertzen dennach in die Kirchen gegangen... aber 2 zoppell nebst ein kristir nehmen missen.“ Tamtéž.

⁴⁹⁴ 30. března „He[u]t[e] morgen aber auf Verordnung dess h[err] Doctors ein manna trenkell...“ Tamtéž, f. 24r.

⁴⁹⁵ „He[u]t[e] morgen habe mit der hilf guttes daß birkenwasser angefangen zur trinken, so weiters schlechten effect gemacht.“ Tamtéž, f. 25r.

⁴⁹⁶ „He[u]t[e] ein sehr ible nacht gehabt den nach aber birken wasser Und zwar mmit einem sey d[en]continuiret...“ Tamtéž.

⁴⁹⁷ „He[u]t[e] morgen mich sehr ibell befund[en] dem gantzen Tag doch 3 ofnungen gehabt angefangen Mein testament zu Verfassen. das gantzen tag ni[ch]t wohl gewesen, das birken wasser aus gesetz.“ Tamtéž, f. 26r.

⁴⁹⁸ 8. dubna „He[u]t[e] abermahl das manna Trank[en] es mich sehr parpiret ich zu gleich dem Doctor Posing[en] genom[m]en eingenommen den gantzen tag mich so ubell befunden...“ Tamtéž, f. 26v.

⁴⁹⁹ „He[u]t[e] habe aus Verordnung der herrn Medicorum ein lindes laxis genom[m]en so zudato bis 6 uhr abents kein effect gehabt...“ Tamtéž, f. 31v.

nelepší. 1. května si zapsal, že po podání klystýru mu bylo lépe.⁵⁰⁰ 2. květen je poslední den, který si do svého deníku Jan Jáchym poznamenal. Tento den si zapsal, že nařikal a stěžoval si faráři, který za ním přišel.⁵⁰¹ Je zřejmé, že byl k Janu Jáchymovi přivolán farář, který jej přišel vyzpovídat. V následujících dnech byl stav Jana Jáchyma zřejmě natolik špatný, že si již do svého deníku nic nezapsal. Jan Jáchym se odebral na věčnost 8. května 1716 ve Vídni.

Přesto se Jan Jáchym, jak by se dalo předpokládat, nenechal pohřbit v některém z vídeňských kostelů tak, aby spočinul v blízkosti císaře, jako tomu bylo v některých případech, kdy se tímto způsobem projevovala integrita některých šlechticů k císařskému dvoru.⁵⁰² Šlechtici většinou žádali spočinout v rodinných hrobkách, které se nacházely v některém z kostelů na panství. Vedle pocitu, že budou pochováni do známého prostředí, byl pro ně velmi důležitý moment rodové kontinuity. Proto tak často požadovali, aby byli pohřbeni vedle svých předků.⁵⁰³ Přesně tak to bylo i v případě Jana Jáchyma, který se nechal pohřbit do rodové hrobky Žerotínů, která se nacházela v kostele sv. Jana Křtitele ve Velkých Losinách, kam byly jeho ostatky převezeny.

Na základě analýzy deníkových zápisků z let 1704–1716 lze pozorovat, že nemoci Jana Jáchyma většinou netrvaly příliš dlouho. Z pravidla se jednalo o různá nachlazení, nebo zdravotní problémy spojené s cestováním, nejčastěji v době, kdy se Jan Jáchym vracel do Vídně. V některých případech se jednalo o bolesti hlavy nebo nespecifikované bolesti. Jan Jáchym dokázal využít i v tento moment svých společenských kontaktů, které ve Vídni navázal, jelikož se o něj starali lobkovičtí doktoři, nebo doktor falckého kurfiřta. Z deníků Jana Jáchyma jasně vyplývá, že nemoci byly tématem, které se ve šlechtických kruzích velmi řešilo, jelikož Jan Jáchym využívá také pilulky od různých šlechtických rodů, nečastěji od Schönkirchenů. Tyto pilulky jsou také jedním z témat, která se objevují v dochované korespondenci Jana Jáchyma.

⁵⁰⁰ „...*Ich mit gutten effect des nacht noch ein Cristir genommen*“ ZAO – O, Deníky Jana Jáchyma, r. 1716, f. 32r.

⁵⁰¹ „...*Die Klag des Paluder Pfarrer zuunteresuch[en]*.“ Tamtéž, f. 33r.

⁵⁰² HENGERER, Mark: *Zur symbolischen Dimension eines sozialen Phänomens: Adelsgräber in der Residenz (Wien im 17. Jahrhunderts)*. In: WEIGL, Andreas (ed.), *Wien im Dreißigjährigen Krieg. Bevölkerung – Gesellschaft – Kultur – Konfession*, Wien – Köln – Weimar 2001, s. 268–277. [online] cit. [13. 3. 2016] Dostupné z: <https://kops.uni-konstanz.de/bitstream/handle/123456789/420/hengerer.pdf?sequence=1>.

⁵⁰³ KRÁL, Pavel: *Kult předků: Paměť a smrt v myšlení české šlechty na počátku novověku*. In: BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel: *Paměť urozenosti*. Praha 2007, s. 176.

Nejvýznamnějším onemocněním, které Jana Jáchyma v letech 1704–1716 u císařského dvora postihlo, byl otok, který se objevil po lovu s císařem v srpnu 1710. Tento otok Jana Jáchyma dlouho sužoval a podle jeho zápisků byl velmi bolestivý. Přesto si Jan Jáchym nezapsal, jaké konkrétní léky mu byly podány.

Dalším důležitým faktem, který se objevuje v denících, je to, že Jan Jáchym nereflektuje pouze svůj zdravotní stav, ale také stav své manželky Luisy Vilemíny. V období její nejdélejší nemoci o vánočních svátcích roku 1714 a na počátku roku 1715 se jí Jan Jáchym věnuje v zápiscích, a i když jak píše, je velmi zaneprázdněn, v některých případech s ní zůstává doma. Ani v tomto případě není ze zápisků patrné, o jakou nemoc se jedná.

V roce 1716 pak přichází značné množství zdravotních problémů, které začínají Jana Jáchyma omezovat. Přesto to vypadá, že si Jan Jáchym nepřipouští možnost závažnějšího onemocnění, a z počátku stále chodí do společnosti a na mše. Až v březnu se jeho stav začne poměrně zhoršovat a celý duben pak tráví již většinou doma a do společnosti se nevydává. Jen stěží lze určit, jaká nemoc zapříčinila jeho smrt. Podle deníkových zápisků měl Jan Jáchym evidentně potíže se zažíváním a trávicím traktem, jelikož mu byla podávána rebarbora a s postupujícími obtížemi také klystýr. Mohlo se však jednat pouze o zažité postupy, které byly v takovýchto momentech u nemocného aplikovány.

Závěr

V předložené diplomové práci jsem se snažila reflektovat vídeňský dvůr na základě deníkových záznamů Jana Jáchyma ze Žerotína z let 1704–1716. Jan Jáchym byl k císařskému dvoru integrován jako komorník Josefa I. a po jeho smrti se stal komorníkem císařovny vdovy Amálie Vilemíny. Nakonec se mu podařilo proniknout i ke dvoru císaře Karla VI., opět ve funkci císařského komorníka.

Na začátku práce byl život Jana Jáchyma ze Žerotína pouze nastíněn, jelikož jsem se tímto tématem podrobněji zabývala již ve své bakalářské práci. Na základě nově objevených pramenů jsem se snažila upřesnit rok narození Jana Jáchyma, neboť dochovaný popis castra doloris datuje jeho narození do roku předcházejícího tomu, jenž byl dosud ve veškeré sekundární literatuře uváděn. V deníku Jana Jáchyma se pak objevil zápis, ve kterém si poznamenal, že oslavil 50 let. Na základě těchto dvou dokladů tedy bylo stanoveno narození Jana Jáchyma na 1. dubna 1666. V castru doloris byly také zachyceny všechny funkce, kterými Jan Jáchym u dvora disponoval. Podle tohoto pramene byl vedle funkce komorníka a přisedícího moravského zemského soudu ještě radou a hlavním lovčím císařovny vdovy Amálie Vilemíny. Také jsem se snažila odpovědět na otázku, kdy si začal Jan Jáchym deníky psát. Lze se oprávněně, zejména na základě analogií s jinými šlechtici (Adam mladší z Valdštejna, Jan ze Schwartzemberga a další), domnívat, že to bylo již roku 1697, v souvislosti s jeho nástupem ke dvoru. Deníky z těchto let se nedochovaly a jsou nám k dispozici až od roku 1704, kdy již není zaznamenán žádný důvod prozrazující, při jaké příležitosti byl deník psán. Prameny, které se vztahují k císařskému dvoru, totiž přítomnost Jana Jáchyma zachycují již v letech 1699, 1701 a 1703. Na základě těchto důkazů si myslím, že se deníky z předešlých let nedochovaly, jako tomu je v případě prvních polovin let 1709, 1710 a 1711.

Jedním z nejfrekventovanějších témat, která se v deníku Jana Jáchyma při jeho pobytu ve Vídni objevují, je dvorská společnost. V deníkových zápiscích lze nalézt velké množství jmen šlechticů a šlechtičen, se kterými se u dvora Jan Jáchym stýká. Nejčastěji s nimi chodí na obědy, večere, jezdí spolu na mše, na lov nebo ke dvoru. Z deníků tak jasně vyplývá, že zaznamenávání osob, s nimiž se u dvora stýkal, bylo pro Jana Jáchyma velmi důležité. Proto jsem se v kapitole věnující se dvorské společnosti snažila zachytit okruh

osob, se kterými se Jan Jáchym vídá nejvíce, nebo se nacházejí v jeho blízkém okruhu. V tomto seznamu jmen na prvním místě figuruje přesněji nejmenovaný člen rodu Martiniců. Po důkladné analýze všech informací, které byly z deníků získány, byl identifikován jako Maxmilián Quidobald. S tímto šlechticem Jan Jáchym při svém pobytu u dvora trávil nejvíce času. Následně bylo také analyzováno několik dalších jmen, která se v denících objevují. Téma dvorské společnosti, v níž se Jan Jáchym pohyboval, nezůstalo omezeno pouze na tuto kapitolu, ale prolíná se celou prací, kdy v kontextu jednotlivých témat znovu upozorňuji na různé dvořany. Nicméně identifikace všech jmen nebyla v rámci diplomové práce realizovatelná a jedná se o téma, jež nabízí prostor do budoucna.

Jelikož jsem se v práci rozhodla zaměřit výhradně na vídeňský dvůr, podrobila jsem analýze všechny dvorské slavnosti a ostatní zábavy, kterých se Jan Jáchym účastnil. Jakožto komorník císařů Josefa I. a Karla VI. se Jan Jáchym účastnil oslav svátků a narozenin většiny rodinných příslušníků habsburského domu. Všechny tyto oslavy byly podrobeny důkladnému rozboru, ze kterého vyplynulo, že pokud se právě nacházel u dvora, účastnil se Jan Jáchym všech těchto oslav. V některých případech si nezaznamenal, že se právě koná nějaká oslava, přesto se u dvora v ten den pohyboval, jak vyplývá z jiných konzultovaných pramenů, zejména z ceremoniálních protokolů a vídeňských novin. Jednou z oblíbených zábav u dvora Josefa I. byly karusely. Jan Jáchym se těchto turnajů účastnil pravidelně jako přímý účastník klání, nikdy nebyl soudcem nebo přihlížejícím. Pro šlechtice byla účast na turnaji velkou poctou, a protože Jan Jáchym nedisponoval nijak vysokým dvorským úřadem, alespoň v tento okamžik se mohl zviditelnit před celým dvorem, a to jak po boku samotného císaře, tak po boku vysokých dvorských úředníků. Z pramenů bylo zjištěno, že císař Josef I. byl velmi úspěšný a většinou celý turnaj vyhrál. V tomto případě byly prameny podrobeny i kritickému pohledu, kdy jsem dospěla k názoru, že podle pramenů byl Josef I. v těchto disciplínách zdatný, nicméně také jej kavalíři mohli nechat vítězit úmyslně, jelikož se jednalo o jejich panovníka. Z pramenů nelze s určitostí vyčíst, jaká byla v tomto ohledu realita. I Janu Jáchymovi se v turnajích dařilo a většinou byl uveden v seznamu výherců jednotlivých disciplín. S nástupem vlády Karla VI. tyto turnaje u dvora vymizely, pouze v jednom případě se turnaj konal.

Další významnou událostí, které byl Jan Jáchym svědkem, byla přešpurská korunovace Alžběty Kristýny. Jan Jáchym se neúčastnil přímo korunovačního aktu, ale byl nejprve

vyslán jako posel s dopisem od císařovny Amálie Vilemíny pro císařovnu Alžbětu Kristýnu. Tato cesta je podrobně rozebrána a dokazuje, že Jan Jáchym získal důvěru a byl tak vyslán v této důležité záležitosti. Podruhé se Jan Jáchym do Prešpurku dostal jako doprovod císařovny vdovy den po slavnostní korunovaci. Tento den popsal ve svém deníku, ale navzdory očekávání, nepřekročil jeho zápisek z tohoto dne standardní délku. Zřejmě to pro něj nebyla natolik významná událost, aby se více rozepsal.

Mezi oblíbené zábavy, kterým se u císařského dvora holdovalo, patřil lov. Habsburští panovníci měli pro tuto kratochvíli vhodné podmínky, jelikož disponovali značným množstvím loveckých revírů. Jan Jáchym jakožto císařský komorník musel v rámci své služby panovníka na lovy doprovázet. Proto se lze setkat i se zápisem, kdy je Janu Jáchymovi přímo přikázáno, že příštího dne s císařem pojedje na lov. Velké množství zápisů se týká toho, kam se na lov jelo, kolik zvířat se podařilo ulovit a o jaký druh lovu se jednalo. Z prozkoumaných zápisů bylo zjištěno, že nejčastěji se u dvora pořádaly štvanice, a to na zajíce, jeleny a bažanty. Mezi nejoblíbenější revíry patřily Favorita, Schönbrunn nebo Práter. Ve sledovaném období se pouze jednou vyskytl lov na lišku, jímž u císařského dvora začínala lovecká sezóna. Vzhledem k tomu, že se jednalo o ojedinělý druh lovu, byl analyzován podrobněji než ostatní. Jan Jáchym na lov nejezdil pouze jako doprovod císaře, ale také sám v doprovodu svých přátel u dvora. To dokazuje, že lov byl v tehdejší společnosti značně oblíben.

Období masopustu bylo u vídeňského dvora spojeno s množstvím zábav, plesů, maškarád, divadelních představení a jízd saní. Na základě výzkumu bylo zjištěno, že Jan Jáchym se do Vídně vydával většinou před začátkem masopustu, případně v jeho průběhu, aby se těchto zábav mohl účastnit. Jan Jáchym je jedním ze šlechticů, kteří si zábavy spojené s masopustem náležitě užívali. Do deníků si pečlivě zaznamenal, kterých plesů se účastnil a v kolik hodin se z nich vracel. V tomto ohledu se jedná o unikátní zápisky, ze kterých vyplývá, že členové šlechty v tehdejší době stihli navštívit několik maškarád a plesů za jeden večer a domů se vraceli v brzkých ranních hodinách, i několik dní po sobě. Jak ukázal Jan Jáchym, velmi se také dbalo na masky, do kterých se šlechta strojila a za které byla ochotna utrácet značné peněžní obnosy. Jan Jáchym si své masky nechal zhotovovat u krejčího samotného prince Evžena Savojského. Pohled na období masopustu zachycený v deníkových zápiscích, tak poodhalil společenské zvyky spojené s tímto obdobím, kdy si šlechta u dvora dopřávala různá povyražení.

Denní zápisy jsou zpravidla zahajovány informací o účasti na mši a umožňují identifikovat kostely, které Jan Jáchym v rámci své zbožnosti nejčastěji navštěvoval. V této části práce byl vybrán vždy jeden měsíc z celkem tří období, v nichž byl Jan Jáchym přiřčen vždy k jinému panovnickému dvoru, a následně byla provedena jejich analýza. Z rozboru těchto období tak vyšlo najevo, že mezi nejčastěji navštěvované kostely patřila katedrála sv. Štěpána, kostel sv. Michaela a dvorní kostel augustiniánů. Dále bylo prokázáno, že se místa, kam Jan Jáchym jezdil vykonávat zpověď, náboženské rozjímání, nebo kam si chodil vyslechnout mši, měnila podle toho, ke kterému dvoru byl v dané době přiřčen. Všechny tyto informace byly pro lepší přehlednost dány do grafů. V tomto ohledu tak bylo zachyceno velké množství míst, kam Jan Jáchym nejčastěji jezdil, nebo kam doprovázel císaře. Podle deníkových záznamů Jan Jáchym vypadá jako zbožný katolík, avšak musí být bráno na zřetel, že deník mohl být určen dalším generacím rodu a Jan Jáchym chtěl přesně takový dojem budít. Na druhou stranu se vedle zbožnosti v denících vyskytuje značné množství informací týkajících se hazardních her, kterými se Jan Jáchym u vídeňského dvora bavil. Mezi nejoblíbenější se jednoznačně řadí biliár. V období vlády Josefa I. je hraní hazardních her u dvora na denním pořádku a podle deníkových záznamů je sám panovník vášnivým hráčem. Jan Jáchym s Josefem I. hraje biliár i sedmáctkrát za měsíc. V těchto případech Josef I. přímo žádal, aby s ním hrál Jan Jáchym. To se pak následně mění s nástupem vlády Karla VI., který je, stejně jako jeho otec, výrazně proti hazardu a vydává proti němu množství patentů. V denících z období vlády Karla VI. se skutečně nenachází ani jeden záznam referující o tom, že by s ním Jan Jáchym hrál, a zdá se tedy, že panovník sám patent zakazující hry dodržoval. I v tomto ohledu tak lze vidět u obou panovníků odlišné rysy. Jan Jáchym nehraje pouze s císařem Josefem I., ale také se širokou dvorskou společností a podle zjištěných údajů se nejedná o marginální částky, ale v některých případech se hraje o značně vysoké sumy.

Jako další ze zajímavých témat se vyskytly zdravotní problémy, které Jana Jáchyma po dobu psaní deníků trápily. Mezi nejčastější problémy se řadilo nachlazení, které bylo mnohdy zapříčiněno cestováním právě k císařskému dvoru. Jan Jáchym se také často potýkal s bolestmi hlavy. Pro jejich zmírnění nejčastěji využíval pilulek, které kupoval od hraběnky ze Schönkirchenu. V případech zdravotních obtíží také využíval svých společenských kontaktů a nechal se tak ošetřovat například od lobkovického lékaře nebo od lékaře falckého kurfiřta. Jan Jáchym nezaznamenával pouze své neduhy, ale také zdravotní problémy své manželky. V tomto případě se jim věnuje a zapisuje si, jaké

medikamenty jsou Luise Vilemině podávány. Největším zdravotním problémem, se kterým se Jan Jáchym potýkal, byl otok na tváři, který se u něj objevil v srpnu roku 1710. Tento otok Jan Jáchym popisuje jako velmi bolestivý. V roce 1716 se objevuje značné množství zdravotních komplikací, kterým Jan Jáchym z počátku nevěnuje dostatečnou pozornost. Později dochází k jeho léčení, v jehož rámci je mu podávána rebarbora, klystýr, březová voda a mnoho dalších medikamentů. Bohužel žádné z těchto látek nezabírají a Jan Jáchym ve věku 50 let dne 8. května 1716 ve Vídni umírá. Nenechává se však pochovat v jednom z vídeňských kostelů, ale jeho tělo je převezeno a uloženo v rodinné hrobce v kostele svatého Jana Křtitele ve Velkých Losínách.

V práci bylo využito všech dochovaných deníků Jana Jáchyma, které byly doplněny ještě o další prameny, které jednak souvisejí s osobou Jana Jáchyma a jednak se týkají výhradně císařského dvora. Tyto prameny tak pomohly doplnit deníkové zápisky a přispěly tak k provedení podrobné analýzy pobytu Jana Jáchyma ze Žerotína u vídeňského dvora v letech 1704–1716. Bylo tak poodhaleno množství specifik, která s tímto prostředím korespondovala. V průběhu psaní tak vyvstala i otázka, jak moc se od sebe odlišovaly osobnosti bratrů Josefa I. a Karla VI. V tomto případě bylo prokázáno, že se od sebe v oblasti karuselů a hraní hazardních her podstatně lišili. Josef I. působí jako panovník, který se velmi rád bavil a stavěl se na odiv celé dvorské společnosti zejména při turnajích, ve kterých vynikal svou bystrostí a šikovností. S vládou Karla VI. dochází (až na jednu výjimku) k úplnému útlumu těchto turnajových zábav, při nichž panovník budoval svou sebe prezentaci. Také na zábavu v podobě hraní hazardních her mají bratři zcela odlišný pohled. Za vlády Josefa I. hazard ve Vídni jen kvete, kdežto s nástupem Karla VI. dochází k jeho značnému omezení a sám panovník jde v tomto směru příkladem.

V této práci jsem chtěla poukázat na to, že byl život barokního šlechtice neodmyslitelně svázán s osobou panovníka a panovnickým dvorem, k němuž daného šlechtice poutala jeho dvorská služba. Jan Jáchym byl šlechticem, kterému se podařilo proniknout do velmi provázaných společenských vrstev jak u dvora Josefa I., tak později jeho manželky Amálie Vileminy a nakonec se mu podařilo dostat i ke dvoru Karla VI. Ač nedisponoval žádným z vysokých úřadů, podařilo se mu ve společnosti zaujmout prestižní místo a být tak po boku těchto panovníků. Deníky Jana Jáchyma tak poodhalují velké množství nových informací, které mohou pomoci v dalším bádání a přiblížení vídeňského panovnického dvora.

Seznam pramenů a literatury

a) Archivní prameny

Zemský okresní archiv v Opavě, pobočka Olomouc

ZA v Opavě, pob. Olomouc, fond Rodinný archiv Žerotínů Bludov (1295) 1427–1947, inv. č. 445, sig. V-2275/1-21, evid. jedn. 58–78, Deníky Jana Jáchyma ze Žerotína.

ZA v Opavě, pob. Olomouc, fond Rodinný archiv Žerotínů Bludov (1295) 1427–1947, inv. č. 380 • sig. XIII/36, Popis pořádání prvního panského turnaje v Schönbrunském zámku ve Vídni, tisk.

Státní okresní archiv Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuka

SOA v Plzni, pracoviště Klášter u Nepomuka, fond Rodinný archiv Windischgrätzů, karton č. 217, inv. č. 1443/2, sign. 143 - dopis Jana Jáchyma ze Žerotína, 1709.

SOA v Plzni, pracoviště Klášter u Nepomuka, fond Rodinný archiv Nostitzů - Planá, karton č. 82, inv. č. 300 - Václav Kryštof Nostitz, Veřejná činnost - dopisy Jana Jáchyma ze Žerotína, 1710.

Vědecká knihovna v Olomouci

RICHTER, Antonín Ondřej: *Castrum Doloris & Honoris*. Das ist., Nachruff Dem.. Herrn Johann IoaChiM ReICHsgraffen UnD Herrn Von ZIertIn. .. Bey seinen.. Exequien. Neys: gedruckt bey Joseph Schlögel, Stadt-Buchdrucekn, [1716]. Vědecká knihovna Olomouc, sg. II 630.213/20. přív.

RICHTER, Antonín Ondřej: *Der Gute von Adel In Geblüt und Gemüth*: Das ist, Lob=Leich und Ehren=Predig... Bey drey Tägig gehaltenen EXEQUIEN Des wayland Herrn, Herrn IOHANN IOACHIM ReICHs Graffen VnD Herren Von ZIEROTIN... Troppau: Gedruckt bey Johann Wentzel Schindlern, 1716. Vědecká knihovna Olomouc, sg. III 23.278.

Österreichisches Staatsarchiv Wien, Haus-, Hof- und Staatsarchiv

Zeremonialprotokolle (1652–1918):

ZA-Prot. 5, 5 Zeremonialprotokolle 1692–1699.

ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709.

ZA-Prot. 7, 7 Zeremonialprotokolle 1710–1712.

ZA-Prot. 8, 8 Zeremonialprotokolle 1713–1715.

ZA-Prot. 9, 9 Zeremonialprotokolle 1716.

ZA-Prot. 10, 10 Zeremonialprotokolle 1717–1718.

ZA-Prot. 35, 35 Zeremonialprotokolle 1743–1744.

b) Dobový tisk

Wienerisches Diarium (1704, 1705, 1706, 1707, 1708, 1709, 1710, 1711, 1714, 1715)

Literatura:

BŮŽEK, Václav: *Ferdinand tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem. Šlechta českých zemí na cestě ke dvorům prvních Habsburků*. České Budějovice 2006.

BŮŽEK, Václav a kol.: *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*. Praha 2010.

BŮŽEK, Václav – Král, Pavel (edd.): *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526–1740)*. Opera historica 10, České Budějovice 2003.

BŮŽEK, Václav – Král, Pavel (edd.): *Společnost v zemích habsburské monarchie a její obraz v pramenech (1526–1740)*. Opera historica 11, České Budějovice 2006.

CATALANO, Alessandro: *Zápas o svědomí: kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598–1667) a protireformace v Čechách*. Praha 2005.

CERMAN, Ivo: *Šlechtická kultura v 18. století: filozofové, mystici, politici*. Praha 2011.

CORETHE, Anna: *Pietas Austriaca. Österreichische Frömmigkeit im Barock*. Wien 1982.

ČABART, Jan: *Vývoj české myslivosti*. Praha 1958.

ČECH, Jan: *Výnosný zdroj státních příjmů. Kterak se Marie Terezie rozhodla zbohatnout na hazardní hře*. Dějiny a současnost, 2009, č. 11, s. 21–23.

DÜLMEN, Richard van: *Kultura a každodenní život v raném novověku (16. – 18. století) II*. Praha 2006.

FRANCEK, Jindřich: *Lovecká vášeň v proměnách staletí*. Praha 2008.

HENGERER, Mark: *Kaiserhof und Adel in der Mitte des 17. Jahrhunderts: eine Kommunikationsgeschichte der Macht in der Vormoderne*, Konstanz UVK-Verl.-Ges. 2004.

HOLČÍK, Štefan: *Korunovačné slávnosti Bratislava 1563–1830*. Bratislava 1986.

HRBEK, Jiří: *České barokní korunovace*. Praha 2010.

CHADT (ŠEVĚTÍNSKÝ), Jan Evangelista: *Dějiny lovu a lovectví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Louny 1909.

KELLER, Katrin: *Hofdames: Amtsträgerinnen im Wiener Hofstaat des 17. Jahrhunderts*. Wien 2005.

KNOZ, Tomáš: *Karel starší ze Žerotína Don Quijote v labyrintu světa*. Praha 2008.

KOLDÍNSKÁ ŠEDIVÁ, Marie – MAŤA, Petr: *Deník rudolfínského dvořana. Adam mladší z Valdštejna*. Praha 1997.

KOLDÍNSKÁ ŠEDIVÁ, Marie: *Každodennost renesančního aristokrata*. Praha – Litomyšl 2001.

KRÁL, Pavel: *Kult předků: Paměť a smrt v myšlení české šlechty na počátku novověku*. In: BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel: *Paměť urozenosti*. Praha 2007, s. 174–187.

KŘÍŽEK, Leonid – Čech, Zdirad, J. K.: *Encyklopedie zbraní a zbroje*. Praha 1999.

KUBEŠ, Jiří: *Tobiáš Antonín Seeman a jeho kalendářové zápisy z let 1726–1747*. *Theatrum historiae* 9, 2011, s. 9–23.

LAß, Heiko – SCHMIDT, Maja: *Das höfische Fest – Eine Einleitung Solennitäten und Divertissements*. In: *Erdengötter: Fürst und Hofstaat in der Frühen Neuzeit im Spiegel von Marburger Bibliotheks- und Archivbeständen; ein Katalog*. – Marburg 1997.

LAß, Heiko – SCHMIDT, Maja: *Zur höfischen Jagd in Deutschland: „Eine wahrhaft ritterliche Uebung.“* In: *Erdengötter: Fürst und Hofstaat in der Frühen Neuzeit im Spiegel von Marburger Bibliotheks- und Archivbeständen; ein Katalog*. – Marburg 1997.

LENDEROVÁ, Milena – TINKOVÁ, Daniela – HANULÍK, Vladan: *Tělo mezi medicinou a disciplínou: proměny lékařského obrazu a ideálu lidského těla a tělesnosti v dlouhém 19. století*. Praha 2014.

LENDEROVÁ, Milena – TINKOVÁ, Daniela – HANULÍK, Vladan: *Dějiny těla: prameny, koncepty, historiografie*. Praha 2013.

MAŠEK, Petr: *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. I. díl., Praha 2010.

MAŠEK, Petr: *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. II. díl., Praha 2010.

MAŤA, Petr: *Karneval v životě a myšlení raně novověké šlechty*. In: BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a rezidenčních městech raného novověku*. České Budejovice 2000, *Opera Historica* 8, s. 163–189.

MAŤA, Petr: *Nejstarší české a moravské deníky. (kultura každodenního života v raném novověku a některé nové perspektivní prameny)*. Folia Historica Bohemica 18, 1997, s. 99–120.

MAŤA, Petr: *Svět české aristokracie (1500–1700)*. Praha 2004.

MATSCHÉ, Franz: *Die Kurst im Dienst der Staatsidee Kaiser Karl VI*. Berlin – New York 1981.

MIKULEC, Jiří: *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*. Praha 2013.

MŽYKOVÁ, Marie: *Karusely*. Liberec 2006.

NOBICHT, Jakub: *Lov a myslivost na panství Brtnice za vlády Antonína Rombalda Collalta v letech 1725-1740*. In: Jiří KUBEŠ – Radmila PAVLÍČKOVÁ (edd.), *Šlechtic mezi realitou a normou: Miscellanea ze studentských prací k dějinám raného novověku*, Olomouc – Pardubice 2008, s. 163–191.

Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Praha 1900, díl XXVI.

PAPROCKÝ, z Hlohol a Paprocké Vůle, Bartoloměj: *Zrcadlo Čech a Moravy*. Praha 1941.

PRCHAL PAVLÍČKOVÁ, Radmila: *Nemocné tělo v denících Antonína Tobiáše Seemana*. In: *Theatrum historiae* 9. 2001, s. 123–147.

SEHNAL, Jiří: *Deníky Jana Jáchyma ze Žerotína. Životní styl českého šlechtice v době vrcholného baroka*. CMM 119, 2000, č. 2, s. 367–389.

SEITSCHÉK, Stefan: *Karussell und Schlittenfahrt im Spiegel der Zeremonialprotokolle – nicht mehr als höfische Belustigungen?* in: PANGERL, I – SCHEUTZ, M – WINKELBAUER, T (edd.), *Der Wiener Hof im Spiegel der Zeremonial- Protokolle (1652–1800)*.

SMÍŠEK, Rostislav: *Císařský dvůr v polovině 17. století očima nejvyššího hofmistra arciknížete Leopolda Viléma. Deník Jana Adolfa ze Schwarzenberku z roku 1657*, Folia historica bohemica 27, 2012, č. 2, s. 263–314.

SMÍŠEK, Rostislav: *Korunovace Josefa I. jako prostředek symbolické komunikace*. ČČH, 2014, č. 4, s. 624–653.

SMÍŠEK, Rostislav: *Služba a paměť. Dvorská kariéra barokních Dietrichšteinů jako negenerační životní ideál*. In: BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel: *Paměť urozenosti*. Praha 2007, s. 157–170.

SOMMER, Jiří: *Malé dějiny sportu aneb o sportech našich předků*. Olomouc 2003.

STEJSKAL, Aleš: *Deníky nebo úřednické zápisky? Studie k problematice a používání tištěných kalendářů z doby posledních Rožmberků*. Archivum Trebonense 10, 2002, s. 116–151.

STORCHOVÁ, Lucie: *Paupertate styloque connecti. Utváření humanistické učenecké komunity v českých zemích*. Praha 2011.

SVÁTEK, Josef: *Panování Josefa I. a Karla VI.* Praha 1895.

VÁCHA, Štěpán a kol.: *Karel VI. & Alžběta Kristýna: česká korunovace 1723*. Praha 2009.

VALENTA, Aleš: *Lesk a bída barokní aristokracie*. Hradec Králové 2011.

VÁLKA, Josef: *Homo festivans*. In: BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel: *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku*. Opera historica 8, České Budějovice 2000.

VOCELKA, Karl: *Glanz und Untergang der höfischen Welt: Repräsentation, Reform und Reaktion im habsburgischen Vielvölkerstaat*. Ueberreuter 2001.

VOCELKA, Karl: *Feste in der Früher Neuzeit in der österreichischen Geschichtschreibung*. In: BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel: *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku*. Opera historica 8, České Budějovice 2000.

VOCELKA, Karl – HELLER, Lynne: *Život Habsburků: kultura a mentalita jednoho rodu*. Praha 2012.

VOKÁČOVÁ, Petra: *Příběhy o hrdé pokoře: aristokracie českých zemí v době baroka*. Praha 2014, s. 97–158.

ZÍBRT, Čeněk: *Z her a zábav staročeských: příspěvky ke kulturním dějinám českým*. Velké Meziříčí 1889.

ZOLLINGER, Manfred: *Geschichte des Glücksspiels. Vom 17. Jahrhundert bis zum Zweiten Weltkrieg*. Wien, Köln, Weimar 1997.

Internetové zdroje:

CORVINUS, Gottlieb Siegmund: *Nutzbares, galantes und curiöses Frauenzimmer-Lexicon*. Leipzig 1715, cit.[5. 4. 2016] Dostupné online: http://www.deutschestextarchiv.de/book/view/corvinus_frauenzimmer_1715?p=606.

HENGERER, Mark: *Zur symbolischen Dimension eines sozialen Phänomens: Adelsgräber in der Residenz (Wien im 17. Jahrhunderts)*. In: WEIGL, Andreas (ed.), *Wien im Dreißigjährigen Krieg. Bevölkerung – Gesellschaft – Kultur – Konfession*, Wien – Köln – Weimar 2001, s. 268–277. [online] cit. [13. 3. 2016] Dostupné z: <https://kops.uni-konstanz.de/bitstream/handle/123456789/420/hengerer.pdf?sequence=1>.

Kayserslich- und Königlich-er, wie auch Erz-herzoglicher, dann dero Haupt- und Residenz-Stadt Wien Staats- und Standes-Calender: auf das gnaden-reiche Jahr Jesu Christi ... mit einem Schematismo gezieret. 1772, cit.[16. 3. 2016] Dostupné online: [https://books.google.cz/books?id=4psAAAAAcAAJ&pg=PA244&lpg=PA244&dq=Gabrianischen+haus+wien&source=bl&ots=BxYPDFD5pO&sig=4Lt8pzPFO2AwnWGwr7oUt1JNQk&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiuzIDH-sTLAhUFEHIKHLoB1oQ6AEIGzAA#v=onepage&q=Gabrianischen %20haus%20 wien&f=false](https://books.google.cz/books?id=4psAAAAAcAAJ&pg=PA244&lpg=PA244&dq=Gabrianischen+haus+wien&source=bl&ots=BxYPDFD5pO&sig=4Lt8pzPFO2AwnWGwr7oUt1JNQk&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiuzIDH-sTLAhUFEHIKHLoB1oQ6AEIGzAA#v=onepage&q=Gabrianischen%20haus%20wien&f=false).

KNESCHKE, Ernst Heinrich: *Neues allgemeines Deutsches Adels-lexicon*. Band 6, Leipzig 1865, s. 609. cit.[8. 4. 2016] Dostupné online: https://books.google.cz/books?id=zsYTAAAYAAJ&pg=PA609&dq=Johann+Eusebius+Rudolf+Graf+von+Oppersdorff&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwi-oKmIjv_LAhUmDZoKHTygDQcQ6AEIITAB#v=onepage&q=Johann%20Eusebius%20Rudolf%20Graf%20von%20Oppersdorff&f=false.

KUBEŠ, Jiří: *Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620–1750)*. (habilitační práce 2011), s. 283–285. [online] cit. [11. 3. 2016] Dostupné z: <http://uhv.upce.cz/data/File/kubes/kubes-habilitace.pdf>.

MÜCKE, Marion – SCHNALKE, Thomas: *Briefnetz Leopoldina: Die Korrespondenz der Deutschen Akademie der Naturforscher um 1750: Die korespondenz der Deutschen Akademie der Naturforscher um 1750*. Berlin 2009, s. 20., cit. [4. 3. 2016] Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=BZvjctKq-sMC&pg=PA20&lpg=PA20&dq=Johann+Ferdinand+Hertodt+von+Todenfeld&source=bl&ots=zpVceqT37j&sig=f5iKDkL7_sNr_mKIR6BWRHIS5IE&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjHyqKD9KbLAhVDp3IKHfCMCtkQ6AEILDAC#v=onepage&q=Johann%20Ferdinand%20Hertodt%20von%20Todenfeld&f=false.

SCHNITZER, Claudia: *Höfische Maskeraden Funktion und Ausstattung von Verkleidungsdivertissements an deutschen Höfen der Früher Neuzeit*. Tübingen 1999, cit.[18. 3. 2016] Dostupné online: https://books.google.cz/books?id=irSdCgAAQBAJ&pg=PP3&lpg=PP3&dq=H%C3%B6fische+Maskeraden:+Funktion+und+Ausstattung+von+...&source=bl&ots=NPDx_aHX6o&sig=64tr21YHmqCra3169EFzPSjw_pw&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwik4JflmsrLAhVIJnIKHdT2BQQQ6AEIKzAD#v=onepage&q=H%C3%B6fische%20Maskeraden%3A%20Funktion%20und%20Ausstattung%20von%20...&f=false.

Pierer's Universal-Lexikon, Band 8., Altenburg 1859, s. 122., [online] cit.[5. 4. 2016] Dostupné z: <http://www.zeno.org/Pierer-1857/A/Hazardspiele?hl=quindici>.

ZEDLER, Johann Heinrich: *Grosses vollständiges Universal-Lexicon aller Wissenschaften und Künste*. 1731–1754, s. 974. [online] cit.[22. 4. 2016] Dostupné z: <http://www.zedler-lexikon.de/index.html?c=blaettern&id=178540&bandnummer=19&seitenzahl=0974&supplement=0&dateiformat=1%27>).

Resumé

The diploma thesis reflects the Viennese court via journal entries of Jan Joachim of Žerotín from the years 1704 to 1716. This nobleman stayed at the imperial court because of his valet services, thanks to which he was integrated to the royal court of Joseph I., later of his wife Amalia Vilemina, and finally to the court of Emperor Charles VI. It was the first time when Jan Joachim was presented and it was proved that he was born already in 1666, and not a year later as all the secondary literature states. I also focused on the court society he met. In this respect it was found that his best friend was Maximilian Quidobald of Martinic. Then I analyzed court celebrations which Jan Joachim participated. In the journals, Jan Joachim appears to be a devout Catholic that is why I analyzed also his visits of Viennese churches. This research showed that the places changed depending on to which court Jan Joachim was assigned. However, among the most visited churches belonged St. Stephen Church, St. Michael Church and Augustinian Court Church. Jan Joachim was also an avid gambler and he lost and won a considerable amount of money. He was even asked directly by Joseph I to play together. The opposite case occurs with the accession of Charles VI with whom he never played a game. Finally, the health problems Jan Joachim suffered from at the imperial court were analyzed. Most often it was a cold that was mostly due to travelling to court, and headaches. In 1716, Jan Joachim suffered from health problems to which at the beginning he did not pay much attention. He succumbed to these health problems May 8, 1716 in Vienna. In my thesis I tried to capture the overall residence of John Joachim at the imperial court in Vienna in the years 1704–1716.

Přílohy

Příloha č. 1

OESTA/HHSta, ZA-Prot. 5, 5 Zeremonialprotokolle 1692–1699, f. 578r.

	Lantze	Pistollen	Dard	Degen	Numeri
König May[estät]	–	2	–	1	19
	2	3	3 3	2 4	
	2 = 4	3 = 8	–	1	
Fürst von Dietrichstein	2	–	–	1	10
	2	– –	3 –	1 2	
	1 5	–	–	–	
Martinitz	2	–	1	2	23
	3 7	3 6	– 4	3	
	2	3	3	1 6	
Fürstenberg	2	–	–	–	15
	2 6	2 2	– 3	1	
	2	–	3	3 4	
Salm	3	–	1	1	17
	3	3 6	– 1	– 2	
	2	3	–	1	
Lamberg	3	–	2	3	25
	3 8	3 6	– 5	3 8	
	2	3	3	2	
Graff Dietrichstein	3	–	–	1	13
	3 8	3 3	– –	–	
	2	–	–	1 2	
Lonqueval	3	–	–	3	15
	– 6	– –	– –	3 9	
	3	–	–	3	

Zierotin	– 2 5 3	– – – –	– – 1 1	– 2 = 4 2	10
Collado	3 3 8 2	3 – 3 –	1 1 4 2	1 3 5 1	20

Příloha č. 2

OESTA/HHSta, ZA-Prot. 6, 6 Zeremonialprotokolle 1700–1709, f. 158v.

Kopf renen mit der	Lanze	Pistol	Dard	Degen	Numeri
Ihro Maystt. der Rom: König	3.	3	–	3	21
	2.	3	–	–	
	2.	3	2	–	
Prince DarmStatt der ältere	–	–	–	3	13
	3.	–	–	2	
	3.	2.	–	–	
Prince DarmStatt der Jüngere	1	3	–	–	11
	–	3	–	1	
	–	2	–	1	
Graf Martiniz	1.	2	3	2	19
	1.	–	2	3	
	3.	–	–	2	
Graf Josef von Paar	–	–	–	–	9
	1.	–	–	–	
	2.	–	3	3	
Graf Palfy	–	–	–	–	12
	3	–	2	–	
	3	–	2	2	
Graf Lamberg	3	2	–	3	22
	–	3	2	3	
	–	3	–	3	
Graf Dietrichstein	2	–	–	2	19
	2	3	–	2	
	2	3	1	2	
Graf Palthein	3	–	–	–	13
	2	–	3	–	
	3	–	–	2	

Graf Caraffa	2	–	–	2	9
	–	–	–	3	
	–	–	–	2	
Graff Gallas	3	–	–	–	14
	3	2	–	–	
	3	–	–	3	
Graff Zerotin	3	1	1	2	16
	3	–	–	3	
	3	–	–	–	
Graf Trautmanstorff	2	–	–	1	7
	1	–	–	–	
	1	–	–	2	

493.

Kopf-Kennnen.		Lance Pistol		Lance Pistol		Lance Pistol		Lance Pistol	
Prima Squadriglia.	Dege	Prima Squadriglia.	Dege	Prima Squadriglia.	Dege	Prima Squadriglia.	Dege	Prima Squadriglia.	Dege
Ihre Mäydt. d. Kayser.	1. 3. 4. 11.	2. 3. 3.	2. 3. 1.	2. 3. 3.	2. 3. 1.	2. 3. 1.	2. 3. 1.	2. 3. 1.	2. 3. 1.
Ihre Ex. graff Martini.	3. 4. 9.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.
Ihre Ex. graff Lamberg.	4. 5. 10.	2. 2. 3.	2. 2. 2.	2. 2. 3.	2. 2. 2.	2. 2. 3.	2. 2. 2.	2. 2. 3.	2. 2. 2.
Graff Dietrichstein.	2. 8. 4.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.
Graff Sereni.	3. 10. 3.	2. 2. 2.	2. 2. 2.	2. 2. 2.	2. 2. 2.	2. 2. 2.	2. 2. 2.	2. 2. 2.	2. 2. 2.
Graff Colredo.	5. 7. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.
Graff Cuspi.	3. 8. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.
Graff Althain.	1. 9. 2.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.
Graff Bayfeld.	2. 10. 2.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.
Graff Staremberg.	5. 7. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.
Graff Staremberg.	3. 8. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.

Kopf Rennen	Lance	Pistol	Dard	Dege	Köpf
Ihre Röm: Kayl [Majestät] Josephus I.	3. 2. 3.	3. 3. 3.	3. 3. 3.	3. – 2.	4. 3. 4.
Fürst Lamberg Obl. Jager meister	3. – 3.	– – 2.	3. 3. 3.	– 2. –	2. 3. 4.
Graff Martinitz Kayl. Arcier Hauptman	2. – 1.	3. – –	– – 3.	– 1. 1.	2. 1. 3.
Graff Salm Kaysl. Trabante Hauptman	3. 3. 3.	3. – 2.	3. 3. –	1. 3. 2.	4. 3. 2.
Graff Gundaker Von Diet richstein	1. 2. 2.	1. – 2.	– 3. –	1. 3. –	3. 3. 2.
Graff Carl Sereni	3. 3. 3.	– 3. –	3. 3. 3.	2. 3. 2.	3. 4. 3.
Graff Poppo Von Dietrich stein	– 3. 3.	– – –	– 1. 3.	– 1. 1.	– 3. 3.
Graff Zierotin	3. 3. 3.	3. – 1.	2. – 3.	2. 3. 3.	4. 2. 4.
Graff Colloredo	1. 3. 2.	– – –	3. – 3.	2. 2. 3.	3. 2. 3.
Graff Carl V[on] Dietrichstein	– 3. 3.	3. 2. 3.	3. 2. 3.	2. 1. 1.	3. 3. 4.
Graff von Wahl	3. 3. 2.	– 3. –	– – –	2. 3. 3.	2. 3. 2.
Graff Von Sinzendorff	– – 3.	– – –	– – –	1. – 1.	1. – 2.
Graff Althaim	3. 3. 3.	– – –	2. 3. 3.	2. 3. 2.	3. 3. 3.

Graff Waldstein	3.	3.	–	2.	3.
	3.	3.	–	–	2.
	3.	3.	3.	3.	4.
Graff von Rottal	3.	–	3.	–	2.
	–	–	–	–	–
	3.	–	–	–	1.

706.

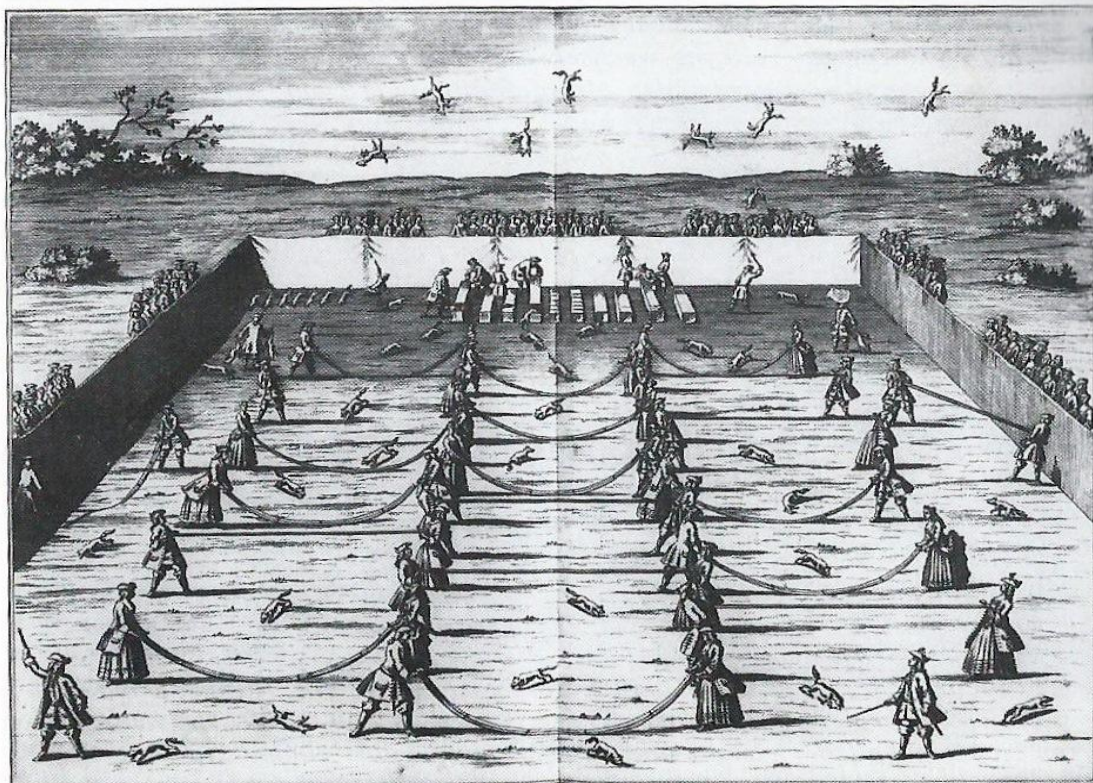
	Sanze.	Pistol.	Dard.	Degen.	Kopf.
Kaiserliche Mayh.	3. 3.	2. 1. 2.	3. 2. 3.	3. 3. 3.	12.
von Lamberg Oberst Major in Prag.	3. 3. 3.	1. 3. 2.	3. 2. 3.	— 2. 3.	11.
von Martinitz Arcie Fuehlman.	3. 3. 2.	3. 3. —	1. — —	1. 1. 1.	9.
von Salm Trabanten in Mann.	3. 3. 3.	— 1. 2.	3. 3. 3.	3. — —	9.
von Zunderbar Com Rath in Wien.	2. 2. 3.	3. 3. 3.	3. — 3.	2. 2. 1.	11.
von Popps Com Diet Rath in Wien.	2. 1. —	— — —	3. 3. 3.	1. 1. 1.	6.
von Hieron.	3. 3. 3.	2. 3. —	— 1. —	3. 2. 3.	9.
von Colredo.	3. 3. 3.	1. 3. —	— 3. 3.	— 2. —	8.
von Carl von Dietrich.	3. 3. 2.	1. — —	3. 1. 1.	3. 2. 3.	10.
von Kinsky.	3. 3. 3.	— — —	3. 3. 3.	3. 2. 3.	9.
von Rinzenhoff.	3. 3. 3.	— 3. —	2. 2. 3.	— — 2.	8.
von Althaim.	3. 3. 3.	— — —	2. 2. 3.	2. — 3.	8.
von Rothab.	3. 3. 3.	— — —	— — —	1. — —	4.
Nihil deest.					

Kopf=Rennen	Lantz	Pistol	Dard	Degen	Köpf
Ihre Maÿ der Kayser	3. 3. 3.	3. 3. 3.		2. 2. 3.	10
Fürst Lamberg Obrister Stallmeister	– 2. 3.	3. 3. –		3. 2. 2.	9
Graff Salm Arci hauptmann	2. 3. 3.	3. – 1		3. – 2	7
Graff Gundakar von Dietrichstein	2. 1. 1.	3. 3. 3.		– 1 2	9
Graff Sereni	3. 3. 3.	– 3. 1.		3. 2. 1.	10
Chevalier von Dietrichs- tein Trabant hauptmann	– – 1.	– 2. –		– – 2	3
Graff Zierotin	2. – 3.	– 2. –		3. 3. 3.	8
Graff Carl Dietrichstein Obrl. Jägemeister	3. – 3.	1. 1. –		– 1. 2.	8
Grl. Wahl. Obrl. fal- ken Meister	3. 3. 3.	3. 2. 3.		– 3. –	9
Graf Bucquoÿ	3. 3. –	– – –		– 3. –	3
Graf Rosenberg	3. 3. 3.	– – 1.		– 2. –	5
Graf Rothal	2. 2. 3.	– – –		2. 3. 1.	6

Graf Conrad von Starenberg	3. 3. –	3. 2. –		1. – –	6
-------------------------------	---------------	---------------	--	--------------	---

Kopf: Rennen	Lantz:	Pistol:	Dard:	Dege:	Kopf:
Ihre Maÿst: der Kayser	2	3	3	3	10
	3	2	–	2	
	3	2	3	–	
Fürst Lamberg	2	3	–	2	9
	2	–	3	–	
	3	3	3	3	
Graff Salm	3	3	–	–	4
	3	–	–	–	
	3	–	–	–	
Graff Gundaker V. Dietrichstein	2	3	–	2	10
	2	3	2	3	
	2	1	–	2	
Graff Sereni	3	1	2	3	12
	3	3	3	3	
	3	3	2	1	
Chevallier Dietrichstein	1	–	–	–	6
	3	–	–	1	
	1	1	–	1	
Graff Zierotin	3	3	3	2	8
	3	–	3	–	
	1	–	3	2	
Graff Carl V. Dietrichstein	3	3	–	–	7
	3	3	2	1	
	–	2	–	–	
Graff Wahl.	3	–	–	–	4
	3	–	–	–	
	2	3	–	–	
Graff Bouquoy	2	2	–	3	7
	3	–	–	3	
	3	–	–	3	
Graff Rosenberg	–	–	–	–	4
	2	–	–	–	
	2	2	3	–	
Graff Rothal	3	–	3	1	8
	3	3	–	1	
	–	1	–	2	
Graff Conrad V. Stahrenberg	3	–	3	–	7
	–	3	3	3	
	2	3	–	–	

LAß, Heiko – SCHMIDT, Maja: *Zur höfischen Jagd in Deutschland: „Eine wahrhaft ritterliche Uebung.“* In: *Erdengötter: Fürst und Hofstaat in der Frühen Neuzeit im Spiegel von Marburger Bibliotheks- und Archivbeständen; ein Katalog.* – Marburg 1997, s. 404.

Anotace

Autorka: Bc. Klára Veverková

Fakulta: Filozofická

Katedra: Historie

Název diplomové práce: Reflexe vídeňského dvora v deníkových záznamech Jana Jáchyma ze Žerotína v letech 1704–1716

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radmila Prchal Pavlíčková, Ph.D.

Počet znaků: 343 513

Počet příloh: 8

Počet titulů použité literatury: 55

Klíčová slova: vídeňský dvůr, Jan Jáchym ze Žerotína, Josef I., Karel VI., dvorská společnost, slavnosti, zbožnost, hazardní hry, nemoci

Charakteristika práce: Předkládaná diplomová práce reflektuje vídeňský dvůr na základě dochovaných deníků Jana Jáchyma ze Žerotína mezi léty 1704–1716. Zaměřuje se na jeho pobyt u císařského dvora za panování císařů Josefa I. a Karla VI. a reflektuje dvorskou společnost, dvorské slavnosti, zbožnost a hazardní hry.